ISSN 2308-6106

AUDITIMI PUBLIK

KLSH

KËRKIMORE

SHKENCORE

INFORMATIVE

REVISTË 4 - MUJORE Nr. 20

2018

ALSAI

EUROSAI

INTOSAI

Seria : botime KLSH - 12/2018/96

Tiranë, 2018

KONTROLLI I LARTË I SHTETIT

Experentia mutua omnibus prodest

AUDITIMI PUBLIK

REVISTË KATËRMUJORE
kërkimore-shkencore-informative
shqip-anglisht

Nr. 20/2018, Tiranë
ISSN 2308-6106
Viti i VII-të i botimit 2018
Maj - Gusht 2018
Seria : botime KLSH - 12/2018/96

Titulli:

AUDITIMI PUBLIK NR. 20

Redaktore : Irena Islami

Amantja Patozi

Art Design: Elisa Metaj

Seria : botime KLSH - 12/2018/96

Shtypur në “Shtëpia Botuese Shtypshkronja Morava”

Tiranë 2018

ALBANIAN SUPREME AUDIT INSTITUTION

Experentia mutua omnibus prodest

PUBLIC AUDIT

EVERY FOUR MONTHS MAGAZINE

of research, science and information

in Albanian and in English

No. 20/2018, Tirana

ISSN 2308-6106

May- August 2018

Series: Publications ALSAI - 12/2018/96

BORDI SHKENCOR

Dr. Bujar Leskaj, Kryetar i KLSH	Kryetar
Prof. Dr. Omer Stringa Profesor, Fakulteti i Ekonomisë (UT)	Anëtar
Prof. Dr. Dhori Kule, Dekan, Fakulteti i Ekonomisë (UT)	Anëtar
Prof. Dr. Jorgji Bollano, Kryetar i Këshillit Kombëtar të Kontabilistëve	Anëtar
Prof.Dr. Skënder Osmani, Fakulteti i Gjeologjisë dhe Minierave	Anëtar
Prof. Dr. Ardian Nuni, Fakulteti i Drejtësisë	Anëtar
Prof. Dr. Sotiraq Dhamo, Përgjegjës i Departamentit të Kontabilitetit FE (UT)	Anëtar
Prof. Dr. Aurela Anastasi, Akademik, Fakulteti i Drejtësisë (UT)	Anëtar
Prof. Dr. Argita Berisha, Profesor, Fakulteti i Drejtësisë (UT)	Anëtar
Prof. Dr. Lindita Lati, Drejtore e Përgjithshme, KLSH	Anëtar
Prof. Dr. Heinz-Dieter Wenzel, Profesor, Universiteti i Bambergut, Gjermani	Anëtar
Dr. Igor Soltes, ish-President i Gjykatës së Auditimit të Sllovenisë	Anëtar
Dr. Sang M. Lee, Universiteti i Nebraskës, SHBA	Anëtar
Prof. Dr. Tonin Kola, Profesor, Fakulteti i Ekonomisë (UT)	Anëtar
Prof. As. Dr. Sazan Guri, Instituti " G& G Group"	Anëtar
Prof.As. Dr. Manjola Naço, Drejtore e Përgjithshme, KLSH	Anëtar
Prof.As.Dr. CPA Hysen Çela, Kryetar i IEKA**,** Managing Partner,nH EuroConsult	Anëtar
Prof. As.Dr. Flutura Kola, Profesor, Fakulteti i Drejtësisë (UT)	Anëtar

SEKRETARIATI

Irena Islami	Sekretare Kolegjiumi

I NDERUAR LEXUES !

Numri 20-të i Revistës Kërkimore shkencore të KLSH-së është botimi i 96-të i kolanës së botimeve të KLSH-së.
Në këtë numër të Revistës kanë kontribuar me shkrimet e tyre personalitete të njohura të auditimit të jashtëm publik, si z.Klaus-Heiner Lehne, President i ECA, drejtues të ECA dhe të INTOSAI-t. Një kontribut të veçantë në këtë numër të Revistës ka dhënë Kryetari i KLSH-së, Dr.Bujar Leskaj dhe SAI Bullgar, në cilësinë e organizatorit të Konferencës Shkencore mbi "Rolin e SAI-ve në forcimin e Llogaridhënies, Transparencës dhe integritetit në Sektorin Publik", si edhe audituesit e KLSH-së me punimet e tyre shkencore të paraqitura në përfundim të Fellowship-it në Zyrën e Auditimit të Qeverisë së SHBA (GAO).

Janë të ftuar të publikojnë punimet dhe opinionet e tyre kontabilistë, financierë, ekonomistë të përgjithshëm, specialistë të enteve publike dhe private, akademikë, ekspertë të shoqërisë civile, profesionistë të pavarur si dhe çdo i interesuar që gjen me vend trajtimin e një çështjeje të caktuar me interes në auditimin dhe vlerësimin e administrimit publik të vendit, bazuar në moton e INTOSAI *"Experentia mutua omnibus prodest (Eksperienca e Përbashkët ju shërben të gjithëve)"*.

Bordi Shkencor i Revistës ju fton të shprehni vërejtjet dhe sugjerimet tuaja në funksion të përmirësimit, të rritjes së cilësisë dhe efikasitetit të saj me qëllim që kjo Revistë Shkencore, të jetë një mundësi më shumë për zhvillimin e debatit në fushën e auditimit dhe më gjerë.

Adresa e redaksisë

Kontrolli i Lartë i Shtetit
Rruga "Abdi Toptani"nr. 1,
Tiranë Tel./ Fax. 04/ 228485, Tel. 04/ 251267
Web-site: www.klsh.org.al, E-mail: revista@klsh.org.al, klsh@klsh.org.al

PËRMBAJTJA

TITULLI	AUTORI	FAQE
Si ka ndikuar në modernizimin dhe në projektimin e së ardhmes së institucionit (KLSH) ndihma e Bashkimit Europian	Dr. Bujar LESKAJ Kryetar, KLSH Botuar në revistën e ECA Nr.9	**13**
GALF 2018 - Një forum për një shkëmbim të sinqertë dhe të hapur mes liderëve botërorë në auditimin publik	Intervistë nga Klaus-Heiner LEHNE, President i ECA-s Marrë nga revista ECA Nr.5, Maj 2018	**19**
Roli i Institucioneve Supreme të Auditimit në Përmirësimin e Llogaridhënies, Transparencës dhe Integritetit në Sektorin Publik	Raport përmbledhës i Konferencës Shkencore, organizuar nga Zyra Kombëtare Bullgare e Auditimit	**23**
Skepticizmi profesional, esencial për një auditim cilësor	Prof.Dr.Hysen ÇELA. Kryetar IEKA	**35**

Ndryshimi midis Zyrës së Auditimit të Qeverisë së SHBA dhe Kontrollit të Lartë të Shtetit në auditimet e performancës me fokusin tek matja e efektivitetit të programeve qeveritare	Alma SHEHU, Audituese Kontrolli i Lartë i Shtetit	**41**
Kontrolli i brendshëm në SHBA- Mësime për t'u ndarë me Shqipërinë	Alfons GABILI, Auditues Kontrolli i Lartë i Shtetit	**71**
Një SAI në Kongres: Pozicioni i GAO-s dhe auditimet drejt Kongresit të SHBA	Gaston MOONEN, Kabineti i Presidentit, ECA Marrë nga revista *ECA Nr.6-7, Qershor –Korrik 2018*	**101**
Llogaridhënia e parlamenteve kontribuon në balancën e pushteteve	Gaston MOONEN, Kabineti i Presidentit, ECA Intervistë me Daniele Lamarque, Anetare e ECA-s Marrë nga revista *ECA Nr.6-7, Qershor – Korrik 2018*	**107**
Ndryshimet kanë nevojë për një person prapa tyre	Dr. Arnus DULKYS, Auditues i Përgjithshëm i Republikes se Lituanisë Revista e INTOSAI, Verë 2018	**113**
Duke transformuar botën nëpërmjet përpjekjeve për zhvillim të qëndrueshëm	Shourjo CHATTERJEE, Kryellogaritar (Kontabilist i Përgjithshëm)	**117**

	SAI i Indisë Revista e INTOSAI, Verë 2018	
Kapitalizimi i standardeve, ndarja e njohurive për të audituar përpjekjet për rimëkëmbjen nga fatkeqësitë	Betty Carrion RUIZ,Auditues SAI i Ekuadorit Revista e INTOSAI, Verë 2018	**123**
Info nga vendi	Aktivitete të KLSH – së (maj- gusht 2018)	**127**
Zyra Kombëtare e Auditimit të Australisë	Profil	**185**
Gjykata Marokene e Llogarive	Profil	**191**

Table of Contents

Title	Author	Page
How EU pre-accession aid helped us modernize and shape the future	Dr. Bujar LESKAJ Chairman, ALSAI *Interview in ECA Journal nr.9, 2018*	**199**
2018 GALF – a forum for a frank and open exchange between world leaders in public audit	Interview with Klaus-Heiner LEHNE, ECA President *ECA Journal nr.5, May 2018*	**205**
The Role of Supreme Audit Institutions in enhancing accountability, transparency and integrity in the public sector	Report from the conference organized by the Bulgarian National Audit Office during the Bulgarian Presidency of the Council of the European Union	**209**
Essential professional skepticism for a quality audit	Prof.Dr.Hysen ÇELA Chairman IEKA	**221**
Differences Between U.S. Government Accountability Office and Albania High State Control Approaches Toward Performance Audit with a Focus on Measuring	Alma SHEHU, Auditor ALSAI	**315**

the Effectiveness of Government Programs		
Internal Controls in the USA: Lessons learned to share with Albania	Alfonc GABILI, Auditor ALSAI	**343**
A SAI in Congress: GAO's position and audits towards U.S. Congress	Gaston MOONEN, Directorate of the Presidency, ECA *ECA Journal Nr.6-7, June- July 2018*	**367**
Accountability of parliaments contributing to the balance of powers	Gaston MOONEN, Directorate of the Presidency, ECA Interview with Daniele Lamarque, ECA Member *ECA Journal Nr.6-7, June- July 2018*	**373**
Changes need a person behind them	Dr. Arnus DULKYS, Auditor General of the Republic of Lituania, *INTOSAI Journal, Summer 2018*	**379**
Transforming the world through stustainability efforts	Shourjo CHATTERJEE, Accountant General SAI India *INTOSAI Journal, Summer of 2018*	**383**

Capitalizing on standarts, knowledge sharing to audit disaster recovery efforts	Betty Carrion RUIZ,Auditor SAI of Ecuador *INTOSAI Journal, Summer 2018*	**387**
Events and activities of ALSAI during May- August 2018	INFO	**391**
The Australian National Audit Office	Profile	**447**
The Court of Accounts of Marocco	Profile	**451**

SI KA NDIKUAR NË MODERNIZIMIN DHE NË PROJEKTIMIN E SË ARDHMES SË INSTITUCIONIT (KLSH) NDIHMA E BASHKIMIT EUROPIAN

Intervistë me Z. Bujar Leskaj, Kryetar i Kontrollit të Lartë të Shtetit të Shqipërisë,

botuar në revistën nr.9 të ECA-s

Që nga fillimi i mandatit tim në vitin 2012, ne si SAI e kishim të qartë se për të përmbushur Kriteret e Kopenhagen (kriteret e pranimit) në fushën e auditimit të jashtëm publik, për një vend evropian si Shqipëria, e cila kërkon pranimin në BE, nevojiteshin përpjekie të forta drejt modernizimit, për ti sjellë auditimet tona në përputhje me standardet e INTOSAI-t.

Nga: Bujar Leskaj, Kryetar i KLSH-së

Pyetja 1: Zoti Leskaj, a ka përfituar KLSH nga ndihmat e BE për para aderimin?

Përpara fillimit të mandatit, në 1 Nëntor 2017, kur unë prezantova në Komisionin Parlamentar për Ekonominë dhe Financat dokumentin strategjik për zhvillimin e KLSH, kam theksuar nevojën e madhe për një vizion koherent për KLSH-në, bazuar në përvojat më të mira të vendeve të BE-së dhe respektimin rigoroz të standardeve të njohura ndërkombëtarisht. Ky ka qenë edhe objektivi i parë strategjik.

Që nga fillimi i mandatit tim në vitin 2012, ne si SAI e kishim të qartë se për të përmbushur kriteret e Kopenhagen-it (kriteret e pranimit) në fushën e auditimit të jashtëm publik, për një vend evropian si Shqipëria, e cila kërkon pranimin në BE, nevojiteshin përpjekje të forta drejt modernizimit, për ti sjellë auditimet tona në përputhje me standardet e INTOSAI-t.

Për të arritur këtë qëllim, në Shkurt të vitit 2012 kemi aplikuar për mbështetje nga Delegacioni i BE-së në Shqipëri. Ndërkohë, riaktivizuam bashkëpunimin me SIGMA e cila filloi një program trajnimi për audituesit tanë në mesin e vitit 2012 dhe krijoi marrëdhënie shumë të mira me Drejtorinë e Buxhetit në KE. Në Nëntor të vitit 2012, një këshilltar i lartë i Drejtorisë së Përgjithshme të Buxhetit, vizitoi Tiranën dhe mori pjesë në takimet këshillimore me palët e interesit (deputetët, ekspertët ligjor dhe financat publike, organizatat e shoqërisë civile, qarqet akademike dhe mediat) gjatë diskutimeve publike mbi

projektligjin e ri të KLSH. Më tej, Drejtoria e Përgjithshme e Buxhetit adresoi gjithashtu në Bruksel, Instrumentin për Programin e Para-Aderimit (IPA) me idenë se do të ishte e frytshme një mbështetje e qëndrueshme për modernizimin e KLSH-së.

Si rezultat, në vitin 2015, mësuam se KLSH i është akorduar një projekt binjakëzimi nën Programin IPA 2013, me një fond prej 2.1 milion Euro. Ne patëm mundësinë të përfitonim nga ky program për të drejtuar punën drejt procedurave të tenderimit, në përzgjedhjen e partnerëve të binjakëzimit më të përshtatshëm, ndër vendet e BE. Në atë kohë kishim në mendje Zyrën Supreme të Auditimit të Polonisë (NIK) dhe Zyrën e Auditimit Shtetëror të Kroacisë.

Pyetja 2: Përse?

Ne kishim vendosur marrëdhënie shumë të mira pune me ta. Në Korrik 2012, dy javë pasi nënshkruam në Varshavë, Marrëveshjen e Bashkëpunimit me NIK Polak, bazuar në moton tonë "Experentia Mutua Omnibus Prodest", Presidenti i atëhershëm i NIK, z. Jacek Jezierski mirëpriti në qendrën e trajnimit në Varshavë grupin e parë prej 15 audituesish shqiptarë. Ata u trajnuan mbi auditimin financiar dhe procedurat e auditimit të përputhshmërisë, si dhe mbi vlerësimin e riskut.

Audituesit tanë patën mundësinë të njihen me qasje të reja të auditimit dhe të përballen me përvojat e tyre të përditësuara. Kjo ishte një ndihmë e konsiderueshme për ne. Ne vazhdimisht dërguam grupe të tjera audituesish, të cilët fituan një përvojë të vlefshme. E njëjta gjë, megjithëse në një shkallë më të vogël (për shkak të mundësive konkrete) ndodhi me Zyrën Shtetërore të Auditimit të Kroacisë, pasi nënshkruam marrëveshjen e bashkëpunimit me ta në Nëntor 2012. Ata gjithashtu hapën dyert për audituesit tanë.

Pyetja 3: A rezultoi i suksesshëm orientimi juaj?

Po. Mendoj se ishte çelësi i suksesit për mbështetjen e para-aderimit të BE-së që morëm. Më 17 Shkurt 2016 u nënshkrua një kontratë e projektit të binjakëzimit midis KLSH dhe dy SAI-ve partnere nga Shtetet Anëtare të BE-së, NIK polak (si partner kryesor binjakëzues) dhe Zyra e Shtetërore e Auditimit Kroate, si partner dytësor. Në Mars të vitit 2016, nënshkrova me Presidentin e NIK, z. Krzysztof Kwiatkovski në Varshavë, një memorandum mirëkuptimi, në të cilin të dyja SAI-t u angazhuan të punonin së bashku për të zbatuar projektin e binjakëzimit. Projekti gjithashtu u mbështet plotësisht edhe nga SAI i Kroacisë, në veçanti nga Audituesi i Përgjithshëm z. Ivan Klesic. Projekti filloi më 16 Mars 2016 dhe përfundoi më 13 Korrik 2018. Për zbatimin e këtij projekti, partnerët tanë të binjakëzimit u angazhuan në 107 misione për të

përmirësuar kapacitetet e auditimit të KLSH-së.

Së bashku me partnerët tanë të projektit në BE, ne po përpiqemi të përmbushim tre objektiva kryesore: (i) përmirësimin e kuadrit tonë ligjor në auditim, (ii) forcimin e kapaciteteve tona institucionale dhe (iii) rritjen e ndikimit të auditimeve tona.

Pyetja 4: A pati rezultate të mira projekti?

Unë mendoj se po. Për objektivin e parë, ekspertët tanë të binjakëzimit analizuan kuadrin ligjor të KLSH-së përkundrejt përputhshmërisë me standardet e INTOSAI dhe modelet e adaptueshme të SAI-ve të Shteteve Anëtare të BE-së. Ata ofruan udhëzime praktike për zbatimin e ligjit të ri të KLSH në fusha specifike dhe një Plan Veprimi për hartimin e akteve nënligjore. Për të përmbushur qëllimin e dytë, partnerët tanë të projektit analizuan rregulloren e brendshme të KLSH dhe erdhën me propozime për ta rishikuar dhe ndryshuar atë në përputhje me ligjin tonë të ri, duke ofruar qasje të reja në auditimet e përputhshmërisë, financiare dhe të performancës, bazuar edhe në përvojat e tyre. Ata analizuan aktet rregullative për marrëdhëniet e KLSH me Parlamentin dhe praktikat konkrete në marrëdhëniet midis dy institucioneve dhe erdhën me një projekt-udhëzim mbi institucionalizimin e marrëdhënieve tona me Parlamentin, si dhe një plan me masa për zbatimin e këtij udhëzimi. Ata analizuan gjithashtu kuadrin ligjor të praktikave tona për ndjekjen e zbatimit të rekomandimeve.

Konkretisht, ata:

1. analizuan hendeqet e reja ligjore të KLSH dhe identifikuan pengesat e mundshme në zbatimin e ligjit;
2. zhvilluan propozime për institucionalizimin e marrëdhënieve të KLSH me Parlamentin;
3. krijuan Manualin e Auditimit IT të KLSH;
4. shqyrtuan dhe përditësuan Manualin e Auditimit të Performancës;
5. shqyrtuan dhe përditësuan Manualin e Auditimit Financiar;
6. zhvilluan metodologjinë dhe qasjen për auditimin e pasqyrave financiare;
7. zhvilluan një strategji të përgjithshme për fazën e planifikimit të procesit të auditimit;
8. zhvilluan një strategji të përgjithshme për komunikimin e brendshëm në KLSH;
9. zhvilluan një strategji të përgjithshme për komunikimin e jashtëm të KLSH;
10. mundësuan vizitat studimore të audituesve tanë në Poloni, Kroaci dhe Holandë për të mësuar nga përvoja e audituesve të pavarur në SAI-t përkatëse.

Unë e vlerësoj në veçanti angazhimin dhe përfshirjen e drejtpërdrejtë të

liderit të projektit dhe zëvendëskryetarit të NIK, z. Wojciech Kutyla dhe z. Jacek Jezierski, këshilltar i lartë i presidentit të NIK.

Pyetja 5: Pra, ata bënë një punë të madhe. Cila ishte përgjigja juaj ndaj rezultateve të kësaj pune?

Ne mobilizuam të gjitha burimet tona njerëzore për t'u bashkuar dhe mbështetur të gjitha misionet e binjakëzimit. Më 30 Qershor 2017, kam publikuar një urdhër të brendshëm për zbatimin nga KLSH, të të gjitha rekomandimeve që vijnë nga misionet e Projektit të Binjakëzimit. Ky dekret u pasua nga një plan veprimi i saktë dhe dy matrica për zbatimin e tyre, duke përcaktuar personat përgjegjës brenda KLSH-së dhe afate fikse për përmbushjen e rekomandimeve. Tani mund të themi se së bashku me ekspertët e binjakëzimit jemi në gjendje të:

- përmirësojmë metodologjinë e auditimit në luftën kundër korrupsionit dhe mashtrimit;
- të rishikojmë dhe përditësojmë manualin e auditimit të performancës, si dhe të trajnojmë intensivisht audituesit tanë në këtë fushë;
- të kompletojmë manualin për kontrollin dhe sigurimin e cilësisë dhe listat e kontrollit për këtë proces;
- të zhvillojmë më tej qasjen e bazuar në risk në auditimet financiare dhe përputhshmërisë përmes hartimit të planeve vjetore të auditimit për vitin 2017 dhe 2018;
- të zhvillojmë manualin e auditimit IT;
- të zhvillojmë modulet e auditimit IT në trajnimin standard për audituesit tanë;
- të krijojmë Helpdesk;
- të shqyrtojmë Manualet e Auditimit Financiar dhe Përputhshmërisë;
- të hartojmë Fjalorin e Termave të Auditimit;
- të ndërtojmë një Plan të Qëndrueshmërisë për atë që do të ndodhë pas Projektit;
- të zbatojmë një skemë për menaxhimin dhe dokumentimin e kohës së punës së auditimit;
- të rishikojmë procedurat dhe praktikat për zhvillimin profesional të audituesve të KLSH;
- të përcaktojmë kompetencat dhe komponentët e dëshiruar për procedurën e certifikimit të audituesve tanë;
- të zhvillojmë procedura trajnimi të vazhdueshme.

Pyetja 6: A mundët të zhvilloni auditime pilote në kohën e zbatimit të projektit?

Së bashku me tetë ekipe të ndryshme të auditimit dhe nën mbikëqyrjen e ekspertëve polakë dhe kroatë, pati një testim pilot të manualeve të auditimit të performancës dhe të auditimit financiar gjatë katër auditimeve të performancës, tri auditimeve financiare dhe një auditimi IT, të zgjedhur nga plani vjetor i

auditimit i KLSH-së për vitin 2017. Ekspertët e binjakëzimit dhanë mbështetje edhe në planifikimin e auditimit, mbledhjen e evidencave të auditimit dhe fazat e raportimit. Ata mbikëqyrën vazhdimisht progresin e punës së ekipeve audituese.

Auditimet pilot testuan procesin e përshkruar në doracakët dhe udhëzimet e përmirësuara dhe identifikuan hendeqet dhe nevojat për përmirësim, duke përfshirë në to shembuj praktikë për t'i bërë ato më specifike dhe relevante për kontekstin shqiptar.

Përvoja e fituar nga audituesit tanë nga auditimet pilot ishte e konsiderueshme. Gjatë zbatimit të projektit u realizuan edhe 6 vizita studimore. Audituesit e KLSH patën mundësinë të përfitonin përvojë nga kolegët polakë dhe kroatë në lidhje me të gjitha fazat e auditimeve të performancës, financiare dhe përputhshmërisë, si dhe në lidhje me luftën kundër korrupsionit dhe mashtrimit, procedurat për kontrollin dhe sigurimin e cilësisë, politikat për komunikimin e rezultateve dhe rritjen e transparencës, si dhe politikat e burimeve njerëzore që synojnë rritjen e kapaciteteve profesionale të audituesve.

Pyetja 7: Si do ta përdorni në të ardhmen eksperiencën e fituar nga ky projekt?

Mbështetja e BE-së nëpërmjet Projektit të Binjakëzimit na ndihmoi të plotësojmë objektivat e Strategjisë sonë të Zhvillimit 2013-2017. Sidomos, kemi marrë ndihmë substanciale në arritjen e katër prej gjashtë objektivave kryesorë, konkretisht objektivi nr. 1: ndryshimi i bazës ligjore dhe rregullative të KLSH-së në përputhje me standardet ndërkombëtare dhe praktikat e mira evropiane, objektivi nr. 2: ndërtimi i kapaciteteve të auditimit dhe cilësia e auditimit, objektivi nr. 3: rritja e cilësisë dhe numrit të auditimeve të performancës dhe objektivi nr. 4: përdorimi i TI në auditime dhe zhvillimi i auditimeve të TI gjatë 2016-2017.

Merita më e madhe për përmbushjen në masën 80% të objektivave të Strategjisë së Zhvillimit të KLSH-së, 2013-2017 shkon në Projektin e Binjakëzimit të BE-së IPA 2013. Ne po punojmë për të konsoliduar këto arritje.

Gjatë takimit vjetor të Komitetit të Ndërtimit të Kapaciteteve të INTOSAI (CBC) në qytetin e Kuvajtit më 3-5 Shtator 2018, së bashku me SAI-n polak (NIK), ne paraqitëm përvojën tonë të binjakëzimit para një takimi të përbashkët me Komitetin e Donatorëve.

Falë përvojës së fituar nga Projekti, sidomos në përgatitjen e metodologjisë për hartimin e planeve strategjike dhe vjetore, ne hartuam dhe filluam implementimin e Strategjisë së Zhvillimit të KLSH 2018-2022, me ambicien për projektimin e KLSH si një organizatë model për ti shërbyer qytetarëve për vitet që vijnë.

Në përfundim, duke falenderuar revistën e ECA për mundësinë për të prezantuar komunitetin tonë të audituesve të jashtëm publik në Evropë, si dhe Gjykatën Evropiane të Audituesve për mbështetjen e ofruar nëpërmjet programeve të intershipit për audituesit tanë, mund të them se, mbështetja që kemi marrë deri më tani nga BE, na ka ndihmuar së tepërmi në modernizimin e kapaciteteve tona, në konsolidimin e të tashmes dhe projektimin e të ardhmes.

Faleminderit!

Përktheu: Redina KARAPICI, Audituese Departamenti i Autitimit të Performancës

Nga: Bujar Leskaj, Kryetar i KLSH-së

2018 GALF - NJË FORUM PËR NJË SHKËMBIM TË SINQERTË DHE TË HAPUR MES LIDERËVE BOTËRORË NË AUDITIMIN PUBLIK

Intervistë me Klaus-Heiner Lehne, President i ECA-s, botuar në nr.5 të ECA, maj 2018

Presidenti i ECA-s Klaus-Heiner Lehne kryesoi takimin dy ditor dhe i kthehet konceptit, përmbajtjes dhe karakteristikave të GALF 2018 dhe këtij forumi për një shkëmbim të nivelit të lartë midis krerëve të organeve të auditimit publik në përgjithësi.

Nga: Gaston Moonen, Drejtoria e Presidencës, ECA

ECA pranon çdo vit shumë vizitorë dhe organizon takime dhe konferenca të shumta. Por takimi i GALF 2018 ishte jo i zakonshëm, sepse në të morën pjesë drejtuesit e auditimit publik nga institucionet e larta të auditimit (SAI) nga pothuajse të gjitha kontinentet. Presidenti i ECA-s, z.Klaus-Heiner Lehne kryesoi takimin dy ditor dhe iu referua konceptit, përmbajtjes dhe karakteristikave të GALF 2018 dhe këtij forumi për një shkëmbim të nivelit të lartë midis krerëve të organeve të auditimit publik në përgjithësi.

GALF si G20 në auditim

Nga entuziazmi i tij, mund të thuhet lehtë që presidenti i ECA Klaus-Heiner Lehne e shikon këtë ngjarje si një takim të këndshëm dhe të frytshëm të GALF 2018 në ECA. Ai shpjegon se GALF është një lloj "G20" për botën e auditimit publik, duke shtuar se një etiketë e tillë mund të mos jetë krejtësisht e saktë. Së paku sepse ka më shumë se 20 anëtarë dhe vendet e përfaqësuara nuk janë identike me ato të G20-ës reale. Për më tepër, koncepti dhe formati nuk janë të njëjta. Është një mundësi për udhëheqësit botërorë në auditimin publik që të takohen dhe diskutojnë çështjet aktuale të interesit të përbashkët. Dhe si GALF-G20, është një forum me të vërtetë global me krerët dhe përfaqësuesit e SAI-ve nga të gjitha anët e botës, nga Australia në Kinë deri në SHBA. Dhe siguristh nga disa vende evropiane.

Presidenti i ECA e konsideron GALF si një mundësi të shkëlqyer për të shkëmbyer ide mbi tema të rëndësishme me krerët e tjerë të SAI-ve nga e gjithë bota. Megjithëse jemi natyrisht një institucion evropian, shohim se shumë çështje kanë rëndësi për SAI-t në nivel global dhe për këtë arsye janë veçanërisht të dobishme për të diskutuar këto çështje në një kontekst global. Ajo ndihmon përtej perspektivës evropiane dhe e sheh atë nga një tjetër këndvështrim. Ai nënvizon se audituesit nuk punojnë në vakum: "Komuniteti i auditimit duhet të ndajë idetë dhe shqetësimet për të mbetur në

të ardhmen dhe të vazhdojë të shtojë vlerën përmes punës së tij në emër të qytetarëve".

Një çështje tjetër që ai e gjen shumë të rëndësishme është vendosja tepër informale dhe numri i kufizuar i pjesëmarrësve. Kjo lejon një diskutim të hapur ku mund të zhvillohen ide të reja. Mbi të gjitha, ky është thelbi i GALF për mua, kjo është një fabrikë idesh; një forum ku krijohen ide të reja për zgjidhjen e çështjeve të rëndësishme, me të cilat do të përballemi sot ose nesër në botën e auditimit publik.

Këtë vit GALF kishte saktësisht 20 pjesëmarrës, dhe përveç kësaj një SAI mori pjesë si një mik - Dhoma e Llogarive të Federatës Ruse. Sa i përket anëtarësimit të GALF, Klaus-Heiner Lehne specifikon se numri i vendeve pjesëmarrëse është i kufizuar dhe se një anëtarësim i ri kërkon pëlqimin e të gjithë anëtarëve. “Ekziston një numër maksimal i vendeve pjesëmarrëse. Kjo është e nevojshme për të ruajtur formatin informal dhe mjaft intim të forumit. Gjithashtu në këtë drejtim, GALF është i ndryshëm nga INCOSAI, Kongresi global i institucioneve më të larta të auditimit të organizuar një herë në çdo tre vjet nga INTOSAI. GALF u krijua për të ofruar një forum ku çështjet e caktuara mund të diskutoheshin në një nivel të lartë, por në një mjedis jo-formal. INCOSAI i shërben një qëllimi të ndryshëm dhe prandaj nuk mund ta ofrojë këtë mundësi. Kjo gjithashtu do të thotë që SAI-t në parim janë të përfaqësuar në nivelin më të lartë.

Të bëhesh mikpritës i një takimi GALF

Për sa kohë që ECA u bë SAI pritës për GALF 2018, Presidenti i ECA shpjegon se çdo SAI pjesëmarrës mund të paraqesë kandidaturën e tij për të pritur GALF-in tjetër. “Dhe kjo është ajo që bëmë gjatë GALF-it të vitit 2017 të organizuar nga SAI danez, Rigsrevisionen. Vendimi që ECA do të organizonte takimin e GALF të këtij viti u mor nga anëtarët. Përvoja ime është që SAI-t që duan të presin takimin e ardhshëm GALF, në mënyrë joformale përpara se çështja të vihet në votim duhet të bien dakord se kush duhet të presë takimin e ardhshëm. Kjo reflekton mirë karakterin konsensual të forumit.

GALF-i i vitit 2017 në Danimarkë ishte në fakt GALF i parë për Klaus-Heiner Lehne, të cilin ai kujton se ishte i organizuar shumë mirë dhe një shembull i mirë se si mund të bëhet. “Ata e vendosën nivelin mjaft të lartë. Atje diskutimet u përqendruan në punën e strategjisë në SAI dhe në vlerësimin e punës së auditimit - dy tema shumë interesante. Qëllimi ynë për vitin 2018 ishte të përmbushnim standardin që ata vendosën por jo ta tejkalojmë atë sa i përket financimit dhe burimeve të tjera. “Ai thekson se ECA, si Danezët, nuk dëshironin që takimi të ishte shumë i shtrenjtë. “Në fund, ne po flasim për paratë e taksapaguesve”.

Sa i përket rezultatit të një takimi të GALF, Presidenti i ECA i referohet asaj

që tha më sipër: "Për mua, GALF duhet të shërbejë si një fabrikë idesh. Pjesëmarrësit duhet t'i marrin këto ide në shtëpi dhe pastaj t'i zbatojnë në SAI-t e tyre në mënyrën dhe në masën që ata e konsiderojnë të nevojshme dhe të dobishme. Ideja e forumit nuk është që të ketë ndonjë rezolutë të detyrueshme ose jo- detyruese në fund. Kjo do të shkatërronte natyrën e saj.

Ndarja e perspektivave dhe praktikave të ndryshme

Duke folur për përmbajtjen e diskutuar në GALF e 5-të, Presidenti i ECA-së është i kënaqur me dy temat e përzgjedhura për GALF 2018. "Ne propozuam dy temat kryesore, pasi u morëm vesh me anëtarët e tjerë të GALF para se ata t'i perceptojnë këto tema. Në fund të fundit, temat duhet të jenë relevante dhe interesante për të gjithë anëtarët. "Ai shpjegon se dy temat e zgjedhura nga ECA: Kryerja e auditimeve të performancës në një kontekst politik: cilat janë kufizimet? në ditën e parë dhe komunikimi i gjetjeve të auditimit në një botë dixhitale: sfidat dhe mundësitë në ditën e dytë - u pritën shumë mirë nga pjesëmarrësit. "Kjo për shembull u tregua edhe nga diskutimet e hapura që kishim në to, me perceptime shumë të ndryshme në temën e parë dhe praktikat e ndryshme në temën e dytë. Më vonë ne konkluduam se pavarësisht nga rreziqet dhe mangësitë e caktuara lidhur me mediat dixhitale dhe sociale, si SAI, ne do të duhet të përdorim këto mjete gjithashtu për të arritur tek palët e interesit dhe publiku i gjerë.

Duke folur për mënyrën sesi mund të shkojmë tëk publiku më i gjerë: ECA si organizata pritëse ka ofruar informacion në lidhje me takimin e GALF 2018 në faqen e saj të internetit përpara, gjatë dhe pas takimit, Klaus-Heiner Lehne e vë këtë në perspektivë: "Aspekti publik nuk është objektivi kryesor i forumit. Nëse pjesëmarrësit mendojnë shumë për vëmendjen e publikut, ata mund të ndalojnë të mendojnë dhe të flasin lirshëm. Çfarë mund të marrë në fund vëmendjen e publikut janë ndryshimet në punën e SAI-ve përkatëse, si rezultat i takimit të GALF".

Duke synuar për diskutime joformale dhe mendime provokuese

Duke kaluar nga takimi i mëparshëm i GALF në atë të GALF 2018, Presidenti i ECA paraqiti një pamje mjaft të balancuar: "Çdo SAI mikpritës i aktivitetit është krejtësisht i lirë si të organizojë takimin".

Karakteri inovativ, veçanërisht i theksuar gjatë takimit të këtij viti në Luksemburg, theksoi Presidenti i ECA. "Formati i përdorur ishte shumë i ndryshëm nga ai i vitit të kaluar. Unë mendoj se ne ishim shumë me fat me moderatorët tanë që bënin një punë të shkëlqyer duke mbajtur diskutimet e gjalla dhe të fokusuara. U jam shumë mirënjohës kolegëve tanë nga Zyra Federale Zvicerane e Auditimit, Michel Huissoud dhe Brigitte Christ, si edhe folësit kryesor, zj. Ann Mettler të Komisionit Evropian dhe z.Jorg Muller-Lietzkoë, profesor në Studimet e Medias

të Universitetit të Paderbornit, të cilët ishin jashtëzakonisht të mirë në nisjen e diskutimeve, duke u dhënë atyre drejtimin e duhur. Por ai gjithashtu nënvizon se në fund, nuk ka nevojë të përsërisni një takim GALF çdo herë. "Gjithashtu ne u përpoqëm të mësonim nga praktikat e mira të organizatorëve të viteve të mëparshme. Për shembull, ne kemi ndërtuar punën e bërë nga kolegët tanë Danezë në lidhje me dokumentet e vendeve të dorëzuar nga SAI pjesëmarrëse paraprakisht".

Presidenti i ECA thekson se ECA dëshiron të ruajë karakterin joformal, duke e mbajtur numrin e pjesëmarrësve në mënyrë të arsyeshme të ulët dhe nivelin e përfaqësuesve të lartë. "Ky takim duhet të mbetet sa më informal për të ruajtur karakterin e tij unik. Si mikpritës, mendoj se është e rëndësishme të mos mbingarkoni takimin me prezantime dhe elemente formale. Diskutimet duhet të jenë të sinqerta dhe të hapura. Dhe ato duhet të moderohen në një mënyrë që i kushton respekt fondit të ndryshëm kulturor, politik dhe rregullator të pjesëmarrësve, në mënyrë që të sigurohet që secili pjesëmarrës të ndjehet i përfshirë dhe i vlerësuar".

Të kërkojmë për shkëmbime të reja në takimet e GALF-it 2019 dhe 2020

Për Klaus-Heiner Lehnet takimi i këtij viti i GALF-it ishte gjithashtu një përvojë shumë e mirë, falë ideve shumë interesante të paraqitura nga kolegët e tij nga e gjithë bota: "Ishte shumë e dobishme që të shikonim temat e diskutuara nga një tjetër kënd dhe kundër backgraundeve të tjera. Në fund, qasjet tona gjithmonë do të jenë evropiane, të testuara dhe të rafinuara në diskutim me njerëz nga vende të tjera të botës ".

Takimi i gjashtë i GALF, vitin e ardhshëm do të organizohet nga Kina, pasuar nga India në vitin 2020. Klaus-Heiner Lehne është i bindur se të dy SAI-t, ai kinez dhe indian do të ofrojnë një takim të përgatitur me diskutime të shkëlqyera, interesante dhe frytdhënëse. "Një tipar i rëndësishëm i GALF është se çdo SAI mikpritës është plotësisht i lirë në organizimin e takimit si në aspektin e përmbajtjes dhe strukturës. Mund të jetë shumë ndryshe nga ajo që bëmë. Mendoj, megjithatë, se në takimin e GALF të këtij viti në ECA, zgjedhja e një numri maksimal të pjesëmarrësve në takimin e GALF dhe nivelin e përfaqësimit, na ndihmoi ne për të siguruar karakterin unik të takimit për të ardhmen".

Përktheu: Xhein Xhindoli, Auditues, Departamenti i Auditimit të Vetëqeverisjes Vendore

Nga: Klaus-Heiner Lehne, President i ECA-s

ROLI I INSTITUCIONEVE SUPREME TË AUDITIMIT NË PËRMIRËSIMIN E LLOGARIDHËNIES, TRANSPARENCËS DHE INTEGRITETIT NË SEKTORIN PUBLIK

Raport përmbledhës i Konferencës Shkencore organizuar nga Zyra Kombëtare e Auditimit të Bullgarisë, nën Presidencën Bullgare të Këshillit të Bashkimit Evropian

Sofia, 15 Maj 2018

Konferenca e nivelit të lartë "Roli i Institucioneve Supreme të Auditimit në Përmirësimin e Llogaridhënies, Transparencës dhe Integritetit në Sektorin Publik", u organizua nga Zyra Kombëtare Bullgare e Auditimit (BNAO) nën Presidencën Bullgare të Këshillit të Bashkimit Evropian në datën 15 maj 2018, në Pallatin Kombëtar të Kulturës në Sofje.

Në Konferencë morën pjesë kryetarët dhe përfaqësuesit e 26 Institucioneve Supreme të Auditimit Evropian (SAI), duke përfshirë 19 Shtete Anëtare të BE-së dhe Gjykatën Evropiane të Audituesve (ECA).

Konferenca u nda në 4 panele dhe një forum diskutimi. Në secilin prej paneleve, SAI-e të Shteteve Anëtare të BE-së ndanë praktikat dhe arritjet më të mira në një fushë dhe SAI-e të vendeve kandidate dhe potencial kandidate për BE paraqitën pikëpamjet mbi sfidat me të cilat ballafaqohen.

Qëllimi i Konferencës ishte që SAI-t e Shteteve Anëtare të BE-së, SAI-t e vendeve kandidate dhe potencial-kandidate për në BE, të ndajnë përvojat dhe praktikat kryesore në zbatimin e parimeve të qeverisjes së mirë në sektorin publik - llogaridhënien, transparencën dhe integritetin. Kjo

qeverisje është e fokusuar në përmirësimin e jetës së qytetarëve dhe në justifikimin e besimit të tyre në institucionet.

Hapja e Konferencës nga Z. Tzvetan Tzvetkov, Kryetar i Zyrës Kombëtare të Auditimit të Bullgarisë

Konferenca u hap nga z. Tzvetan Tzvetkov, Kryetar i Zyrës Kombëtare të Auditimit të Bullgarisë dhe kryesues i takimit. Ai theksoi se Republika e Bullgarisë është e bindur për perspektivën evropiane të fqinjëve të saj në rajon dhe mbështet përpjekjet e tyre për të zbatuar reformat. Reformat që po bëhen për qytetarët e këtyre vendeve janë bërë jo vetëm për të përmbushur kërkesat për anëtarësim në BE.

Institucionet Supreme të Auditimit të vendeve kandidate të BE dhe vendeve kandidate të mundshme nuk janë vetëm një vëzhgues i paanshëm i procesit të para-aderimit. Ata kanë një rol kyç për vlerësime të pavarura të reformave të kryera nga qeveritë, si dhe rekomandime për intensifikimin e përpjekjeve dhe punës së institucioneve. Në këtë mënyrë, Institucionet Supreme të Auditimit janë një nga forcat lëvizëse pas proceseve të rëndësishme në lidhje me zbatimin e reformave në vendet e tyre dhe po bëhen "garant" që këto reforma të arrijnë qëllimin e tyre.

Zyra Kombëtare Bullgare e Auditimit mbështet përpjekjet e kolegëve të saj nga rajoni për t'u zhvilluar më tej si SAI moderne dhe për të qenë "garantues" për rritjen e llogaridhënies, transparencës dhe integritetit në sektorin publik.

Qeverisja e mirë e burimeve publike, parimet themelore të të cilave janë përgjegjshmëria, transparenca dhe integriteti, është një nga kushtet kryesore për një të ardhme më të mirë dhe më të sigurt për qytetarët e BE.

Përgjegjshmëria nënkupton se shpenzimet nuk bëhen thjesht në përputhje me legjislacionin, por për të sjellë përfitime reale për shoqërinë, siç janë arsimi cilësor, shërbimet e kujdesit shëndetësor, transportit dhe shërbimet administrative.

Transparenca nënkupton që shoqëria është informuar me kohë në lidhje me rezultatet e punës së institucioneve - nëse ata përmbushin detyrimet e tyre ligjore, si i menaxhojnë buxhetet e tyre, si i mbrojnë interesat e qytetarëve.

Integriteti është një tjetër faktor kyç për efektivitetin e institucioneve, sepse qeverisja e mirë bazohet jo vetëm në rregulla dhe procedura, por edhe në vlerat e përbashkëta etike në të cilat SAI-t besojnë dhe i zbatojnë në punën e

tyre - ndershmëri, objektivitet dhe kompetencë.

Përmirësimi i qeverisjes dhe llogaridhënies në sektorin publik është i pamundur nëse SAI nuk e kupton rolin e saj si organizatë model. Që të jetë me të vërtetë një model dhe një shembull i qeverisjes së mirë, SAI duhet të ketë pavarësinë e nevojshme institucionale, e cila do të sigurohet jo vetëm me kushtetutë, por edhe financiarisht, në mënyrë që të jetë në gjendje të kryejë punën e saj në mënyrë objektive, profesionale dhe të paanshme.

Misioni i SAI-t modern është të kryejë auditime jo vetëm për të kontrolluar përputhshmërinë me legjislacionin, por edhe për të përcaktuar nëse fondet shpenzohen në mënyrë efektive dhe eficiente, pasi objektivi kryesor është të përcaktojë nëse janë arritur rezultatet e planifikuara.

Për të përmbushur kompetencat e tyre, SAI duhet të ketë kapacitet adekuat administrativ. Kjo nënkupton që SAI-t të kenë një sistem funksional të menaxhimit të burimeve njerëzore në mënyrë që të sigurojnë punonjës të kualifikuar, të motivuar dhe të ndershëm.

Në ditët e sotme, SAI-t moderne po përballen me një sfidë tjetër - për t'u transformuar në Institucione të Larta të Auditimit të shekullit të 21-të që përshtaten me zhvillimin e shpejtë të teknologjisë dhe që po përdorin teknologjitë për të lehtësuar dhe përmirësuar aktivitetet e tyre. Kjo nënkupton dixhitalizimin e punës së auditimit, zbatimin e produkteve moderne të softwerit dhe zgjidhjeve të TI-së për kryerjen e auditimeve.

SAI duhet të marrë parasysh pritshmëritë e palëve të interesit dhe të ketë bashkëpunim dhe komunikim të mirë me ta në mënyrë që ata të mund të pajisen me informacione objektive për gjendjen e sektorit publik, sepse informacioni objektiv është thelbësor për gjenerimin e ndryshimeve pozitive.

Gjatë viteve, ne gjithashtu kemi kuptuar se nuk është e rëndësishme vetëm të kemi rregulla dhe procedura të duhura, por edhe një sistem vlerash në të cilin ne besojmë duke zbatuar parimet e integritetit dhe etikës. Për më tepër, ky sistem vlerash duhet të ndahet në mënyrë që të ndërtohet qeverisja e mirë.

Në përfundim, Z. Tzvetkov theksoi në sloganin e Presidencës bullgare - "Të bashkuar qëndrojmë të fortë", që është një shprehje e të kuptuarit të një të ardhme të përbashkët europiane dhe solli në vëmendje të gjithë citatin e z.Stefan Stambolov, një burrë shteti dhe autor i Aktit të parë të Zyrës Kombëtare të Auditimit të Bullgarisë: "Të bashkuar ne qëndrojmë të fortë dhe forca ruan pavarësinë". Kjo sipas nesh është formula që Institucionet e Larta të Auditimit të jenë të suksesshëm.

Fjala e mirëseardhjes nga Znj. Lilyana Pavlova, Ministre për Presidencën Bullgare të Këshillit të BE-së 2018

Znj. Lilyana Pavlova, Ministre e Presidencës Bullgare të Këshillit të BE-së 2018, i përshëndeti pjesëmarrësit dhe theksoi se SAI-të nuk janë armiqtë, nga të cilët qeveritë duhet të kenë frikë, por një partner që i ndihmon ata të përshtatin strukturat e tyre dhe t'i bëjnë ato që të funksionojnë duke respektuar rregullat dhe ligjet. Ministria Pavlova gjithashtu vuri në dukje se kjo konferencë është një pjesë e rëndësishme e Kalendarit të Presidencës bullgare, për shkak të rolit aktiv të SAI-ve në integrimin e Ballkanit Perëndimor.

Shkëmbimi i përvojave ndërmjet SAI-ve të Shteteve Anëtare të BE-së, Ballkanit Perëndimor dhe Turqisë është një proces i rëndësishëm për rregulla më të mira dhe shfrytëzim të burimeve. Stabiliteti dhe besimi në administratën publike, integriteti dhe epërsia e ligjit janë të pamundura pa institucionet e auditimit.

Ministria Pavlova gjithashtu paraqiti një video të shkurtër mbi atë që është bërë deri më tani gjatë Presidencës bullgare, me fokus kryesor - perspektiva e BE-së për Ballkanin Perëndimor. Në këtë raport, ajo i njohu shumë përpjekjet e Zyrës Kombëtare të Auditimit të Bullgarisë për të organizuar një konferencë të përbashkët në Sofje, në të cilën do të takoheshin Udhëheqësit e SAI-ve të Shteteve Anëtare të BE-së dhe Kryetarët e SAI-ve të Ballkanit Perëndimor dhe të Turqisë. Zonja Pavlova përmblodhi shkurtimisht fokusimet e tjera të Presidencës bullgare lidhur me debatin për të ardhmen e Evropës, të rinjtë dhe kuadrin financiar shumëvjeçar.

Fjalimi përshëndetës i Znj. Mariya Ilieva, Kryetare e Nën-komitetit të Llogaridhënies në Sektorin Publik në Komisionin e Buxhetit dhe Financave të Asamblesë Kombëtare të Republikës së Bullgarisë

Znj. Mariya Ilieva, Kryetare e Nën-komitetit të Llogaridhënies në Sektorin Publik në Komisionin e Buxhetit dhe Financave të Asamblesë Kombëtare të Republikës së Bullgarisë,përshëndeti pjesëmarrësit e Konferencës dhe uroi Zyrën Kombëtare të Auditimit të Bullgarisë për organizimin e një evenimenti të tillë në kuadër të Kalendarit të punimeve të Presidencës bullgare. Znj. Ilieva theksoi se

Parlamenti është veçanërisht i interesuar për bashkëpunimin e mirë me Zyrën Kombëtare të Auditimit. Raportet e auditimit janë një burim i besueshëm informacioni mbi gjendjen e sektorit publik. Kjo ndihmon Asamblenë Kombëtare në procesin e vendimmarrjes legjislative dhe në ushtrimin e kontrollit parlamentar.

Ajo theksoi bashkëpunimin e mirë që ekziston midis BNAO dhe Parlamentit Bullgar dhe e ilustroi atë me shembuj të auditimeve të caktuara për BNAO dhe ndikimin e tyre - eficiencën dhe efektivitetin e mbikëqyrjes bankare, Aeroportin e Sofjes EAD, Qendrën e Mobilitetit Urban të EAD, si dhe auditimin e shpenzimeve/ transfertave shtesë në buxhetet e shpenzuesve të buxhetit të nivelit të parë. Znj. Ilieva theksoi se Zyra Kombëtare Bullgare e Auditimit është e pavarur në përmbushjen e përgjegjësive të saj.

Fjalimi kyç i z. Klaus-Heiner Lehne, kryetar i Gjykatës Europiane të Audituesve

Në fjalimin e tij kryesor, z. Klaus-Heiner Lehne, Kryetar i ECA-s, theksoi rëndësinë e konferencës së nivelit të lartë për një çështje kaq të rëndësishme, perspektivën dhe lidhshmërinë europiane të Ballkanit Perëndimor, dhe përmendi bashkëpunimin e shkëlqyeshëm midis ECA dhe Presidencës Bullgare, qysh në fillim të Presidencës, kur Ministria Pavlova vizitoi ECA për të paraqitur prioritetet e Presidencës Bullgare.

Shkëmbimi i praktikave të mira midis SAI-ve të Shteteve Anëtare dhe atyre të vendeve kandidate është shumë tema e konferencës, shtoi z. Lehne dhe shprehu mirënjohjen e ECA-s ndaj Zyrës Kombëtare të Auditimit të Bullgarisë për ofrimin e mundësisë për të marrë një perspektivë të qartë nga vendet e Ballkanit Perëndimor.

Z. Lehne paraqiti rezultatet dhe konkluzionet kryesore nga një numër raportesh të veçanta që ECA ka publikuar në vitet e fundit në lidhje me shpenzimet e BE në rajonin e Ballkanit Perëndimor dhe një raport sintezë lidhur me prokurimin publik në Ballkanin Perëndimor.

Z. Lehne ndau edhe pikëpamjet e tij mbi disa nga temat kryesore të konferencës:

Pavarësia institucionale - SAI-t janë kujdestarë të financave publike dhe interesave të qytetarëve - duke theksuar ato gjëra që shkojnë mirë dhe ato që nuk kanë funksionuar siç duhet, që do të thotë: zgjedhje e lirë e temave të auditimit, konkluzionet dhe rekomandimet të hartohen pa presion të jashtëm.

Qeverisja e mirë në sektorin publik - thelbësore për besimin e qytetarëve në

institucionet e tyre; SAI-t duhet të udhëheqin nëpërmjet shembullit, duke qenë një organizatë model për qeverisje të mirë; roli i tyre si audites nuk duhet të jetë vetëm identifikimi i dobësive por edhe shkëmbimi dhe shpërndarja e praktikave të mira për llogaridhënie, transparencë dhe integritet më të madh në të gjithë sektorin publik.

Komunikimi me palët e interesuara, veçanërisht me qytetarët - sot SAI-t po përballen me një sfidë dhe ndryshim të mjedisit politik, ekonomik, teknologjik dhe social dhe ata duhet t'u përgjigjen në kohë këtyre realiteteve të reja, gjë që çon në nevojën e zhvillimit të një strategjie solide komunikimi me palët e interesuara në një botë gjithnjë e më shumë të digjitalizuar; roli i SAI-ve është të sigurojnë dhe shpërndajnë informacion të qartë, të besueshëm dhe të paanshëm për rezultatet e aktivitetit të tyre.

Përmbledhje e çështjeve kyçe të trajtuara në këtë event

Paneli I: Pavarësia Institucionale - Faktori kyç për Efektivitetin e SAI

Z. Wolfgang Wiklicky, Drejtor i Përgjithshëm në Gjykatën Austriake të Auditimit, vuri në dukje se vetëm institucionet e pavarura të Auditimit të Lartë mund të luajnë një rol të rëndësishëm në promovimin e eficiencës, llogaridhënies, efektivitetit dhe transparencës së administratës publike - faktorë, të cilët gjithashtu ndihmojnë në arritjen e Objektivave të Zhvillimit të Qëndrueshëm. Për fat të keq, rezultatet e Anketës Globale të INTOSAI-t në vitin 2017 mbi performancën dhe kapacitetet e SAI-ve kanë zbuluar se ka disa zhvillime shqetësuese në lidhje me pavarësinë e SAI-ve dhe theksojnë se gjendja e pavarësisë së SAI-ve është duke u përkeqësuar në krahasim me vitet e kaluara - pavarësia për 56% të SAI është në rrezik; ligjvënësi mbikëqyr zbatimin e buxhetit për 46% të SAI-ve; 75% e SAI-ve vuajnë nga ndërhyrje; më shumë se 50% e buxheteve të miratuara për SAI-t nuk korrespondojnë me nevojat e tyre; 27% e SAI-ve nuk mund të publikojnë asnjë raport; 31% e tyre përballen me kufizime në lidhje me publikimin e raporteve; 48% e SAI-ve nuk mund të mbajnë ndonjë seancë publike për të shqyrtuar auditimin e tyre; 18% nuk kanë liri të plotë për të vendosur mbi përmbajtjen dhe kohën e raporteve të tyre të auditimit. Z. Wiklicky gjithashtu shtoi se INTOSAI dhe SAI kanë ndërmarrë një sërë masash për përmirësim, siç është qasja e Kombeve të Bashkuara duke kërkuar mbështetjen e Shteteve respektive ose nisjen e programeve ndërgjegjësuese lidhur me rëndësinë e SAI-ve të pavarura në të mirë të qytetarëve.

Z. Bujar Leskaj, Kryetar i KLSH-së (ALSAI), bëri një prezantim mbi sfidat me të cilat është përballuar KLSH, pasi ka filluar luftën për pavarësinë e saj - nga debatet në Kuvend, përmes analizës SËOT bazuar në pavarësinë institucionale, deri në miratimin e Ligjit të KLSH-së në nëntor të vitit 2014. Z. Leskaj kujtoi fjalët frymëzuese të ish-Sekretarit të Përgjithshëm të INTOSAI, Dr Josef Moser, se *"Pavarësia e SAI-ve është një gur themeli për funksionimin e Shteteve. Ajo forcon parlamentet në funksionet e tyre të mbikëqyrjes dhe kontrollit dhe është e garantuar vetëm nëse bazohet në ligj dhe sanksionohet në Kushtetutë ".*

Paneli II:Në rrugëtimin e auditimeve të orientuara drejt vlerës

Kryetari i Zyrës Supreme të Kontrollit të Republikës së Çekisë, z. Miloslav Kala, prezantoi qasjet e reja përputhje me kërkesën sociale për kryerjen e aktiviteteve të auditimit që nxisin administratën publike të jetë efektive dhe përmirësojnë cilësinë e jetës së qytetarëve në të gjitha fushat e zhvillimit të qëndrueshëm. Ka specifika rajonale që shpjegojnë pse disa tema janë më të rëndësishme se të tjerat. Kjo, megjithatë, nuk përjashton bashkë-punimin aktiv ndërmjet Institucioneve Supreme të Auditimit, të cilat duhet të bazohen në parimet që mbështesin efektivitetin e një aktiviteti të tillë.

Z. Duško Pejović, Kryetar dhe Auditor i Përgjithshëm i Institucionit Shtetëror të Auditimit të Serbisë, theksoi se Institucionet Supreme të Auditimit shërbejnë si shtylla të rëndësishme të sistemeve demokratike kombëtare dhe luajnë një rol kyç në forcimin e performancës së sektorit publik, duke theksuar parimet e qeverisjes së mirë, transparencës dhe llogaridhënies. Duke marrë parasysh interesin e shtuar të aktorëve të jashtëm dhe të brendshëm dhe shtrirjen e fushëveprimit të shërbimeve të auditimit të siguruara nga SAI, ka një sfidë në rritje për të treguar vlerat dhe përfitimet e SAI-ve. Përgjigjja ndaj reagimit ndaj mjedisit në ndryshim dhe pritshmërive të palëve të interesit është një faktor kyç në krijimin e një ndryshimi pozitiv në jetën e qytetarëve.

Forumi i diskutimeve: SAI – Të qenurit një organizatë model për qeverisje të mirë

Znj. Tytti Yli-Viikari, Auditori i Përgjithshëm i Finlandës, vuri në dukje se Institucionet Supreme të Auditimit aktualisht po përmirësojnë kapacitetin e tyre për të ofruar informacione të përshtatshme dhe në kohë të auditimit. Për të reaguar ndaj ndryshimeve të shpejta në mjedisin operativ, janë duke u zhvilluar kompetenca të reja. Për të ardhmen e SAI-ve, bashkëpunimi me SAI-t e tjera dhe palët e interesuara është jetik. Rrjetet kombëtare dhe globale janë platforma që na ndihmojnë të ndërtojmë kompetenca kyçe dhe të zhvillojmë praktika të reja.

Seyit Ahmet Baş, Kryetar i Gjykatës së Llogarive të Turqisë, theksoi se qeverisja e mirë mund të përkufizohet si përmbushje e nevojave në një mënyrë prioritare, duke marrë parasysh preferencat publike dhe kryerjen e shërbimeve publike në mënyrë efektive, ekonomike dhe eficiente në përputhje me standardet etike, parimet dhe llogaridhënien. Kontributi më i madh i SAI-ve në sigurimin e qeverisjes së mirë bëhet duke forcuar transparencën dhe llogaridhënien në përmbushjen e shërbimeve dhe proceseve të vendimmarrjes dhe duke paraqitur shkeljet në Parlament dhe publik. Në përputhje me këto parime, Gjykata Turke e Llogarive, e cila është një entitet kushtetues, kryen aktivitetet e saj me qëllim të paraqitjes së informacionit të besueshëm dhe të mjaftueshëm tek Asambleja e Madhe Turke dhe publiku në lidhje me rezultatet e veprimtarisë së administratës publike.

Në fjalën e tij, z. Tomaž Vesel, kryetar i Gjykatës së Auditimit të Sllovenisë, u përqendrua në mënyrat për të arritur qeverisjen e mirë të SAI-t. Ai ngriti çështjen e SAI-ve "shumë të forta", ato që janë subjekt i një interesi të madh publik dhe të cilat janë adresuar për pjesëmarrje në debatet publike, duke përfshirë edhe ato politike. Kjo, nga ana tjetër, mund të dëmtojë objektivitetin e tyre. Një tjetër çështje që zoti Vesel theksoi ishte rekrutimi, investimi dhe mbajtja e stafit profesional për të siguruar punë të

qëndrueshme të auditimit. Ai gjithashtu theksoi kontributin e mundshëm të SAI-ve në jetën publike. SAI-t nuk do të jenë vetëm kritike ndaj çështjeve të kaluara, por duhet dhe duhet gjithashtu të jenë të orientuara drejt vizionit dhe qëndrueshmërisë. Institucionet e auditimit duhet të shohin përtej asaj që është aktualisht në agjendën e qeverive dhe të përpiqen të parashikojnë për shembull problemet financiare që mund të lindin në të ardhmen.

Z. Vesel tha gjithashtu se Gjykata e Auditimit të Sllovenisë përqendrohet në çështje me rëndësi relevante për shoqërinë, veçanërisht në kontekstin e proceseve demografike që lidhen me plakjen e popullsisë, ndryshimet në strukturën demografike dhe migracionin.

Z. Besnik Osmani, Auditor i Përgjithshëm i Kosovës*, deklaroi se roli i Institucioneve Supreme të Auditimit nuk ka qenë kurrë më i rëndësishëm se sa është sot. Ai theksoi parimet kryesore ku qeverisja e mirë është ndërtuar - pavarësia, integriteti dhe besimi. Z. Osmani gjithashtu vuri në dukje disa nga aktivitetet e SAI-t lidhur me zbatimin e procedurave të kontrollit të cilësisë - bashkëpunimi me universitetet, jo vetëm për të rritur cilësinë e raporteve të auditimit, por edhe për të rritur ndikimin e punës së SAI-t në jetën publike të vendit, parandalimin e konfliktit të interesave dhe mbajtjen dhe zhvillimin e aftësive profesionale të nevojshme për të kryer përgjegjësitë e auditimit.

Paneli III: Kapaciteti administrativ Modernizimi i SAI-ve - Shembull i Qeverisjes së Mirë në Sektorin Publik

Z.Krzysztof Kwiatkowski, Kryetar i Zyrës Supreme të Auditimit të Polonisë, deklaroi se Institucionet Supreme të Auditimit duhet të lëvizin nga SAI-t e monologut tek SAI-t e dialogut. Një sfidë e rëndësishme me të cilën përballen Institucionet Supreme të Auditimit është detyrimi për të komunikuar vazhdimisht me shoqërinë - për të siguruar informacion të besueshëm mbi punën e qeverisë dhe efektet e tij, të kuptueshme për opinionin publik. Ky objektiv kryesor mund të arrihet duke fokusuar auditimet e planifikuara dhe të kryera tashmë në problemet reale; si të shtetit ashtu edhe të shoqërisë, dhe vazhdimisht përmirësimin e performancës së SAI-ve.

Z. Naser Ademi, Zëvendës Auditori i Përgjithshëm i ish Republikës Jugosllave të Maqedonisë dhe z. Sasho Jakovchevski, Zëvendës Shef i Auditimit të TI-së, bënë një prezantim mbi sfidat për modernizimin e kapaciteteve administrative të SAO. Z. Jakovçevski prezantoi Sistemin e Menaxhimit të Auditimit (AMS) dhe vuri në dukje se ofron qasje të standardizuar të auditimit dhe qasje të shpejtë e të lehtë në dosjet e kontrollit me monitorimin online / real në kohë të përfundimit të aktiviteteve të planit të auditimit; AMS gjithashtu ofron mundësinë e shkëmbimit të njohurive (të mësuarit nga përvoja) në mesin e audituesve, duke siguruar qasje në informacionet në dispozicion nga auditimet e mëparshme dhe aktuale.

Paneli IV: Komunikimi me palët e interesuara dhe rritja e besimit të qytetarëve

Mr. Peter Kinsley, Z. Peter Kinsley, Zëvendës Drejtor i Auditimit në Zyrën e Kontrollorit dhe Auditorit të Përgjithshëm të Irlandës, paraqiti një prezantim mbi temën "Këndvështrimi i palëve të interesuara" dhe ndau përvojën e SAI të Irlandës në komunikimin me palët e interesuara. Ajo që Zyra e Kontrollorit dhe Auditimit të Përgjithshëm të Irlandës po synon të arrijë me punën e tij është t'i shtojë vlerë organizatave që auditon. Duke paraqitur rekomandime që ndihmojnë jo vetëm në performancën e tyre individuale, por gjithashtu të identifikojnë praktikat e mira që janë të zbatueshme në të gjithë shërbimin publik. SAI i Irlandës gjithashtu synon të mbështesë procesin përmes të cilit Parlamenti përmes Komitetit të Llogarive Publike i mban organet publike përgjegjëse për përdorimin e këtyre burimeve publike.

Në përfundim, Z. Kinsley shtoi se është ende e rëndësishme që SAI të jetë i i qartë në komunikimin e tij dhe konstruktiv në mënyrën se si komunikon.

Z. Hayo van der Wal, Këshilltar i Lartë Ndërkombëtar i Gjykatës Holandeze të Auditimit, paraqiti prezantim me temë "Besimi në bazë të Mirëkuptimit - Komunikimi me palët e interesuara dhe rritja e besimit

të qytetarëve". Ai theksoi shembuj nga Holanda dhe vende të tjera, si dhe tërhoqi vëmendjen e pjesëmarrësve në aktivitetet e EUROSAI dhe interesin e përbashkët të të gjitha SAI-ve. Ai vuri në dukje se vetëm më shumë transparencë do të çojë në njohuri, e cila do të çojë në mirëkuptim, e cila nga ana e saj do të çojë në besim nga publiku i gjerë. SAI-t kanë një rol të rëndësishëm në sigurimin e transparencës dhe të të kuptuarit, për sa kohë që veprojnë në emër të popullit.

Z. Milan Dabović, Kryetar i Institucionit Shtetëror të Revizionit të Malit të Zi, theksoi se rëndësia e bashkëpunimit midis institucionit të lartë të auditimit dhe Parlamentit është reflektuar mbi të gjitha në faktin se ata së bashku bëjnë një sistem të balancuar të llogaridhënies së qeverisë. Përmes punës së tij profesionale, institucioni suprem i auditimit përfaqëson një partner të rëndësishëm në Parlament dhe kontributi i tij është i pazëvendësueshëm.

Mesazhet kryesore, rezultatet dhe rekomandimet:

- *Vetëm SAI-t e pavarura mund të luajnë një rol të rëndësishëm në promovimin e eficiencës, llogaridhënies, efektivitetit dhe transparencës së administratës publike.*
- *Pavarësia e SAI-ve është një gur themeli për funksionimin e shteteve. Ajo forcon parlamentet në funksion të mbikëqyrjes dhe kontrollit dhe është e garantuar vetëm nëse është bazuar në ligj dhe e sanksionuar në Kushtetutë.*
- *Buxheti dhe pavarësia financiare e SAI-ve, si dhe korrelacioni joproporcional ndërmjet rritjes së kompetencave të tyre dhe burimeve të tyre financiare janë çështjet kryesore që kufizojnë aktivitetet e SAI-ve.*
- *Është e nevojshme të zhvillohen programe ndërgjegjësimi lidhur me rëndësinë e SAI-ve të pavarura që veprojnë në dobi të qytetarëve.*
- *Një nga praktikat më të mira të disa shteteve anëtare të BE-së lidhur me menaxhimin e marrëdhënieve midis SAI-ve dhe Parlamentit është ekzistenca e një organi parlamentar të dizajnuar për t'u marrë me Institucionet Supreme të Auditimit.*
- *Shkëmbimi i informacionit dhe të dhënave të auditimit ndërmjet SAI-ve*

do të jetë në dobi jo vetëm për institucionet e auditimit, por gjithashtu do të kontribuojë në ndryshime pozitive në të gjithë sektorin publik.

- *Cilësia e raporteve të auditimit ndikon sa mirë Parlamenti,të audituarit, mediat dhe qytetarët mund të përdorin gjetjet dhe rekomandimet e auditimit.*
- *SAI mund të sigurojë besimin e qytetarëve duke paraqitur në Kuvend raportime të qarta, të balancuara dhe të bazuara në dëshmi dhe për çështjet që mund të çojnë në përmirësime dhe që mund të ndihmojnë për shfrytëzimin më të mirë të burimeve publike.*
- *Është e rëndësishme që SAI të jetë i qartë në komunikimin e tij dhe konstruktiv në mënyrën se si komunikon.*
- *Rekrutimi i personelit të aftë profesionalisht dhe mbajtja e tij është e rëndësishme për të siguruar aktivitete të qëndrueshme të auditimit.*
- *Nuk është e rëndësishme vetëm të kemi rregulla dhe procedura të duhura, por edhe të ndahen vlerat dhe të zbatohen parimet e integritetit dhe etikës.*
- *Në kohën e zhvillimit të shpejtë të teknologjisë, SAI-t moderne po përballen me sfidën e digjitalizimit të punës së tyre të auditimit duke futur produkte të avancuara (sofware)dhe zgjidhje IT për të kryer auditime.*

Përktheu : Eni Kabashi, Audituese

Departamenti i Auditimit të Institucioneve Qëndrore

SKEPTICIZMI PROFESIONAL ESENCIAL PËR NJË AUDITIM CILËSOR

Skepticizmi nuk është thjesht dhe vetëm në qendër të auditimit, në të vertete ai është pjesë e vetvetishme e brendshme e shumicës së audituesve. Një fakt i tillë nuk është shumë i dukshëm për palët e treta, po të mbajmë parasysh që këto palë nga njëra anë kërkojnë qe audituesit të jene më shumë skeptike, pra të rrisin dyshimin e tyre, dhe nga ana tjetër bëjnë presion ndaj tyre për të përmbushur deadline-et dhe për të kryer auditimin brënda buxheteve financiare te shtrënguara. Pikërisht, këto sjellje të stakeholdersve e bëjnë auditimin një sfide të vërtetë.

Nga: Prof.Dr.Hysen Çela, Kryetar, Instituti i Ekspertëve Kontabël të Autorizuar të Shqipërisë (IEKA)

Hyrje

Audituesit e jashtëm gjatë angazhimit të tyre në auditimin e pasqyrave financiare dhe të informacioneve të tjera financiare historike, i përmbahen gjithmonë kërkesave të standardeve teknike e profesionale. Këto standarde kërkojnë që prej tyre, në çdo rast të ndiqen të gjitha procedurat e duhura dhe të zbatohet skepticizmi profesional, e veçanërisht e theksuar kjo në çështjet komplekse të ushtrimit të gjykimit profesional. Janë të shumtë audituesit me eksperience, të cilët asnjëherë nuk e humbasin dëshirën për të pyetur për shifrat që përfshihen në pasqyrat dhe në raportet financiare. Tundimi për të pyetur se mbi çfarë baze janë llogaritur shifrat dhe nevoja për t'u siguruar që ato janë ashtu siç duhet të jenë, bëhet në mënyrë të natyrshme pjesë e sjelljes së tyre profesionale.

Skepticizmi nuk është thjesht dhe vetëm në qendër të auditimit, në të vertete ai është pjesë e vetvetishme e brendshme e shumicës së audituesve. Një fakt i tillë nuk është shumë i dukshëm për palët e treta, po të mbajmë parasysh që këto palë nga njëra anë kërkojnë qe audituesit të jene më shumë skeptike, pra të rrisin dyshimin e tyre, dhe nga ana tjetër bëjnë presion ndaj tyre për të përmbushur deadline-et dhe për të kryer auditimin brënda buxheteve financiare te shtrënguara. Pikërisht, këto sjellje të *stakeholdersve* e bëjnë auditimin një sfide të vërtetë.

Ndonëse konceptet për skepticizmin profesional janë relativisht të thjeshta e pothuaj të drejtpërdrejta, në praktikën e përditshme, kjo çështje gjen trajtime të ndryshme, kryesisht për shkak të mungesës sa të një kuptimi të përbashkët aq edhe të mungesës së udhëzimeve praktike mbi atë se çfarë është skepticizmi profesional dhe si duhet të zbatohet e dokumentohet ai në praktiken e auditimit.

1. Një përkufizim për skepticizmin profesional

Fjala skepticizëm rrjedh nga fjala "skeptik", e cila vjen nga greqishtja e vjetër, "skeptikos", dhe ka kuptimin "kureshtje ose reflektim". Kureshtje do të thotë "të kërkosh informacion duke pyetur; d.m.th.. të pyesësh”. Tiparet që zakonisht lidhen me të qënurit skeptikë përfshijnë marrjen në pyetje dhe vëzhgimin e kujdesshëm, të kërkuarit përtej asaj që duket dhe shmangien e besimit të tepërt apo të paprovuar. Skepticizmi në një mjedis profesional përfshin qëndrimin dyshues dhe mosbesues, që bazohet në një standard të kujdesit dhe nënkupton kujdesin e duhur në kontekstin e standardeve profesionale, rregullave, mbikëqyrjes, proceseve, negocimit, mbledhjes dhe vlerësimit të evidencës, gjykimit profesional, transaksioneve komplekse të biznesit, stimujve dhe motiveve të ndryshme, racionalizimit, etj. Standardi Ndërkombëtar i Auditimit i IAASB-së,- SNA 200 kërkon përdorimin e skepticizmit profesional si një mjet për të përmirësuar aftësinë e audituesit për të identifikuar rreziqet e anomalisë materiale dhe për të reaguar ndaj rreziqeve të vlerësuara. Sipas po këtij standardi, një auditim i cili kryhet pa një qëndrim profesional skeptik nuk ka të ngjare të jetë një auditim cilësor. Tre elementet përbërës të skepticizmit profesional (i) atributet e audituesit, (ii) mendësinë/te e të menduarit të audituesit dhe (iii) veprimet e audituesit - përshkojnë të gjithë procesin e auditimit dhe janë pjesë përbërëse e cilësisë së auditimit.

Në mënyrë te sintetizuar skepticizmin profesional do ta përkufizonim si një qëndrim që përfshin të menduarit dyshues, të qenurit vigjilent (alert) ndaj kushteve, që mund të tregojnë për anomali të mundshme për shkak të gabimit ose mashtrimit dhe një vlerësim kritik të evidencës se auditimit.

2. Lidhja midis gjykimit dhe skepticizmit profesional

Skepticizmi profesional është shumë i domosdoshëm për një gjykim profesional cilësor. Megjithatë, ai është vetëm njëri nga komponentët që e ndihmon audituesin apo një profesionist të fushës, të ushtrojë gjykime të shëndosha profesionale. Për shembull, pavarësisht faktit që një profesionist mund të jetë skeptik, vetëm kjo nuk mjafton që profesionisti të bëjë gjykime cilësore dhe të marrë vendimet e duhura. Pra një gjykim profesional

kërkon përveç skepticizmit edhe ekspertizën e nevojshme kontabël dhe të auditimit si dhe eksperiencën praktike. Në këtë kuptim, skepticizmi mund të konsiderohet si një instrument për të iniciuar gjykimin profesional, ndonëse ky i fundit ka nevoje për më shume instrumente, ku përfshihen njohuritë, zotësitë dhe mënyrat racionale të trajtimit të problemeve.

Literatura akademike e fushës, por edhe standardet përkatëse të kontabilitetit dhe auditimit i referohen skepticizmit me fjalët "të menduarit dhe vlerësimi kritik" lidhur me evidencën e auditimit. Por, terma të tilla si "të menduarit kritik" dhe "vlerësimi kritik i provave të auditimit" janë disi të paqartë dhe lënë vend për interpretim, sidomos kur lind nevoja të analizohen dhe definohen se cilat janë nivelet e përshtatshme të mendimit dhe vlerësimit kritik. Gjithashtu, kjo paqartësi rritet kur vlerësohet mënyra se si kjo sjellje skeptike është demonstruar dhe dokumentuar në sfondin e rreziqeve të ndryshme në nivele të pohimeve për shumat në pasqyrat financiare, klasat e transaksioneve apo informacionet e dhëna në shënimet shpjeguese të pasqyrave. Literatura e auditimit përshkruan perspektiva të ndryshme të skepticizmit profesional. Pamja dyshuese duket në përputhje me kërkesat specifike që parashikojnë standardet e auditimit, d.m.th. supozimi se ekzistojnë rreziqe të konsiderueshme të mashtrimit, për shembull, në njohjen e të ardhurave pavarësisht përvojës së mëparshme në auditimin e të ardhurave të një entiteti dhe pavarësisht kompetencës dhe integritetit të individëve të emëruar në organet e drejtimit. Dyshimi i vazhdueshëm në këtë drejtim supozon se mund të ekzistojë një shkalle pakujdesie, paaftësie ose pandersh-mërie tek hartuesit e informacioneve financiare historike. Shumë fusha në standardet e auditimit duket se kanë një perspektivë neutrale. Për shembull, "audituesi as nuk supozon se drejtimi është i pandershëm dhe as nuk pranon ndershmërinë e tij të padiskutueshme". Me një qasje të tillë, audituesi vlerëson evidencën e grumbulluar me kujdes dhe objektivitet, por jo domosdoshmërisht duke supozuar se patjetër kemi të bëjmë me pakujdesi të drejtimit, paaftësi apo mashtrim.

Si përfundim mund të themi se performanca e gjykimit profesional ndihmohet nga skepticizmi profesional, dhe realizohet përmes aftësisë, njohurive dhe motivimit të audituesit duke mbajtur gjithnjë parasysh mjedisin në të cilin realizohet gjykimi.

3. Një fokus më i shtuar në skepticizmin profesional

Në kushtet e një ekonomie që tenton drejt globalizimit, kur marrëdhëniet midis entiteteve nga juridiksione të ndryshme bëhen të natyrshme, transaksionet e biznesit kanë prirjen të jenë gjithnjë e më komplekse. Është

pikërisht ky kompleksitet në rritje, i cili ka ndikuar edhe në standardet e raportimit financiar, të cilat kanë prirjen gjithashtu të sofistikohen. Një rol jo të vogël luan revolucioni në fushën e teknologjisë së informacionit, efektet e të cilit po bëhen element thelbësor edhe i veprimtarive profesionale të fushës kontabël dhe të auditimit. Standardet e raportimit financiar të bazuara gjerësisht në parime, raportimi i mjaft elementëve në pasqyrat financiare duke përdorur koncepte të tilla si vlera e drejtë dhe një numër çështjesh kontabël të njohjes dhe të matjes së vlerësimit të elementeve, po e rrisin shumë nevojën për njohuri dhe metoda të specializuara për të bërë gjykime të arsyeshme dhe të pranueshme. Përmes gjykimeve elementet në pasqyrat financiare marrin vlera dhe natyrisht profesionistët i kontabilizojnë dhe regjistrojnë ato në mënyrë të përshtatshme.

Në rolin e tyre të verifikuesit për saktësinë dhe besueshmërinë e raporteve financiare, audituesit mbajnë parasysh faktin që rritja e kompleksitetit në transaksionet dhe standardet e raportimit e të kontrollit, rrit nevojën për gjykime të drejtimit, të cilat jo rrallë ndodh të jenë jo të duhura për shkak të subjektivitetit dhe konflikteve të interesit. Në këto kushte, për të shtuar besimin e përdoruesve tek raportimi financiar, audituesit adoptojnë qasje që bazohen tek skepticizmi profesional, i cili me fjalë të tjera nënkupton qasjen që ka në themel dyshimin për ekzistencën e rrethanave ose të fakteve apo të mënyrave që mund të ndikojnë në mos paraqitjen drejt të efekteve dhe ngjarjeve në të gjithë zinxhirin e raportimit të informacionit financiar.

Duke qënë themelor në punën audituese, skepticizmi profesional është vendosur sot në fokus të punës përmirësuese të Bordeve të standarteve ndërkombëtare të auditimit dhe të etikës (IAASB dhe IESBA) të IFAC-ut. Përfshirja e audituesve në të njëjtën shoqëri tregtare edhe në ofrimin e shërbimeve të tjera të jo auditimit, sic janë konsulencat, këshillat tatimore, etj., sikurse edhe vazhdimi i marrëdhënieve me të njëjtin klient për shume vite, janë elemente që potencialisht mund të kërcënojnë cilësinë e auditimit, për shkak të rreziqeve të tilla si vetë rishikimi apo familjarizimi. Në të tilla rrethana, potencialisht "minohet" skepticizmi profesional i audituesit, pasi ka shumë gjasa që pohimet e drejtimit të entitetit të biznesit të pranohen si të vërteta, kur ato mund të mos jenë të tilla. Audituesit që ndodhen në këto konflikte interesi, ka shumë të ngjarë të mos ndjekin në mënyrë rigoroze procedurat e kërkuara nga standardet e auditimit.

4. Nevoja për një qëndrim profesional skeptik të vazhdueshëm

Profesionistët e auditimit, në bashkërendim me akademikët, hartuesit e standardeve, dhe rregullatorët, po synojnë të zhvillojnë një qasje sa më

gjithëpërfshirëse dhe praktike të skepticizmit profesional, e cila në sensin praktik do të mundësonte plotësimin e boshllëkut dhe mungesën e udhëzimeve të aplikimit të tij në praktikë. Propozimet më të fundit të IESBA dhe IAASB e kanë venë theksin në zhvillimin e një qasje zbatuese sa më praktike dhe racionale në këtë drejtim. Për audituesit, zbatimi i skepticizmit profesional duhet parë si një proces i vazhdueshëm, që lidhet me rrezikun e anomalive materiale dhe faktorët respektivë të rreziqeve të biznesit. Zbatimi i skepticizmit profesional në vazhdimësi, kërkon që audituesi të marrë në konsideratë të gjithë mekanizmin e vlerësimit të rrezikut, i cili nis me njohjen fillestare të entitetit, vlerësimin fillestar dhe paraprak të kujdesshëm e rigoroz të rrezikut, rishikimin dhe rivlerësimin e rrezikut në vazhdimësi gjatë gjithë fazave të auditimit, dhe reagimin e duhur ndaj rreziqeve të vlerësuara. Në të gjithë këtë zinxhir aktivitetesh e fazash, audituesve ju duhet të zbatojnë një nivel të duhur të skepticizmit, i cili i garanton ata për mbledhjen dhe vlerësimin e evidencës së mjaftueshme dhe të përshtatshme të auditimit. Në skemën më poshtë jepet një ilustrim i përdorimit të skepticizmit gjatë zbatimit të procedurave të auditimit dhe të dokumentimit të tyre. Skema nis me vlerësimin fillestar të rrezikut për te ecur më tej, me rishikimin e këtij vlerësimi dhe reagimet përkatëse përmes procedurave të auditimit. Skema ka në qendër paraqitjen e sjelljes skeptike të audituesit brenda një segmenti besimi - nga besimi i plotë në të majtë ku skepticizmi pothuaj nuk ekziston, deri tek mosbesimi apo dyshimi i plotë, ku skepticizmi është pothuaj maksimal.

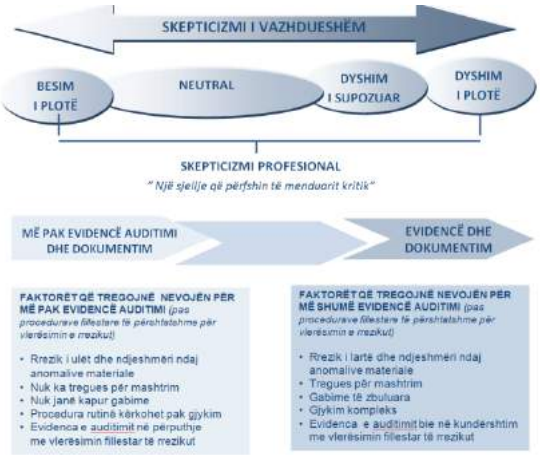

Përdorimi i skepticizmit profesional varet veç të tjerash, nga rrethanat dhe mjedisi i operimit të entiteteve të biznesit. Disa nga faktorët që çojnë në një qëndrim neutral ose më shumë dyshues dhe në këtë mënyrë, në nevojën për më shumë ose më pak evidence auditimi, janë listuar në pjesën e fundit të skemës. Këta faktorë bazohen kryesisht në rrezikun dhe ndjeshmërinë e anomalive materiale dhe në indikacionet e siguruara nga evidencat e auditimit.

Faktorët që çojnë në nevojën për evidence auditimi shtesë lidhen me kompleksitetin e transaksioneve të biznesit, përdorimin e zgjeruar të

vlerave të drejta, vlerësimet subjektive dhe ndryshimet e shpejta në standardet e zbatueshme të raportimit financiar. Të gjithë këta faktorë kanë tendencë të rrisin shkallën e gjykimit profesional dhe për rrjedhoje, të shtojnë skepticizmin që duhet të aplikojnë audituesit.

Si konkluzion mund të themi se skepticizmi profesional duhet të ushtrohet nga të gjithë kontabilistët profesionistë, dhe jo vetëm nga audituesit. Përgatitësit në veçanti, duhet të ushtrojnë vetë skepticizëm para se t'i dorëzojnë informacionet audituesve të jashtëm. Komitetet e auditimit dhe audituesit e brendshëm duhet të sfidojnë vetveten, kontrollet e vendosura dhe cilësinë e informacionit që prodhojnë, përpara se t'ia dorëzojnë audituesve të jashtëm. Nuk është detyra e audituesve të provojnë se drejtimi ka gabuar, është drejtimi që duhet të mbështesë pohimet e tij.

Një skepticizëm efektiv kërkon që nga njëra anë asnjëherë të mos pranohet përgjigja e dhënë pa u siguruar, edhe nëse ajo duket e besueshme, dhe nga ana tjetër, dyshimet të materializohen në pyetje të duhura, racionale, që ndihmojnë të konfirmohet e vërteta ose e kundërta e saj. Buxhetet, afatet, praktikat e punës dhe metodologjitë nuk duhet të pengojnë ushtrimin e skepticizmit. Firmat e auditimit duhet të gjejnë mënyra më të mira, duke përfshirë potencialisht përdorimin e teknologjisë, për të mbajtur në nivelin e duhur skepticizmin profesional.

Literatura e konsultuar

1. IAASB, SNA 200, Objektivat e Përgjithshme të Audituesve të Pavarur dhe kryerja e një auditimi në pajtim me Standardet Ndërkombëtare të Auditimit, 2009. New York, NY: IFAC.
2. SNKC1 – Kontrolli i cilësisë për firmat që kryejnë auditime dhe rishikime të informacioneve financiare historike dhe angazhime të tjera të sigurisë dhe të shërbimeve të lidhura. 2009. New York, NY: IFAC
3. SNA 240, Përgjegjësitë e Audituesit Lidhur me Mashtrimin në Auditimin e PF 2009. New York, NY: IFAC.
4. PCAOB AU 230, Due Professional Care in the Performance of work, 2006. www.pcaobus.org.
5. Nelson, M.W. 2009. “A model and literature review of professional skepticism in auditing.” Auditing: A Journal of Practice & Theory.
6. Steven M. Glover & Douglas F. Prawitt, 2013
7. IESBA Code of Ethics for professional accountants, 2016
8. Manuali i Auditimit të pasqyrave financiare, bazuar në SNA-te e qartësuara te IAASB-së, 2017, Hysen Cela

Nga: Prof.Dr.Hysen Çela, Kryetar, Instituti i Ekspertëve Kontabël të Autorizuar të Shqipërisë (IEKA)

NDRYSHIMI MIDIS ZYRËS SË AUDITIMIT TË QEVERISË SË SHBA DHE KONTROLLIT TË LARTË TË SHTETIT NË AUDITIMET E PERFORMANCËS ME FOKUSIN TEK MATJA E EFEKTIVITETIT TË PROGRAMEVE QEVERITARE

Punim i paraqitur nga audituesja Alma Shehu, në përfundim të Fellowship-it në GAO

Në misionin e tij kryesor në mbështetje të Kongresit të SHBA, GAO synon të ndihmojë në përmirësimin e performancës dhe të sigurojë llogaridhënien e qeverisë federale. Për këtë GAO i kushton vëmendje të veçantë gjithë procesit të auditimit, i cili zhvillohet në përputhje me standardet e përgjithshëm të auditimit të pranuara nga qeveria (GAGAS). Pas pranimit të kërkesës së Kongresit, hartimit të pyetjes kryesore të auditimit dhe përcaktimit të kritereve, procesi i auditimit fokusohet në grumbullimin dhe analizën e të dhënave.

Nga: Alma Shehu, Audituese, KLSH

Përmbledhje ekzekutive

Misioni i Kontrollit të Lartë të Shtetit (KLSH) si një institucion i pavarur kushtetues është të informojë publikun dhe Kuvendin mbi përdorimin e burimeve publike nga qeveria qendrore dhe lokale dhe subjektet e tjera publike. Gjithashtu, KLSH-ja promovon llogaridhënien dhe transparencën në të gjithë sektorin publik në përputhje me standardet dhe praktikat më të mira të Organizatës Ndërkombëtare të Institucioneve Supreme të Auditimit (INTOSAI), duke kontribuar në qeverisjen e mirë përmes luftës kundër korrupsionit.

Ndryshimi në menaxhimin e KLSH-së në dhjetor 2011, solli ndryshime të rëndësishme në filozofinë e menaxhimit të këtij institucioni. Kryetari i ri i KLSH-së, z. Bujar Leskaj, theksoi se përveç konsolidimit të auditimeve financiare, zhvillimi i mëtejshëm mund të arrihet duke zhvendosur vëmendjen tek auditimet e performancës[1] të kryera në përputhje me standardet e INTOSAI-t.

Qëllimi i këtij shkrimi është të prezantojë praktikat më të mira të Zyrës

[1] *Fjala e z. Bujar Leskaj, i propozuar nga Presidenti i Republikës së Shqipërisë për postin e kryetarit të KLSH, mbajtur në Komisionin e Ekonomisë dhe Financave më 14.12.2011, me rastin e prezantimit të platformës së tij për drejtimin e KLSH-së*

së Auditimit të Qeveris të Shteteve të Bashkuara (GAO) që mund të jenë të zbatueshme për KLSH-në gjatë kryerjes së auditimeve të performancës në adresimin e sfidave të ardhshme, veçanërisht në matjen e efektivitetit të programeve qeveritare.

Në misionin e tij kryesor në mbështetje të Kongresit të SHBA, GAO synon të ndihmojë në përmirësimin e performancës dhe të sigurojë llogaridhënien e qeverisë federale. Për këtë GAO i kushton vëmendje të veçantë gjithë procesit të auditimit, i cili zhvillohet në përputhje me standardet e përgjithshëm të auditimit të pranuara nga qeveria (GAGAS). Pas pranimit të kërkesës së Kongresit, hartimit të pyetjes kryesore të auditimit dhe përcaktimit të kritereve, procesi i auditimit fokusohet në grumbullimin dhe analizën e të dhënave. Të dhënat e mjaftueshme dhe të përshtatshme janë elemente kyçe që ndihmojnë audituesit e GAO-s të arrijnë në konkluzione dhe të hartojnë rekomandimet e duhura në lidhje me efektivitetin e programeve qeveritare. Në procesin e follow up, që konsiderohet si hap i fundit, por jo më pak i rëndësishëm në procesin e auditimit, GAO analizon zbatimin e rekomandimeve. Ky proces shqyrton përmirësimet e programeve qeveritare dhe se si rekomandimet e GAO kanë ndikuar që këto programe të jenë më efektive. KLSH duke analizuar praktikën e GAO-s dhe përshtatur atë në veprimtarinëë e tij do të rrisë besueshmërinë dhe kapacitetin e tij në kryerjen e auditimeve të performancës për t'u përshtatur më mirë sfidave të reja dhe për të përmbushur pritshmëritë e qytetarëve shqiptarë, Parlamentit dhe palëve të tjera të interesit.

Objektivat

Sa më sipër qëllimi i këtij shkrimi është të:

- Përshkruajë qasjen e Kontrollit të Lartë të Shtetit në auditimin e performancës, veçanërisht në matjen e efektivitetit;
- Të përshkruaj qasjen e Zyrës së Auditimit të të Qeverisë së Shteteve të Bashkuara për auditimin e performancës, veçanërisht në matjen e efektivitetit;
- Të analizojë ndryshimet mes qasjeve të dy institucioneve;
- Të propozojë disa ndryshime për përmirësimin e qasjes së KLSH-së në auditimet e performancës, veçanë-risht me fokus në matjen e efektivitetit.

Hyrje

Rënia e regjimit komunist dhe vendosja e rendit demokratik në Shqipëri, si në të gjitha institucionet, u shoqërua me ndryshime thelbësore në Kontrollin e Lartë të Shtetit, i cili deri në fillim të viteve 1990 ishte një institucion

tërësisht në varësi të qeverisë. Reformat e thella demokratike që janë kryer në Shqipëri për të përmirësuar jetën e qytetarëve të saj dhe qëllimin kombëtar për anëtarësim të plotë në Bashkimin Europian u shoqëruan edhe me miratimin e Kushtetutës së re, në të cilën nenet 162, 163, 164 dhe 165 sanksionohet:

- Autoriteti dhe funksioni i Kontrollit të Lartë të Shtetit;
- Zgjedhja e Kryetarit të KLSH;
- Objekti i aktivitetit të auditimit;
- Raportimi dhe marrëdhëniet me Parlamentin;
- Marrëdhëniet me qeverinë.

Ligji nr. 154/2014, *"Për Organizimin dhe Funksionimin e Kontrollit të Lartë të Shtetit",* i cili është në përputhje të plotë me Standardet Ndërkombëtare të Institucioneve Supreme të Auditimit (ISSAI) dhe praktikat më të mira evropiane qartëson të drejtën dhe detyrimin e KLSH-së për të kryerjen e auditime të performancës.

Në përmbushjen e detyrimeve të ligjit, KLSH ka themeluar Departamentin e Auditimit të Performancës, i cili vazhdon të ballafaqohet me sfida të ndryshme të tilla si si ngritja e kapaciteteve dhe zhvillimi profesional i audituesve të performancës.

GAO, si një institucion udhëheqës në komunitetin INTOSAI, ka krijuar procese, procedura dhe struktura të brendshme, të cilat mbështesin ekipet e auditimit për të zgjedhur metodologjinë e duhur për grumbullimin dhe analizimin e të dhënave, duke kontribuar kështu në raporte auditimi të cilat në mënyrë të qartë adresojnë mangësitë e programeve qeverisë dhe ofrojnë rekomandime për përmirësimin e efektivitetit dhe efikasitetit të këtyre programeve.

Ky shkrim synon të identifikojë (1) qasjen e Gao për kryerjen e auditimeve të performancës, (2) aktorët e përfshirë në planifikimin, kryerjen dhe raportimin në auditimet e performancës dhe rolin e tyre specifik në procesin e auditimit të GAO-s, (3) metodologjitë e përdorura nga GAO për mbledhjen dhe analizimin e të dhënave, dhe (4) procesin e follow up të GAO me fokus në matjen e efektivitetit të programeve qeveritare

Kreu I

1.1 Struktura dhe kuadri i rregullator të KLSH

Më 27 nëntor 2014, Kuvendi i Shqipërisë miratoi Ligjin e ri të KLSH-së nr. 154/2014 *"Për organizimin dhe funksionimin e KLSH"*, i cili hyri në fuqi në shkurt të vitit 2015. Ky ligj shënoi një pikë kthese për institucionin, duke profilizuar atë si një institucion modern të auditimit suprem që e bazon veprimtarinë e tij në standardet INTOSAI.

Institucioni i Kontrollit të Lartë të Shtetit është i organizuar në nëntë departamente, shtatë prej tyre

departamente auditimi dhe Departamentin Juridik, Kontrollit të Zbatimit të Standardeve dhe Departamentin e Strategjisë dhe Metodologjisë së Auditimit. Duke pasur parasysh fazat nëpër të cilat ka kalura KLSH dhe traditës institucionale, aktiviteti i tij deri në vitin 2008 ishte fokusuar në kryerjen e auditimeve të përputhshmërisë dhe disa auditimeve financiare dhe të performancës. Është e rëndësishme të theksohet se Ligji për organizimin dhe funksionimin e KLSH nr. 8270, date 23 dhjetorit 1997, i ndryshuar me ligjin nr. 8599, datë 10 prill 2000, nuk jepte një përkufizim ose nuk adresonte në mënyrë specifike auditimin e performancës si një nga llojet e auditimit. Ligji theksonte se*: "Objektivi kryesor i Kontrollit të Lartë të Shtetit është të kontrollojë efektivitetin dhe dobinë e përdorimit të fondeve publike*[2] *..."* por nuk i jepte një mandat të qartë KLSH për të kryer auditime performance.

Nga strukturat e menaxhimit të institucioneve publike të atëhershme, auditimi i performancës shihej si derivat i llojeve të tjera të auditimit dhe jo si një lloj i ri auditimi, i cili kontribuon në matjen e ekonomicitetit, efektivitetit dhe efikasiencës. Në vitin 2011, KLSH kishte kryer rreth 152 auditime[3], por vetëm një ishte auditim performance.

Me synim kryerjen e aktiviteteve të auditimit në përputhje me standardet INTOSAI-t dhe me qëllimin e informacionit multidimensional të Parlamentit mbi përdorimin e parave publike, bashkë me ndryshimin në menaxhimin e KLSH në vitin 2011, vëmendje e veçantë iu kushtua auditimit të performancës. Në këtë drejtim, në Dokumentin e Zhvillimit Strategjik 2013-2017[4], Objektivi i tretë u fokusua në përmirësimin e cilësisë së auditimit dhe rritjen e numrit të auditimeve të performancës. Ky dokument i rëndësishëm theksonte se *"Auditimi i performancës do të jetë një aktivitet i konsoliduar që synon rritjen e numrit të auditimeve, me personel të mire trajnuar që do të demonstrojë aftësi shumë të mira në kryerjen e këtij lloj auditimi me ndikim në administratën publike shqiptare. Auditimi i Performancës do të jetë një nga dy aktivitetet më të rëndësishme në të gjithë veprimtarinë e institucionit të KLSH-së.*

... Rezultatet e disa politikave të institucioneve publike kanë treguar nga njëra anë një hendek midis politikave dhe skemave të këtyre politikave, si dhe natyrën komplekse dhe gjithnjë në

[2] Neni 6 i Ligjit nr. 8270, datë 23 dhjetor 1997, "Për Kontrollin e Lartë të Shtetit".

[3] *Analiza vjetore e KLSH 2011, e publikuar në vitin 2012.*

[4] *Dokumenti Strategjik i Zhvillimit 2013-2017, faqet 22-24.*

ndryshim të problemeve sociale dhe ekonomike të vendit nga ana tjetër. Ato kërkojnë një lloj të ri përgjegjësie, në të cilin auditimi i sektorit publik duhet të luajë rolin e tij duke pasur një qasje dinamike dhe jo statike. KLSH do ta fokusojë auditimin e performancës në rezultate dhe jo në procese, duke theksuar nevojën për ndryshime, për një përmirësim të përgjegjshëm dhe të vazhdueshëm të menaxhimit publik. Institucioni ka sfidën të shqyrtojë nëse qëllimet dhe skemat e politikave lidhen me problemet e jetës së përditshme dhe shqetësimin e palëve të interesuara ".

Hapi i parë në përmbushjen e këtij objektivi të rëndësishëm, ishte themelimi në tetor 2012 i Departamentit të Auditimit të Performancës në KLSH, i cili përbëhej nga 16 auditues. Në vitin 2017, Departamenti i Auditimit të Performancës përbëhej nga Drejtori i Departamentit dhe 19 auditues.

Me qëllim të kryerjes së punës së auditimit në bazë të standardeve ndërkombëtare të auditimit dhe për tu ardhur në ndihmë audituesve të këtij departamenti të gjitha fazat e auditimit, KLSH publikoi "*Udhëzuesin e Auditimit të Performancës: ISSAI 3000-3100*". Qëllimi i publikimit të këtij dokumenti nga KLSH ishte:

- të ndihmonte audituesit në kryerjen me cilësi të dhe të mbështetur në standard të auditimeve të performances ;
- stimulimi i kompetencës profesionale të audituesve të KLSH-së;
- të ofronte një bazë për kryerjen me sukses të këtyre llojeve të auditimeve; dhe t'i mundësonte publikut të gjerë dhe përdoruesve të veçantë një perspektivë më të mirë të të kuptuar qartë karakteristikat dhe profesionalizmin e KLSH[5].

Një tjetër moment i rëndësishëm në punën e Departamentit të Auditimit të Performancës është botimi në vitin 2015 i Manualit të Departamentit të Auditimit të Performancës. Ky manual jep udhëzime për audituesit e performancës në KLSH, duke përshkruar të gjitha fazat e ciklit të auditimit të performancës siç janë: planifikimi strategjik, planifikimi vjetor, planifikimin i auditimit, qasjet e auditimit, kriteret, metodologjitë e auditimit, matricën e tij, grumbullimin dhe analizimin e të dhënave, hartimin e raportit dhe përcjelljen e raportit përfundimtar në subjekt. Në vitin 2015, KLSH gjithashtu publikoi *"Indikatorët e Performancës",* publikimi i cili i referohet përvojës britanike dhe konsiderohet si një udhëzues për audituesit e performancës në identifikimin, përcaktimin, shpjegimin dhe ilustrimin e grupeve të treguesve të performancës përmes të cilave një subjekt publik mund të vlerësohet nga palët brenda dhe jashtë organizatës. Në

[5] *Udhëzuesi i Auditimit të Performancës: ISSAI 3000-3100, faqe 3.*

kuadër të rritjes së kapaciteteve profesional të audituesve, KLSH i ka kushtuar vëmendje të veçantë programeve të trajnimit brenda dhe jashtë vendit dhe sidomos trjnimit të audituesve të performancës. Gjatë vitit 2012-2017, secili auditues i KLSH ka kryer mesatarisht 25 ditë trajnimi. Për periudhën 2002-2011, ky tregues ka qenë rreth 2.1 ditë trajnimi për auditues.

Që nga viti 2011, KLSH ka rritur çdo vit numrin e auditimeve të performancës. Ky lloj auditimi përbënte vetëm 1 përqind të aktivitetit të auditimit të KLSH në vitin 2011, ndërsa përqindja e këtij lloji të auditimit u rrit në vitin 2015 shkoi në 8 për qind dhe në vitin 2017 në rreth 10 për qind.

Auditimet e performances për vitet 2011-2017

Viti	*Numri total i auditimeve të kryera nga KLSH*	*Numri i auditimeve të performancës*	*Pasha ne përqindje e auditimeve të performances kundrejt totalit*
2011	152	1	1
2012	158	4	3
2013	153		4
2014	160	8	5
2015	158	12	8
2016	154	13	8
2017	156	15	10

Burimi: Publikimet "Analiza vjetore e KLSH" për vitet 2011-2017

Mbulimi i auditimit të performancës aktualisht varion nga performanca specifike e programeve qeveritare kundrejt reformave qeveritare dhe administrative të ndërmarra nga qeveria, vlerësimi i menaxhimit të financave publike, vlerësimi i efektivitetit të strategjive të zhvillimit në fusha të ndryshme, programet e administratës fiskale dhe vlerësimi i reformave në to, kujdesi shëndetësor , reformat e arsimit vlerësimi i projekteve mjedisore dhe të atyre energjetike dhe vlerësimi i performancës së njësive të veçanta. Në fjalën e tij me rastin e analizës vjetore të KLSH për vitin 2016, Kryetari, z. Bujar Leskaj theksoi se *"Auditimi i performancës do të vazhdojë të mbetet prioritet i punës sonë, si një auditim që parandalon para se të penalizojë, studion në mënyrë analitike para se të krahasojë mekanikisht , rekomandon zgjidhje optimale, duke synuar kryesisht ndryshimin e sjelljes dhe mentalitetit të zyrtarit publik nëpërmjet komunikimit të hapur dhe konstruktiv, pa kompromentuar vendimmarrjen apo hartimin e politikave ".*

Numri i gjetjeve, konkluzioneve dhe rekomandimit është rritur gjithashtu nga viti në vit. Në vitin 2017, totali ishte si më poshtë:

528 gjetje; 424 konkluzione; 396 rekomandime.

Rekomandimet e audituesve të Departamentit të Auditimit të Performancës kryesisht lidhen me përmirësimin e kuadrit ligjor dhe kuadrit

rregullator si dhe fokusohen në përmirësimin e aspekteve organizative të subjekteve të audituara.

Duke pasur parasysh faktin se KLSH ndër vite ka kryer kryesisht auditime përputhshmërie dhe fakti që institucionet e njohin këtë lloj të auditimit, iniciimi dhe kryerja e auditimeve të performancës nuk ishte e lehtë. Një pjesë e madhe e zyrtarëve të çdo niveli në administratën publike kanë një qasje kontradiktore ndaj këtij lloji të auditimit dhe ende nuk e kuptojnë rolin e auditimit të performancës.

1.2. Matja e efektivitetit në auditimet e performancës të KLSH

Bazuar në ligjin e tij organik , KLSH mund të vendosë në mënyrë të pavarur dhe në çdo kohë për planin e aktiviteteve të auditimit. Para përfundimit të vitit, Kryetari i KLSH-së miraton Planin Vjetor të Auditimit për vitin e pasardhës në bazë të propozimeve të përcjella nga drejtorët e departamenteve, të cilët propozimet i kanë pasur subjekt të diskutimeve interne brenda departamentit. Pas miratimit të Planit Vjetor të Auditimit, krijohen grupet e auditimeve që do të kryejnë auditimin për secilën temë.

Në fazën përgatitore, grupi i auditimit auditimit përpiqet merr informacion për veprimtarinë e subjektit që do të audiztohet, politikat e tij dhe strukturën administrative. Pasi grupi i agjitimit ka identifikuar programin, objektivat e programit, inputet dhe rezultatet e pritshme, grupi i auditimit në diskutime të vazhdueshme me Drejtorin e Departamentit harton pyetjen kryesore dhe matricën e auditimit.

Shembulli i matrices së auditimit të performances [6]

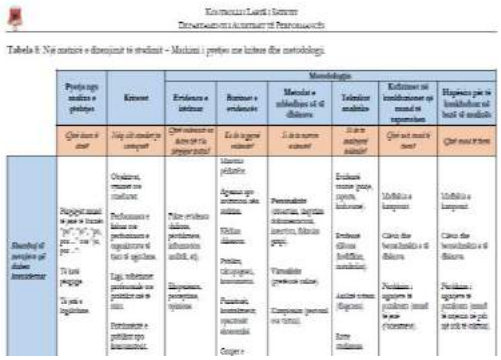

Për pyetjen kryesore dhe nënpyetjet, grupi i auditimit përcakton kriteret, të dhënat që nevojiten, burimet e të dhënave, metodat e përdorura për mbledhjen dhe analizimin e të dhënave, teknikat analitike, kufizimet në konkluzionet që mund të raportohen dhe përshkrimin e ngjarjeve të pazakonshme në bazë të kësaj analize.

Matja e efektivitetit të programeve dhe politikave të qeverisë qendrore dhe lokale është e lidhur ngushtë me burimet e të dhënave, autenticitetin dhe besueshmërinë e tyre, metodat e zgjedhura nga grupi i auditimit për mbledhjen e të dhënave të cilat, pas analizës, duhet të ofrojnë një pasqyrë të

[6] *KLSH, Manuali i Departamentit të Auditimit të Performances, faqja 40.*

qartë për efektivitetin e këtyre programeve. Pjesë e manualit të Departamentin e Auditimit të Performancës është gjithashtu një udhëzues i shkurtër i qasjes/ metodologjisë së auditimit. Në këtë seksion theksohet *"... Ky seksion duhet të listojë të gjitha teknikat për mbledhjen, përpunimin, analizimin dhe publikimin e informacionit. Metodat duhet të jenë në përputhje me qasjen e zgjedhur. Për shembull, ekipi i auditimit nuk mund të zgjedhë një qasje sasiore dhe pyetësorët me pyetje të hapura të përdoren si metodë për mbledhjen e të dhënave[7]".* Të dhënat në auditimet e performancës të KLSH-së kryesisht grumbullohen nga shqyrtimet e dosjeve, intervistat e punonjësve të entitetit të audituar, pyetësorët e hapur dhe të mbyllur, hulumtimi aktiv dhe praktikat më të mira. Grupi i auditimit, bazuar në përvojën audituese, njohuritë e fituara gjatë fazës studimore, trajnimet dhe edukimit arsimor të anëtarëve të grupit të auditimit, është përgjegjës për përcaktimin e kritereve dhe metodat për mbledhjen dhe analizimin e të dhënave. Mungesa e njohurive të thelluara për metodologjinë për grumbullimin dhe analizimin e të dhënave dhe kufizimet e secilës metodë e bën të vështirë për audituesit e KLSH të matin efektivitetin e programeve qeveritare. Manuali i Departamentit të Auditimit të Performancës nuk ka një seksion specifik që përshkruan secilën metodë që mund të përdoret për grumbullimin dhe analizimin e të dhënave

1.3. Follow up në KLSH si një mekanizëm për matjen e efektivitetit të programeve dhe politikave të qeverisjes qendrore dhe lokale.

Ligji i ri i KLSH *"Për Organizimin dhe Funksionimin e Kontrollit të Lartë të Shtetit"* përcakton qartë se si KLSH duhet të ndjekë zbatimin e rekomandimeve. Neni 15 j, *"Të drejtat dhe detyrat e KLSH"* parashikon që *"Kontrolli i Lartë i Shtetit, kur është e përshtatshme, në fillim, gjatë dhe / ose në fund të auditimit ... cakton afatin për zbatimin e rekomandimeve dhe duhet të informohet nga subjektet e audituara në lidhje me zbatimin e rekomandimeve brenda 20 ditëve".*Neni 30, paragrafi 2*, "Rekomandimet e KLSH-së dhe follow up"* parashikon që *"subjekti i audituar i raporton KLSH mbi ecurinë e zbatimit të rekomandimeve të dhëna brenda 6 muajve nga përcjellje së raportit të auditimit".*

Rregullorja e Brendshme e KLSH-së dhe vendimi e Kryetarit të KLSH i vitit 2016 *"Për procedurat për kryerjen dhe dokumentimin e punës për verifikimin e zbatimit të rekomandimeve të KLSH"* janë dokumentet udhëzuese për kryerjen e follow up. Procesi i ndjekjes së zbatimit të rekomandimeve është një proces i rëndësishëm në KLSH dhe bëhet për të gjitha llojet e auditimeve. Në

[7] *Manuali i Departamentit të Auditimit të Performancës, faqe 51*

auditimet pasardhëse, raportimi në lidhje me implementimin e rekomandimeve përbën një pjesë të rëndësishme të raportit të Auditimit. Gjithashtu në fund të çdo viti, KLSH kryen një auditim lidhur me mënyrën se si janë zbatuar planet e veprimit për implementimin e rekomandimeve të lëna më parë nga KLSH. Çdo departament auditimi kryen monitorimin e rekomandimeve të lëna prej tij dhe raporton veçmas për këtë. KLSH ende nuk ka konsoliduar një database për të gjitha rekomandimet e auditimit dhe kjo e bën të vështirë ndjekjen e zbatimit të tyre. Kjo bëhet edhe më e vështirë për rekomandimet e auditimeve të performancës, pasi siç është përmendur më parë, rekomandimet e auditimimeve të performancës së KLSH-së lidhen me natyrën organizative të çështjeve të kontrollit të brendshëm dhe propozime për përmirësimin e kuadrit ligjor dhe rregullator. Subjektet tentojnë të zbatojnë më shumë rekomandimet për përmirësimin e kontrolleve të brendshme. Ndryshimet në ligjet dhe kornizat rregullatore kërkojnë kohë dhe përfshirjen e shumë palëve, dhe kjo e bën të vështirë që Departamenti i Auditimit të Performancës të raportojë mbi zbatimin e këtyre rekomandimeve. Qeveria e Republikës së Shqipërisë ka hartuar Strategjinë Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim (SKZHI) dhe ky dokument kombinon axhendën e integrimit në BE me zhvillimin e qëndrueshëm ekonomik dhe social të vendit, duke përfshirë dhe angazhimet që lidhen me Qëllimet e Zhvillimit të Qëndrueshëm. Dokumenti i SKZHI paraqet vizionin për zhvillimin e demokracisë, zhvillimin social dhe ekonomik të vendit, duke nënvizuar aspiratat për integrim në Bashkimin Evropian. SKZHI paraqet si do të arrihet ky vizion përmes politikave dhe prioriteteve që synojnë:

- Nxitjen e zhvillimit të vendit, duke krijuar një rritje të qëndrueshme ekonomike, nëpërmjet një stabiliteti makroekonomik dhe financiar;
- Rriitjen e standardeve që i shërbejnë qytetarëve, rritjen e mirëqenies dhe sigurimin e mbrojtjes të drejtat e tyre;
- Transformimin e Shqipërisë në një vend standard, për të bërë të mundur anëtarësimin në Bashkimin Europian; dhe
- Hartimin e politikave që rrisin konkurrencën dhe rritjen ekonomike të vendit, në krahasim me vendet e rajonit dhe më gjerë.

Për shkak të kapaciteteve dhe përvojat e saj të kufizuara, KLSH ende nuk ka hartuar një dokument / udhëzim specifik për mënyrën e ndjekjes dhe raportimit në Kuvend të përmbushjes së objektivave të Strategjinë Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim

Kreu II

2.1. Struktura dhe kuadri organizator i GAO

- GAO është një institucion i pavarur, që punon për Kongresin e Shteteve të Bashkuara të Amerikës. Misioni i tij është të mbështesë Kongresin në përmbushjen e përgjegjësive të tij kushtetuese për përmirësimin e performancës dhe për të siguruar llogaridhënien e qeverisë federale për të mirën e qytetarëve amerikanë. GAO mbështet mbikëqyrjen e Kongresit duke:
- audituar veprimtarinë e agjencive federale për të përcaktuar nëse fondet federale janë shpenzuar në mënyrë efektive dhe eficiente;
- hetuar pretendimet për veprimtari të paligjshme dhe të pahijshme;
- raportuar se sa mirë programet dhe politikat qeveritare po përmbushin objektivat e tyre;
- kryer analiza të politikave dhe evidentimin e opsioneve që merren në shqyrtim nga Kongresi

Akti i Buxhetit dhe Kontabilitetit i vitit 1921 transferoi përgjegjësitë e auditimit nga Departamenti i Thesarit në një agjenci të re dhe kështu nisi zanafilla e veprimtarisë së Zyrës së Auditimit të Qeverisë[8]. Akti ligjor siguroi pavarësinë e GAO-s nga ekzekutivi dhe i dha këtij institucioni një mandat të gjerë për të hetuar se si shpenzohen paratë federale. Legjislacioni më vonë sqaroi dhe zgjeroi rolin e GAO, por Akti i Buxhetit dhe Kontabilitetit i vitit 1921 vazhdon të shërbejë si bazë për aktivitetin e këtij institucioni. GAO drejtohet nga Kontrollori i Përgjithshëm, i cili ka një mandate 15-vjeçar. GAO është e organizuar në 14 departament, Zyra e Këshillit të Përgjithshëm dhe Zyra e Inspektorit të Përgjithshëm. Aktiviteti i auditimit i GAO-s bazohet në standardet profesionale dhe udhëzimet që përfshihen në dokumentin Standardet e Përgjithshme të Auditimit të Qeverisë (GAGAS), i njohur edhe si Libri i Verdhë. Ky dokument siguron një kuadër rregullator për kryerjen e auditimeve me cilësi të lartë. Këto standarde përdoren gjithashtu nga audituesit e njësive të qeverisjes vendore dhe lokale dhe subjektet që marrin fonde qeveritare. Këto standarde përmbajnë kërkesat dhe udhëzimet që kanë të bëjnë me etikën, pavarësinë, gjykimin dhe kompetencën profesionale të audituesve, kontrollin e cilësisë, kryerjen e auditimit dhe raportimin.

2.2. Auditimi i Performancës në GAO

Aktiviteti audites i GAO-s dhe produktet që i paraqiten Kongresit dhe publikut janë kryesisht auditimet e performancës, auditimet financiare dhe dëshmi.

[8] Zyra e Përgjithshme e Kontabilitetit në SHBA u bë Zyra e Auditimit të Qeverisë së SHBA në 1994.

GAO e inicion aktivitetin e saj auditues me kërkesë të komisioneve ose nën komisioneve të Kongresit ose kur është e mandatuar nga ligjet ose raportet të komisioneve të Kongresit. GAO gjithashtu inicion auditime me iniciativën e Kontrollorit të Përgjithshëm. Në pranimin e kërkesave të anëtarëve të Kongresit, GAO mund të iniciojë aktivitet auditues vetëm brenda mandatit dhe kompetencave të saj. Për pranimin e kërkesave të Kongresit, së bashku me qëllimin dhe kohën e kryerjes së auditimit, GAO vlerëson nëse subjekti i audituer, një programi ose aktiviteti i veçantë është financuar ose do të financohet nga fonde federale ose kryhet sipas një ligjit ekzistues federal. Rreth 80 % e auditimeve të kryera nga GAO janë auditime performance.

Suksesi i punës së kryer nga GAO konsiston kryesisht në procesin e planifikimit të auditimit. Ky është procesi në të cilin grupi i auditimit përpiqet të kuptojë dhe qartësojë objektivat e auditimit, kryen hulumtime paraprake rreth kërkesës së marrë për të informuar palët e përfshira në auditim, harton matricën e auditimit dhe zhvillon fushëveprimin e propozuar dhe metodologjinë e auditimit. Grupi i auditimit, në bashkëpunim dhe diskutime të vazhdueshme me palët e tjera të përfshira në auditim, identifikon risqet dhe përcakton mënyrën e mbledhjes dhe analizimit të të dhënave për të hartuar gjetjet, konkluzionet dhe rekomandimet për matjen e ekonomicitetit, efektivitetit dhe eficiencës në auditimet e performancës. Më poshtë gjendet shembulli i matricës së auditimit të performances që përdoret nga grupet e auditimit të GAO-së

Pyetja Kryesore	***Kriteret dhe informacioni I kërkuar dhe burimet e tij***	***Qëllimi dhe metodologjia përfshirë dhe besueshmërinë e të dhënave***	***Kufizimet***	***Çfarë do ti lejojë GAO-s të shprehet analiza e kryer***
Cilës pyetje po përpiqet ti përgjigjet grupi i auditimit? Identifikoni pyetjet kyçe të auditimit. Sigurohuni që secila pyetje të jetë specifike, objektive, neutrale, e matshme dhe e zbatueshme. Sigurohuni që të jenë të përcaktuara kushtet kyçe.	***Cili është informacioni që i nevojitet grupit të auditimit për adresimin e pyetjes së auditimit?*** Për objektivat e auditimit të performancës që do të vlerësojnë të dhëna kundrejt kritereve të qarta, të identifikohen kriteret ose planet për mbledhjen e dokumenteve që nevojiten për përcaktimin e kritereve që duhen përdorur. Për objektivat e auditimit të performancës që nuk do të vlerësojnë provat kundrejt kritereve të qarta, por në vend të kësaj japin siguri në lidhje me një program (kriteret e nënkuptuara), shtoni "Kriteret: A6.03". Identifikoni dokumentet ose llojet e informacionit që grupi i auditimit duhet të ketë. Identifikoni nëse	***Si do ti përgjigjet ekipi çdo pyetje?*** Përshkruani strategjitë për grumbullimin e informacionit apo të dhënave të kërkuara, të tilla si marrja e mostrave të rastësishme, studime të rasteve të ngjashme, grupet e fokusit, pyetësorët, krahasimi me praktikat më të mira, përdorimi i bazave ekzistuese të të dhënave, marrjen e fotografive, regjistrimeve video ose audio, etj. Përshkruani fushën e planifikimit të secilës strategji, duke përfshirë afatet kohore, vendet për t'u vizituar dhe madhësitë e mostrës. Përshkruani teknikat analitike që do të përdoren: siç janë analiza e regresionit, analiza e përfitimit të kostos, analiza e	***Cilat janë kufizimet e matrices së auditimit dhe si do të ndikojnë ato tek produkti?*** Cito ndonjë kufizim si rezultat i informacioneve të marra ose qëllimit e metodologjisë të tilla si: - Cilësia e të dhënave ose besueshmëria e tyre. -Pamundësia për të aksesuar lloje të caktuara të të dhënave ose për të marrë të dhëna që mbulojnë periudhën kohore që auditohet . - Kufizime të klasifikimit të të dhënave për shkak të sigurisë. -Pamundësia për të përgjithësuar ose ekstrapoluar gjetjet për tërësinë e të dhënave - Sigurohuni që të adresohet se si këto kufizime do të ndikojnë në	***Cilat janë rezultatet e pritshme të punës?*** Përshkruani çfarë mund të shpreheni pas kryerjes se auditimit. Jepni një përshkrim të rezultateve paraprake për qëllime ilustruese, nëse mundeni. Sigurohuni që përgjigja e propozuar të trajtojë pyetjen në kolonën e parë. Nëse është e përshtatshme, jepni një për shkrim për materialet video, audio, animacion ose media të tjera që mund të ndihmojnë në komunikimin e mesazhit të auditimit

Pyetja Kryesore	*Kriteret dhe informacioni I kërkuar dhe burimet e tij*	*Qëllimi dhe metodologjia përfshirë dhe besueshmërinë e të dhënave*	*Kufizimet*	*Çfarë do ti lejojë GAO-s të shprehet analiza e kryer*
	mund të mblidhen fotografi, video, audio ose media të tjera për të rritur dokumentimin dhe komunikimin e informacionit. Identifikimi i planeve për të adresuar funksionin e kontrolleve të brendshme dhe përputhshmërinë e aktivitetit. Identifikoni planet për follow up për gjetjet e rëndësishme dhe rekomandime ende të pazbatuara që grupi i auditimit i ka gjetur në marrjen e informacionit gjatë fazës studimore Identifikoni burimet e informacionit që ju nevojitet siç janë: bazat e të dhënave, studimet, ekspertë të fushave specifike, zyrtarët e programeve federale, modelet të ndryshme, etj.	ndjeshmërisë, modelimi, analiza përshkruese, analiza e përmbajtjes, dhe përmbledhje të studimeve të rasteve të ngjashme, etj. Përshkruani hapat që duhet të ndërmerren për të vlerësuar besueshmërinë e burimeve të të dhënave.	produkt.	

Si pjesë e degës legjislative, e cila ndihmon dhe mbështet Kongresin për marrjen e vendimeve në dobi të qytetarëve amerikanë, GAO i paraqet Kongresit raporte që janë të bazuara në fakte dhe ndihmojnë agjencitë të identifikojnë sfidat dhe mangësitë dhe të ndërmarrin veprime për të përmirësuar aktivitetin e tyre. GAO përdor një qasje menaxheriale të bazuar

në risk në auditimet e performancës dhe përfshin ekspertë të ndryshëm që prej inicimit të aktivitetit auditues deri në publikimin e tij. Matrica e auditimit përgatitur nga grupi i auditimit përshkruan objektivat, fushëveprimin dhe metodologjinë e auditimit. Përveç matricës, grupi i auditimit përgatit një projekti plan i cili specifikon detyrat, përgjegjësitë e personelit dhe datat e parashikuara për përmbushjen e çdo etape të auditimit.

2.3. Palët e interesuara dhe roli i tyre në procesin e auditimit

Në varësi të kompleksitetit të temës dhe ndikimit që mund të ketë raporti i GAO-s, drejtorët dhe zëvendësit e tyre gjatë gjithë procesit të planifikimit të auditimit identifikojnë aktorët e mundshëm të brendshëm që mund të jenë një vlerë e shtuar dhe të rrisin cilësinë e auditimit. Palët e interesuara ose aktorët e tjerë në procesin auditues të GAO-s janë drejtues ose staf, aftësitë e të cilëve janë të nevojshme për përfundimin në kohë dhe me cilësi të auditimit. Termi i përdorur për palët e brendshme të interesuara është specialistë. Ata zakonisht përfshihen prej fillimit në punën audituese si pjesë e grupit të auditimit për të hartuar matricën e auditimit, për të mbledhur dhe analizuar të dhënat, për të hartuar mesazhin e auditimit dhe hartimin e raportit përfundimtar. Duke qenë se ata ndihmojnë në hartimin dhe rishikimin e produktit të auditimit, ata përgjithësisht marrin pjesë në mbledhjet vendimmarrëse të grupit të auditimit. Specialistët mund të jenë avokatë / jurist dhe përfshirja e tyre në një auditim varet nga ndjeshmëria ligjore. Angazhimi i tyre mund të shkoj nga një rishikim formal i produkteve të auditimit që kanë pak ose aspak përmbajtje ligjore deri në pjesëmarrjen e vazhdueshme në aktivitetet audituese që kërkojnë këshillim intensive ligjor. Ekspertët e metodologjisë së Ekipit të Metodave Kërkimore të Aplikuara (ARM) ose Qendrës së Dizenimit, Metodave dhe Analizave të ARM ofrojnë ndihmë në formulimin e pyetjeve të auditimit dhe në identifikimin e çështjeve që lidhen me metodologjinë. Specialistët e ARM-së përfshihen në diskutimin dhe përzgjedhjen e qasjes metodologjike audituese. Specialistët e ARM ku përfshihen statisticienë, specialistët për hartimin e pyetësorëve, ekonomistë dhe specialistë të tjerë konsultohen sipas rastit kur auditimet përfshijnë qasje në fushat e tyre të ekspertizës. Për shembull, specialistët e ARM-së janë shpesh përgjegjës për dokumentimin e planeve të mostrimit dhe anketave. FAIS i (Ekip i Auditimi Forenzikës dhe Shërbimeve Investigative) konsultohet kur audituesit identifikojnë raste mashtrim, shkelje etike, konflikte interesi, shpërdorim, keqpërdorim, ose keqmenaxhim të fondeve federale. Për të siguruar përfshirjen efektive të të gjithë palëve të interesuara, specialistët janë

përgjegjës për kontributin e tyre në auditim. Ata gjithashtu luajnë një rol të rëndësishëm në përcaktimin e mesazhit të produktit dhe rishikimin e gjetjeve, konkluzioneve dhe rekomandimeve.

2.4. Roli i Ekipit të Metodave të Kërkimeve të Aplikuara (ARM) në mbështetjen e aktiviteteve të auditimit

Ekipi i Metodave të Kërkimeve të Aplikuara është një nga 14 ekipet e GAO –s që përbëhet nga profesionistë me ekspertizë në hartimin dhe aplikimin e metodologjive të përshtatshme që ndihmojnë grupet e auditimit të GAO-së për informimin e Kongresit rreth veprimtarisë të qeverisë. ARM përbëhet nga pesë ekipe:

- Qendra për hartimin e metodave dhe analizës;
- Qendra për studime ekonomike;
- Qendra për analiza të zgjeruara;
- Qendra për Metodat dhe Çështjet e Vlerësimit;
- Qendra për Shkencë, Teknologji dhe Inxhinieri.

Qendrat ofrojnë ekspertizë në shumë fusha, duke përfshirë analizën e kostos, dizenjimin e auditimit, ekonominë, analizën e të dhënave, vlerësimin, shkencën, statistikat, anketat, teknologjinë, inxhinierinë dhe sigurinë e IT.

Qendra për hartimin e metodave dhe analizës (Center for Design Methods, and Analysis CDMA)

CDMA synon rritjen e cilësisë së punës audituese të GAO-s, duke ofruar ndihmë në metodologji, analitikë dhe teknikë për grupet e auditimit. Misioni i CDMA është të prezantojë metoda të reja dhe të transferojë njohuritë për fushën e auditimit, të cilat janë në përputhje me standardet e GAO-s dhe standard të tjera profesionale. Përfshirja e hershme e CDMA lejon që specialistët e saj të identifikojnë mundësitë kërkimore dhe të përcaktojnë avantazhet dhe disavantazhet e qasjeve të ndryshme. Në fillim të çdo aktiviteti audites një anëtar i stafit të CDMA diskuton me ekipin e auditimit qëllimin e auditimit dhe nevojën e pritshme për ndihmë.

Qendra për studimet ekonomike (Center for Economics - CE)

Misioni i CE është të ofrojë ekspertizë në një gamë të gjerë çështjesh, metodash dhe analizash ekonomike. Ato mund të ndihmojnë ekipin e auditimit të identifikojë çështjet ekonomike relevante për auditimin dhe të diskutojë qasjet dhe metodologjitë më të përshtatshme dhe më të realizueshme për t'i adresuar këto çështje. Ekonomistët e CE bashkëpunojnë me ekipet e auditimit për të identifikuar dhe mbuluar çështjet ekonomike dhe për të kryer punë që adreson objektivat e auditimit. CE përfshin ekonomistët me ekspertizë në çështjet që përfshijnë aktivitetin e qeverisë dhe ekonominë federale, si: analizën e risqeve, njohuri për taksat

dhe subvencionet, si dhe efektet ekonomike të një ligji, akti rregullativ, projekti ose programi. Ekonomistët e CE gjithashtu ofrojnë asistencë duke iu përgjigjur shumë pyetjeve që, në shikim të parë, nuk mund të konsiderohen se përfshijnë çështje ekonomike.

Qendra për Analizën e Avancuar (*Center for Enhanced Analytics- *CEA)

CEA rrit cilësinë e punës së GAO-s, duke u ofruar grupeve të auditimit ndihmë në analizë të avancuar për të dhëna të strukturuara dhe të pastrukturuara duke përdorur analizë parashikuese dhe përshkruese. Ekspertët e CEA mund të ndihmojnë grupet e auditiimit gjatë çdo fazë të auditimit, por ndihma e tyre është më efektive në fillim të planifikimit të auditimit për të identifikuar metodat dhe qasjet analitike më të përshtatshme përgjatë gjithë procesit të auditimit.

Qendra për Metodat dhe Çështjet e Vlerësimit (Center for Evaluation Methods and Issues- CEMI)

Misioni i CEMI është të përmirësojë vlerësimet që jep GAO-s dhe por edhe në mbarë qeverinë. CEMI harton raporte dhe studime që përfshijnë vlerësimin e programeve qeveritare, matjen e performancës, statistika të aplikuara, hulumtime të aplikuar të shkencave sociale dhe analiza të orientuara drejt së ardhmes, të ashtëquajtura *"largpamësi e bazuar".* Publikimet dhe përpjekjet e CEMI kanë për qëllim forcimin e metodave të vlerësimit, si dhe përmirësimin dhe promovimin e zhvillimit të njohurive. Qëllimi final i CEMI është të mbështesë qeverisjen efektive dhe politikat e bazuara në të dhëna të pakundër-shtueshme, duke ndihmuar Kongresin dhe Degën e Ekzekutivit të përmbushin përgjegjësitë e tyre. Për të promovuar qeverisjem efektive dhe politikat e bazuara në të dhëna të pakundërshtueshme, CEMI:

- punon për përmirësimin e metodat e vlerësimit
- propozon udhëzime për përfshirjen e informacionit të vlerësimit në politikë, buxhet dhe menaxhimin e programeve;
- promovon zhvillimin e njohurive.

Stafi i CEMI kryen studime të veta dhe në partneritet me ekipet e tjera, harton dokumente orientuese dhe konsultohet mbi metodat dhe politikat e vlerësimit të programeve brenda dhe jashtë GAO-s për të ndihmuar në shkëmbimin e njohurive dhe rritjen e kapacitetit të vlerësimit të agjencive federale.

Qendra për Shkencë, Teknologji dhe Inxhinieri (Center for Science, Technology, and Engineering CSTE)

CSTE ndihmon grupet e auditimit në auditimin e blerjeve në sistem, vlerësimin e kontraktonit, vlerësimin e kostos, menaxhimin e investimeve dhe teknologjisë, sigurinë kompjuterike dhe vlerësimin e cenueshmërisë së këtyre

sistemeve, si dhe analizën e antiterrorizmit, duke përfshirë zbulimin e armëve dhe gatishmërinë për katastrofat. CSTE gjithashtu identifikon praktikat më të mira në sektorin privat dhe publik dhe i përdor ato si kritere për punën e GAO-s.

Ekspertiza e CSTE fokusohet në përmirësimin e sigurisë kompjuterike, teknologjisë së informacionit dhe modernizimit të sistemeve, vlerësimi i maturimit të teknologjisë për sigurinë e vendit duke siguruar në këtë mënyrë saktësinë teknike të punës së GAO-s. Stafi i CSTE që ndihmon ekipet e auditimit zotëron një gamë të gjerë aftësish dhe përvoje. Disa janë inxhinierë me ekspertizë në inxhinierinë e sistemeve, zhvillimin dhe blerjen e software-ve, sistemet në kohë reale, rrjetet e të dhënave dhe vlerësimet e lidhura me teknologjinë dhe analizën e kostos. Disa prej tyre kanë përvojë në auditimet që lidhen me sigurinë, duke përfshirë sigurinë elektronike dhe kontrollet në sigurinë kompjuterike, të cilat përfshijnë sisteme testimi për të identifikuar dobësitë. Të tjerë janë shkencëtarë në fushat socialë dhe të edukimit , përvoja e të cilëve përfshin hulumtime në fushën e shkencës dhe teknologjisë për rastet e terrorizmit dhe përdorimit të armëve bërthamore, biologjike dhe kimike. Stafi i CSTE mund të ndihmojë grupet e auditimit të identifikojnë dhe interpretojnë kriteret për vlerësimin e performancës së programeve federale që përdorin pothuajse çdo lloj teknologjie.

2.5. Matja e efektivitetit në auditimet e performancës së GAO-s

Siç u përmend më parë, e gjithë puna dhe procesi i auditimit e kryer nga GAO është në përputhje me dokumentin e Standardeve të Përgjithshme të Auditimit të Qeverisë (GAGAS). Në GAGAS, auditimet e performancës përcaktohen si auditime që sigurojnë gjetje ose konkluzione bazuar në vlerësimin e dështmive të mjaftueshme dhe të përshtatshme kundrejt kritereve. Auditimi i performancës në GAO me objektiv të përcaktimit ose vlerësimit të efektivitetit të programit mund të përfshijë gjithashtu një objektiv shtesë të vlerësimit të kontrolleve të brendshme për të përcaktuar arsyet për mungesën e efektivitetit të një programi ose se si efektiviteti mund të përmirësohet.

Për auditimet e performancës, GAGAS nuk përfshin standardet e tjera, por pranon se audituesit mund të përdorin ose mund t'u kërkohet të përdorin standarde të tjera profesionale siç janë:

- Standardet Ndërkombëtare për Praktikat Profesionale të Auditimit të Brendshëm të hartuar nga Instituti i Audituesve të Brendshëm;
- Parimet Udhëzuese për Vlerësuesit, të hartuara nga Shoqata Amerikane e Vlerësimit;

- Standardet e Vlerësimit të Programit, të hartuara nga Komiteti i Përbashkët mbi Standardet për Vlerësimin e Arsimit;
- Standardet për Testimin Arsimor dhe Psikologjik, të hartuara nga Shoqata e Psikologëve Amerikane.

Kapitulli 6 i GAGAS i është dedikuar standardeve të punës që kryhet në për auditimet e performancës. Në hyrje të këtij kapitulli theksohet se *"Qëllimi i kërkesave të punës në terren është të krijojë një qasje të përgjithshme për audituesit që të aplikojnë siguri të arsyeshëm se të dhënat (dëshmitë) janë të mjaftueshme dhe të përshtatshme për të mbështetur gjetjet dhe konkluzionet " ... mjaftueshmëria dhe përshtatshmëria e të dhënave të nevojshme dhe testimi i tyre do të ndryshojnë në bazë të objektivave, gjetjeve dhe konkluzioneve të auditimit".*

Në këtë kapitull, audituesit e GAO-s njihen dhe mund të gjejnë një përkufizim të efektivitetit në programet e qeverisë. Pra, efektiviteti i operacioneve të programit përcaktohet si kontrolli mbi operacionet e programit, përfshirë politikat dhe procedurat që njësia e audituar ka zbatuar për të siguruar siguri të arsyeshme dhe që një program i përmbush objektivat e tij, duke marrë parasysh efektivitetin e kostos dhe eficiencën. Kuptimi i këtyre kontrolleve mund të ndihmojë audituesit të kuptojnë operacionet e programit që konvertojnë inputet në rezultate. Në vlerësimin dhe matjen e efektivitetit të një programi të caktuar përkundrejt qëllimeve dhe objektivave të përcaktuara të njësisë që auditohet, audituesit e GAO-s përfshijnë në planin e auditimit vlerësimin e politikave dhe procedurave të brendshme. Në vlerësimin e auditimit të brendshëm, audituesit e GAO-s fokusohen në raportimin se si planifikimi, organizimi, drejtimi dhe kontrolli i operacioneve të programeve ndikojnë në efektivitetin e programeve të caktuara qeveritare.

2.6. Të dhënat e përdorura në procesin e auditimit dhe rëndësia e mbledhjes dhe analizimit të të dhënave në GAO.

Për të vlerësuar efektivitetin e agjencive federale ose një programi të caktuar të zbatuar prej tyre, GAO përdor metoda të ndryshme për mbledhjen dhe analiyimin e të dhënave. Metodologjia e mbledhjes dhe analizimit të të dhënave varet nga fushëveprimi dhe kompleksiteti i auditimit dh përshkruan natyrën dhe shtrirjen e procedurave të auditimit për mbledhjen dhe analizimin e këtyre të dhënave për të adresuar objektivat e auditimit. Sipas GAGAS, audituesit duhet të hartojnë metodologjinë për të pasur siguri të arsyeshme se të dhënat janë të mjaftueshme dhe të përshtatshme për të mbështetur gjetjet dhe konkluzionet dhe për të zvogëluar në këtë mënyrë riskun e auditimit në një nivel të pranueshëm.

Koncepti i të dhënave të mjaftueshme dhe të përshtatshme është pjesë integrale e punës së audituesve të GAO-s. Në Librin e Verdhë (GAGAS), përshtatshmëria është përshkruar *si masë e cilësisë së të dhënave që përfshin rëndësinë, vlefshmërinë dhe besueshmërinë e tyre për të siguruar mbështetje për gjetjet dhe përfundimet që lidhen me objektivat e auditimit*. Në vlerësimin e përshtatshmërisë të të dhënave, audituesit e GAO-s duhet të vlerësojnë nëse provat *janë relevante, të vlefshme dhe të besueshme*. Mjaftueshmëria në Librin e Verdhë (GAGAS) përshkruhet si *masë e sasisë së të dhënave të përdorura për të mbështetur gjetjet dhe konkluzionet që lidhen me objektivat e auditimit.* Në vlerësimin e mjaftueshmërisë së provave, audituesi e GAO-s duhet të përcaktojnë *nëse janë siguruar të dhëna të mjaftueshme për të bindur një person me dije të mjaftueshme se gjetjet janë të arsyeshme*.

Etablimi i koncepteve të informacionit të mjaftueshëm dhe të përshtatshëm mbi të cilin mbështetet GAO fillon me procesin e planifikimit dhe vazhdon gjatë gjithë auditimit. Matrica e auditimit tregon se si do të përdoren dëshmitë e mbledhura për të hartuar gjetjet, konkluyionet dhe rekomandimet. Niveli i specifikimit mund të ndryshojë në varësi të llojeve të analizave dhe sa njohuri disponohet për këtë analiyë. Në GAO, grupet e auditimit kryejnë dhe dokumentojnë vlerësimet e vlefshmërisë dhe besueshmërisë për të gjitha të dhënat që përdoren në produktet e GAO-s për të mbështetur gjetjet, përfundimet dhe rekomandimet. Audituesit, sipas rastit, ndjekin udhëzimet e GAO-s për vlerësimin e besueshmërisë së të dhënave kompjuterike të përpunuara. Në fazën e raportimit, është e rëndësishme që audituesit të përfshijnë një përshkrim të metodologjisë së përdorur për adresimin e objektivave të auditimit. Metodologjia e mbledhjes dhe analizimit të të dhënave varet nga fushëveprimi dhe kompleksiteti i auditimit.

Tabela më poshtë paraqet metodat e mbledhjes së të dhënave të përdorura nga audituesit e GAO-s gjatë kryerjes së auditimeve të performancës, përshkrimet e metodave, përdorimin dhe përfitimet e përdorimit të secilës metodë.

Metodat për mbledhjen e të dhënave të përdorura nga audituesit e GAO-s gjatë kryerjes së auditimeve të performances.

Metoda	***Përshkrimi***	***Përdorimi dhe përfitimet***
Pyetësorët	Metoda e strukturuar e mbledhjes së informacionit nga individë apo institucione në një popullsi ose nga një masë kampionimi.	• Grumbullimi i të dhënave mund të përgjigjet deri në njëfarë mase pyetje. • Vlerësimi i saktë (me intervale konfidenciale) mund të sigurohet kur përdorni një mostër.

Metoda	*Përshkrimi*	*Përdorimi dhe përfitimet*
	Mënyra të ndryshme të grumbullimit të të dhënave (e vetëadministruar ose intervistuar) duke përdorur telefonin, postën, faksin, personalisht, në internet dhe e-mail.	
Intervista	Një intervistues individ i bën pyetje të një personi (të intervistuarit). Mund të kryhet me telefon ose personalisht. Tre lloje intervistash: të strukturuara (pyetjet janë të standardizuara), gjyëm të strukturuara (disa pyetje janë të standardizuara por lejojnë diskutime mëtë të thelluara) dhe jo strukturuar (pyetjet nuk janë të strukturuara).	• Intervistat gjysmë strukturuara dhe pa strukturuara mund të zhvillohet mjaft shpejt. • Mund të mblidhet shumë informacion dhe lejon pyetje të mëtejshme. • Lejon spontanitetin dhe hetimin gjatë intervistave. Mund të nxjerrë mendime nga informatorët kyç, të vërtetojë provat nga burime dhe të sigurojë pista për auditim.
Shqyrtimi dokumenteve ose observacioni i strukturuara	Hulumtuesi ndjek protokollin dhe përdor instrumentin e grumbullimit të të dhënave të strukturuara që më pas të vëzhgojë dhe regjistrojë të dhënat nga mbledhja fizike e skedarëve, vendeve ose objekteve	• Mundëson grumbullimin sistematik të të dhënave. • Përmirëson aftësinë hulumtuese për të analizuar më lehtë të dhënat e grumbulluara. • Stafi i shumëfishtë mund të mbledhë të dhëna në të njëjtën kohë.
Rastet studimore	Një vështrim në thellësi në një ose më shumë ngjarje, incidente ose vende, burime të shumta informacioni mund të përdoren për të ndihmuar krahasimin, kontrastin dhe kombinimin e perspektivave të ndryshme të të njëjtit proces.	• Mund të ofrojë më shumë informacion për një temë. • Qasje e metodave të shumëfishta për grumbullimin e të dhënave. Në disa raste studimore është vërtetuese. • Rrit besueshmërinë dhe vlefshmërinë e gjetjeve.
Metoda e grupeve të vogla	Prezantimi i metodave për të mbledhur mendime dhe ide nga një grupi i vogël njerëzish dhe për të gjeneruar ide të përgjithshme. Ka lloje të ndryshme, duke përfshirë grupet e fokusit dhe sesionet e diskutimit.	• Mund të ofrojë informacione të hollësishme për një temë ose marrëdhënie ndërmjet koncepteve. • Të planifikuara për të siguruar ndërveprimin në grup për një temë të caktuar. • Mund gjenerojë informacione dhe detaje të cilat nuk mund të merren nga intervistat individuale apo intervistat e njëpasnjëshme. • Mund të merret informacion nga njerëz me ekspertizë të veçantë ose interes në një temë.
Të dhëna të subjektit që auditohet ose të dhëna sekondare	Analiza e të dhënave ekzistuese si pjesë e auditimit. Të dhënat mund të jenë nga bazat e të dhënave të krijuara dhe të mirëmbajtura nga agjenci të ndryshme qeveritare, organizata të tjera si universitetet apo firma private kërkimore.	• Mund të analizohet grupi i plotë i të dhënave për një temë. • Zakonisht është më eficiente se mbledhja e të dhënave nga ana e grupit të auditimit për një temë të veçantë. • Të dhënat administrative në përgjithësi nuk janë objekt i paragjykimeve të

Metoda	*Përshkrimi*	*Përdorimi dhe përfitimet*
		vetëraportimit.
Shqyrtimi i studimeve	Vlerësimi i studimeve të publikuara përfshin një sërë teknikash, duke përfshirë rishikimin e një ose më shumë studimeve, sintezën e vlerësimit dhe meta-analizën.	• Përfshin grumbullimin sistematik të hulumtimeve të njohura dhe mund të lejojë adresimin e ankesave që shpesh mund të bëhen në të dyja palët. • Mund të jetë shumë më i shpejtë se sa zhvillimi i kërkimeve individuale mbi këtë temë. • Duke vlerësuar cilësinë e studimeve dhe duke theksuar çdo kufizim, kjo mund të përbëjë vlerë të shtuar për trupin ekzistues kërkimor.
Analiza e përmbajtjes	Metoda për strukturimin dhe analizimin e të dhënave cilësore si materiali i shkruar, filmi dhe media të tjera në mënyrë që të dhënat të mund të renditen dhe thjeshtohen në tema që mund të përmblidhen	• Ofron aftësi për të analizuar sistematikisht informacionin nga një material i shkruar. • Lejon përmbajtjen e të dhënave për të udhëhequr zhvillimin e kategorive analitike. • Rezultati i analizës mund të përmblidhet një kuptim.

Burimi: GAO, Qendra e të mësuarit, Seminari i mbledhjes së të dhënave

2.7. Follow up në GAO si një mekanizëm për matjen e efektivitetit të programeve dhe politikave të agjencive federale

Në Librin e Verdhë (GAGAS) përcaktohet se rekomandimet e GAO-s janë efektive kur veprimet e rekomanduara janë specifike, praktike, me kosto efektive dhe të matshme. Këto rekomandime duhet:

- të ngrihen logjikisht nga provat e paraqitura;
- të lidhen qartë me objektivat, katër elementet e gjetjeve dhe konkluzionet;
- të specifikojnë veprimet që janë të realizueshme, me kosto efektive dhe të matshme;
- të jenë të mbështetura në prova dhe të jenë bindëse;
- të adresojnë shkakun e mangësive të identifikuara.

Pas kryerjes së auditimit, qëllimi i raportit të auditimit të GAO-s është (1) të komunikojë rezultatet e auditimit subjektit të audituar; (2) t'i bëjë rezultatet më pak të ndjeshme ndaj keqkuptimit; (3) t'i bëjë rezultatet të disponueshme për publikun, dhe (4) të lehtësojë follow up për të përcaktuar nëse janë ndërmarrë veprime korrigjuese të përshtatshme.

Sipas GAGAS, si pjesë e përgjegjësive audituese të GAO-s, kjo e fundit ndjek rekomandimet që ka bërë dhe raporton në Kongres për statusin e tyre.

Përvoja e GAO ka treguar se duhet kohë që disa rekomandime të zbatohen. Për këtë arsye, përqindja e rekomandimeve të zbatuara, është përqindja e zbatimit

të rekomandimeve të bëra 4 vjet parë (p.sh. për vitin 2017 përqindja e zbatimit të rekomandimeve i referohet rekomandimeve të bëra në vitin fiskal 2013 që janë zbatuar deri në fund të vitit fiskal 2017). Përvoja e GAO-s është se nëse një rekomandim nuk është zbatuar brenda 4 viteve, nuk ka gjasa që të zbatohet. Statusi i zbatimit të rekomandimeve raportohet në aplikacionin për ndjekjen e rekomandimit të GAO. Ky aplikacion i bazuar në taktikën IT lejon stafin të përditësojë statusin e rekomandimeve gjatë gjithë vitit. Aplikacioni regjistron informacion mbi statusin e rekomandimeve dhe nëse janë ndërmarrë veprime të përshtatshme korrigjuese dhe këto veprime janë kryer në kohë. Informacioni përdoret për të matur shkallën e zbatimit të rekomandimeve dhe në këtë mënyrë matet edhe efektiviteti i programeve qeveritare. Është e rëndësishme të theksohet se 80 % e rekomandimeve të GAO janë zbatuar nga agjencitë federale.

Edhe pse shkalla e zbatimit të rekomandimeve të GAO-s është e lartë, në mënyrë që të ndihmojë Kongresit për të bërë qeverinë më të përgjegjshme GAO ka hartuar një dokument për programet qeveritare me risk të lartë. Dokumenti *"Përcaktimi i sfidave të performancës e llogaridhënies dhe risqeve të larta"* nënvizon kriteret dhe procesin e përcaktimit të sfidave të performancës e llogaridhënies dhe ato që konsiderohen të jenë me risk të lartë.

Për çdo agjenci federale, GAO identifikon programin dhe fushat kryesore që janë baza primare për raportimin në Serinë e Performancës dhe Përgjegjshmërisë, të cilat :

- janë në qendër të vëmendjes së Kongresit dhe ekzekutivit;
- kanë interes të lartë publik dhe / ose shpenzime të mëdha;
- figurojnë në mënyrë të dukshme në planet strategjike të agjencive dhe planet e raportet vjetore të performancës;
- njihen performancë e llogaridhënie ose çështje me risk të lartë.

Faktorët cilësorë të përdorur nga GAO në përcaktimin e riskut të lartë për programet e agjencive federale janë:

- shëndeti ose siguria[9];
- ofrimi i shërbimeve;
- •siguria kombetare;
- mbrojtja kombëtare;
- rritja ekonomike;
- privatësia ose të drejtat e qytetarëve.

Risku i faktorëve të lartpërmendur gjithashtu mund të rezultojë në:

- shërbime ndjeshëm të pabarabarta,
- dështime të një programi,
- efektivitet të zvogëluar dukshëm ,
- eficencë të zvogëluar dukshëm,

[9] *Përcaktimi i Sfidave të Performancës e llogaridhënies dhe risqet e larta ", fq. 9*

- lëndimi ose humbje të jetës së qytetarëve,
- të dhëna jo të besueshme për marrjen e vendimeve,
- zvogëlon besimin tek qeveria, dhe
- zbulimin, manipulimin ose keqpërdorimin e paautorizuar i informacioneve sensitive, të tilla si menaxhimi i të dhënave financiare ose personale ose të të dhënave të mirëmbajtura në sistemet kompjuterike.

Përvoja e GAO-s ka treguar se elementët kryesorë që nevojiten për të bërë përparim në zonat me risk të lartë janë vëmendja e nivelit të lartë menaxherial të administratës ose agjencive të bazuara në pesë kriteret për largimin nga Lista e Riskut të Lartë .

GAO për këtë ka përcaktuar pesë kritere të cilat si më poshtë:

- Angazhimi i lidershipit – Demonstrimi i përkushtim dhe mbështetja e lartë e lidershipit.
- Kapaciteti - Agjencia ka kapacitetin (p.sh. njerëz dhe burime) për të minimizuar riskun.
- Plani i Veprimit - Ekziston një plan veprimi korrigjues që përcakton shkaqet kryesore, zgjidhjet dhe siguron përfundimin substancial të masave korrigjuese, duke përfshirë hapat e nevojshëm për zbatimin e zgjidhjeve të rekomanduara nga GAO.
- Monitorimi - Është krijuar një program për të monitoruar dhe vlerësuar në mënyrë të pavarur efektivitetin dhe qëndrueshmërinë e masave korrigjuese.
- Demonstrimi i progresit-A aftësi për të demonstruar progres në zbatimin e masave korrektuese dhe në minimizimin e zonave me risk të lartë.

Për secilën zonë të riskut të lartë, GAO jep një përshkrim përse kjo zone përbën risk të lartë, çfarë ka gjetur GAO gjatë auditimit të kësaj zone, çfarë duhet të bëhet, përfitimet e arritura nga zbatimi i rekomandimeve të GAO-s. Lista aktuale e GAO-s përmban 34 zona me risk të lartë. Tabela më poshtë tregon se si GAO vlerëson përpjekjet e agjencive federale për t'u larguar nga Lista e Riskut të Lartë.

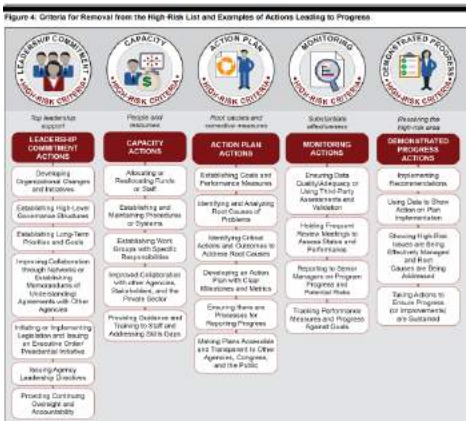

Raporti mbi programet me risk të lartë publikohet nga GAO çdo 2 vjet dhe është në dispozicion të publikut. Këto raporte ndihmojnë Kongresin që të identifikojë përparimin e bërë nga agjencitë në adresimin e rekomandimeve të GAO-s dhe të marrë

masa (të tilla si shkurtimi i buxhetit) ndaj agjencive që nuk zbatojnë rekomandimet e GAO. Ky mjet i përdorur nga GAO është provuar të jetë shumë efektiv. Në raportin e botuar në shkurt të vitit 2017, raporti i GAO-s tregon se shumë prej 32 zonave me risk të lartë në listën e 2015-ës kanë treguar progres solid[10]. Njëzet e tre fusha me risk të lartë, ose dy të tretat e të gjitha zonave, kanë përmbushur ose pjesërisht plotësojnë të pesë kriteret për largimin nga Lista e Riskut të Lartë, 15 nga këto zona përmbushën plotësisht të paktën një kriter. Progresi është bërë i mundur përmes përpjekjeve të përbashkëta të Kongresit dhe udhëheqjes e stafit në agjencive federale.

KREU III

Diferenca ndërmjet Zyrës së Auditimit të Qeverisë dhe Kontrollit të Lartë të Shtetit në matjen e efektivitetit të programeve qeveritare

Krahasimet midis qasjes së GAO-s dhe qasjes së KLSH-së në lidhje me kryerjen e auditimeve të performancës me fokus në matjen e efektivitetit të programit qeveritare ndihmon në identifikimin e fushave që kanë nevojë për përmirësime nga KLSH dhe gjithashtu kanë potencial për të adresuar në mënyrë efektive çështjet që përbëjnë shqetësim për KLSH.

Tabela më poshtë paraqet një krahasim midis qasjes së GAO-së dhe qasjes së KLSH -së në kryerjen e auditimeve të performancës me fokus në matjen e efektivitetit të programeve qeveritare.

[10] Seria e Dokumenteve të Listës me Risk të Lartë , shkurt 2017.

Qasja e GAO dhe qasja e KLSH-së për kryerjen e auditimeve të performancës

Institucioni	*GAO*	*KLSH*
Mandati	Auditimi i përdorimit të parave publike nga agjencitë federale.	Auditimi i përdorimit të parave publike nga entitetet qendrore, lokale dhe ente të tjera publike.
Misioni	GAO është një institucion i pavarur, jo-partizan që punon për Kongresin. Misioni i tij është të mbështesë Kongresin në përmbushjen e përgjegjësive të tij kushtetuese, për të ndihmuar në përmirësimin e performancës dhe për të siguruar llogaridhënien e qeverisë federale për të mirën e qytetarëve amerikanë.	Misioni i Kontrollit të Lartë të Shtetit si institucion i pavarur kushtetues është të informojë publikun dhe Parlamentin për përdorimin e burimeve publike nga qeveria qendrore dhe lokale dhe subjektet e tjera publike si dhe promovimin e llogaridhënies dhe transparencës në të gjithë sektorin publik në përputhje me standardet dhe praktikat më të mira të Organizatës Ndërkombëtare të Institucioneve Supreme të Auditimit (INTOSAI), duke kontribuar në qeverisjen e mirë përmes luftës kundër korrupsionit.
Inicimi i aktivitetit auditues	Me kërkesën e anëtarëve të Kongresit, përcaktimeve të bëra në ligje të veçanta dhe me inicjativën e Kontrollorit të Përgjithshëm	Është e lirë të vendoset për planin e auditimit, temën e auditimit dhe kohën e përshtatshme për kryerjen e punës së auditimit.
Llojet e auditimit që kryhen	80% janë auditime performance dhe pjesa tjetër janë auditime financiare dhe dëshmi auditimi	Përgjithësisht auditime përputhshmërie , por KLSH kryen edhe auditime financiare, auditime performance dhe auditime IT.
Standardet për kryerjen e auditimit	Standardet e Përgjithshme të Pranuara të Auditimit	• Standardet Ndërkombëtare të Institucioneve Supreme të Auditimit (ISSAI) • Manuali i Auditimit të Performancës • Udhëzuesi i Auditimit të Performancës • Indikatorët e Performancës
Metodologjia	Metodologji e detajuar e përshkruar në GAGAS për	Mangësi në përshkrimin e detajuar të metodologjive për mbledhjen dhe

	mbledhjen dhe analizimin e të dhënave dhe në dokumente të tjera të GAO-s	analiyimin e të dhënave në manualin e Departamentit të Auditimit të Performancës.
Palët e interesit të përfshira në auditim	Drejtuesit e Lartë, Drejtori i Departamentit, Zv/Drejtori, ekipi i auditimit (audites, audites të lartë dhe analistë) dhe specialistë të tillë si avokatët, statisticienët, specialistët për pyetsorë, ekonomistët dhe specialistë të tjerë me ekspertizë të veçantë konsultohen sipas nevojës kur auditimet përfshijnë qasje në fushat e tyre të ekspertizës.	Drejtori i Departamentit, grupi i auditimit, Kryeaudituesi dhe ekspertë të jashtëm kur është e nevojshme.
Follow up	• Përvoja e GAO-s ka treguar se duhet kohë që disa rekomandime të zbatohen. Për këtë arsye, përqindja e rekomandimeve të zbatuara - është përqindja e zbatimit të rekomandimeve të bëra 4 vjet para një viti fiskal të caktuar (p.sh. për vitin 2017 është përqindja e rekomandimeve të bëra në vitin fiskal 2013). • Follow up është pjesë e procesit të auditimit në të njëjtat agjenci federale. Statusi i zbatimit të rekomandimeve raportohet në aplikimin për ndjekjen e Rekomandimit të GAO-s i cili përditësohet çdo vit. GAO ka hartuar një dokument për programet qeveritare me risk të lartë. Dokumenti "*Përcaktimi i Sfidave të Performancës e Llogaridhënies dhe Risqeve të Larta*" nënvizon kriteret dhe procesin e përcaktimit të sfidave të performancës e llogaridhënies	• Follow up bëhet në auditimet në vazhdim, duke raportuar se si janë zbatuar rekomandimet e KLSH në auditimin e mëparshëm. • Në fund të çdo viti, KLSH kryen një auditim mbi mënyrën se si janë zbatuar planet e veprimit të raportuara nga subjektet e auditimit. • KLSH ende nuk ka konsoliduar një bazë të të dhënave për rekomandimet e auditimit dhe kjo e bën të vështirë follow up, veçanërisht për auditimet e performancës. • KLSH nuk ka zhvilluar mjete dhe procese për të identifikuar një listë të programeve qeveritare me risk të lartë.

	dhe ato që konsiderohen si risqe të larta. GAO publikon çdo 2 vjet një raport mbi programet me risk të lartë dhe raporti është në dispozicion të publikut.	

KREU IV

Konkluzione

Shkalla e lartë e zbatimit të rekomandimeve nga agjencitë federale në Shtetet e Bashkuara demonstron edhe njëherë suksesin e GAO në përmbushjen e misionit të tij për të ndihmuar në përmirësimin e performancës dhe sigurimin e llogaridhënies së qeverisë federale për të mirën e qytetarëve amerikanë. Ashtu siç është theksuar në kapitujt e mëparshëm, suksesi i GAO-s në matjen e efektivitetit të programeve qeveritare mbështetet në krijimin e standardeve dhe procedurave të suksesshëm të auditimit të cilat janë shumë të detajuara dhe ndihmojnë audituesit në të gjitha fazat e punës së auditimit. Në përgjigje të nevojave të Kongresit, GAO ka ndërtuar kapacitete institucionale dhe i ka kushtuar rëndësi të veçantë zhvillimit profesional të stafit të tij me qëllimi final të hartimit të produkteve cilësore të auditimit.

Duke analizuar qasjet e GAO-s dhe KLSH-së në kryerjen e auditimeve të performances, veçanërisht me fokusin tek matja e efektivitetit të programeve qeveritare, KLSH-ja ende përballet me disa sfida. Disa nga këto sfida kërkojnë veprime brenda KLSH-së dhe varen tërësisht nga mjetet dhe procedurat që do të hartohen nga lidershipi për t'iu përgjigjur këtyre sfidave. Sfidat e tjera janë më komplekse dhe kërkojnë jo vetëm zhvillimin e politikave, por edhe përfshirjen dhe mbështetjen e palëve të interesit.

Bazuar në analizën e bërë mësipërm, mund të merren të merret në konsiderate sugjerimet e mëposhtme:

1. Zhvillimi i një udhëzuesi dhe një liste të programeve qeveritare me risk të lartë.

Për të rritur normën e zbatimit të rekomandimeve të tij dhe për t'i raportuar Parlamentit dhe publikut për efektivitetin e programeve qeveritare, KLSH të hartojë një udhëzues për përcaktimin e sfidave të performancës e llogaridhënies dhe riskut të lartë në programet qeveritare. Udhëzuesi duhet të përdoret si metodologji për hartimin e një liste të programeve qeveritare me risk të lartë. Kjo listë do të ndihmonte Parlamentin në marrjen e vendimeve efektive për miratimin e buxhetit dhe

rritjen e besimit të publikut tek një qeverisje më transparente dhe llogaridhënëse.

2. Të hartohet një udhëzues, mjete dhe procese të nevojshme për të krijuar një bazë të dhënash për ndjekjen e zbatimit të rekomandimeve të auditimit të performancës.

KLSH të hartojë një udhëzues, mjete dhe procese të nevojshme për të krijuar një bazë të dhënash për ndjekjen e zbatimit të rekomandimeve të auditimit të performancës. Etablimi i një baze të dhënash do të shërbejë si bazë për raportimin e veprimeve të ndërmarra nga qeverisja qendrore dhe lokale për të përmirësuar programet e tyre dhe për të matur efektivitetin e aktiviteteve të qeverisë.

3. Shqyrtimi dhe ndryshimi i Manualit të Departamentit të Auditimit të Performancës.

KLSH të rishikojë dhe ndryshojë Manualin e Departamentit të Auditimit të Performancës për të siguruar që ky dokument thelbësor do të ndihmojë audituesit me metodologji të përshtatshme për mbledhjen dhe analizimin e të dhënave, duke u dhënë atyre një përshkrim të secilës metodë, kur metoda mund të përdoret për grumbullimin dhe analizimin e të dhënave dhe kufizimet e metodave specifike.

4. Riorganizimi i Departamentit të Metodologjive dhe Politikave të Auditimit dhe zhvillimi i një politike tërheqëse për burimet njerëzore për punësimin e ekspertëve të kualifikuar.

Për të siguruar që produktet e KLSH-së janë të bazuara në metodologji të efektive auditimi, KLSH të riorganizojë Departamentin e Metodologjive dhe Politikave të Auditimit duke rritur numrin e punonjësve në këtë departament, të cilët kanë njohuritë dhe përvojën e duhur për të ndihmuar audituesit me metodologjitë e duhura gjatë gjithë procesin e auditimit. KLSH gjithashtu duhet të marrë në konsideratë zhvillimin e një politike atraktive të burimeve njerëzore për punësimin e ekspertëve të kualifikuar në KLSH.

5. Zhvillimi i politikave për përfshirjen e palëve të tjera të interesit në mbështetjen e grupeve të auditimit të performancës gjatë gjithë procesit të auditimit.

KLSH të hartoj politika për përfshirjen e palëve të tjera të interesit (si specialist të pyetësorëve, ekonomistët dhe specialistë të tjerë) për të mbështetur grupet e auditimit të performances gjatë gjithë procesit të auditimit. Ekspertiza specifike e këtyre palëve të interesit do të ishte një vlerë e shtuar, duke siguruar që raportet e KLSH do të jenë një burim i besueshëm informacioni për Parlamentin dhe publikun në matjen e efektivitetit të programeve qeveritare.

6. Zhvillimi i programeve të trajnimit për audituesit e performancës të cilat do të përqendrohen në metodologjitë e mbledhjes dhe analizimit të të dhënave.

KLSH duhet të hartojë programe trajnuese që përqendrohen në metodologjitë e mbledhjes dhe analizimin e të dhënave. Këto programe trajnimi duhet të jenë shumë specifike për të ndihmuar audituesit e performancës të zgjedhin metodologjinë e duhur mbledhjen dhe analizimin e të dhënave të nevojshme për të arritur përfundime dhe për të hartuar rekomandime që matin efektivitetin e programeve qeveritare.

KREU V

Eksperience e përfituar

Përvoja 7 vjeçare ka treguar se, garancia për suksesin e KLSH-së ishte dhe është angazhimi i fortë i lidership-it për të bërë ndryshime të mëdha që përqendrohen në përmirësimin e vazhdueshëm të politikave dhe procedurave si dhe procesin e mësimit dhe trajnimit të vazhdueshëm e audituesve të tij.

Bazuar në përvojën e GAO-s, një analizë e suksesshme dhe e thelluar e sfidave të përmendura më sipër dhe politikat dhe procedurat e propozuara për të adresuar dhe kapërcyer këto sfida mund të përmirësojnë të gjithë procesin e auditimit të performancës, duke siguruar që KLSH të jetë burim i besueshëm i informacionit për Parlamenti dhe publiku në matjen e efektivitetit të programeve qeveritare.

Lista e riskut të lartë për programet qeveritare marrë si një eksperiencë dhe mjet i suksesshëm i hartuar nga GAO dhe i aksesueshëm nga publiku do të rriste presionin ndaj entiteteve të qeverisjes qendrore dhe lokale për zbatimin e rekomandimeve të KLSH-së për të përmirësuar programet dhe operacionet e tyre.

Objektivi i KLSH-së për ta bërë qeverinë më transparente dhe llogaridhënëse mund të arrihet duke hartuar metodologji që përqendrohen në analizimin e të dhënave të mbledhura për të arritur konkluzione dhe për të bërë rekomandime që lindin logjikisht nga provat e paraqitura, të lidhura qartë me objektivat e auditimit të performancës, dhe që specifikojnë veprimet që mund të realizohen me kosto të matshme dhe efektive. Siç tregon edhe shembulli i GAO-s, suksesi i auditimit të performancës në KLSH do të matet nga rekomandimet e implementuara nga subjektet e audituara dhe nga ndikimi i rekomandimeve në rritjen e ekonomisë shqiptare dhe në përmirësimin e jetës së qytetarëve të saj.

E gjithë kjo mund të arrihet vetëm me mbështetjen e Parlamentit dhe bashkëpunimin e KLSH me palët e tjera të interesit si dhe angazhimin e stafit në hartimin e produkteve cilësore.

Lista e shkurtimeve

GAO – Zyra e Auditimit të Qeverisë së SHBA

KLSH– Kontrolli i Lartë i Shtetit

BE – Bashkimi Evropian

INTOSAI – Organizata ndërkombëtare e Institucioneve Supreme të Auditimit

ISSAI – International Standards of Supreme Audit Institutions

NSDA – Strategjia Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim

Nga: Alma Shehu, Audituese, KLSH

Kontrolli i Brendshëm në Shtete e Bashkuara të Amerikës
Mësime për t'u ndarë me Shqipërinë

Punim i paraqitur nga audituesi Alfonc Gabili, në përfundim të Fellowship-it në GAO

Kontrolli i brendshëm nuk është një ngjarje apo rrethanë, por një seri veprimesh që përshkojnë aktivitetet e një njësie ekonomike. Këto veprime ndodhin në të gjithë proceset e një njësie ekonomike në mënyrë të vazhdueshme. Ato janë të përhapura dhe të qenësishme në mënyrën e menaxhimit të drejtimit të organizatës.

Nga: Alfonc Gabili, Auditues i Lartë, KLSH

Preambula

Kontrolli i brendshëm nuk është një ngjarje apo rrethanë, por një seri veprimesh që përshkojnë aktivitetet e një njësie ekonomike. Këto veprime ndodhin në të gjithë proceset e një njësie ekonomike në mënyrë të vazhdueshme. Ato janë të përhapura dhe të qenësishme në mënyrën e menaxhimit të drejtimit të organizatës. Kontrolli i brendshëm është ndryshe nga këndvështrimi i disa vëzhguesve që e shohin atë si diçka të shtuar në aktivitetet e një njësie ekonomike ose si një barrë e nevojshme. Sistemi i kontrollit të brendshëm është i ndërthurur me aktivitetet e njësisë dhe është më efektiv kur është ndërtuar në infrastrukturën e njësisë dhe është pjesë përbërëse e organizatës. Kontrolli i brendshëm duhet të ndërtohet brenda njësisë në vend se të ndërtohet mbi njësinë. Duke ndërtuar në kontrollin e brendshëm, ai bëhet pjesë e proceseve themelore të menaxhimit të planifikimit, ekzekutimit dhe monitorimit. Ndërtuar i njësisë sipas kontrollit të brendshëm gjithashtu ka implikime të rëndësishme për kontrollin e kostove. Shtimi i procedurave të reja të kontrollit që janë të ndara nga procedurat ekzistuese shton kostot. Duke u fokusuar në operacionet ekzistuese dhe kontributin e tyre në kontrollin e brendshëm efektiv, dhe duke integruar kontrollet në aktivitetet themelore operative, një organizatë shpesh mund të shmangë procedurat dhe shpenzimet e panevojshme.

Njerëzit janë ato që bëjnë punën e kontrollit të brendshëm. Ajo realizohet nga individë brenda një organizate, me atë që ata bëjnë dhe thonë.

Rrjedhimisht, kontrolli i brendshëm është i prekur nga njerëzit. Njerëzit duhet të njohin rolet dhe përgjegjësitë e tyre dhe kufijtë e autoritetit të tyre.

Çdo organizatë merret kryesisht me arritjen e misionit të saj. Subjektet ekzistojnë për një qëllim - sektori publik në përgjithësi merret me ofrimin e një shërbimi dhe një rezultat të dobishëm për publikun.

Cilado qoftë misioni, një organizatë do të përballet me riskun për ta arritur atë. Detyra e menaxhimit është identifikimi dhe reagimi ndaj këtyre risqeve, për të maksimizuar gjasat për arritjen e misionit të entitetit. Kontrolli i brendshëm mund të ndihmojë në adresimin e këtyre risqeve; megjithatë mund të sigurojë siguri të arsyeshme për arritjen e misionit dhe objektivave të përgjithshme.

Pavarësisht se sa mirë është projektuar dhe operuar, kontrolli i brendshëm nuk mund të ofrojë siguri absolute të menaxhimit në lidhje me arritjen e objektivave të përgjithshme. Në vend të kësaj, udhëzimet pranojnë se vetëm një "nivel i arsyeshëm sigurie" është i arritshëm. Siguria e arsyeshme barazohet me një nivel të kënaqshëm besimi në bazë të konsideratave të shpenzimeve, përfitimeve dhe risqeve. Përcaktimi se sa siguri është e arsyeshme kërkon gjykimin. Në ushtrimin e atij gjykimi, menaxherët duhet të identifikojnë risqet e qenësishme në operacionet e tyre dhe nivelet e pranueshme të riskut në rrethana të ndryshme dhe të vlerësojnë riskun në mënyrë sasiore dhe cilësore.

Kontrolli i brendshëm është i përshtatur për arritjen e një serie të ndarë por të ndërlidhur të objektivave të përgjithshme. Këto objektiva të përgjithshme zbatohen përmes nën objektivave, funksioneve, proceseve dhe aktiviteteve të shumta specifike.

Audituesit janë pjesë e një strukture të kontrollit të brendshëm të një organizate qeveritare, por ata nuk janë përgjegjës për zbatimin e procedurave specifike të kontrollit të brendshëm në një organizatë të audituar. Roli i audituesve është të auditojë politikat, praktikat dhe procedurat e kontrollit të brendshëm të një organizate për të siguruar që kontrollet janë adekuate për të arritur misionin e organizatës. Megjithëse audituesit mund të jenë pjesë e organizatës që ata auditojnë, është e rëndësishme dhe e domosdoshme që të ruhet pavarësia e tyre. Një njësi e auditimit të jashtëm gjithashtu mund të luajë një rol në kontrollin e kontrollit të brendshëm të njësisë qeveritare.

I. Hyrje në Sistemet e Kontrollit të Brendshëm Shqiptar

I.1. Albanian approach to Internal Control.

Kontrollet e brendshme ndihmojnë subjektet të arrijnë objektiva të rëndësishme dhe të mbështesin dhe

përmirësojnë performancën. Ato janë komponentë të rëndësishëm për rritjen e llogaridhënies në operacionet qeveritare. Politikëbërësit dhe menaxherët e programeve vazhdimisht kërkojnë mënyra për të përmirësuar llogaridhënien në arritjen e një misioni të njësisë. Një faktor kyç në përmirësimin e llogaridhënies në arritjen e misionit të njësisë është implementimi i një sistem efektiv të kontrollit të brendshëm. Kontrolli i brendshëm është një proces i krijuar nga një organ mbikëqyrës, menaxhimi dhe personeli tjetër i një njësie ekonomike që ofron siguri të arsyeshme se objektivat që lidhen me operacionet, pajtueshmërinë dhe raportimin do të arrihen. Ajo shërben gjithashtu si linja e parë e mbrojtjes në ruajtjen e aseteve.

Rrënjët e rregullimit të kontrollit të brendshëm Shqiptar, fillojnë në vitin 1992. Kjo ishte data e krijimit të Kontrollit të Lartë të Shtetit, Institucionit Suprem të Auditimit Shqiptar. Në vitin 2003, ligji i parë për auditimin e brendshëm u miratua nga Parlamenti, i cili krijoi Departamentin e Përgjithshëm të Auditimit të Brendshëm brenda Ministrisë së Financave. Ky ligj siguroi bazën për zhvillimin e konceptit të kryerjes së auditimeve në sektorin publik dhe themeloi strukturën e pavarur të auditimit të brendshëm. Bazuar në këtë ligj, strukturat e kontrollit financiar u kthyen në struktura të auditimit të brendshëm. Në vitin 2007, bazuar në praktikat më të mira të organizatave të tjera të auditimit të brendshëm, u miratua një ligj i ri për Auditimin e Brendshëm në Sektorin Publik.

Për më tepër, si pjesë e procesit të përmirësimit të legjislacionit, në vitin 2008 Kuvendi miratoi ligjin nr. 9936 "Për Menaxhimin e Sistemit Buxhetor në Republikën e Shqipërisë". Ky ligj paraqiti udhëzimet për kontrollin e brendshëm në entitetet publike ose ashtu siç quhet Financa e Brendshme Publike dhe Kontrollit (PFIC). Në vitin 2010, qeveria shqiptare krijoi një ligj lidhur me menaxhimin financiar dhe kontrollin, i cili deklaroi se Ministri i Financave është autoriteti përgjegjës për miratimin e udhëzimeve për menaxhimin financiar dhe kontrollin në entitetet publike. Sipas këtij ligji, Kontrolli i Brendshëm përcaktohet si “...një proces integral i sistemit të menaxhimit financiar dhe kontrollit, si dhe i auditimit të brendshëm, i vendosur nga titullari i njësisë publike, brenda objektivave të tij qeverisës, për të ndihmuar në kryerjen e veprimtarive të njësisë publike me ekonomi, efektivitet dhe efiçencë.”.

Menaxhimi Financiar dhe Kontrolli është definuar si: “...një sistem politikash, procedurash, veprimtarish dhe kontrollesh, të cilat vendosen, ruhen dhe përditësohen rregullisht nga titullari i njësisë publike dhe vihen në zbatim nga i gjithë person li, me qëllim për të adresuar risqet e për të dhënë garanci

të mjaftueshme se objektivat e njësisë publike do të arrihen nëpërmjet:

1. Veprimtarive efektive, efiçiente dhe me ekonomi.

2. Pajtueshmërisë me legjislacionin dhe me aktet e brendshme e kontratat.

3. Informacioneve operative e financiare të besueshme e të plota.

4. Mbrojtjes së informacionit dhe aktiveve".

Ministria e Financave ka nxjerrë një udhëzues që kërkon që të gjitha subjektet publike të krijojnë dhe vlerësojnë sistemet e menaxhimit financiar dhe kontrollit bazuar në metodologjinë e dhënë në udhëzim. Entet publike përfshijnë:

Njësitë e qeverisjes së përgjithshme;

Shoqëritë tregtare, organizatat jofitimprurëse dhe autoritetet e përbashkëta, të cilat zotërohen, kontrollohen, financohen ose garantohen financiarisht nga një njësi e qeverisjes së përgjithshme; dhe

Njësi të tjera që shpenzojnë fonde publike, sipas një marrëveshjeje ndërkombëtare.

Si rezultat, baza ligjore për një Kontroll të Brendshëm Financiar Publik (KBFP) të harmonizuar përbëhet nga tri shtylla:

(i) Sistemet e menaxhimit dhe kontrollit të shëndoshë financiar (MFK) si përgjegjësi primare e menaxherëve në secilën njësi të shpenzimeve publike.

(ii) Grupi i pavarur dhe objektiv i Auditimit të Brendshëm (AB), për të mbështetur menaxhimin dhe për të siguruar siguri të arsyeshme që sistemet e kontrollit të vendosen në përputhje me rregullat dhe standardet, sipas parimeve të një menaxhimi të shëndoshë financiar.

(iii) Njësitë Qendrore të Harmonizimit (NJQH) në Ministrinë e Financave, për të hartuar dhe zbatuar një metodologji dhe për të harmonizuar dhe standardizuar sistemin e cilësisë për MFK dhe AB.

Me kërkesat për të qenë pjesë e Bashkimit Europian, u bë e detyrueshme që Qeveria Shqiptare të pajtohet me kërkesat e Bashkimit Europian për Kontrollin e Brendshëm të Financave Publike (KBFP). Sipas këtyre kërkesave, vendi kandidat duhet të pajtohet të miratojë modelin e KBFP-së dhe të prezantojë standardet ndërkombëtare të kontrollit të brendshëm. Sistemi i KBFP ka për qëllim të sigurojë siguri të arsyeshme se fondet publike janë duke u përdorur për objektivat e përzgjedhura nga autoriteti buxhetor (qeveria dhe parlamenti).

Ministria e Financave në Shqipëri është përgjegjëse për: (1) miratimin e udhëzimeve për kontrollet e brendshme në përputhje me standardet ndërkombëtare të kontrollit të brendshëm; dhe (2) paraqitjen e deklaratës vjetore të gjendjes së kontrolleve të brendshme. Për të

përmbushur këto detyra, Ministri i Financave duhet të mbështetet nga struktura përgjegjëse për harmonizimin e menaxhimit financiar dhe kontrollit që aktualisht quhet Njësia Qendrore e Harmonizimit të Menaxhimit Financiar dhe Kontrollit (NJQH / KMF) e themeluar në kuadër të Ministrisë së Financave. NJQH / MFK kërkohet që: (a) të zhvillojë, shpërndajë dhe përditësojë strategjitë dhe udhëzimet metodologjike për menaxhimin financiar dhe kontrollin publik në përputhje me standardet e pranuara ndërkombëtarisht mbi kontrollin e brendshëm dhe me rregulloret dhe praktikat e mira; dhe (b) të hartojë një raport vjetor të konsoliduar për zbatimin dhe funksionimin e KBFP-së në sektorin publik. Ky raport duhet të dorëzohet në Parlament dhe në Institucionin e Lartë të Auditimit të Shqipërisë (KLSH).

Që NJQH / MFK të përmbushë në mënyrë efektive rolin e saj, është thelbësore që të ketë udhëzime cilësore dhe të kuptohet rëndësia e udhëzimeve dhe implikimeve të tyre në hartimin, zbatimin dhe funksionimin e një sistemi të kontrollit të brendshëm. Sistemet e kontrollit të brendshëm mund të jenë joefektive edhe kur udhëzimet zhvillohen duke përdorur standardet ndërkombëtare dhe praktikat e mira nëse ka mangësi në dizajnimin, zbatimin dhe funksionimin. Megjithatë, pa udhëzime të përshtatshme, sistemi i kontrollit të brendshëm nuk mund të jetë efektiv. Është e pranuar gjerësisht që menaxhimi duhet të zbatojë gjykimin profesional, gjatë monitorimit dhe vlerësimit të efektivitetit të hartimit, zbatimit dhe funksionimit të kontrolleve të brendshme. Për të mos qenë tepër përshkrues në lidhje me kontrollin e brendshëm duhet të ekzistojë një kornizë e shëndoshë që specifikon se çfarë përbën një sistem kontrolli të brendshëm dhe si të përcaktohet nëse kontrollet e brendshme zbatohen në mënyrë efektive. Megjithëse nuk mund të garantojë rezultate të përsosura duke lejuar përdorimin e gjykimit brenda kufijve të përcaktuar me ligje, rregulla, rregullore, një korniza e shëndoshë e kontrollit të brendshëm, mund të rrisë aftësinë e menaxhimit për të marrë vendime më të mira për kontrollet e brendshme.

Në nëntor 2016, NJQH / MFK miratoi një udhëzues të ri mbi menaxhimin dhe kontrollin financiar i cili u zhvillua për herë të parë në vitin 2010. Në vitin 2013, Komiteti i Organizatave Sponsorizuese të Komisionit të Udhërrëfyesit (Committee of Sponsoring Organizations of the Treadëay Commission - COSO) rifreskoi kuadrin e kontrollit të brendshëm për herë të parë që nga fillimi i kuadrit origjinal njëzet e një vjet më parë. Kuadri i COSO-s përcakton pesë komponentët e kontrollit të brendshëm dhe shtatëmbëdhjetë parimeve mbështetëse. Janë 77 pikë fokusi që paraqesin karakteristika të rëndësishme që lidhen me parimet e që mbështesin këty parime. Në udhëzuesin

e MFK-së për menaxhimin financiar dhe kontrollin e vitit 2016, nuk ekziston një dallim midis komponentëve dhe parimeve dhe komponentët përshkruahen pothuajse ashtu siç ishin në Udhëzimin e mëparshëm (2010). Megjithëse janë bërë disa ndryshime në udhërrëfyesin e MFK-së për vitin 2016, ende ekzistojnë mundësi për zgjerim në mënyrë që NJQH / MFK të mund të përmbushë rolin e vet si autoritet përgjegjës në mënyrë të përshtatshme.

NJQH / KMF kërkohet të përgatisë një raport vjetor të konsoliduar për zbatimin dhe funksionimin e KBFP-së, i cili është një vlerësim i pesë komponentëve të kontrolleve të brendshme. Sipas raportit vjetor të përgatitur nga NJQH / MFK në maj 2016, menaxhimi financiar dhe kontrolli nuk kuptohen nga menaxhimi i nivelit të lartë si dhe stafi në institucionet publike. Në raport nuk është bërë asnjë analizë e shkakut rrënjësor për të përpunuar më tej arsyet pse menaxhimi financiar dhe kontrolli nuk janë kuptuar në mënyrë të duhur dhe deri në çfarë mase niveli i tërësisë mund të ketë kompromentuar hartimin dhe zbatimin e kontrolleve të brendshme. Si rezultat, NJQH / MFK aktualisht po e përdor këtë analizë si shkak i gjendjes aktuale të sistemeve të kontrollit të brendshëm në Shqipëri, dhe jo si një kusht që duhet adresuar përmes rekomandimeve. Përpjekjet e Ministrisë së Financave në lidhje me KBFP-në gjithashtu janë subjekt i një vlerësimi vjetor nga Komisioni Evropian bazuar në Programin Shqiptar të Zhvillimit.

Ndërsa qeveria shqiptare ka ndryshuar legjislacionin e Kontrollit të Brendshëm të Financave Publike në përputhje me standardet ndërkombëtare, shumë njësi publike nuk kanë zbatuar kontrollin e brendshëm në përputhje me legjislacionin e KBFP-së ose nuk kanë sisteme efektive për të mbrojtur pasuritë e tyre. Kjo gjithashtu ndikon në zhvillimin e duhur të auditimit të jashtëm, pasi Institucioni Suprem i Auditimit të Shqipërisë (KLSH) vazhdon të përqendrohet kryesisht në auditimet e pajtueshmërisë dhe zbulimin e parregullsive. Kontrolli i brendshëm duke përfshirë raportimin konsiderohet thjesht financiar dhe nuk përfshin informacion mbi performancën dhe kontrollet operacionale.

Menaxhimi modern financiar kërkon mbështetje të sistemeve moderne dhe të mirë integruara. Për këtë arsye, burime të konsiderueshme do të duhej t'i kushtohen hartimit dhe zbatimit të një Sistemi të Integruar të Menaxhimit Financiar (IFMIS) që mbështet të gjitha proceset kryesore të përfshira në menaxhimin e financave dhe operacioneve të Qeverisë. Ligjet, rregulloret dhe sistemet e TI-së, megjithatë, nuk janë të mjaftueshme për të arritur një administratë financiare të profesionalizuar publike.

Ministria e Financave të Shqipërisë miratoi një strategji gjithëpërfshirëse të

Menaxhimit të Financave Publike (MFP) për periudhën 2014-2020 dhe një plan veprimi përkatës. Objektivi i përgjithshëm i strategjisë së reformës së MFP është që të arrihet një buxhet i balancuar dhe i qëndrueshëm me një raport të reduktuar të borxhit nëpërmjet menaxhimit më të fortë financiar dhe kontrollit dhe proceseve të auditimit dhe ku zbatimi i buxhetit lidhet siç duhet me politikat e qeverisë.

I.2. Roli dhe Përgjegjësia e KLSH në Kontrollin e Brendshëm

Institucioni i Kontrollit të Lartë të Shtetit Shqiptar i është një institucion i ri që themelohet në vitin 1925, por filloi të funksionojë si një Institucion Suprem i Auditimit modern vetëm pas rënies së regjimit komunist në vitin 1992.

KLSH, në 6 vitet e fundit ka pësuar një ndryshim të rëndësishëm, të miratuar nga Parlamenti përmes një ligji të ri organik. Një inovacion i rëndësishëm i këtij ligji është fakti se KLSH mund të kryejë auditime financiare veçmas nga auditimet e pajtueshmërisë dhe se këto auditime bazohen në standardet ndërkombëtare të auditimit.

Sistemet e kontrollit të brendshëm janë thelbësore për identifikimin dhe adresimin e risqeve të rëndësishme për arritjen e objektivave të një njësie ekonomike. Duke vlerësuar kontrollin e brendshëm jo vetëm nëpërmjet një auditimi financiar, ai ndihmon zyrtarët qeveritarë të vlerësojnë risqet e lidhura dhe kështu identifikojnë mënyrat për të zbutur riskun e mashtrimit dhe korrupsionit. Duke përjetuar korrupsionin për një kohë të gjatë, sektori publik Shqiptar sot pranon se mashtrimi dhe keq menaxhimi i sektorit publik, minon besimin e njerëzve në zhvillimin ekonomik, investimet e huaja dhe integrimin evropian.

Sipas ligjit, KLSH vlerëson funksionimin e përgjithshëm të sistemeve të kontrollit të brendshëm dhe organeve qeveritare që i nënshtrohen auditimit, duke dhënë mendime dhe rekomandime. KLSH, sipas rastit, duhet të auditojë 1) sistemin e kontrollit të brendshëm financiar publik dhe funksioneve të auditimit të brendshëm; 2) integritetin dhe konsistencën e vendimeve administrative të marra brenda njësisë së audituar; dhe 3) sistemet e auditimit të brendshëm në sektorin publik.

Për të përmbushur detyrat e tij, dhe pa cenuar të drejtën për të kryer vetë auditimet, Institucioni i Kontrollit të Lartë të Shtetit mund të përdorë gjetjet e auditimeve të kryera nga njësi të tjera. Institucioni i Kontrollit të Lartë të Shtetit merr parasysh këto gjetje, vetëm nëse standardet e përdorura për këto auditime janë në përputhje me standardet e veta dhe standardet ndërkombëtare të auditimit.

Ndryshe nga SAI i SHBA-ve, KLSH nuk vendos standarde të kontrollit të brendshëm, por kontrollon zbatimin e standardeve të kontrollit të brendshëm nga institucionet Shqiptare. Në vitet e

fundit, gjetjet në lidhje me kontrollin e brendshëm ishin të pranishme në shumë raporte të auditimit, dhe gjithashtu ishin të pranishme në raportet vjetore që KLSH prodhonte për Parlamentin.

Arsyet kryesore për gjetjet e KLSH-së janë korniza e pakompletuar e kontrollit të brendshëm në sistemin legjislativ shqiptar, mungesa e kompletimit të kontrollit të brendshëm sipas modelit COSO dhe mungesa e kuptimit të plotë të procedurave të kontrollit të brendshëm nga aktorët kryesorë (drejtuesit e institucioneve dhe Zyrtarët Kryesorë Financiarë).

I.3. Sfidat e Kontrollit të Brendshëm Shqiptar

Republika e Shqipërisë ka ndërmarrë aktivitete të shumta gjatë viteve të fundit për të krijuar dhe zhvilluar një sistem koheziv të kontrollit të brendshëm, duke përfshirë: miratimin e dokumenteve strategjike fillestare, hartimin e ligjeve, krijimin dhe ngritjen e kapaciteteve organizative dhe zbatimin e sistemin e kontrollit të brendshëm brenda njësive publike. Bazuar në raportet e vlerësimit të OSBE-së dhe Drejtorisë së Përgjithshme për Zgjerim të BE, në raportet vjetore të publikuara nga Ministria e Financave mbi "Funksionimin e Sistemit të Kontrollit të Brendshëm të Financave Publike në Njësitë e Qeverisjes së Përgjithshme (NJQP)", ata vunë në dukje se Shqipëria ka një kuadër ligjor të KBFP-së mirë të zhvilluar, megjithatë shumë NJQP-të kanë probleme me zbatimin e një sistemi efektiv të kontrollit të brendshëm.

Bazuar në Strategjinë e Menaxhimit Financiar Publik 2014-2020, zhvillimet e ardhshme të KBFP-së të paraqitura në shtyllën pesë "Për kontrollin e brendshëm efektiv", të këtij

dokumenti do të përbëhet kryesisht në forcimin e zbatimit të sistemeve të kontrollit të brendshëm në të gjitha njësitë e qeverisjes së përgjithshme. Përveç kësaj, rekomandimet e raportit të progresit të BE-së të ofruara çdo vit konsiderohen të planifikojnë reforma për të forcuar sistemet e kontrollit të brendshëm. NJQH / KBFP planifikon të zhvillojë udhëzime të mëtejshme për të ndihmuar NJQP-të në zhvillimin e një plani të qartë për zbatimin e sistemeve të MFK. Ky udhëzim gjithashtu do të sigurojë mjete të ndryshme të MFK (të tilla si tabela të qarta organizative, një libër të proceseve, hartat e riskut dhe planet e kontrollit). Për më tepër, aktivitetet e kontrollit të mbështetura nga teknologjia e informacionit, pritet të forcohet në të gjitha nivelet në sektorin publik, me një kontroll më të rreptë të aksesit, plane të paparashikuara për mbrojtjen e të dhënave dhe gjithashtu zhvillimin e kapaciteteve të auditimit të IT. Në fushën e auditit të brendshëm, zhvillimi i KBFP-së do të përfshijë metoda për të rritur profesionalizmin e funksionit të AB-së në sektorin publik,

përmes trajnimeve të vazhdueshme profesionale të ofruara nga NJQH / KBFP.

Në Shqipëri ka fusha për përmirësimin e praktikave dhe procedurave të përdorura për të vendosur sisteme efektive dhe efikase të kontrollit të brendshëm për njësitë publike. Në shumë njësi qeveritare, ekziston një mungesë e qartësisë në hapat që duhen ndërmarrë në zbatimin e këtyre sistemeve. Asnjë nga njësitë publike nuk ka plan të miratuar për zbatimin e MFK.

Në përgjithësi, drejtuesit e njësive publike nuk janë të njohur me sistemet e tyre të kontrollit të brendshëm apo rolin e funksionit të AB në njësinë e tyre. Sigurimi i cilësisë më të lartë të auditimit të brendshëm mbetet ende një çështje e ndjeshme, megjithëse kërkohet zgjidhje në vlerësimet e auditimit të brendshëm në sektorin publik.

Menaxhimi i riskut është një proces i zhvilluar dobët në NJQP-të, si dhe vlerësimi i riskut gjatë auditimit. Niveli i testimit të auditimit të sistemeve të kontrollit të brendshëm të NJQP është i paqartë. Për këtë qëllim nevojiten trajnime shtesë për vlerësimin e riskut, para së gjithash, për menaxherët në të gjitha nivelet dhe për audituesit e brendshëm.

Rekrutimi dhe mbajtja e stafit profesional në njësitë e auditimit të brendshëm mbetet një çështje në të gjitha nivelet e qeverisë. Mungesa e audituesve të brendshëm profesional të kualifikuar ka kontribuar në zhvillimin e sistemeve të kontrollit të brendshëm në sektorin publik. Prandaj, nevojitet një rivitalizim i funksionit të AB-së përmes zhvillimit të aftësive profesionale të stafit të AB-së. Menaxhimi, jo vetëm që duhet të krijojë sisteme të kontrollit të brendshëm, por gjithashtu duhet t'i kushtojë vëmendje të mjaftueshme vlerësimit dhe monitorimit të sistemeve të tilla në baza të vazhdueshme. Angazhimi i stafit profesional është një faktor i rëndësishëm për të siguruar menaxhim efektiv dhe të suksesshëm të sistemeve të kontrollit të brendshëm të vendosur në njësitë publike.

Gjithashtu, një çështje e rëndësishme është pavarësia e njësive të auditimit të brendshëm. Shumica e tyre përballen me vështirësi gjatë bërjes së planit të tyre të pavarur të auditimit, duke kryer një angazhim të pavarur dhe cilësor të auditimit dhe rekomandimet në shumicën e rasteve nuk e zgjidhin rrënjën e gjetjeve, por janë më të fokusuara në simptomat e tyre. Gjithashtu, nivelet e gjetjes së ndryshimeve ndërmjet raporteve të auditimit të brendshëm dhe raporteve të auditimit të KLSH.

II. Hyrje në Sistemet e Kontrollit të Brendshëm të USA

II.1. Historia dhe qasja e kontrollit të brendshëm të USA.

SHBA-të përcakton kontrollin e brendshëm në Standardet e Kontrollit të

Brendshëm për Qeverinë Federale (Libri Jeshil) si: "...një proces i kryer nga organi mbikëqyrës i një njësie ekonomike, menaxhimi dhe personeli tjetër që ofron siguri të arsyeshme se objektivat e një

njësie do të arrihen. Këto objektiva dhe risqet e lidhura mund të klasifikohen gjerësisht në një ose më shumë nga tri kategoritë e mëposhtme:

- Operacionet - Efikasiteti dhe efikasiteti i operacioneve
- Raportimi - Besueshmëria e raportimit për përdorim të brendshëm dhe të jashtëm
- Pajtueshmëria - Pajtueshmëria me ligjet dhe rregulloret në fuqi".

Libri Jeshil vazhdon më tutje dhe përcakton një sistem të kontrollit të brendshëm si: "...një komponent i vazhdueshëm i inkorporuar i veprimeve, të kryera nga njerëzit, që siguron siguri të arsyeshme, jo siguri absolute, që objektivat e një njësie do të arrihen".

Kontrolli i brendshëm në qeverinë federale ka evoluar gjatë viteve siç shihet në datat kryesore:

1982: Kongresi miratoi Aktin e Integritetit Financiar të Menaxherëve Federalë (AIFMF). Ky akt përfshinte një deklaratë që "...kontrollet e brendshme të secilës agjenci ekzekutive do të krijohen në përputhje me standardet e përcaktuara nga Kontrollori i Përgjithshëm...". Kjo i dha GAO përgjegjësinë dhe autoritetin për të lëshuar standarde të kontrollit të brendshëm për qeverinë federale.

AIFMF gjithashtu kërkon që Zyra për Menaxhimin e Buxhetit nën varësinë direkte të Presidentit të SHBA`ve (Office of Budget Managment - OMB) të lëshojë udhëzime për vlerësimin e këtyre standardeve. AIFMF përcakton kërkesat e mëposhtme për agjencitë në degën e ekzekutivit të qeverisë federale: (1) Sipas AIFMF, agjencitë e degëve të ekzekutivit duhet të krijojnë sisteme të kontrollit të brendshëm dhe financiar që sigurojnë siguri të arsyeshme për arritjen e objektivave të kontrollit të brendshëm. (2) AIFMF kërkon që titullari i agjencisë pjesë e degës ekzekutive të sigurojë një deklaratë vjetore të sigurimit nëse agjencia ka përmbushur këto kërkesa.

1983: Për të qenë në përputhje me AIFMF, GAO publikoi Librin e parë Jeshil.

1999: GAO publikoi një Libër Jeshil të rishikuar në vitin 1999, pas përditësimeve të kornizave të tjera të kontrollit të brendshëm, për të harmonizuar me ato korniza dhe për të zvogëluar ngarkesën në komunitetin e përdoruesve.

2001: Në përgjigje të komunitetit të përdoruesve duke kërkuar më shumë udhëzime në lidhje me Librin Jeshil të vitit 1999, GAO publikoi Instrumentin e Menaxhimit dhe Vlerësimit të Kontrollit të Brendshëm në 2001. Ky mjet ofron udhëzime shtesë për të ndihmuar përdoruesit në zbatimin e Librit Jeshil,

por nuk është një standard formal mbi kontrollin e brendshëm.

2014: GAO publikoi një Libër Jeshil të rishikuar në vitin 2014, pas përditësimeve të kornizave të tjera të kontrollit të brendshëm, për t'u harmonizuar me ato korniza dhe për të zvogëluar barrën në komunitetin e përdoruesve.

Akti i Zyrtarëve Kryesorë Financiare (CFO) të vitit 1990 imponoi elemente të reja kryesore në Menaxhimin Financiar, si:

Menaxhimi Financiar Federal,

Menaxhimi i centralizuar financiar federal,

Sisteme dhe plane të përmirësuara,

Pasqyrat financiare të kontrolluara me mandat,

Raportimi Vjetor Financiar i kërkuar, Matja dhe Raportimi mbi Performancën dhe Kostot.

Menaxhimi financiar i federal sipas Ligjit të CFO duhet të jetë në gjendje të prodhojë informacion financiar, të krijojë një sistem të integruar të menaxhimit financiar, të zhvillojë informacione mbi kostot, të kryejë matje sistematike të performancës, të lidhë buxhetin dhe informacionin e kontabilitetit, të kryejë menaxhimin e aseteve dhe të prodhojë raporte financiare vjetore ekzekutimi i buxhetit.

Menaxhimi i Centralizuar Financiar Federal: OMB-së iu dha përgjegjësi të gjera për drejtimin e menaxhimit financiar federal, modernizimin e sistemeve financiare të qeverisë dhe forcimin e raportimit financiar. Zyra e Menaxhimit dhe Buxhetit (OMB), i shërben Presidentit të Shteteve të Bashkuara në mbikëqyrjen e zbatimit të vizionit të tij në të gjithë Degën e Ekzekutivit. Në mënyrë të veçantë, misioni i OMB-së është të ndihmojë Presidentin në përmbushjen e objektivave të politikave, buxhetit, menaxhimit dhe rregullatore, si dhe përmbushjes së përgjegjësive ligjore të agjencive.

U krijuan pozicionet e reja të CFO, pozicione që duheshin plotësuar nga individë me aftësi të demonstruar dhe përvojë praktike në kontabilitet, menaxhim financiar dhe sisteme financiare, të cilët raportojnë titullarëve të agjencive. Nën përgjegjësitë e CFO janë kontabiliteti i konsoliduar, politikat financiare, buxhetimi, kontrollet e brendshme dhe funksionet e sistemit.

Nën Sistemet dhe Planet e Përmirësuara bien planet e kërkuara 5 vjeçare të menaxhimit financiar, duke marrë parasysh strategjinë e integrimit, projektet e sistemeve dhe ndër-shërbimin, pajisjet / personelin, targetat / kostot dhe planifikim strategjik i përditësuar çdo vit.

Raportet vjetore të menaxhimit financiar (që tani quhen raporte të

performancës dhe llogaridhënies), kanë afat 60 ditë pas raportit të auditimit dhe përmbajnë pasqyrat financiare të audituara, opinionet mbi pasqyrat financiare të audituara, raportin mbi kontrollin e brendshëm, raportin mbi pajtueshmërinë me ligjet dhe rregulloret, diskutimet dhe analizat e menaxhimit, dhe informacione të tjera të paaudituara.

Përqafimi i niveleve të reja të llogaridhënies dhe transparencës është çelësi për arritjen e menaxhimit financiar federal të klasit botëror. Si pjesë e vizionit të Aktit të CFO, agjencitë do të kishin modernizuar sisteme të integruara, të cilat mund të prodhonin analiza që do të ndihmonin menaxherët e programeve dhe vendimmarrësit në zgjidhjen e mangësive të kontrollit në kohë të gjatë dhe rritjen e raportimit financiar me kalimin e kohës.

Objektivat e Kontrollit të Brendshëm

Grupi menaxhues grupon objektivat e kontrollit të brendshëm në një ose më shumë nga tri kategoritë e mëposhtme:

Objektivat e Operacioneve: Efektiviteti dhe efikasiteti i operacioneve.

Objektivat e operacioneve lidhen me operacionet e programit që ndihmojnë në arritjen e një misioni të njësisë. Misioni i njësisë mund të përcaktohet në një plan strategjik. Këto plane i përcaktojnë qëllimet dhe objektivat për një njësi së bashku me operacionet efektive dhe efikase të nevojshme për përmbushjen e këtyre objektivave.

Objektivat e Raportimit: Besueshmëria e raportimit për përdorim të brendshëm dhe të jashtëm.

Objektivat e raportimit kanë të bëjnë me përgatitjen e raporteve për përdorim nga entiteti ose palë të tjera të jashtme. Objektivat e raportimit mund të grupohen më tej në nënkategoritë e mëposhtme:

Objektivat e raportimit financiar të jashtëm: Objektivat që lidhen me publikimin e performancës financiare të njësisë ekonomike në përputhje me standardet profesionale, ligjet dhe rregulloret e zbatueshme, si dhe pritjet e palëve të interesuara.

Objektivat e jashtme të raportimit jofinanciar: Objektivat që lidhen me publikimin e informacionit jofinanciar në përputhje me standardet e duhura ligjet dhe rregulloret në fuqi, si dhe pritjet e palëve të interesuara.

Objektivat e raportimit të brendshëm financiar dhe jo financiar: objektivat që lidhen me mbledhjen dhe komunikimin e informacionit të nevojshëm nga menaxhimi për të mbështetur vendimmarrjen dhe vlerësimin e performancës së subjektit.

Objektivat e Pajtueshmërisë: Pajtueshmëria me ligjet dhe rregulloret në fuqi.

Në sektorin qeveritar, objektivat në lidhje me pajtueshmërinë me ligjet dhe

rregulloret në fuqi janë shumë të rëndësishme. Ligjet dhe rregulloret shpesh përshkruajnë objektivat e një njësie qeveritare, strukturën, metodat për arritjen e objektivave dhe raportimin e performancës në lidhje me arritjen e objektivave.

Pesë Komponentët e Kontrollit të Brendshëm

Pesë përbërësit përfaqësojnë nivelin më të lartë të hierarkisë së standardeve për kontrollin e brendshëm në qeverinë federale. Pesë komponentët e kontrollit të brendshëm duhet të jenë në mënyrë efektive të projektuar, zbatuar dhe operuar, dhe të veprojnë së bashku në një mënyrë të integruar, për një sistem të kontrollit të brendshëm efektiv. Pesë komponentët e kontrollit të brendshëm janë si më poshtë:

1. Mjedisi i Kontrollit

Mjedisi i kontrollit është themeli i një sistemi të kontrollit të brendshëm. Ai siguron disiplinën dhe strukturën, të cilat ndikojnë në cilësinë e përgjithshme të kontrollit të brendshëm. Ai ndikon në përcaktimin e objektivave dhe në strukturimin e aktiviteteve të kontrollit. Organi mbikëqyrës dhe menaxhimi krijojnë dhe mbajnë një mjedis në të gjithë entitetin që vendos një qëndrim pozitiv ndaj kontrollit të brendshëm.

2. Vlerësimi i riskut

Duke krijuar një ambient efektiv të kontrollit, menaxhimi vlerëson risqet me të cilat ballafaqohet entiteti përderisa synon të arrijë objektivat e tij. Ky vlerësim siguron bazën për zhvillimin e përgjigjeve të duhura ndaj riskut. Menaxhimi vlerëson risqet me të cilat përballet entiteti nga burimet e jashtme dhe të brendshme.

3. Aktivitetet e Kontrollit

Aktivitetet e kontrollit janë menaxhimi i veprimeve të krijuara përmes politikave dhe procedurave për të arritur objektivat dhe për t'iu përgjigjur risqeve në sistemin e kontrollit të brendshëm, i cili përfshin sistemin informativ të entitetit.

4. Informimi dhe Komunikimi

Menaxhimi përdor informata cilësore për të mbështetur sistemin e kontrollit të brendshëm. Informacioni efektiv dhe komunikimi janë jetike për një njësi ekonomike për të arritur objektivat e saj. Menaxhimi i entitetit ka nevojë për qasje në komunikimin përkatës dhe të besueshëm në lidhje me ngjarjet e brendshme dhe të jashtme.

5. Monitorimi

Meqenëse kontrolli i brendshëm është një proces dinamik që duhet të përshtatet vazhdimisht me risqet dhe ndryshimet me të cilat një njësi ballafaqohet, monitorimi i sistemit të kontrollit të brendshëm është thelbësor për të ndihmuar kontrollin e brendshëm të përafrohet me ndryshimin e objektivave, mjedisit, ligjeve, burimeve dhe risqeve. Monitorimi i kontrollit të brendshëm vlerëson cilësinë e

performancës me kalimin e kohës dhe menjëherë zgjidh përfundimet e auditimeve dhe rishikimeve të tjera. Veprimet korrektuese janë një plotësim i nevojshëm për të kontrolluar aktivitetet në mënyrë që të arrihen objektivat.

Ekziston një marrëdhënie e drejtpërdrejtë midis objektivave të njësisë ekonomike, pesë komponentëve të kontrollit të brendshëm dhe strukturës organizative të një njësie ekonomike. Objektivat janë ato që një njësi dëshiron të arrijë. Pesë komponentët e kontrollit të brendshëm janë ato që kërkohet nga njësia për të arritur objektivat. Struktura organizative përfshin njësitë operative, proceset operacionale dhe strukturat e tjera të menaxhimit të përdorimit për

të arritur objektivat. Kjo marrëdhënie përshkruhet në formën e një kubike të zhvilluar modelit COSO.

Modeli COSO përcakton kontrollin e brendshëm si "...një proces, i kryer nga bordi drejtues i një njësie ekonomike, menaxhimi dhe personeli tjetër, i dizajnuar për të ofruar siguri të arsyeshme për arritjen e objektivave në kategoritë e mëposhtme:

- Efektshmëria dhe efikasiteti i operacioneve,
- Besueshmëria e raportimit financiar dhe
- Pajtueshmëria me ligjet dhe rregulloret në fuqi".

Në një sistem të kontrollit të brendshëm "efektiv", pesë komponentët e mëposhtëm punojnë për të mbështetur arritjen e misionit, strategjive dhe objektivave të biznesit të një njësie ekonomike.

1. Mjedisi i Kontrollit

Integriteti dhe Vlerat Etike
Angazhimi ndaj Kompetencës
Bordi i Drejtorëve dhe Komiteti i Auditimit
Filozofia e Menaxhimit dhe Stili i Operimit
Struktura organizative
Caktimi i Autoritetit dhe Përgjegjësisë
Politikat dhe procedurat e burimeve njerëzore

2. Vlerësimi i Riskut

Objektivat e gjithë kompanisë
Objektivat e nivelit të procesit
Identifikimi dhe analiza e riskut
Menaxhimi i ndryshimit

3. Aktivitetet e Kontrollit

Politikat dhe procedurat
Siguria (Aplikimi dhe Rrjeti)
Menaxhimi i ndryshimeve të aplikimit
Vazhdimësia e biznesit / Backups
Ekspertiza e jashtme

4. Informimi dhe Komunikimi

Cilësia e informacionit
Efektshmëria e komunikimit

5. Monitorimi

Monitorimi i vazhdueshëm
Vlerësime të ndara
Raportimi i deficencave

Këto komponente punojnë për të krijuar themelet për kontroll të brendshëm

brenda njësisë përmes udhëheqjes së drejtuar, vlerave të përbashkëta dhe një kulture që thekson përgjegjësinë për kontroll. Risqet e ndryshme me të cilat ballafaqohet kompania identifikohen dhe vlerësohen në mënyrë rutinore në të gjitha nivelet dhe brenda të gjitha funksioneve në organizatë. Aktivitetet e kontrollit dhe mekanizmat e tjerë janë të dizajnuara në mënyrë proaktive për të trajtuar dhe zbutur risqet e rëndësishme. Informacioni kritik për identifikimin e risqeve dhe përmbushjen e objektivave të biznesit komunikohet përmes kanaleve të ngritura lart, poshtë dhe në të gjithë kompaninë. I gjithë sistemi i kontrollit të brendshëm monitorohet vazhdimisht dhe problemet trajtohen në kohë.

II.2. Roli dhe Përgjegjësia e GAO në Kontrollin e Brendshëm.

Misioni i GAO është të mbështesë Kongresin në përmbushjen e përgjegjësive të tij kushtetuese dhe të ndihmojë në përmirësimin e performancës dhe të siguroj llogaridhënien e Qeverisë Federale për të mirën e popullit amerikan. GAO ka zhvilluar një Kuadër të Sigurimit të Cilësisë për të siguruar pajtueshmërinë me Standardet e Auditimit të Pranuara Përgjithësisht të Qeverisë (GAGAS). Si pjesë e komponentit të Performancës së Angazhimit të Kornizës së Sigurimit të Kualitetit të GAO, analistët dhe audituesit e GAO konsiderojnë kontrollin e brendshëm gjatë planifikimit dhe kryerjes së angazhimeve. Audituesve u kërkohet të marrin në konsideratë kontrollin e brendshëm pasi që lidhen me objektivat dhe fushëveprimin e auditimit të tyre nga Standardet e Auditimit të Qeverisë. Është përgjegjësi e menaxhimit të krijojë dhe mbajë këto kontrolle të brendshme brenda një entiteti. Menaxhimi zbaton sisteme të kontrollit të brendshëm duke përdorur standardet brenda Standardeve për Kontroll të Brendshëm në Qeverinë Federale (Libri Jeshil), i cili siguron kornizën e përgjithshme për krijimin dhe mirëmbajtjen e sistemeve efektive të kontrollit të brendshëm. Është përgjegjësia e audituesit për të vlerësuar efektivitetin e këtyre kontrolleve. Një faktor kyç në përmirësimin e llogaridhënies në arritjen e një misioni të një njësie është zbatimi i një sistemi efektiv të kontrollit të brendshëm. Një sistem efektiv i kontrollit të brendshëm ndihmon një njësi ekonomike të përshtatet me mjediset që ndryshojnë, evolimin e kërkesave, ndryshimet në risqe dhe prioritetet e reja. Me ndryshimin e programeve dhe entitetet që përpiqen të përmirësojnë proceset operacionale dhe të zbatojnë teknologji të reja, menaxhimi vazhdimisht vlerëson sistemin e kontrollit të brendshëm në mënyrë që të jetë efektiv dhe i përditësuar kur është e nevojshme. Vlerësimi i kontrollit të brendshëm fillon gjatë fazës së planifikimit të auditimit dhe, në varësi të karakteristikave të

auditimit, mund të vazhdojë përmes fazës së zbatimit në terren dhe fazave të raportimit. Niveli i punës së auditimit të kontrollit të brendshëm i nevojshëm për të përfunduar vlerësimin, varet nga objektivat, qasja, fushëveprimi dhe metodologjia e auditimit. Në fazën e planifikimit të auditimit, një audites do të konsiderojë rëndësinë e kontrollit të brendshëm në auditim dhe çfarë niveli të vlerësimit është i nevojshëm për të arritur objektivat e tij të auditimit në mënyrë efektive. Gjatë fazës së punës në terren, identifikohen dhe vlerësohen kontrolle specifike të brendshme. Kjo punë arrin kulmin në fazën e raportimit ku janë gjetur gjetjet, i janë komunikuar agjencisë dhe janë raportuar në raportin e auditimit.

GAO në mënyrë që të përmbushë detyrat e tij ka përshtatur 5 Komponentet dhe 17 Parimet e Kontrollit të Brendshëm, si më poshtë:

Mjedisi i Kontrollit

1. Organi mbikëqyrës dhe menaxhimi duhet të demonstrojnë një angazhim për integritet dhe vlera etike;

2. Organi mbikëqyrës duhet të mbikëqyrë sistemin e kontrollit të brendshëm të entitetit;

3. Menaxhimi duhet të krijojë një strukturë organizative, të caktojë përgjegjësinë dhe të delegojë autoritetin për të arritur objektivat e subjektit;

4. Menaxhimi duhet të demonstrojë një angazhim për të rekrutuar, zhvilluar dhe mbajtur individë kompetentë; dhe

5. Menaxhimi duhet të vlerësojë performancën dhe t'i mbajë individët përgjegjës për përgjegjësitë e tyre të kontrollit të brendshëm.

Vlerësimi i riskut

6. Menaxhimi duhet të përcaktojë qartë objektivat për të mundësuar identifikimin e risqeve dhe për të përcaktuar tolerancat e riskut;

7. Menaxhimi duhet të identifikojë, analizojë dhe të përgjigjet ndaj risqeve që lidhen me arritjen e objektivave të përcaktuara;

8. Menaxhimi duhet të marrë në konsideratë potencialin për mashtrim kur identifikon, analizon dhe përgjigjet ndaj risqeve;

9. Menaxhimi duhet të identifikojë, analizojë dhe t'i përgjigjet ndryshimeve të rëndësishme që mund të ndikojnë në sistemin e kontrollit të brendshëm.

Aktivitetet e Kontrollit

10. Menaxhimi duhet të hartojë aktivitete kontrolli për të arritur objektivat dhe për t'iu përgjigjur risqeve;

11. Menaxhimi duhet të hartojë sistemin informativ të entitetit dhe aktivitetet përkatëse të kontrollit për të arritur objektivat dhe për t'ju përgjigjur risqeve; dhe

12. Menaxhimi duhet të zbatojë aktivitetet e kontrollit përmes politikave.

Informacioni dhe Komunikimi

13. Menaxhimi duhet të përdorë informacion cilësor për të arritur objektivat e subjektit;

14. Menaxhimi duhet të komunikojë në mënyrë të brendshme informacionin e nevojshëm cilësor për të arritur objektivat e subjektit;

15. Menaxhimi duhet të komunikojë nga jashtë informacionin e nevojshëm të cilësisë për të arritur objektivat e subjektit.

Monitorimi

16. Menaxhimi duhet të krijojë dhe të kryejë aktivitete monitoruese për të monitoruar sistemin e kontrollit të brendshëm dhe për të vlerësuar rezultatet; dhe

17. Menaxhimi duhet të përmirësojë mangësitë e kontrollit të brendshëm të identifikuar në kohën e duhur.

II.3. Sfidat e Kontrollit të Brendshëm në SHBA.

Sfidat kryesore të gjetura në SHBA rreth kontrollit të brendshëm të identifikuara nga GAO janë:

1. Kontrolli i brendshëm konsiderohet vetëm si një raportim financiar dhe detyrë e shefit të financës.

Në qeverinë federale, kontrollet e brendshme tradicionalisht konsiderohen si të fokusuara në kontrollet e raportimit financiar dhe çdo kalim jashtë raportimit financiar në funksione operacionale është përmbushur me sukses të përzier. Nuk ka përgjegjësi të përcaktuar qartë të zyrtarëve të tjerë për të kuptuar dhe/ose shfrytëzuar kornizën e kontrollit të brendshëm.

Menaxherët federalë kanë një përgjegjësi themelore për të zhvilluar dhe mbajtur kontrolle të brendshme efektive. Kontrollet e brendshme efektive ndihmojnë që programet të menaxhohen me integritet dhe burimet të përdoren në mënyrë efikase dhe efektive përmes tri objektivave: operacionet efektive dhe efikase, raportimi financiar i besueshëm dhe pajtueshmëria me ligjet dhe rregulloret në fuqi. Ruajtja e aseteve është nënkomponent i secilit objektiv.

Në përgjigje të sfidave kryesore të menaxhimit të misionit dhe qëllimeve të agjencive, këto të fundit po e njohin gjithnjë e më shumë rëndësinë dhe dobinë e menaxhimit të riskut si një mjet për identifikimin, vlerësimin, zbutjen, menaxhimin dhe përgatitjen ndaj riskut. I zbatuar në mënyrë efektive, menaxhimi i riskut kontribuon në përmirësimin e vendimmarrjes, duke adoptuar një qasje proaktive sesa një reaktive ndaj riskut. Ai ka potencialin për të ndryshuar perceptimin se kontrollet e brendshme kufizohen vetëm në pajtueshmërinë dhe raportimin financiar. Në vend të kësaj,

kontrollet e brendshme mund të luajnë një mjet kyç për të adresuar sfidat e menaxhimit që prekin funksionet e shumta të agjencisë. Në një përpjekje për të përmirësuar besimin e taksapaguesve në qeveri dhe për t'u përgatitur për sfidat e ardhshme, OBM ka promovuar praktikat më të mira të Menaxhimit të Riskut në të gjitha agjencitë.

2. Kontrolli i brendshëm për subjektet jo-federale.

Qeveria Federale lëshon grante për organizatat shtetërore, lokale dhe jofitimprurëse, për të cilat nuk kërkohet të ndjekin Librin Jeshil, pasi kjo kërkohet nga agjencitë federale. Ligjet që krijojnë këto programe si dhe marrëveshjet e granteve zakonisht përcaktojnë se këto subjekte kanë një formë të kontrollit të brendshëm, por disa nga këto subjekte nuk kanë ekspertizë në kontrollin e brendshëm. Kjo mund të jetë për shkak të mungesës së trajnimeve, certifikimit profesional ose financimit për zhvillimin e stafit profesional në këto organizata.

III. Praktikat e mira dhe qasjet për të marrë në konsideratë, nga GAO.

III.1. Programi i riskut të lartë

Që nga viti 1990, GAO ka raportuar periodikisht mbi programet qeveritare dhe funksionet që janë identifikuar me "Risk të lartë" për shkak të dobësive, mashtrimit, abuzimit dhe keqmenaxhimit. Në janar të vitit 1999, GAO publikoi serinë e parë të performancës dhe llogaridhënies, e cila diskutoi çështjet kryesore me të cilat u përballën 20 agjenci në adresimin e sfidave të performancës dhe llogaridhënies.

Me kalimin e kohës, pasi fushat me risk të lartë janë korrigjuar dhe risqe të tjera janë shfaqur, këto janë hequr nga lista dhe janë shtuar të reja për të mbajtur të përditësuara fushat që kanë nevojë për vëmendje. Në serinë e raportimit të janarit 1999, GAO këshilloi Kongresin se për shkak se një sasi e madhe informacioni po bëhet e disponueshme si rezultat i zbatimit të legjislacionit të ndryshëm federal të reformës së menaxhimit, ata planifikuan të rivlerësojnë metodologjitë dhe kriteret e përdorura për të përcaktuar se cilat operacione dhe funksione duhet të jenë të përfshira në Fushat e Performancës dhe të Llogaridhënies dhe ato që duhet të përcaktohen me risk të lartë.

Arsyet për fillimin e këtij programi kryesisht ishin:

- Fushat me probleme të dukshme nuk u adresuan;
- Vëmendja e Kongresit dhe mediave u rrit;
- GAO donte të sillte një fokus shtesë në fusha të mëdha me problemeve afatgjata.

Programi i Riskut të Lartë:

- Identifikon programet dhe operacionet në risk për mashtrim, shpërdorim, keqpërdorim,

keqmenaxhim ose nevojë për transformim për të rritur eficencën dhe efektivitetin;

- Qëllimi për të identifikuar dhe ndihmuar adresimin e problemeve të rëndësishme brenda qeverisë federale, afatshkurtra dhe afatgjata;
- Të theksojë fushat që garantojnë fokus të veçantë, të dizajnuara për të rritur llogaridhënien;
- Bazuar në rishikimet e GAO; dhe
- Angazhimi i GAO për të shqyrtuar këto fusha dhe për të përditësuar progresin.

Lista origjinale me risk të lartë përfshinte 14 fusha. Që nga ajo kohë 46 fusha të reja janë shtuar dhe 26 fusha janë hequr ose janë konsoliduar. Lista me risk të lartë aktualisht përmban 35 fusha.

Historikisht, zonat me risk të lartë kanë përfshirë dobësi, për shkak të programeve dhe veprimeve, ndjeshmëri më të madhe ndaj mashtrimit, shpërdorimit, abuzimit dhe keqmenaxhimit. Programi i Riskut të Lartë ka evoluar duke përfshirë transformime të gjera që nevojiten. Shumë fusha kërkojnë zgjidhje si nga agjencitë dhe Kongresi.

Për të përcaktuar zonat me risk të lartë, GAO ka publikuar kritere për "Përcaktimin e Sfidave të Performancës dhe Përgjegjësive dhe Risqeve të Mëdha" (GAO-01-159SP). "Ky përcaktim bazohet në dy faktorë:

1. Faktorë cilësorë: siguria kombëtare, mbrojtja kombëtare, shëndeti publik ose siguria; dhe

2. Faktorët sasiorë: asetet e riskuara, të ardhurat, pagesat.

GAO ka zhvilluar më tej këto kritere për të ndihmuar në formimin e gjykimit bazuar në faktorët e mëposhtëm:

- Identifikimi dhe vlerësimi i performancës së programeve kryesore dhe të misioneve të qeverisë federale,
- Vlerësimi i funksioneve menaxhuese të agjencive për të përcaktuar se si ata kanë kontribuar në performancën e programit dhe kanë ndikuar në aftësinë e agjencive për të siguruar llogaridhënien dhe arritjen e rezultateve,
- Përcaktimin nëse performanca individuale dhe përgjegjësia e sfidojnë përcaktimin e meritës si zona me risk të lartë, si dhe përcaktimin e risqeve të mëdha të qeverisë dhe
- Heqja e përcaktimeve me risk të lartë.

Për çdo agjenci të madhe, GAO identifikon fushat kryesore të programit dhe misionit që do të përbëjnë bazën kryesore për raportimin në fushën e performancës dhe përgjegjshmërisë dhe që:

- janë në qendër të vëmendjes së degës së kongresit dhe ekzekutivit,

- kanë interes të lartë publik dhe / ose shpenzime të mëdha,
- janë të dukshme në planet e strategjike të agjencive dhe planet e raportet vjetore të performancës,
- kanë njohur performancën dhe llogaridhënien ose çështjet me risk të lartë.

Programet kryesore dhe fushat e misionit në të cilat GAO fokusohet përzgjidhen në konsultim me Kongresin dhe koordinohen me Zyrën e Menaxhimit dhe Buxhetit, drejtuesit e lartë të agjencive kryesore federale dhe inspektorët e përgjithshëm në këto agjenci. Kështu, fusha e performancës dhe përgjegjshmërisë nuk mund të përfshijë të gjitha fushat e programit dhe të misionit të një agjencie, por do të përqendrohej në ato që janë ndër më të rëndësishmet. Programet dhe fushat e misionit që në të kaluarën u përcaktuan si risk të lartë ose kishin probleme të performancës dhe përgjegjësisë, do të shqyrtohen me kujdes për të përcaktuar nëse risqet dhe problematikat janë zgjidhur.

GAO gjithashtu përdor planet strategjike të agjencisë, planet vjetore të performancës dhe raportet, raportet e llogaridhënies dhe pasqyrat financiare të audituara për të identifikuar qëllimet kryesore, strategjitë, masat e performancës dhe performancën e raportuar për secilën nga fushat kryesore të programit dhe misionit. Ky informacion, i plotësuar me produkte relevante të GAO, raportet e përgjithshme të inspektorëve dhe analiza të tjera të pavarura, do të na mundësojë të zhvillojmë një profil të performancës aktuale për secilën prej fushave të programit dhe të misionit të përzgjedhur.

Bazuar në përvojën e tij në shqyrtimin e një game të gjerë programesh qeveritare, GAO ka gjetur se performanca efektive e funksioneve të menaxhimit të paraqitura më poshtë, janë çelësi për krijimin dhe mbështetjen e organizatave me performancë të lartë. Kontrolli i brendshëm është një aspekt kritik i secilës prej këtyre funksioneve të menaxhimit.

- Planifikim strategjik
- Hartimi dhe ekzekutimi i buxhetit
- Struktura organizative dhe kontrolli
- Matja e performancës
- Strategjitë e kapitalit njerëzor
- Menaxhimi Financiar
- Teknologjia e informacionit
- Prokurimet

Kontrolli i brendshëm mbështet çdo funksion menaxhimi të përmendur më lart.

Një sfidë individuale e performancës dhe llogaridhënies meriton një përcaktim të lartë të riskut kur plotëson kriteret e paraqitura në këtë seksion. GAO së pari do të përcaktojë nëse sfida e performancës dhe llogaridhënies përfshin:

- një program ose mision me rëndësi kombëtare, ose
- një funksion menaxhimi që është çelësi i performancës dhe llogaridhënies.

GAO pastaj do të përcaktojë nëse risku buron nga një prej arsyeve të mëposhtme:

- Një risk i qenësishëm, i cili mund të lindë kur natyra e një programi krijon ndjeshmëri ndaj mashtrimit, shpërdorimit dhe abuzimit. Një program që përfshin pagesat për paraqitësit e kërkesave për shërbimet e ofruara nga palët e treta mund të përbëjë risk të qenësishëm, për shembull, për shkak të nevojës dhe vështirësisë për të verifikuar saktësinë e një vëllimi të madh kërkesash.
- Një problem sistematik, që mund të lindë kur programet, mbështetja e menaxhimit, sistemet financiare, politikat dhe procedurat e vendosura nga agjencia për të kryer një program, janë të paefektshme, duke krijuar dobësi materiale.

Pas kësaj, GAO do të shqyrtojë një numër faktorësh cilësorë dhe sasiorë. Para se të përcaktohet një risk i lartë, do të shqyrtohen masat korrigjuese që një agjenci mund të ketë planifikuar ose që po ndërmerr për të zgjidhur një dobësi materiale, statusin dhe efektivitetin e këtyre veprimeve. Në të gjitha rastet, përcaktimi përfundimtar i nivelit të lartë të riskut do të bëhet në bazë të gjykimit të pavarur dhe objektiv të profesionistëve GAO.

Duke marrë parasysh faktorët cilësorë dhe sasiorë

GAO do të marrë parasysh faktorët cilësorë të përshkruar si më poshtë:

Risku është seriozisht i dëmshëm

- Shëndeti ose siguria
- Ofrimi i shërbimeve
- Siguria Kombëtare
- Mbrojtja kombëtare
- Rritja ekonomike
- Privatësia ose të drejtat e qytetarëve

Risku mund të rezultojë në:

- Shërbim i dëmtuar ndjeshëm
- Dështimi i programit
- Reduktim i ndjeshëm i efektivitetit
- Reduktimi i dukshëm i eficiencës
- Lëndime ose humbje të jetës
- Të dhëna jo të besueshme për marrjen e vendimeve
- Reduktimi i besimit në qeveri
- Publikim, manipulim ose keqpërdorim i paautorizuar i informatave të ndjeshme, të tilla si të dhëna personale, menaxhimi financiar ose të dhënat programore të mirëmbajtura në sistemet kompjuterike.

Këta faktorë cilësorë nuk kanë për qëllim të jenë gjithëpërfshirës. Elemente të tjera të rëndësishme cilësore të riskut mund të jenë gjithashtu të zbatueshme për një situatë të caktuar.

Përveç faktorëve cilësore, GAO gjithashtu do të konsiderojë ekspozimin ndaj humbjes në terma monetare ose në sasi tjetër. Së paku, 1 miliard dollarë duhet të jenë në risk në fusha të tilla si:

- Vlera e aktiveve të mëdha (p.sh., huatë e arkëtueshme) që janë dëmtuar;
- Burimet e të ardhurave (p.sh. taksat e duhura) që nuk janë realizuar;
- Asetet kryesore të agjencisë (p.sh., inventari apo prona) që kanë humbur, janë vjedhur, dëmtuar, shpërdoruar ose shfrytëzuar jo në kapacitetin e duhur;
- Pagesa të paautorizuara; dhe
- Pasiguritë ose detyrimet potenciale (p.sh. shpenzimet e pastrimit mjedisor).

Pragu prej 1 miliard dollarësh, lidhet me atë pjesë të një programi të madh ose të një zone misionesh që nuk është në risk ndaj aspekteve financiare të programit ose zonës së misionit në tërësi.

Në marrjen e përcaktimeve me risk të lartë, GAO analizon risqet nga pikëpamjet cilësore dhe sasiore. Një program ose një funksion mund të jetë shumë i ndjeshëm ndaj riskut që del nga një faktor cilësor, siç është humbja e jetës, por jo domosdoshmërisht mund të plotësojë pragun minimal sasior. Anasjelltas, është e mundur që një ekspozim të jetë i rëndësishëm në sasi, domethënë, duke vënë 1 miliardë dollarë ose më shumë në risk, por nuk përfshin një faktor cilësor. Në disa raste, faktorët individualë cilësorë dhe sasiorë nuk do të jenë një risk i lartë, por të kombinuar, ata mund të paralajmërojnë një risk të lartë. Kështu, GAO konsideron tërësinë e faktorëve cilësorë dhe sasiorë për të vendosur një përcaktim të riskut të lartë.

Duke marrë parasysh masat korrigjuese

Para dhënies së një përcaktimi me risk të lartë, GAO përcakton dhe vlerëson efektivitetin e veprimeve korrigjuese të planifikuara ose të vazhdueshme të një agjencie për të adresuar një dobësi materiale. Në këtë drejtim, GAO konsideron faktorë të tillë si më poshtë:

- Nëse agjencia ka demonstruar angazhimin e saj për zgjidhjen e problemit
- Shkalla e përparimit të agjencisë për të forcuar kontrollet e për të adresuar problemin
- Nëse planet e propozuara të veprimeve korrigjuese janë të përshtatshme
- Nëse zgjidhjet efektive do të përfundohen në mënyrë substanciale afër afatit
- Nëse zgjidhjet do të zgjidhin shkakun rrënjësor të problemit.

Për iniciativën me risk të lartë, termi afatshkurtër konsiderohet të jetë brenda periudhës 2-vjeçare të mbuluar nga mandati i Kongresit, në të cilin është adresuar një raport për azhornimin e riskut të lartë. Për të marrë në konsideratë nëse një veprim korrigjues

do të përfundojë në thelb në një afat të afërt, duhet të jetë i qartë një nivel i lartë sigurie. Agjencitë duhet të jenë në gjendje të demonstrojnë rezultate konkrete deri tani, me një drejtim të qartë drejt zgjidhjes së problemeve të mbetura. Përcaktimi përfundimtar do të bazohet në gjykimin profesional të GAO.

Kriteret për përcaktimin e risqeve të mëdha të qeverisë

Në disa raste, disa agjenci mund të ndajnë një problem të përbashkët që rezulton në një situatë me risk të lartë. Kur kjo ndodh, në mënyrë që të përcaktohet një risk i lartë qeveritar, GAO përdor kriteret si më poshtë:

Dobësia materiale duhet të:

- Jetë e dukshme në agjenci të shumëfishta
- Prekë një pjesë të konsiderueshme të buxhetit të përgjithshëm të Qeverisë ose burimeve të tjera
- Rrjedh nga një mangësi që duhet të monitorohet dhe të trajtohet nëpërmjet veprimeve individuale të agjencisë, si dhe përmes iniciativave të Zyrës së Menaxhimit dhe Buxhetit, veprimeve legjislative dhe / ose mbikëqyrjen e Kongresit.

Nëse këto kritere janë përmbushur, GAO mund të përcaktojë çështjen si një zonë qeveritare me risk të lartë.

Mund të jetë e mundur që disa agjenci të kenë të njëjtën dobësi materiale dhe si rrjedhojë një nivel të lartë risku, por bazuar në këto kritere nuk konsiderohet të jetë një risk i lartë në nivel qeveritar. Në raste të tilla, dobësia do të raportohej si një sfidë e performancës dhe llogaridhënies ose një zonë me risk të lartë për secilën nga agjencitë që ndikon, sipas rastit.

Kriteret për heqjen e emërtimeve me risk të lartë

Kur veprimet legjislative dhe ato të agjencisë, duke përfshirë ato në përgjigje të rekomandimeve të GAO, rezultojnë në një progres të rëndësishëm drejt zgjidhjes së një problemi me risk të lartë, GAO eliminon përcaktimin e riskut të lartë. Në këto raste, GAO vazhdon të monitorojë nga afër fushat. Nëse shfaqen përsëri probleme të rëndësishme, GAO konsideron ri-aplikimin e përcaktimit të riskut të lartë.

Kriteret që përdorim për të përcaktuar nëse do të heqim një përcaktim të riskut të lartë janë paraqitur si më poshtë:

- Një angazhim i fuqishëm dhe mbështetës i lartë i lidershipit për të adresuar riskun (risqeve)
- Kapaciteti (burimet njerëzore dhe burimet e tjera) për të zgjidhur riskun (risqeve)
- Plani i veprimeve korrigjuese që
- përcakton shkaqet rrënjësore,
- identifikon zgjidhje efektive, dhe
- siguron marrjen e masave korrigjuese në afatin e afërt, duke përfshirë, por jo kufizuar në hapat e

nevojshëm për të zbatuar rekomandimet

- Një program i krijuar për të monitoruar dhe vlerësuar në mënyrë të pavarur efektivitetin dhe qëndrueshmërinë e masave korrigjuese,
- Aftësia për të demonstruar progres në zbatimin e masave korrigjuese.

Kujdesi ndaj Sfidave të Performancës, Përgjegjësive dhe Problemet me Risk të Lartë.

Lista e GAO për Riskun e Lartë synon të ndihmojë agjencinë dhe ekzekutivin të japin vëmendje në identifikimin dhe zgjidhjen e sfidave të performancës dhe llogaridhënies dhe problemeve me risk të lartë. Fusha e Performancës dhe Përgjegjshmërisë së GAO-s dhe azhornimi i Riskut të Lartë janë një mënyrë e rëndësishme për të vlerësuar përparimin në arritjen e këtij objektivi.

Përmes këtyre përpjekjeve, GAO është angazhuar për të ndihmuar Kongresin për të përmirësuar ekonomicitetin, eficencën dhe efektivitetin e operacioneve federale. Gjithashtu të rrisë respektin e publikut dhe besimin në qeverinë federale.

III.2. Krijimi i bashkësive të praktikës

Në qeverinë federale, një tjetër mjet efektiv në zhvillimin e mirëkuptimit dhe qasjes në zbatimin e kontrollit të brendshëm është nëpërmjet krijimit të bashkësive të praktikës. Këshilli i ZKF-së është një shembull i një bashkësie të tillë praktike. "Me udhëheqjen e ZKF federale, zyrtarë të lartë në zyrën e menaxhimit dhe buxhetit dhe thesarin e SHBA, këshilli i ZKF-së merret me çështjet më të ngutshme në menaxhimin financiar federal me anë të lidershipit bashkëpunues".

Këshilli u krijua në bazë të Aktit të Zyrtarëve Kryesorë Financiar (CFO) të vitit 1990 (e drejta publike 101-576). Ajo një organizatë e ZKF-ve dhe Zëvendës ZKF-ve të agjencive më të mëdha federale, zyrtarë të lartë të Zyrës së Menaxhimit dhe Buxhetit, dhe Departamenti i Thesarit të cilët punojnë në bashkëpunim për të përmirësuar menaxhimin financiar në Qeverinë e SHBA. Këshilli u krijua sipas dispozitave të Aktit të ZKF-së të vitit 1990 për të këshilluar dhe koordinuar aktivitetet e agjencive anëtare në çështje të tilla si, konsolidimi dhe modernizimi i sistemeve financiare, përmirësimi i cilësisë së informacionit financiar, të dhënave financiare dhe standardeve të informacionit, kontrolleve të brendshme, legjislacionit që ndikon në operacionet financiare dhe organizatat, dhe çdo çështje tjetër të menaxhimit financiar. Anëtarësia e Këshillit Kryesor Financiar përfshin:

- Zëvendës Drejtor-in për Menaxhimin e Zyrës së Menaxhimit dhe Buxhetit, i cili vepron si Kryesues i Këshillit;
- Kontrollues i Zyrës së Menaxhimit Financiar Federal të Zyrës së Menaxhimit dhe Buxhetit;

- Ndihmës Sekretar Fiskal i Thesarit; dhe
- Zyrtarët kryesorë financiarë të departamenteve të renditura më poshtë:

Departamenti i Bujqësisë
Departamenti i Tregtisë
Departamenti i Mbrojtjes
Departamenti i Arsimit
Departamenti i Energjisë
Departamenti i Shëndetësisë dhe Shërbimeve Njerëzore
Departamenti i Sigurisë Kombëtare dhe Zhvillimit Urban
Departamenti i Brendshëm
Departamenti i Drejtësisë
Departamenti i Punës
Departamenti i Shtetit
Departamenti i Transportit
Departamenti i Thesarit
Departamenti i Çështjeve të Veteranëve
Agjencia për Mbrojtjen e Mjedisit
Administrata Kombëtare e Aeronautikës dhe Hapësirës
Agjencia për Zhvillim Ndërkombëtar
Administrimi i Shërbimeve të Përgjithshme
Fondacioni Kombëtar i Shkencës
Komisioni Rregullator Bërthamor
Zyra e Menaxhimit të Personelit
Administrata e Biznesit të Vogël
Administrata e Sigurimeve Shoqërore

Anëtarët e Këshillit identifikojnë çështjet kyçe të nevojshme për zbatimin e suksesshëm të Aktit të ZKF, të vitit 1990 dhe për të përmirësuar udhëheqjen e menaxhimit financiar. Që kur ky akt u përkthye në ligj ka pasur progres substancial dhe shumë arritje pozitive. Anëtarët e Këshillit Individual kanë bërë përpara për të udhëhequr komitetet dhe projektet e veçanta për të përmirësuar menaxhimin financiar në mbarë qeverinë. Këshilli vazhdimisht shqyrton përparimin në secilën fushë të theksuar. Prioritetet aktuale janë:

- Përmirësimi i sistemeve të menaxhimit financiar;
- Zbatimin efektiv të Aktit të Performancës dhe Rezultateve të Qeverisë;
- Opinione të sigurta mbi agjencitë dhe pasqyrat financiare të audituara në mbarë qeverinë;
- Zhvillimi i fuqisë punëtore cilësore në fushën e menaxhimit financiar;
- Përmirësimi i menaxhimit të huave, mbledhjes së taksave dhe borxheve;
- Hartimi i sistemeve të menaxhimit për të përmirësuar llogaridhënien për performancë;
- Modernizimi i pagesave dhe metodave të biznesit nëpërmjet tregtisë elektronike.

Kryesuesi i Këshillit është Zëvendësdrejtori për Menaxhimin e Zyrës së Menaxhimit dhe Buxhetit. Kontrollori i Zyrës së Menaxhimit dhe Buxhetit, udhëheq aktivitetet e Këshillit në emër të Kryesuesit.

Konferenca Federale E Menaxhimit Financiar (PPPMF)

Programi i Përbashkët i Përmirësimit të Menaxhimit Financiar (PPPMF) është një aksion i përbashkët dhe bashkëpunues i ndërmarrë nga Departamenti Amerikan

i Thesarit, Zyra e Auditimit të Qeverisë së SHBA (GAO), Zyra e Menaxhimit dhe Buxhetit dhe Zyra e Menaxhimit të Personelit. Duke punuar në bashkëpunim me njëra-tjetrën dhe agjenci të tjera, qëllimi i PPPMF është të përmirësojë praktikat e menaxhimit financiar në qeverinë federale. Kjo përpjekje arrin kulmin në një konferencë vjetore të menaxhimit financiar federal, ku

morën pjesë qindra profesionistë të menaxhimit financiar dhe prezantime nga drejtuesit e qeverisë.

Iniciativat e Këshillit aktual të Zyrtarit Financiar:

Janë dizajnuar Alarme të Kontrolluesit për të nxjerrë në pah çështjet emergjente të menaxhimit financiar që mund të kërkojnë vëmendje ose veprime të agjencisë. Këto njoftime kanë për qëllim të informojnë Zyrën e Zyrtarit Kryesor Financiar (ZKF) për çështjet kyçe, ku Zyra e Menaxhimit dhe Buxhetit (OBM) beson se veprimet e mëtejshme mund të garantohen, por nuk përbëjnë udhëzime zyrtare ose nuk përcaktojnë detyra specifike për agjencitë përtej shqyrtimit të hapave për të adresuar çështjen.

Programi i CXO Fellows përbëhet nga yjet në rritje në financat federale, prokurimet dhe sektorët e TI, në nivelin e mesit të karrierës, që kanë treguar potencial të lidershipit dhe përgatit këta liderë të ardhshëm mendimtarë të ecin përpara në hapësirën e menaxhimit federal.

Programi CXO Fellowship është i përkushtuar për të siguruar pasurimin e mundësive të zhvillimit profesional për gjeneratën e ardhshme të udhëheqësve federalë në prokurimet, financat, burimet njerëzore dhe teknologjinë e informacionit. Programi ofron një mundësi për udhëheqësit federalë të rriten profesionalisht përmes një grupi unik seminaresh dhe ngjarjesh edukative.

Gjatë programit njëvjeçar, praktikantët takohen me udhëheqësit në komunitetin e menaxhimit federal dhe mësojnë rreth operacioneve të reja qeveritare nëpërmjet seminareve edukative dhe ngjarjeve "Brenda Qeverisë". Qëllimi i programit është të sigurojë një perspektivë unike në misionet inovative të udhëhequra nga agjencitë federale.

Praktikantët e përzgjedhur mbeten në pozicionet e tyre aktuale të punës dhe marrin pjesë në dy ose tre ngjarjet e programit çdo muaj, me një angazhim total kohor prej dhjetë deri në pesëmbëdhjetë orë në muaj. Të gjithë praktikantët pritet të marrin pjesë në aktivitetet unike të Programit përfshirë seminaret, ngjarjet "brenda qeverisë", dhe programet speciale. Praktikantët janë punonjës federal të nivelit të mesëm që kanë demonstruar potencial të lidershipit.

Menaxhimi i Riskut të Ndërmarrjeve

Ndërsa njësitë federale vazhdojnë të përqendrohen në zgjidhjet e agjencive për të menaxhuar risqet që ndikojnë në objektivat strategjike dhe taktike dhe përdorimin e burimeve, Këshilli i ZKF-së do të punojë në partneritet me Këshillat e tjerë për të përkthyer konceptin e menaxhimit të riskut të ndërmarrjes, duke kaluar abstraktin në zgjidhje praktike që mbështesin performancën.

Grantet

Këshilli i ZKF-së është i përkushtuar në koordinimin e ndihmës financiare për të ofruar, mbikëqyrur dhe raportuar në mënyrë efektive grantet dhe marrëveshjet e bashkëpunimit, si dhe ndarjen e praktikave më të mira me departamentet ekzekutive e agjencitë dhe idetë inovative për transformimin e ofrimit të ndihmës për grante.

Kapitali njerëzor

Me një numër të paprecedentë të punonjësve federalë të kualifikuar për pension, Këshilli i ZKF është i përkushtuar të mbajë një fuqi punëtore të fuqishme dhe profesionale në menaxhimin financiar federal. Duke punuar në të gjitha agjencitë, Këshilli i ZKF-së do të koordinojë gjeneratën e ardhshme të programeve për të rekrutuar, trajnuar dhe mbajtur më të mirën e fuqisë punëtore të menaxhimit financiar federal.

Pagesat e gabuara

Zvogëlimi i normës së pagesave të papërshtatshme në nivel qeveritar është një prioritet i Këshillit të ZKF. Një pagesë e parregullt është çdo pagesë që nuk duhet të jetë bërë, nuk ka

dokumentacion të mjaftueshëm, ose që është bërë në një sasi të gabuar, potencialisht që rezulton me humbje monetare për qeverinë. Si një kujdestar efektiv i dollarëve të taksapaguesve, anëtarët e Këshillit të ZKF-së, punojnë në mënyrë aktive për të zvogëluar pagesat e parregullta dhe raste të tjera të mashtrimit dhe abuzimit.

Raportet e Menaxhimit Financiar Federal

Në përputhje me Ligjin e ZKF-së të vitit 1990, informacioni në vijim paraqet raportin e statusit të menaxhimit financiar dhe një plan menaxhimi financiar 5-vjeçar të qeverisë. Raporti i referohet Sektorit të Përparimit të Menaxhimit Financiar dhe Prioriteteve në kuadër të Raportit Financiar të Qeverisë së Shteteve të Bashkuara. Përveç kësaj, raporti thekson rezultatet më të fundit të raportimit financiar të vitit fiskal.

IV. Rekomandimet dhe Konkluzionet

Për të përmirësuar kuadrin e kontrollit të brendshëm të Shqipërisë dhe për të rritur llogaridhënien dhe transparencën e përdorimit të fondeve publike me më shumë ekonomicitet, efiçencë dhe efektivitet, si dhe për të rritur kështu respektin dhe besimin e publikut në institucionet publike Shqiptare, duhet të

merren në konsideratë sugjerimet e mëposhtme:

I. Duke përdorur standardet e kontrollit të brendshëm të pranuara përgjithësisht:

KLSH-ja duhet të vazhdojë të ndikojë në degën legjislative dhe palët e tjera të interesit, për të vendosur udhëzime të reja për kontrollin e brendshëm në sektorin publik, bazuar në Standardet Ndërkombëtare (Modeli COSO) dhe gjithashtu në Librin Jeshil.

Auditimet e KLSH duhet të përqendrohen më shumë në përmirësimin e boshllëqeve të kontrollit të brendshëm në sektorin publik Shqiptar, duke ndihmuar kështu subjektet publike për t'u përshtatur me mjediset që ndryshojnë, evoluimin e kërkesave, ndryshimin e risqeve dhe vendosjen e prioriteteve të reja.

II. Krijimi i një programi me risk të lartë:

KLSH duhet të marrë në konsideratë krijimin e një programi të Riskut të Lartë të ngjashëm me modelin GAO. Në krijimin e këtij programi të ri, KLSH duhet të bazohet në fushat kryesore të riskut të auditimeve të veta, fusha kryesore e diskutimit të Parlamentit dhe / ose perceptimi i përgjithshëm i publikut për programet që kanë nevojë për më shumë vëmendje të menjëhershme.

Në krijimin e programit të vet të riskut të lartë, KLSH duhet të përcaktojë kritere të qartë dhe objektivisht cilësore dhe sasiore, për përcaktimin e risqeve të mëdha të Qeverisë. Këto kritere duhet të synojnë të ndihmojnë KLSH-në, Parlamentin Shqiptar dhe degën e ekzekutivit, t'i kushtojnë vëmendje e duhur identifikimit dhe zgjidhjes së sfidave të performancës e llogaridhënies dhe problemeve me risk të lartë.

III. Vendosja e bashkësive të praktikës:

KLSH-ja duhet të organizojë në vazhdimësi konferenca të përbashkëta me pjesëmarrjen e zyrtarëve autorizues dhe zbatues, dhe njësive të auditimit të të gjitha subjekteve publike, të përqendruar kryesisht në sfidat e kontrollit të brendshëm dhe mënyrat për përmirësim.

KLSH-ja bazuar në përvojën e saj, duhet të ofrojë trajnime për zyrtarët e tjerë publikë, kryesisht të zyrtarëve autorizues dhe zbatues, njësive të auditimit dhe/ose drejtuesve të enteve publike, për përfitimet e institucioneve në përmirësimin e kontrolleve të brendshme.

Përfundime

Duke vuajtur korrupsionin e institucionalizuar për dekada, Sektori Publik Shqiptar sot pranon se mashtrimi dhe keqmenaxhimi i financave publike vetë minon besimin e njerëzve në zhvillimin ekonomik, investimet e huaja dhe integrimin europian. Sistemet e kontrollit të brendshëm janë jetësore për identifikimin dhe adresimin e

risqeve të rëndësishme për arritjen e rezultateve të një njësie ekonomike.

Duke vlerësuar sistemet e kontrollit të brendshëm nëpër operacione dhe jo thjesht nga një perspektivë e raportimit financiar, do të ndihmojë zyrtarët qeveritarë që në mënyrë efektive t'i përgjigjen riskut të mashtrimit dhe korrupsionit.

Zbatimi i modelit COSO për kontrollin e brendshëm, do të përmirësonte ndjeshëm statusin aktual të kontrollit të brendshëm, duke bërë kështu përmirësimin e performancës së sektorit publik dhe përmirësimin e perceptimit të përgjithshëm publik ndaj institucioneve shqiptare.

Marrja në konsideratë e mendimeve të subjekteve të tjera publike në sfidat e kontrollit të brendshëm, do të luante një rol kyç në përmirësimin e kuadrit të kontrollit të brendshëm në sektorin publik shqiptar.

Krijimi i programeve me risk të lartë në auditimet e KLSH do të ndihmonte indirekt Parlamentin dhe Qeverinë Shqiptare për të përcaktuar sfidat e performancës dhe llogaridhënies, si dhe për t'i shërbyer më mirë qytetarëve Shqiptar dhe interesave të tyre.

V. Bibliografia

-Libri Jeshil i GAO`s;

-GAO: Përcaktimi i Sfidave të Performancës dhe Llogaridhënies dhe Riskut të Lartë;

-Ligji nr. 154/2014 “Për organizimin dhe funksionimin e Kontrollit të Lartë të Shtetit”;

-Ligji nr. 10296, datë 08.07.2010 “Për menaxhimin financiar dhe kontrollin”;

-Strategjia e Menaxhimit Financiar Publik Shqiptar 2014-2020;

-Akti i U.S. i Zyrtarëve Kryesorë Financiar i 1990;

-Këshilli i U.S.i Zyrtarëve Kryesorë Financiarë (https://cfo.gov/);

-ISSAI 9100 “Udhëzimet për Standardet e Kontrollit të Brendshëm në Sektorin Publik”;

Nga: Alfonc Gabili, Auditues i Lartë, KLSH

NJË SAI NË KONGRES: POZICIONI I GAO-s DHE AUDITIMET DREJT KONGRESIT TË SHBA

Intervistë me Kate Siggerud, Zyrtar i Lartë Operativ i GAO, SHBA

Për shumë institucione të auditimit suprem që operojnë në një demokraci parlamentare, kushti thelbësor për pavarësinë e tyre është të operojnë veçmas legjislativit dhe ekzekutivit.

Nga: Gaston Moonen, Drejtoria e Presidencës, ECA

Botuar në Revistën e ECA, nr.6-7, qershor-korrik 2018

Për shumë institucione të auditimit suprem që operojnë në një demokraci parlamentare, kushti thelbësor për pavarësinë e tyre është të operojnë veçmas legjislativit dhe ekzekutivit. Si funksionon kjo në GAO, kur ky institucion mbart atributet e "rojtarit" të Kongresit? Çfarë roli luan GAO në lidhje me aktivitetet e vetë Kongresit dhe si e përcakton ky i fundit buxhetin e vetë? Gjatë intervistës me Kate Siggerud, zyrtarja më e lartë operative në GAO, na jepet një informacion konciz dhe i përpiktë në lidhje me këto çështje.

Mbështetje për Kongresin e SHBA

Ideja fillestare për të intervistuar Kate Siggerud lidhet me pozicionin specifik që Zyra Kombëtare e Auditimit (GAO) ka në organizimin institucional, për të siguruar kontrollet dhe balancat në SHBA. GAO u miratua për herë të parë në 1921 dhe ashtu si tani, emërohej nga legjislativi, i cili përfaqësohet nga Kongresi dhe jo nga ekzekutivi që përfaqësohet nga Presidenti. Kate Siggerud thekson se GAO i vë në dispozicion raportet dhe mbështet Kongresin e SHBA. "Ne jemi një nga degët e legjislativit, krijuar pikërisht për të dhënë një shumëllojshmëri këshillash dhe mekanizmash mbështetës për Kongresin. GAO funksiononte në fillim si një organizatë që vetëm kontrollonte dhe auditonte faturat. Nga viti 1960 e më pas, ne u shndërruam në një institucion që zhvillon auditime të mirëfillta financiare dhe performance."

Kate Siggerud shpjegoi qartësisht misionin e GAO-s: "Misioni ynë primar është mbështetja e Kongresit në aktivitetin e tij mbikëqyrës dhe legjislativ. Kongresi ka si mision mbikëqyrjen e ekzekutivit, mënyrën se si ky i fundit kryhen funksionet e veta

dhe se si i shpenzon fondet që i ka vënë në dispozicion Kongresi. Kështu, misioni ynë kryesor është të asistojmë në këtë aktivitet mbikëqyrës nëpërmjet auditimit të performancës. Pjesa më e madhe e raporteve tona i adresohen Kongresit, ku prezantohen gjetjet tona mbi efektivitetin dhe eficencën e programeve federale, si dhe mbi shpenzimin e të ardhurave." Për sa i përket elementit të dytë të aktivitetit të legjislativit, ajo shprehet: "Raportet tona shërbejnë për të ndihmuar aktivitetet legjislative të Kongresit. Kështu këtij të fundit mund t'i duhet të miratojë një buxhet apo të autorizojë një program dhe auditimet tona financiare dhe të performancës mund ta informojnë në lidhje me to."

Kate Siggerud është personi i duhur për të diskutuar, kur bëhet fjalë për perspektivat e marrëdhënieve midis GAO-s dhe Kongresit. Përpara se të mbulonte pozicionin aktual, ajo ishte drejtoreshë në Zyrën e Marrëdhënieve me Kongresin në GAO. Ajo ka mbi 30 vite eksperiencë në GAO dhe tashmë mbulon pozicionin e Zyrtarit të Lartë Operativ. Kur pyetet në lidhje me këtë, ajo shpjegon se: "GAO ka një komitet ekzekutiv, i cili përbëhet nga katër anëtarë. Njëri është padyshim Audituesi i Përgjithshëm, drejtuesi i mandatuar i GAO. Më tej janë edhe tre anëtarë të tjerë: Zyrtari i Lartë Operativ, pozicioni që unë mbuloj. Unë fokusohem në punën audituese, planifikimin dhe rishikimin e saj dhe duhet të sigurohem që ajo po bëhet në mënyrën e duhur. Ne kemi edhe Zyrtarin e Lartë të Administratës/Financave, i cili i mban të dy titujt dhe merret me çështjet administrative dhe buxhetore të nevojshme për GAO-n. Gjithashtu, në Komitetin Ekzekutiv kemi edhe Këshilltarin e Përgjithshëm, i cili mbikëqyr juristët e institucionit dhe njëkohësisht këshillon pjesën tjetër të institucionit."

Puna që drejton dhe menaxhon Kate Siggerud është me të vërtetë e madhe, kur bëhet fjalë për produktin e GAO. "Ne zakonisht nxjerrim rreth 700 deri në 800 raporte në vit, kështu që është shumë për tu menaxhuar. Ne jemi organizuar në formë grupesh pune, të drejtuara nga një përgjegjës."

Garancitë për pavarësinë

Një element thelbësor për garantimin e pavarësisë së GAO-s është pozicioni i Audituesit të Përgjithshëm. "Presidenti e emëron atë me një mandat 15-vjeçar. Lista e kandidatëve paraqitet nga Kongresi, pasi është ndërtuar nga drejtuesit e Dhomës së Përfaqësuesve dhe të Senatit. Ndryshe nga mandatet e tjera në qeverinë federale, zgjedhja bëhet nga lista e miratuar nga drejtuesit e Kongresit." Kate Siggerud thekson një tjetër element të rëndësishëm në lidhje me pavarësinë e Audituesit të Përgjithshëm. "Ai është një zyrtar i emëruar për 15 vite, i cili nuk mund të shkarkohet nga Presidenti, por vetëm nëpërmjet një procedure

"impeachment" të Kongresit. Kjo e bën atë shumë të rëndësishëm!" Ajo thekson se pavarësia e GAO-s është rishikuar disa herë nëpërmjet "peer review" dhe rezulton se përputhet me standardet e auditimit. "Besueshmëria e punës sonë bazohet në aftësinë tonë për të nxjerrë një produkt objektiv, të pavarur dhe të bazuar në fakte, duke u perceptuar si një burim informacioni dhe institucion i pavarur."

Një tjetër element i rëndësishëm në lidhje me pavarësinë janë protokollet që GAO ka zhvilluar me Kongresin."Ne kemi vendosur një grup protokollesh. Ne i japim përparësi raporteve të përcaktuara në ligj dhe kërkesave të drejtuesve të Dhomës dhe Senatit dhe atyre të komisioneve të Kongresit. GAO pranon kërkesat nga të dyja partitë politike (qoftë mazhoranca apo opozita) për sa kohë që Anëtari i Kongresit që kërkon auditimin është drejtues i një Komiteti juridiksioni në temën që ai ose ajo dëshiron të shqyrtojë. Ne rezervojmë të drejtën të mos pranojmë kërkesa nga Kongresi, nëse besojmë se nuk mund të ndërmarrim një rishikim të pavarur dhe objektiv të fakteve ose nëse puna që ata na kërkojnë të bëjmë është jashtë juridiksionit dhe qasjes tonë në informacion. Këto protokolle kanë qenë në fuqi që nga viti 2001 dhe ato punojnë shumë mirë për të siguruar që GAO mban reputacionin e saj si një organizatë e pavarur dhe jopartiake. Mandatin na e jep legjislativi, por ne jemi të pavarur për të kryer punën në mënyrën më të përshtatshme.

Formalisht, shumica e punës së GAO-s rrjedh nga kërkesat e Kongresit. Kate Siggerud shpjegon se 'fotografia ka më shumë nuanca': "95% e punës ose kërkohet nga Kongresi ose vjen si rezultat i një ligji të miratuar. Ne rezervojmë rreth 5% të burimeve tona për të bërë auditime nën autoritetin e Audituesit të Përgjithshëm. Ne mund të fillojmë një auditim kur GAO mendon se kjo do të ishte një fushë produktive. Ne gjithashtu prodhojmë një plan strategjik çdo katër vjet, bazuar në konsultimet me Kongresin dhe ndër të tjera skanimin e mjedisit. Ne vendosim temat kyçe që mendojmë se GAO duhet të përqendrohet në katër-pesë vitet e ardhshme dhe të punojë ngushtë me komitetet përkatëse në Kongres, për të rënë dakord mbi një program të përgjithshëm pune që do të kryhet. Në shumicën e rasteve kërkesat që marrim për auditime pasqyrojnë një përpjekje të përbashkët planifikimi midis Kongresit dhe GAO-s. Gjithashtu, për këtë qëllim drejtuesit tanë janë në kontakt të vazhdueshëm me Kongresin."

Sa i përket asaj që përbën një kërkesë nga Kongresi, ajo i referohet protokolleve më lart.

"Ato paraqesin në mënyrë specifike një skemë prioritizimi për të trajtuar kërkesat. Prioriteti ynë kryesor është kur një ligj është miratuar dhe kërkon një raport ose një studim nga GAO. Ato janë

dypartiake, sipas natyrës së tyre. Prioriteti i dytë kërkohet nga kryetari i një komiteti ose nga anëtari më i lartë i pakicës në atë komision - atë që ne e quajmë "anëtar i rangut". Secili prej tyre mund të kërkojë nga GAO një studim për shembull për Shërbimin Postar, nëse komiteti i tyre ka juridiksion në atë pjesë të qeverisë federale. Kate Siggerud shpjegon se GAO do të trajtojë kërkesat e pakicës njësoj me kërkesat e shumicës. "Shumë kërkesa vijnë nga të dyja palët së bashku. Edhe nëse Kryetari i Komisionit (partia e shumicës) nuk e ka kërkuar auditimin, ne do t'i përgjigjemi kërkesave, megjithatë vetëm për sa kohë vjen nga një udhëheqës partie të pakicës në atë komision dhe është brenda juridiksionit tonë.

Palë të shumta që punojnë për llogaridhënien

Kur diskutojmë nëse ekzistojnë disavantazhe të qarta për faktin e të qenit aq afër Kongresit, Kate Siggerud thekson se brenda pjesëve të ndryshme të qeverisë federale të SHBA ka shumë elementë të ndryshëm të llogaridhënies. "Ne e shohim përgjegjësinë tonë si të qenit efektivë në nxitjen e përmirësimit të programeve të ekzekutivit, ku kryejmë shumicën e auditimeve tona. Dhe Kongresi mbështetet tek ne për qëllimin e shqyrtimit të legjislacionit, i cili sigurisht është i mundur aty ku mund të arrihet ndryshimi në programet e ekzekutivit. "Ajo tregon se nga rekomandimet e GAO-s, në përgjithësi 75-80% e tyre janë zbatuar brenda katër viteve të dhënies së tyre. "Ne shohim se kemi një efekt tek ekzekutivi edhe pse jemi të vendosur aty ku jemi. Duhet të theksohet se shumica e agjencive të ekzekutivit kanë edhe inspektorë të përgjithshëm që janë përqendruar në kryerjen e auditimeve financiare dhe të performancës dhe bërjen e rekomandimeve. Dhe, ashtu si raportet e GAO, ato raporte përgjithësisht bëhen publike."

Vendimi për buxhetin e Kongresit

Duke folur për vendimmarrjen mbi financat e Kongresit, bëhet e qartë se nuk ka përfshirje të ekzekutivit apo gjyqësorit. Kate Siggerud shpjegon se në ndarjen e fondeve midis agjencive dhe programeve federale, Kongresi ka komisione që bëjnë alokime vjetore të financimit. "Agjencitë e ekzekutivit zhvillojnë propozimet e tyre dhe i dërgojnë ato përmes Zyrës së Buxhetit, e cila i rishikon dhe i përpilon për shqyrtim nga Kongresi. Buxheti i lëvruar për Kongresin dhe për agjencitë legjislative si ne, është zhvilluar nga vetë ai pa kontributin e Presidentit. Ne si GAO propozojmë një buxhet çdo vit, dhe Audituesi i Përgjithshëm dëshmon para Komitetit përkatës, por në fund, komisionet e Dhomës dhe Senatit vendosin për shumën."

Në lidhje me procedurat e 'shkarkimit', Kate Siggerud shpjegon se kjo ndoshta është më e lidhur me kontekstin e BE. "Shkarkimi nuk është fjalë që ne e përdorim këtu, por unë do të përpiqem

të flas për këtë. Për ekzekutivin, të gjitha agjencitë federale duhet të propozojnë një buxhet çdo vit që gjithashtu shpjegon se si janë përdorur fondet në vitet e mëparshme. Pra, vetë buxheti është një dokument që regjistron fondet e përdorura në vitin paraprak dhe fondet e planifikuara për vitin pasardhës. Secila organizatë pritet të përpilojë një deklaratë financiare. Kjo e fundit është audituar nga inspektori i përgjithshëm i saj ose nga një firmë kontabiliteti e kontraktuar nga ai. Ajo tregon se pasqyrat financiare janë përpiluar në Raportin Vjetor Financiar të Shteteve të Bashkuara nga Departamenti i Thesarit dhe Zyra e Menaxhimit dhe Buxhetit. GAO auditon pasqyrat financiare dhe përgatit konkluzionet e veta, të cilat përfshihen në Raportin Vjetor Financiar. Ajo vazhdon: "Gjatë viteve, inspektorët e përgjithshëm dhe GAO kanë parë përmirësime në këto deklarata, edhe pse Departamenti i Mbrojtjes nuk ka marrë ende një opinion të qartë. Ne kemi ngritur edhe çështje për transferimin ndërqeveritar të fondeve dhe ndër të tjera për mënyrën se si këto janë shpërndarë."

Në kundërshtim me kuadrin e BE-së, ku Parlamenti Evropian është i detyruar të shkarkojë fondet, nuk ka një veprim të ngjashëm me të nga Kongresi. Kate Siggerud: "Ky raport vjetor financiar i transmetohet Zëvendëspresidentit dhe Kongresit dhe vihet në dispozicion në faqet e internetit të institucioneve. Kur lëshohet kjo deklaratë, Kongresit nuk i duhet të ndërmarrë ndonjë veprim në lidhje me të."

Auditimi i Kongresit

Lidhur me pyetjen se kush kontrollon implementimin e buxhetit dhe aktivitetet e Kongresit, Kate Siggerud së pari i referohet agjencive mbështetëse të Kongresit. Ajo jep si shembuj Bibliotekën e Kongresit, e cila menaxhon bibliotekën më të madhe në SHBA. Biblioteka gjithashtu përfshin Shërbimin Kërkimor të Kongresit (CRS) që ofron ndihmë kërkimore për anëtarët e Kongresit dhe është disi e krahasueshme me Shërbimin Evropian të Kërkimit (të Parlamentit Evropian); ndërsa Zyra e Buxhetit të Kongresit, e krijuar 40 vjet më parë, bën vlerësime të kostos së legjislacionit për Kongresin, kur ky i fundit shqyrton faturat e reja që mund të kenë implikime të rëndësishme financiare. "CRS kryesisht bën hulumtime duke përdorur burime dytësore dhe ofron ekspertizë në leximin e ligjeve apo statuteve. Puna e GAO-s për auditimin financiar dhe të performancës është më e fokusuar në auditimin dhe vlerësimin e programit, duke përfshirë gjenerimin e të dhënave, analizimin e tyre dhe dhënien e rekomandimeve për përmirësimin e performancës së qeverisë. Puna e CRS zakonisht përqendrohet në përshkrimet e programeve dhe çështjeve."

Ajo tregon se shumica e këtyre agjencive mbështetëse kanë Inspektorët e tyre të Përgjithshëm, me raporte

publike: “Ata kanë inspektorët e tyre të përgjithshëm. Edhe vetë Dhoma e Përfaqësuesve ka një inspektor të përgjithshëm, por megjithatë Senati nuk e ka një të tillë. Ekziston për shembull edhe Zyra e Pajtueshmërisë, e cila është një zyrë që i raporton Dhomës së Përfaqësuesve dhe Senatit, duke siguruar që politikat e caktuara lidhur me punësimin dhe infrastrukturën të kryhen në mënyrën e duhur ".

Ndërsa GAO-s ndonjëherë i kërkohet të shqyrtojë operacionet e agjencive të tjera të legjislativit, Kate Siggerud shpjegon se atij zakonisht nuk i kërkohet të auditojë operacionet e brendshme të Dhomës ose Senatit. “Ne kemi një procedurë, e cila është përshkruar në protokollin që përmenda më herët. Në përgjithësi, për një kërkesë që përfshin punën për programet ose aktivitetet që kanë të bëjnë me operacionet e brendshme të Kongresit, GAO do të kërkojë mbështetje bipartizane nga drejtuesit e lartë të Dhomës ose Senatit. Lidhur me auditimet e agjencive të tjera të legjislativit, ky është një rishikim që GAO bën në Sistemet TI të Bibliotekës së Kongresit.

Në përgjithësi, praktika është se GAO do të kontrollojë në mënyrë të tërthortë aktivitetet e Kongresit duke parë agjencitë e varura nga to, më shumë në nivel politikash dhe programesh, pasi shumica e tyre kanë inspektorin e përgjithshëm përkatës. Kate Siggerud shton se, përveç inspektorit të përgjithshëm në Dhomën e Përfaqësuesve, Dhoma dhe Senati kanë edhe komitete etike. “Ata mund të marrin referime nga palët e jashtme, nga anëtarët e Kongresit lidhur me çfarëdo shkelje etike në lidhje me shpenzimet e fushatës apo sjellje të tjera të papërshtatshme. Kjo për të kompletuar pamjen e mbikëqyrjes të Kongresit.”

Përktheu: Krisi Anastas, Auditues Departamenti i Auditimit të Performancës

Nga: Kate Siggerud, Zyrtar i Lartë Operativ i GAO, SHBA

LLOGARIDHËNIA E PARLAMENTEVE KONTRIBUON NË BALANCËN E PUSHTETEVE

Intervistë me Daniele Lamarque, Anëtare e ECA

Financimi dhe auditimi i parlamenteve është një çështje me interes për Daniele Lamarque. Kjo është arsyeja se pse ajo organizoi simpoziumin "Financimi publik i parlamenteve në Evropë

Nga: Daniele Lamarque, Anëtare e ECA

Botuar në Revistën e ECA, nr.6-7, qershor-korrik 2018

Shkëmbime mes akademisë dhe audituesve

Financimi dhe auditimi i parlamenteve është një çështje me interes për Daniele Lamarque. Kjo është arsyeja se pse ajo organizoi simpoziumin "Financimi publik i parlamenteve në Evropë: autonomia financiare në diskutim" që u mbajt në ECA në mars të këtij viti. Ky ishte simpoziumi i dytë në një seri simpoziumesh ndërkombëtare mbi financat publike. Kam bashkëpunuar me Universitetin e Lille që prej 2014-ës, ku kam bërë një prezantim të çështjes në simpoziumin e parë për koordinimin e politikës fiskale në Evropë. U fokusova tek roli i ECA-s në këtë fushë. Universiteti i Lille ka një seksion mjaft aktiv për financat publike dhe ligje krahasuese. Pra ideja ishte që të mbahej simpoziumi dhe të publikoheshin rezultatet në revista. Ajo theksoi se pikat e simpoziumit të dytë do të publikohen tek Revista "Administrimi i financave publike" dhe besoj se do të publikohet në anglisht dhe frëngjisht.

Çështja e shqyrtimit të financave të parlamenteve është një çështje me rëndësi e cila ndodhet në ADN e institucionit. Për çdo vend ne kemi dy prezantime: një nga akademia dhe një nga praktika. Ajo beson se kjo çështje është mjaft me rëndësi edhe për Parlamentin Evropian. Llogaridhënia e Parlamentit Evropian varet edhe nga praktika në vendet anëtare. Për shembull, në Britani gjërat ndryshuan pas publikimit të skandalit me Information Act. Kur e krahasoj tani nivelin e transparencës atje me Francën, llogaridhënia e Asamblesë Kombëtare Franceze nuk është aq e fortë sa në Britani apo në BE.

Informacion mbi ushtrimin e detyrave kryesore

Daniele Lamarque thekson dy funksione kryesore në simpozium: Llogaridhënia e parlamentit ndaj publikut, se si i kryen detyrat dhe realizon aktivitetet dhe se si i përdor parlamenti burimet ka në dispozicion? Këtu nuk e kam fjalën për rrogat dhe dietat por më shumë për mjetet që ka në dispozicion për kryerjen e veprimtarisë.

Ajo thotë se tani në Francë debatet fokusohen tek mënyra se si parlamenti vlerëson implementimin e politikave. Në Francë shohim se shpenzohet shumë pak kohë për alokimin e buxhetit. Ai debat zakonisht zgjat një ditë. Pjesa tjetër e kohës shpenzohet për të folur se si duhet përdorur buxheti. Ajo thekson se roli i parlamentit është të vendosë mbi ligjet me apo pa buxhet. Por ka edhe për detyrë të vlerësojë nivelin e implementimt të buxhetit që është patjetër një çështje kryesore për ne audituesit, si në terma të procedurës ashtu edhe të aplikimit.

Të ndjekësh paranë edhe në parlament.

Për Daniele Lamarque, roli i ECA-s në auditimin e përdorimit të fondeve të parlamentit Evropian është një praktikë e re dhe interesante. Gjykata Franceze e Auditimit nuk ka kompetencë në marrëdhënie me fondet e përdorura nga Parlamenti Evropian. Por nëse është para e BE-së atëherë mund ta auditojë ECA. Ne e bëjmë këtë ashtu sikurse raportojmë për parregullsi në menaxhimin e fondeve prej disa grupimeve politike sikurse kemi bërë në kapitullin 10, të raportit vjetor të vitit 2016. Daniele Lamarque jep një tjetër shembull që lidhet me studimin që ECA bëri mbi kostot e parlamentit Evropian me seli në Strasburg, Bruksel dhe Luksemburg. “Ne pamë të gjitha kostot e udhëtimeve duke parë përdorimin e parave. Kjo është interesante për shkak se Parlamenti Evropian mund të na kërkojë në llogari për përdorimin e fondeve tona gjithashtu. Sigurisht që ne nuk mund të angazhohemi në aktivitete politike. Por besoj se ky është një shembull i mirë i demokracisë dhe transparencës. “Në vitin 2016 Parlamenti Evropian kërkoi për më shumë auditime dhe jo më pak. “MEP e dinë shumë mirë se disa parti i shkelin rregullat. Dhe kjo mund të rrezikojë reputacionin e institucionit.

Daniele Lamarque e konsideron pozitive që ka hapa nga Gjykata Franceze e Audituesve që të auditojë Parlamentin Francez. “Në 2013-ën nuk kishte bazë ligjore për këtë, më pas u bë një marrëveshje. Këtu fokusi është tek përputhshmëria. “Ajo më pas i referohet një prej folësve në simpozium, Rene Dosiere, një deputet i dikurshëm. “Ai e nisi para 10 vitesh duke kërkuar më shumë transparencë. Aty ai dha një shpjegim për privilegjet e pensionit dhe

llastime të tjera dhe kërkon për më shumë transparencë.

Balanca në kontroll dhe pushtete

Në të njëjtën kohë Daniele Lamarque bën thirrje për balancë dhe arsye. "Në Britani pati një skandal që çoi në dorëheqjen e Kryetarit të Dhomës së Komunave: diçka që nuk kishte ndodhur që prej shekullit të 17-të. Por sistemi i ri i kontrollit mund të jetë duke shkuar në ekstremin tjetër, dhe kjo konsiderohet burokratike. "Si auditues ne e dimë se duhen ngritur sisteme të kontrollit të brendshëm. Nga ana tjetër, edhe shumë kontroll nuk është i mirë; njerëzit nuk e përballojnë dot. Duhet gjetur balanca mes transparencës dhe kontrollit të brendshëm. Pse na duhet t'i auditojmë ata që janë zgjedhur prej popullit dhe kush duhet mbajtur përgjegjës për paratë e alokuara atyre? Kjo është çështja që u analizua edhe në simpozium. "Ajo mendon se llogaridhënia është e rëndësishme por puna audituese nuk duhet të pengojë deputetët në kryerjen e detyrës së tyre si përfaqësues të popullit. Në fund, demokracia është më e rëndësishme se llogaridhënia. Llogaridhënia është pjesë e një sistemi demokratik por nuk duhet të bëhet barrierë për funksionimin. Duhet gjetur balanca. Mendoj se ne këtu në ECA e bëjmë mirë detyrën pasi kemi marrëdhënie shumë të mirë me Parlamentin Evropian dhe vetë parlamentet mendojnë se duhet të ketë më shumë audit dhe transparencë. Prandaj duhet të bëjmë më shumë punë në këtë fushë deri sa të arrijmë një pikë ku të themi. "Dakord, ky është roli politik dhe ne nuk duhet të përfshihemi".

Më pas Daniele Lamarque flet për balancën e pushteteve, sikurse e ka përshkruar Montesquieu. "Nga perspektiva e auditit me degën gjyqësore të pavarur nga ajo legjislative dhe ekzekutive, do të hasësh të njëjtat limite në auditin e jashtëm. Në Francë nuk mund të ndërhysh në punët e gjyqësorit. Pra ka balancë pushtetesh dhe audituesi duhet ta kuptojë këtë pamundësi për të ndërhyrë tek pushtetet."

Kur flasim se si kjo aplikohet tek vetë ECA, anëtarët sjellin shembullin e auditimeve të kërkuara nga parlamenti. Kjo është një çështje sensitive për Gjykatën Franceze të Audituesve e cila është shumë e varur prej pavarësisë dhe marrëdhënieve me ekzekutivin dhe legjislativin. Ideja është që të ruhet baras largësia. Mund të ketë edhe kërkesa nga ekzekutivi por janë të rralla." Ajo e vlerëson si më të rëndësishëm marrëdhënien me parlamentin. "Ne i japim llogari parlamentit dhe parlamenti i jep llogari qytetarëve. Ne jemi mjeti që e mundëson këtë". Kush e ekzaminon atëherë parlamentin? Ajo thotë "Deputetët zakonisht thonë se janë vazhdimisht të kontrolluar prej elektoratit të tyre. Mbaj mend se kur

ngritëm degët rajonale të auditimit në Francë në 1983, për kontrollimin e bashkive, ata përdorën të njëjtin argument: ju nuk keni pse raportoni mbi aktivitetin tonë. Dhe se si i shpenzojmë paratë. Ne u japim llogari qytetarëve në çdo palë zgjedhje"

Vlerësimi i punës së ekzekutivit

Me një buzëqeshje, Daniele Lamarque rrëfen për kohën kur ajo ishte përgjegjëse për zyrën rajonale të auditimit në Normandi dhe Marsejë. " I njoh këto situata mirë dhe ndonjëherë janë edhe më të vështira se marrëdhëniet me ministritë në nivel kombëtar. Ndonjëherë kryebashkiakët mund të jenë shumë të fuqishëm. Më kujtohet kur duhet të raportoja mbi një partneritet publik-privat për stadiumin e Marsejës. Edhe pse ky partneritet ishte shumë i kushtueshëm në afatgjatë, u shit prej kryebashkiakut si një mundësi e madhe suksesi. Bazuar tek raporti që publikuam, media bëri disa pyetje . Mendoj se ai kryebashkiak është ende i inatosur me mua. "Ajo shpjegon se çështjet lokale mund të jenë edhe më të prekshme se ato në nivel lokal duke qenë se ke të bësh me teatrot, shkollat, ujësjellësin. "Kjo të bën të punosh në terren. Por shumicën e kohës është e parehatshme duke qenë se ke të bësh me politikanë të nxehur të cilët të shohin si kërcënim".

Anëtarja e ECA e lidh këtë me çështjen për të cilën foli më parë: vlerësimi i implementimit të politikave nga parlamenti francez. "Aktualisht ka reflektim në Francë se si të vlerësohet aktiviteti i ekzekutivit. Një studim i Parlamentit Evropian i para disa kohëve zbuloi se në krahasim me Kongresin Amerikan, me Parlamentin Evropian, apo edhe me atë gjerman apo britanik, Parlamenti Francez nuk është aq i furnizuar me jete për të bërë një vlerësim të politikave publike të qeverisë. "Ka një lëvizje Brenda parlamentit e cila kërkon më shumë vlerësim. "Ata duan ta vlerësojnë buxhetimin me ekspertë të pavarur dhe jo me ata të vetë qeverisë".

Kur diskutojmë rolin e Gjykatës Franceze të Audituesve në ofrimin e kësaj ekspertize ky institucion i ka duart e lidhura. "Gjykata Franceze e Audituesve duhet t'i bindet disa ligjeve për dhënien e informacionit tek parlamenti dhe gati gjysma e kapaciteteve të saj i dedikohet kësaj. Raportet mbi çështjet sociale dhe buxhetimin janë të vazhdueshme. Më tej, 15% e auditimeve shpenzohet me kërkesat që vijnë nga parlamenti, dhe mos harroni ne kemi raporte 300 faqe me kontribut për informimin e qytetarëve. Krahasojeni këtë me 60 faqe që është raporti special më i gjatë në ECA."

Të gjesh rrugën e mesme

Daniele Lamarque e mbyll këtë intervistë duke thënë se financimi i aktiviteteve të parlamentit shkon tek auditimi përtej rrogave dhe dietave.

Çështja kryesore nuk është se sa fitojnë deputetët. Kjo gjë vlen vetëm për skandale në media. Ata duhet medoemos të jenë transparentë. Por çështja kryesore është se si punon, se si i zhvillojnë aktivitetet dhe se si kontribuojnë në përmirësimin e qeverisjes drejt eficiencës dhe efektivitetit. Ajo mendon se është me rëndësi të bëhet dallimi mes mjeteve që deputetët kanë në dispozicion për punën e tyre politike dhe asistencës së drejtpërdrejtë për rritjen e nivelit të tyre të njohurive dhe informacionit. Diferenca dhe balanca mes këtyre dy aspekteve është rruga e mesme për audituesin për të parë se sa larg mund të shkohet për të mundësuar transparencë për këto çështje.

Përktheu: Brenton Kotorri, Auditues

Departamenti i Auditmit të Performancës

Nga: Daniele Lamarque, Anëtare e ECA

NDRYSHIMET KANË NEVOJË PËR NJË PERSON PRAPA TYRE

Në zhvillimin e një sistemi të administrimit publik, i cili është i bazuar në prova dhe i orientuar në rezultate në Lituani, qëllimi ishte përdorimi i të dhënave të performancës kryesisht për t'a përmirësuar performancën. Duke përdorur këto të dhëna ekskluzivisht për të raportuar ka disa efekte negative, si kriteri i tepërt i përformancës, spekulime në vlerat e kritereve dhe synimin për të implementuar setin e kërkesave, më shumë se sa për të përmirësuar efektivisht rezultatet.

Nga: Arūnas Dulkys, PhD, Auditues i Përgjithshëm i Republikës së Lituanisë

Botuar në Revistën e INTOSAI-t, verë 2018

Burimet e shtetit janë të limituara, kështu që të dëshirosh më shumë se sa është e nevojshme mund të jetë e rrezikshme. Nga vetë natyra jonë, jemi të prirur të shikojmë vetëm anët pozitive të pritshmërive tona. Rrallë herë, mund të mendojmë që ëndrrat tona të realizuara vijnë me një çmim të paguar nga dikush tjetër. Çfarë ndodh nëse ne ndërmarrim veprime pa menduar për pasojat e mundshme? Pasojat e një dëshire të gabuar nxisin, me emergjencë kryerjen e një veprimi tjetër të gabuar. Nëse ky proces nuk parandalohet, pasoja të ndryshme do të vijnë në mëyrë eksponenciale.

Lituania nuk përbën përjashtim. Me resurse të limituara, paraqitet një detyrë e vështirë – shfrytëzimi i tyre në një mënyrë të tillë që të nxisë rritjen ekonomike. Proceset që përbëjnë një përfundim në vetvete nuk do të tolerohen. Auditimet e kryera nga Institucioni Suprem i Auditimit të Lituanisë paraqesin një imazh ku objektivat e programeve, synimet, masat dhe kriteret e financuara nga buxheti i shtetit, shpesh janë të zhvilluara artificialisht. Si pasojë, barra administrative rritet, dhe nuk krijohet vlera e shtuar.

Në zhvillimin e një sistemi të administrimit publik, i cili është i bazuar në prova dhe i orientuar në rezultate në Lituani, qëllimi ishte përdorimi i të dhënave të performancës kryesisht për t'a përmirësuar performancën. Duke përdorur këto të dhëna ekskluzivisht për

të raportuar ka disa efekte negative, si kriteri i tepërt i përformancës, spekulime në vlerat e kritereve dhe synimin për të implementuar setin e kërkesave, më shumë se sa për të përmirësuar efektivisht rezultatet.

Në punimet e tij shkencore, Dr. Norbert Wiener, shkencëtar dhe themelues i teorisë së kibernetikës dhe inteligjencës artificiale, sinjalizoi se ne duhet me doemos te ndjekim objektivat dhe të presim vetëm rezultatet që janë vërtetë të nevojshme (jo vetëm ato që janë të tilla në dukje). Studimet shkencore në çështjet e menaxhimit na kanë orientuar në përdorimin e shprehjes "efekti i putrës së majmunit". Kjo frazë simbolizon një defekt dhe paparashikueshmëri të çfarëdolloj procesi kur rezultati i dëshiruar pozitiv shoqërohet nga një pasojë negative e padëshiruar, duke rezultuar në humbje që i tejkalojnë rezultatet pozitive, dhe në të njëjtën kohë i zhvlerësojnë ato.

Kjo përrallë bën fjalë për një familje-bashkëshorti, bashkëshortja dhe djali i tyre, të ulur pranë oxhakut duke dëgjuar histori të aventurave të një miku të familjes, i cili sapo është kthyer nga detyra si marinar. Ai i tregon familjes një putër majmuni, që e kishte sjellë me vete nga udhëtimet e tij, e cila kishte fuqinë t'i plotësonte pronarit të saj tre dëshira. Megjithëse dëshirat dhe pasojat e tyre mbeten një mister, historia që u tregoi miku i tyre kishte një fund tragjik.

Pavarësisht historisë që dëgjoi, babai vendos t'a tërheqi putrën e majmunit nga zjarri. Pasi miku i tij largohet, djali niset për në punë, dhe për kuriozitet, babai provon fatin e tij duke dëshiruar për të para. Dëshira e tij realizohet në momentin që një punëtor nga fabrika në të cilën punonte djali i tij troket në derë dhe i jep familjes një shumë parash prej 200 paundësh. Por kjo shumë erdhi si kompensim për vdekjen e djalit të tyre në një aksident misterioz në fabrikë. Mamaja, mendon spontanisht një mënyrë për t'ju kthyer djali, duke dëshiruar kthimin e tij nga vdekja. Një trokitje ogurzezë dëgjohet në derë. Babai, nxitimthi shpreh një dëshirë të tretë, duke kërkuar që mos të kishte shprehur kurrë asnjë dëshirë, por ndërkohë dera hapet dhe prindërit shikojnë djalin e tyre duke qëndruar pas derës, në të njëjtën gjendje fizike që e kishte lënë aksidenti. Putra, simboli i lakmisë, mund të plotësonte dëshira, të cilat shoqëroheshin me pasoja të tmerrshme, që buronin nga mendime egoiste. Duke e lidhur këtë histori me dorën e autoritetit publik, putra nënkupton që personat të cilët kanë të drejtë vendimarrje, duhet të mendojnë për pasojat e vërteta të veprimeve të tyre.

Mesazhi që kjo histori përcjell është i dyfishtë: të zhvillojmë kurajon për të mësuar nga gabimet, dhe të investojmë në sistemin tonë të edukimit publik për

të nxitur metoda të tilla të të mësuarit eksperimental.

Ne duhet të kuptojmë si mund të mësojmë nga gabimet dhe duhet të mësojmë me guxim. A reflektohen parimet tona kombëtare në buxhetin shtetëror, apo vetëm në retorikën tonë? A jemi në gjendje ne të përkufizojmë, të biem dakort në atë çka përbën vlerë të shtuar?

Të diskutojmë me sinqeritet për mënyrën se si e përballojmë financimin e edukimit është sot më e rëndësishme se kurrë. Për më shumë se 10 vite, rezultatet e të mësuarit në Lituani kanë rënë poshtë mesatares së vendeve anëtare të Organizatës për Zhvillim dhe Bashkëpunim Ekonomik (OECD).

Numri i shkollave është duke u zvogëluar me një hap më të ngadaltë, se sa numri i nxënësve. Rezultatet e procesit të të mësuarit në shkolla më të vogla rurale janë më të ulëta se në qytetet e mëdha. Kjo dukuri e rrit akoma më tepër përjashtimin. Studimet më të fundit për të ardhmen e edukimit kanë arritur në përfundimin se nxënësit me rezultate të ulëta të mësuari përbëjnë potencialisht një barrë publike- pjesa më e madhe e tyre nuk do të jetë e aftë të jetojë dhe punojë në pavarësi. Atyre do t'u nevojitet të mbahen nga dikush.

Krijimi i vlerës së shtuar ka një efekt kombëtar shumë pozitiv sa i përket problemeve shoqërore të tilla si emigrimi dhe përjashtimi shoqëror. Prandaj, hapi i parë i madh duhet të jetë identifikimi i qartë i këtyre objektivave. Së dyti, u duhet dhënë prioritet masave synojnë të rrisin vlerën e shtuar. Së treti, aktiviteti i organizmave të sektorit publik, nuk duhet të fokusohet vetëm në funksionin social dhe ruajtjen e punës, por në garantimin e një cilësie sa më të lartë të shërbimit publik.

Të tilla ndryshime kërkojnë një person që të jetë pas realizimit të tyre. Prandaj, duhet të rriten rrogat për nëpunësit civil të sektorit publik. Duke realizuar këtë, rrjedhimisht do të rritet potenciali për të tërhequr punonjës më të kualifikuar dhe të motivuar. Është një objektiv shumë ambicioz.

E dini çfarë është akoma më tepër ambicioze? Të bësh vetëm gjëra kuptimplota. Shkencat shoqërore shpeshherë vënë në dukje mungesën e racionalitetit në sjelljen njerëzore, dhe historia e putrës së majmunit na tregon se pritshmëritë e shtrembra, shpesh çojnë në pasoja negative, të shkaktuara jo nga një objekt, por nga sistemi në të cilin jetojnë personazhet.

Përmbushja e gjërave të rëndësishme nuk mund të bëhet me anë të putrës së majmunit. Sepse kështu, thjesht do të gjejë një pronar tjetër me anë të së cilit do të vijojë qarkullimin në tregun e lakmisë. A nuk na sjell ndërmend praktikën kur një kërcënim i fshehur – qeverisja buxhetore e thatë si putra e

majmunit – udhëton nga një administratë politike në një tjetër.

Nëse do të kërkonim për 200 paund nga buxheti i shtetit, pa diskutuar hapur dhe me sinqeritet kushtet, ndoshta ne vërtet do t'i pranonim këto fonde, pavarësisht pasojave të mundshme. Megjithatë, nëse ne nuk mund të biem dakord mbi atë çka përbën vlerë të shtuar, mbi atë çka është një investim moral dhe i drejtë, atëherë një "fantazmë rezultatesh" mund të vijë të trokasë në dyert tona.

Përktheu: Amantja Patozi, Audituese

Drejtoria e Komunikimit, Botimit dhe Marrëdhënieve me Jashtë

Nga: Arūnas Dulkys, PhD, Auditues i Përgjithshëm i Republikës së Lituanisë

DUKE TRANSFORMUAR BOTËN NËPËRMJET PËRPJEKJEVE PËR ZHVILLIM TË QËNDRUESHËM

Përfitimet që sigurojnë SAI-t janë përmbledhur në Standardin Ndërkom-bëtar të Institucioneve Supreme të Auditimit (ISSAI 12), "Vlera dhe Përfitimet e Institucioneve Supreme të Auditimit – Të bërit e diferencës në jetën e qytetarëve".

Nga: Shourjo CHATTERJEE, Krye-llogaritar (Kontabilist i Përgjithshëm), SAI i Indisë

Botuar në Revistën e INTOSAI-t, verë 2018

Institucionet Supreme të Auditimit (SAI) i kanë shërbyer qytetarëve duke siguruar përdorim të përgjegjshëm të burimeve publike për zhvillimin kombëtar. Pavarësisht nga kufijtë, në të gjithë Organizatën Ndërkombëtare të Institucioneve Supreme të Auditimit (INTOSAI), anëtarët bashkëpunojnë me kolegët ndërkombëtarë dhe homologët e tyre për të siguruar ofrimin e shërbimeve të vlefshme për qytetarët.

Kjo bindje e dëshmuar në aftësitë e SAI-eve është ilustruar në raportet gjithëpërfshirëse të auditimit të shoqëruar me ndërveprim të rregullt mes Kombeve të Bashkuara (OKB) dhe INTOSAI, në simpoziume të UN/INTOSAI. Bashkëpunimet e vazhdueshme çuan në Asamblenë e Përgjithshme të 66-të të Kombeve të Bashkuara, në të cilën u miratua rezoluta e vitit 2011 mbi Pavarësinë e SAI, e cila u përforcua më pas nga Rezoluta e 69-të e AP të OKB, që u përqendrua në promovimin dhe nxitjen e efikasitetit të administratës publike, llogaridhënien, efektivitetin dhe transparencën duke forcuar SAI-t.

Përfitimet që sigurojnë SAI-t janë përmbledhur në Standardin Ndërkom-bëtar të Institucioneve Supreme të Auditimit (ISSAI 12), "Vlera dhe Përfitimet e Institucioneve Supreme të Auditimit – Të bërit e diferencës në jetën e qytetarëve".

Në këtë kontekst, studimi i rolit të SAI-ve në zbatimin e Objektivave të Zhvillimit të Mijëvjeçarit (OZHM) dhe Objektivave të Zhvillimit të Qëndrueshëm (OZHQ) është i rëndësishëm, pasi këto synime kërkojnë të shkojnë përtej adresimit të përdorimit të burimeve dhe ofrimit të

shërbimeve. Përkundrazi, ato kanë të bëjnë me çështjen shumë më të madhe. Atë të mbështetjes së botës për brezat e ardhshëm, siç ilustrohet nga Axhenda e vitit 2030 për Zhvillimin e Qëndrueshëm. 17 OZHQ-të që dalin nga Axhenda 2030-tës kërkojnë të mbështeten mbi sukseset e OZHM-ve, një fushatë e OKB-së e nisur në vitin 2002 që mbështeti dhe frymëzoi veprimet globale për të arritur tetë qëllime deri në vitin 2015.

Ky artikull kërkon të përmbledhë kontributet e SAI-ve dhe rëndësinë e tyre, për t'i shërbyer botës nëpërmjet përpjekjeve të qëndrueshmërisë dhe për të ndihmuar në arritjen e përgjegjësive të OZHM-ve dhe OZHQ-ve.

Realizimi i OZHM-ve

Ndryshe nga bashkëpunimi i institucionalizuar dhe përpjekjet formale për përfshirjen e SAI-ve në zbatimin e OZHQ-ve, përpjekjet t qarta të OZHM-ve ishin relativisht të kufizuara. Megjithatë, zbatimi i OZHM-ve u shënua nga një rritje në adoptimin e auditimeve të performancës dhe auditime të tjera të veçanta që përfshinin aspektet gjinore, mjedisore dhe sociale.

Tabela 1. ilustron auditimet indikative që korrespondojnë me çdo OZHM të ndërmarrë nga një mostër globale SAI. Këto lloje të auditimit kanë ndihmuar në realizimin e OZHM-ve. Në veçanti, Grupi i Punës i INTOSAI mbi Auditimin Mjedisor (WGEA) vazhdimisht ka kontribuar në OZHM 7 duke krijuar mundësi bashkëpunimi dhe mbështetje nga kolegët.

SAI	MDG	TITULLI I AUDITIMIT	VITI	SKICA E PËRMBLEDHJES
SAI i KINËS	1	Rezultatet e auditimit të 40 shteteve të fondeve për lehtësimin e varfërisë financiare nga Zyra Kombëtare e Auditimit	2016	Performanca e autoriteteve kompetente në shpërndarjen dhe menaxhimin e fondeve për zbutjen e varfërisë
OLACEFS (SAI-të e Brazilit, Kilit, Kolumbisë, Kosta Rikës, Kubës, Ekuadorit, Guatemalës, Hondurasit, Meksikës, Panamasë dhe	2	Auditim i Koordinuar mbi Indikatorët e Edukimit	2016	Auditimi i Performancës në gjenerimin e statistikave të edukimit vlerësoi sjelljen e treguesve të qëllimeve të arsimit në kontekstin e OZHM-ve dhe programit "Arsimi për të gjithë"

Republikës Domenikane)				
SAI I UGANDËS	3	Raporti i Auditimit të VFM mbi përpjekjet e qeverisë për arritjen e barazisë gjinore	2013	Pabarazia gjinore si shkak dhe pasojë e varfërisë dhe një pengesë për rritjen kombëtare. Politika e Gjinisë në Ugandë dhe Gender Mainstreaming Tool
SAI I INDISË	4	Auditim i Performancës i Integrimit të Skemës së Shërbimit të Zhvillimit të Fëmijëve i Bashkimit Qeveritar, Ministria e Zhvillimit të Grave dhe Fëmijës	2013	Shërbimet e mundësuara nga shteti për fëmijët para dhe pas lindjes dhe periudhën e rritjes për të siguruar zhvillimin e tyre holistik
ZKA E TANZANISË	5	Auditim Performance mbi Vlerësimet e Monitorimit dhe Alokimin e Buxhetit për Aktivitetet e Kujdesit Shëndetësor tek Nënat në Tanzani	2011	Vdekshmëria e nënave, edukimi shëndetësor i nënës, vlerësimi i komponentëve të sistemit shëndetësor që lidhet me shëndetin e nënës dhe alokimin e fondeve për kujdesin shëndetësor të nënës
ZKA E MB	6	Departamenti për Zhvillim Ndërkombëtar në lidhje me HIV/AIDS	2004	Strategjia e HIV/AIDS; partneritete globale për të arritur objektivat e saj për HIV / AIDS; lufta ndaj epidemisë; përdorimi i hulumtimit mbi HIV/AIDS
PASAI (SAI-të e Ishujve Kuk, Shteteve të Federuara të Mikronezisë, FSM Kosrae, FSM Pohnpei, Fixhi, Palau,	7	Auditim i Performancës i koordinuar i Rajonit të Paqësorit në Strategjitë e Reduktimit dhe Menaxhimit të Ndryshimeve Klimatike dhe Strategjive të Reduktimit të Rrezikut nga Fatkeqësitë	2015	Përgatitja për efektet e ndryshimeve klimatike; planifikimi dhe menaxhimi i efekteve të ndryshimeve klimatike, të tilla si erozioni bregdetar; dhe menaxhimin e efekteve të ndryshimeve klimatike në sigurinë e

Samoa, Tuvalu dhe dy Ishuj Pacifik dhe Territore të tjera)				ushqimit

Zbatimi i OZHQ - Rolet e SAI

Roli i SAI-t në zbatimin e OZHQ u pasqyrua në aktivitetet më të fundit të UN-INTOSAI-t të mbajtura në 2015 dhe 2017, me simpoziumin e 2015-ës të fokusuar në agjendën e zhvillimit të OKB-së pas vitit 2015 dhe mënyrat se si SAI duhet të zbatojë Zhvillimin e Qëndrueshëm, ndërsa Simpoziumi i 2017 theksoi se si dixhitalizimi, të dhënat e hapura dhe minierat e të dhënave ndikojnë në punën e auditimit të SAI dhe ndihmojnë në rritjen e kontributeve të SAI drejt ndjekjes dhe shqyrtimit të zbatimit të OZHQ.

Kongresi XXII i INTOSAI në vitin 2016 gjithashtu zbatoi një qasje tematike ndaj OZHQ, që adresoi rolin e SAI në zbatimin e OZHQ, duke i kushtuar vëmendje të veçantë asaj se si INTOSAI mund të kontribuojë në Axhendën e OKB-së 2030 për Zhvillim të Qëndrueshëm përmes qeverisjes së mirë dhe forcimit të luftës kundër korrupsionit. Agjencitë e OKB-së po bashkëpunojnë me Iniciativën e Zhvillimit të INTOSAI (IDI) për të ndërtuar kapacitetin e SAI përmes programit IDI "Qëllimet e Zhvillimit të Qëndrueshëm të Auditimit", dhe bashkëpunimi i INTOSAI rajonal, dypalësh dhe multilateral ndërmjet SAI-ve është gjithashtu i nxitur për të promovuar kapacitetet në rishikimin dhe ndjekjen në përputhje me përpjekjet kombëtare të zbatimit të OZHQ. Sipas Raportit të IDI-t për Statistikat e SAI 2017, 193 vende kanë nënshkruar për zbatimin e OZHQ dhe INTOSAI e ka njohur këtë si një prioritet ndërsektorial në planin e saj strategjik. Pesëdhjetë e gjashtë përqind e SAI-ve kanë shprehur gatishmëri për të përfshirë temat ose për zbatimin e OZHQ-ve në programet pasuese të auditimit.

Qëndrueshmëria - Adresimi i Sfidave të SAI

SAI-t kanë përgjegjësinë e vështirë për të siguruar llogaridhënie në procesin e transformimit të botës deri në vitin 2030. Është e rëndësishme të njihen me sfidat e hasura dhe se si mund të adresohen këto sfida.

Sfidat institucionale: Statistikat e IDI-së për vitin 2017 të SAI-t tregojnë se shumica e SAI-ve kanë mandatet, kapacitetin dhe gatishmërinë për të audituar zbatimin e OZHQ ose gatishmërinë kombëtare për zbatimin e OZHQ. SAI-t e tjera duhet të forcojnë

mandatet dhe të ndjekin përpjekjet duke u angazhuar me aktorët relevantë.

Sfidat e kapaciteteve: SAI-t duhet të mundësojnë aftësinë për të trajtuar OZHQ-të duke u fokusuar në mbështetjen e zhvillimit të kapaciteteve, shkëmbimin e njohurive, mbështetjen e kolegëve dhe trajnimin. Ato gjithashtu duhet të zhvillojnë tregues të duhur të performancës për të vlerësuar dhe korrigjuar sfida të tilla.

Sistemet Kombëtare të të Dhënave: Raporti i IDI-t i vitit 2017 mbi SAI-t, citon: "30% të SAI-ve treguan se nuk dinin nëse qeveritë e tyre (1) kanë krijuar të dhëna bazë të OZHQ ose (2) synojnë të mbledhin të dhëna dhe të raportojnë për progresin e OZHQ. Vetëm 21% e qeverive kanë përcaktuar të dhëna bazë për të monitoruar dhe vlerësuar progresin e implementimit të OZHQ, dhe 24% janë në fazat e hershme të përgatitjes. Është e domosdoshme që SAI-t të angazhohen me zyrtarë qeveritarë dhe të rekomandojë mjete dhe teknika të përshtatshme.

Lidershipi dhe angazhimi i palëve të interesuara: Lidershipi i SAI-t duhet të udhëheqë si shembull, të vendosë tonin dhe vazhdimisht të kërkojë angazhimin dhe bashkëpunimin me palët e interesuara.

Lidhjet mbështetëse: Rëndësia e lidhjeve mbështetëse është kritike. Për ta bërë këtë, SAI-t duhet të përdorin ISSAI-t e përshtatshme dhe të përdorin treguesit e performancës për të asistuar në vlerësimin e punës në një mënyrë të tillë, që çon në përmirësim të vazhdueshëm.

Përfundime

Komuniteti ndërkombëtar i ka besuar SAI-t me një rol të rëndësishëm në vlerësimin e OZHQ-ve. Mandatet dhe ekspertiza e SAI-ve, së bashku me përvojën në kryerjen e auditimeve në përputhje të OZHM-ve, do t'u mundësojnë atyre që të përmbushin më mirë kërkesat e OZHQ-ve dhe t'i shërbejnë njerëzimit duke transformuar botën.

Përktheu: Reinis Xhelili. Auditues

Drejtoria e Komunikimit, Botimit dhe Marrëdhënieve me Jashtë

Nga: Shourjo CHATTERJEE, Kryellogaritar (Kontabilist i Përgjithshëm), SAI i Indisë

KAPITALIZIMI I STANDARDEVE, NDARJA E NJOHURIVE PËR TË AUDITUAR PËRPJEKJET PËR RIMËKËMBJEN NGA FATKEQËSITË

Botuar në Revistën e INTOSAI-t, verë 2018

Rezultatet e auditimit, të pasqyruara në 60 raporte të aprovuara dhe të publikuara nga SAI i Ekuadorit, treguan se veprimet e koordinuara të autoriteteve publike për të pakësuar dhe lehtësuar impaktin e tërmetit - zhvendosja e brigadave mjekësore, përfshirja e personelit të punëve publike dhe e pajisjeve të rënda për të hequr mbetjet e tërmetit, dhe organizimi, paketimi, transportimi dhe dorëzimi i ndihmave humanitare.

Nga: Betty Carrion Ruiz, Audituese, Zyra e Kontrolluesit të Përgjithshëm të Republikës së Ekuadorit

Në 2016, një tërmet me magnitudë 7.8 ballë tronditi brigjet e Ekuadorit, duke rezultuar në një nga tragjeditë me përmasat më katastrofike në historinë e vendit. Një numër prej 663 njerëzish humbën jetën gjatë këtij tërmeti, 6.274 mbetën të plagosur, 80.000 njerëz u zhvendosën, u shkaktuan dëme të mëdha në infrastrukturë dhe më shumë se 2.300 tronditje pas tërmetit u ndjenë në muajt në vijim.

Si pasojë, masat për rikuperim kushtuan përafërsisht 3.344 milionë dollarë, duke përbërë një sfidë të vërtetë për kapacitetin e disa institucioneve publike, duke përfshirë Zyrën e Kontrolluesit të Përgjithshëm të Republikës së Ekuadorit - Institucionin Kombëtar Suprem të Auditimit.

Qeveria e Ekuadorit ju përgjigj krizës duke deklaruar menjëherë gjendjen e jashtëzakonshme dhe duke implementuar disa veprime: aktivizoi planin e emergjencave, duke krijuar Komitetet Kombëtare, Provincialedhe Kantonale të Veprimeve Emergjente, dhe duke krijuar Komitetin e Rikonstruktimit dhe Riaktivizimit Produktiv.

Qeveria gjithashtu vuri në jetë Ligjin Organik të Solidaritetit dhe të Përgjegjësisë së Përbashkët Qytetare për Rikonstruktimin dhe Riaktivizimin e Zonave të Prekura (Ligji i Solidaritetit) dhe kërkoi përfshirjen e disa enteve publike, duke përfshirë forcat e

armatosura, Shërbimet e Integruara të Sigurisë (ECU911), Ministrinë e Brendshme, Ministrinë e Transportit dhe Punëve Publike, Policinë Kombëtare dhe Sekretarin e Menaxhimit të Riskut.

Ligji i Solidaritetit, i cili hyri në fuqi në Maj të 2016-ës, përcaktonte kontributet që kërkoheshin nga qytetarët për të ndihmuar lehtësimin e pasojave që kishte lënë tërmeti – një rritje në vlerën e shtuar të taksës për një vit, një 3.3.% të mbajtur nga rroga mujore e individëve që do të zgjaste 8 muaj, një shifër më pak se 1% të mbledhur nga të ardhurat e entiteteve që tejkalonin shumën 1 milionë dollar në fitime, taksën e pronës së paluajtshme ekzistuese 3.3%, dhe një kontribut 3% nga të ardhurat e fituara.

Këto fonde (së bashku me ndihmat ndërkombëtare) lejuan planifikimin, konstruktimin dhe rikonstruktimin e infrastrukturës publike dhe private. Paratë promovuan gjithashtu riaktivizimin duke kontribuar në implementimin e një game të gjerë iniciativash dhe duke bërë të mundur që SAI i Ekuadorit (si organizmi teknik përgjegjës për kontrollin dhe përdorimin e resurseve publike) të fillonte auditimin e entiteteve përgjegjëse për të menaxhuar fondet e këtyre iniciativave.

Synimet e SAI-t të Ekuadorit ishin: (1) të mundësonte saktësi, vërtetësi, dhe ligjshmëri të veprimeve, kontrolleve dhe resurseve të emergjencës; (2) të verifikonte përputhshmërinë ligjore dhe rregullatore, (3) të ekzaminonte shpërndarjen e fondeve duke u siguruar se ishin shpërndarë në përputhje me zonat e prekura, dhe (4) të vendoste nëse resurset ju ishin shpërndarë viktimave në përputhje me procedurat përkatëse ligjore.

Rezultatet e auditimit, të pasqyruara në 60 raporte të aprovuara dhe të publikuara nga SAI i Ekuadorit, treguan se veprimet e koordinuara të autoriteteve publike për të pakësuar dhe lehtësuar impaktin e tërmetit - zhvendosja e brigadave mjekësore, përfshirja e personelit të punëve publike dhe e pajisjeve të rënda për të hequr mbetjet e tërmetit, dhe organizimi, paketimi, transportimi dhe dorëzimi i ndihmave humanitare.

Pavarësisht veprimeve pozitive të kryera, u identifikuan gjithashtu dobësi me impakt të rëndë social, duke përdorur resurset për qëllime të tjera që nuk kishin të bënin me tërmetin, të meta në dorëzimin e pakove me ushqime të cilat pengonin shpërndarjen e tyre në kohë; dhe mungesa e dokumentacionit të nevojshëm për të përcaktuar përfituesit finalë. Resurset u harxhuan në blerje të panevojshme, përdorimi i të mirave jashtë kushteve kontraktuale rezultoi në vënien e gjobave, pastrimi doganor dhe procesi i shpërndarjes ndikuan negativisht në dorëzimin e ndihmave humanitare tek personat, të cilëve u nevojiteshin, dhe pati në përgjithësi një mungesë

dokumentacioni për monitorimin dhe kontrollin e operacioneve administrative dhe financiare, duke përfshirë pagesat e fundit për shpenzimet nga fondi i Ligjit të Solidaritetit.

Për më tepër, disa parregullësi u zbuluan, të tilla si kontratat që nuk kishin klauzola shtesë për gjobat dhe garancitë, mungesa e një plani emergjencash për eventet sizmike, mungesa e policave të sigurimit; dhe një mungesë e strehave të kualifikuara dhe të vlerësuara.

Gjetjet e SAI-t të Ekuadorit rezultuan në rekomandimet e mëposhtme:

- Projektimi i një sistemi që të sigurojë se donacionet do të mbërrijnë në destinacionet e parashikuara;
- Përforcimi i koordinimit, mbikëqyrjes dhe kontrollit të veprimeve për të planifikuar, organizuar dhe ekzekutuar parandalimin e katastrofave natyrore, shpëtimin dhe asistencën për rikuperim;
- Implementimi dhe zbatimi i rregullava sa i përket donacioneve humanitare, ruajtjes dhe organizimit të tyre në mënyrë që të sigurohet konservimi dhe mbërritja e tyre në destinacion;
- Lëshimi i udhëzimeve të qarta ndihmëse në mënyrë që donacionet të kalojnë doganat në kohën më të shkurtër të mundshme dhe të mund të shkojnë në kohë pranë viktimave;
- Realizimi i trajnimeve dhe stimulimeve për menaxhimin e riskut (për nëpunësit publik dhe privat, institucionet edukative dhe komunitetin në përgjithësi).

Standardi Ndërkombëtar për Institucionet Supreme të Auditimit (ISSAI) 5520 në lidhje me “Auditi i Ndihmës në raste katastrofash natyrore” parashikon se audituesit duhet të jenë në dijeni të të gjithë ciklit të menaxhimit të katastrofave, i cili në një fazë të mëvonshme të tij përfshin aktivitetet e lehtësimit dhe rikuperimit nga emergjencat, rehabilitimin dhe rikonstruktimin. Për më tepër, audituesit duhet të kuptojnë që katastrofa të niveleve të tilla kërkojnë një farë fleksibilitetit. Kjo mund të nënkuptojë një moszbatim të përkohshëm të rregulloreve dhe/ose aplikimin e një kuadri ligjor specifik për të tilla situata emergjente. ISSAI 5520 gjithashtu i fton audituesit të konsiderojnë mundësinë për të nisur audite në një fazë të hershme (në kohë reale), të mbledhin prova në praktikë dhe të performojnë një vlerësim të riskut që përfshin: vonesat, ekonominë, dëmin mjedisor, riskun e deklarimeve financiare, mashtrimin dhe korrupsionin, fondet, inefektivitetin dhe ineficcensën, shpërndarjen e burimeve dhe të asistencës, marrës të padëshiruar, ndihma të paregjistruara. Në rastin e Ekuadorit, vlerësimi i këtyre risqeve i lejon audituesit të idenfitikojnë

dobësitë dhe parregullsitë duke propozuar veprime të përmirësuara për të optimizuar menaxhimin e eventeve të tilla në të ardhmen.

Procesi i të mësuarit nga SAI të tjera që janë përballur më parë me të tilla situata është gjithashtu një mundësi shumë e mirë për të përfituar eksperiencë. Zyra Kombëtare e Auditit të Popullit të Republikës së Kinës (NAO), një drejtues botëror sa i përket kontrollit të fatkeqësive natyrore, ka implementuar strategji për të shmangur dështime të mëdha për rikonstruksionin, identifikimin e pengesave, idenfitikimin e të metave në lidhje me koordinimin dhe menaxhimin e fondeve, dhe propozimin e korrigjimeve nëpërmjet rekomandimeve konstruktive.

Fatkeqësitë natyrore nuk mund të parandalohen, por disa nga efektet e tyre mund të minimizohen. Të kthehemi pas në kohë, në eventet e ndodhura, në praktikat e zbatuara më parë, dhe të mësojmë nga eksperiencat e të tjerëve mund të ndihmojnë audituesit të propozojnë përmirësime të lidhura me mbikqyrjen, të ndihmojnë në krijimin e mekanizmave të reja për të përmirësuar dobësitë dhe parregullsitë, dhe si përfundim, për të patur një impakt pozitiv mbi jetët e shtetasve.

Përktheu: Elisa Metaj, Audituese

Drejtoria e Komunikimit, Botimit dhe Marrëdhënieve me Jashtë

Nga: Betty Carrion Ruiz, Audituese, Zyra e Kontrolluesit të Përgjithshëm të Republikës së Ekuadorit

Info Kontrolli i Lartë i Shtetit
AKTIVITETE TË KLSH-së PËR PERIUDHËN MAJ-GUSHT 2018

Ambasada e Republikës së Polonisë në Tiranë dhe Kontrolli i Lartë i Shtetit organizuan promovimin e librit "100 Simbolet Polake"

Në datën 3 maj 2018, me rastin e Ditës së Kushtetutës polake të vitit 1791, kushtetuta më e vjetër demokratike e Evropës dhe e dyta në botë, pas asaj amerikane, Ambasada e Republikës së Polonisë në Tiranë dhe Kontrolli i Lartë i Shtetit organizuan promovimin e librit "100 Simbolet polake".

Në këtë aktivitet të rëndësishëm morën pjesë Ambasadori i Republikës së Polonisë në Tiranë, SHTZ Karol Bachura, Ministri i Mbrojtjes së të Dhënave Personale të Polonisë, znj. Edyta Bielak Jomaa, Deputetë të Kuvendit të Shqipërisë, z.Wojciech Kutyla, Zv/President i SAI-t Polak, z.Jacek Jezierski, ish-President i SAI-t Polak dhe aktualisht Këshilltar i Presidentit të këtij SAI, profesorë, analistë, anëtarë të Shoqatës "Shqipëri-Poloni", përfaqësues të organizatave të shoqërisë civile, përfaqësues të medias, drejtues dhe auditues të KLSH-së.

Në respekt dhe në nderim të dy shteteve u dëgjuan himnet kombëtare të të dy vendeve. Fjalen e hapjes e mbajti Ambasadori i Republikës së Polonisë në Tiranë, SHTZ Karol Bachura.

Gjatë fjalës së tij zoti Bachura, në emër të qeverisë polake, shprehu vlerësimin e lartë mbi partneritetin e Institucioneve Supreme të Auditimit të Shqipërisë dhe Polonisë dhe bashkëpunimin e tyre të ngushtë në kuadër të implementimit të Projektit të Binjakëzimit, IPA 2013.

"Libri "100 simbolet polake"- vijoi zoti Bachura," mbart vlera të jashtëzakonshme njohëse të Polonisë, të shpirtit të popullit polak të paepur për liri, të kulturës, artit, traditave, thesareve historike, arkeologjike, ekologjike, ekonomike dhe shkencore të këtij vendi të madh të Evropës dhe botës, mik i Shqipërisë dhe shqiptarëve. Ai është një udhëtim në kohë mbi vendet më tërheqëse, doket e një kombi, ngjarjet më epike, krijuesit më përfaqësues dhe personazhet që nuk shlyhen kurrë nga kujtesa e tij".

Më pas e mori fjalën Kryetari i KLSH-së, z. Bujar Leskaj, i cili u shpreh: *"Në këtë ditë të madhe për kombin polak, si KLSH promovojmë librin-album "Simbolet polake: 100 vende, figura, ngjarje, arritje të rëndësishme për Poloninë, Europën dhe Botën", i cili tani vjen i përkthyer i plotë edhe në gjuhën shqipe,*

nga një grup audituesish të KLSH, në dedikim të Presidentit të institucionit suprem të auditimit të Polonisë (NIK), z. Krzysztof Kwiatkowski, të ish-Presidentit dhe sot Këshilltar i Lartë i NIK, z. Jacek Jezierski, si dhe të Zv-Presidentit të NIK, z. Wojciech Kutyla, për ndihmesën e tyre të spikatur në ngritjen e kapaciteteve të audituesve shqiptarë.

Ky libër kontribuon jo vetëm ne njohjen e historisë, traditave dhe vlerave te kombit Polak por edhe në forcimin e njohjes dhe miqësisë mes dy popujve tanë.

Është e vështirë t'i sjellësh në një fjalë të gjitha këto ikona të historisë, kulturës, artit dhe ekzistencës së popullit polak, kushtuar 100 simboleve të një kombi të madh".

Në përfundim te fjalës se tij zoti Leskaj u shpreh: *-Po e mbyll këtë vlerësim modest të këtij Libri-Album të jashtëzakonshëm "100 Simbolet Polake", me një konsideratë. Rreth 40 simbole të Librit janë shumë të përafërt me simbole të historisë, kulturës, arteve, traditave dhe natyrës së kombit shqiptar. Polakët dhe shqiptarët i bashkojnë sakrificat e panumurta në luftën dhe etjen e tyre të pashuar për liri, jetesë në Familjen e Madhe Evropiane, me dinjitet dhe krenari për origjinën dhe zakonet e tyre. Për krenarinë dhe dijet e brezave të rinj që vijnë, por edhe për të huajtë që na vizitojnë përherë e më shumë, do të ishte me vlerë të kishim edhe ne një Album të ngjashëm me njëqind simbole shqiptare, të shoqëruar me një tekst që i shpjegon kaq thjesht, shkurt dhe bukur ato, sa teksti i Librit-Album polak. Nëse ndërkohë, ndonjë institucion shqiptar nuk do ta ndërmarrë këtë nismë, pasi të largohem nga detyra e Kryetarit të KLSH, mendoj t'ia përkushtoj një pjesë të kohës dhe përpjekjeve të mija*

përgatitjes së librit-album të 100 Simboleve Shqiptare.

Ceremonia vijoi me recitimin e disa poezive të zgjedhura polake të përkthyera në gjuhën shqipe, recituar nga dy figura të shquara të skenës dhe artit shqiptar, nga "Nderi i Kombit", z. Mirush Kabashi dhe "Mjeshtri i Madh", z. Bujar Asqeriu. Të dy interpretimet u mirëpritën nga të pranishmit dhe ngjallën emocione.

Më pas e mori fjalën z. Wojciech Kutyla, i cili theksoi bashkëpunimin e ngushtë dhe efektiv mes dy SAI-ve, veçanërisht në ngritjen e kapaciteteve të stafit. Në këtë drejtim një rol të rëndësishëm ka luajtur projekti IPA 2013, i financuar nga Bashkimi Europian, *"Ngritja e kapaciteteve të Auditimit të Jashtëm"*, që po implementohet prej dy vitesh në KLSH nga SAI Polak dhe SAI Kroat.

Këtë ceremoni e përshëndeti dhe analisti dhe shkrimtari z. Prec Zogaj, i cili i bëri një analizë librit, për të cilin u shpreh:

"Jam vërtetë i nderuar, e lexova me etje të madhe librin, do t'i kthehem përsëri si të isha duke vizituar majat ku ka kaluar historia e Polonisë, galerinë e personazheve të shquar që ky vend i ka dhënë botës".

Duke lexuar librin, pashë se zgjedhja ime për të qenë polak nëse do të kisha mundësi të zgjidhja një kombësi tjetër nga kjo që kam, përforcohej në një numër të madh gjërash të përbashkëta".

Me shumë interes u ndoq në fund një performancë e shkëlqyer e Grupit polifonik "Çipini", anëtarët e të cilit i kishin kushtuar një këngë polifonike popullit polak dhe miqësisë mes dy vendeve. Kënga prekte me mjeshtërinë e polifonisë labe vlerat, virtytet dhe figurat historike të Polonisë.

Misioni i Anëtarëve të Parlamentit Europian për Kontrollin e Buxhetit takon Kryetarin e KLSH-së

Në datën 9 maj 2018, misioni i Deputetëve të Komisionit për Kontrollin e Buxhetit në Parlamentin Evropian, i kryesuar nga Europarlamentari Derek Vaughan, i përbërë nga deputetët Joachim Zeller, Gjermani, Wolf Klinz, Gjermani, Ryszard Czarnecki, Poloni dhe Anëtari i Gjykatës Evropiane të Audituesve, z. Hannu Takkula zhvilloi një takim me Kryetarin e KLSH, z.Bujar Leskaj.

Deputetët europianë u interesuan të dinë për pavarësinë e institucionit kushtetues të KLSH për të përmbushur misionin kushtetues, dhe progresin e auditimit suprem publik në Shqipëri në zbatim të standardeve ndërkombëtare të auditimit, si në pikëpamje të

kapaciteteve ashtu dhe të aktivitetit auditues.

Kryetari i KLSH-së, Zoti Leskaj i falenderoi deputetët e Parlamentit Europian, duke shprehur kënaqësinë për vizitën e tyre në një ditë të madhe dhe kuptimplotë edhe për Shqipërinë, sikurse është 9 Maji, Dita e Evropës. Ai u shpreh se *"Për të siguruar pavarësinë e plotë dhe një ligj për KLSH-në, në përputhje të plotë me standardet e INTOSAI-t, luftuam gjatë. I jemi mirënjohës Drejtorisë së Përgjithshme të Buxhetit DG-Budget të Komisionit Evropian dhe Programit SIGMA, që na ndihmuan me ekspertizë të vlefshme dhe na mbështetën".* Europarlamentarët vlerësuan prezantimin e bërë nga Kryetari Leskaj për modernizimin e institucionit të auditimit të jashtëm publik në Shqipëri dhe rritjen e kapaciteteve audituese, duke e cilësuar impresionues progresin e arritur. Eurodeputeti Derek Vaughan, Kryetar i Misionit, falenderoi z. Leskaj për informacionin e dhënë, si dhe për materialet e detajuara, njohëse të vëna në dispozicion, të cilat mundësonin krijimin e një pamje të plotë mbi aspektet kryesore të punës shumë dimensionale të KLSH-së, duke cilësuar se do t'i shqyrtojë me imtësi dhe do t'i pasyrojë në raportin e Misionit. Nga ana e tij, Anëtari i Gjykatës Evropiane të Audituesve(ECA), z. Hannu Takkula foli për një auditim tërësor të zhvilluar disa vite më parë në vendet e Ballkanit Jug-Perëndimor nga ECA dhe nënvizoi bashkëpunimin e deritanishëm me KLSH-në. Kryetari i KLSH e falenderoi ECA-n për intershipet e organizuara prej saj për audituesit e KLSH-së dhe u shpreh se në institucion po rritet dhe konsolidohet një brez audituesish që kanë marrë përvojën e mirë audituese të ECA-s. Në mënyrë specifike interesi i Anëtarit të Gjykatës Evropiane të Audituesve ishte mbi nivelin e bashkëpunimit të institucioneve publike nga pikëpamja e ofrimit të informacionit, si dhe mbi bashkëpunimin e KLSH-së me median, si partneri kryesor në mbrojtjen e interesit publik. Faktet dhe treguesit e paraqitura nga KLSH-ja në përgjigje të këtij interesi u vlerësuan për diversifikimin e instrumentave të përdorura për të rritur si shkallën e bashkëpunimit me subjektet publike që auditohen ashtu edhe me median, pavarësisht se KLSH është ballafaquar me raste të shkëptura të një reagimi jo pozitiv të institucioneve publike.

Pyetjes së Eurodeputetit Wolf Klinz, në lidhje me shkallën e zbatueshmërisë së rekomandimeve të institucionit të auditimit të jashtëm publik në Shqipëri,

z. Leskaj iu përgjigj duke cilësuar se mesatarisht ky nivel zbatimi është i kënaqshëm, në shifrat 60-70 përqind, i ngjashëm me nivelet e SAI-ve të rajonit dhe atyre të zhvilluara, por problematike ngelet zbatueshmëria e ulët e propozimeve të KLSH për largim nga puna të zyrtarëve të lartë të denoncuar nga institucioni. *"Si një mjet efiçient për të luftuar antikulturën e pandëshkueshmërisë, kemi rekomanduar përgatitjen dhe miratimin e Ligjit për Përgjegjësinë Materiale të Nëpunësit Publik. Kemi kërkuar edhe ndihmën e Delegacionit të Bashkimit Evropian dhe të disa Ambasadave të vendeve perëndimore në Shqipëri, për ta çuar përpara këtë nismë"*. KLSH beson se nëpërmjet bashkëpunimit me Parlamentin dhe veçanërisht me Komisionin e Ekonomisë dhe të Finanacave, si dhe me Qeverinë, shoqërinë civile dhe median do të rrisin efektivitetin dhe pavarësinë reale të KLSH-së duke zbatuar rekomandimet e dhëna, si një tregues i drejtëpërdrejtë i vullnetit politik për luftën reale ndaj korrupsionit.

Deputeti gjerman Joachim Zeller kërkoi të dinte opinionin e Kryetarit të KLSH lidhur me zbatimin e ligjit "Për sinjalizimin dhe mbrojtjen e sinjalizuesve", si një mjet efektiv për të denoncuar korrupsionin. Z. Leskaj u shpreh se ligji është i mirë, por zbatohet pak ose nuk zbatohet fare, ndërkohë që duhet që institucionet shtetërore të mbrojnë sinjalizuesit. KLSH ka qenë institucioni i cili e ka konsideruar si një instrument të rëndësishëm, duke dhënë kontributin e tij për ndërtimin e një ambienti sa më pranues në lidhje me këtë instrument, për ta bërë atë efektive.

Në fund të takimit, eurodeputetët, pasi falenderuan për pritjen dhe informacionet e shumta te marra, vizituan muzeun e KLSH dhe vlerësuan punën e bërë për informimin e publikun dhe për botimet KLSH.

Takimi i Rrjetit të Koordinatorëve të SAI-ve të vendeve anëtare të BE-së, vendeve Kandidate dhe Kandidate të mundshme për në BE

Në datat 9-11 maj 2017, u zhvillua në Maltë, takimi i radhës i rrjetit të koordinatorëve të SAI-ve të vendeve anëtare të BE-së, Kandidate dhe Kandidate të mundshme për në BE, me pjesëmarrjen e ECA-s dhe SIGMA-s. Takimi ishte i organizuar nga Zyra Kombëtare e Auditimit të Maltës.

Në datën 9 maj, ishte takimi i vendeve Kandidate dhe Kandidate të mundshme

për në BE, me pjesëmarrjen e ECA-s dhe SIGMA-s. Në këtë takim u raportua nga SAI-t pjesëmarrëse lidhur me aktivitetet e organizuara prej tyre në periudhën midis dy takime të koordinatorëve të SAI-ve. Prezantimi i parë ishte i Zyrës Kombëtare të Auditimit të Kosovës, ku u raportua lidhur me ecurinë e seminarit, "Bashkëpunimi me Parlamentin për të rritur impaktin e auditimeve", që do të organizohet me mbështetjen e SIGMA në Prishtinë. Seminari ishte parashikuar të zhvillohej gjatë muajit Maj 2018, por për arsye teknike u ra dakort që të zhvillohet në datën 4 tetor 2018. Më pas SAI i Serbisë prezantoi çështjet që mund të trajtohen në një aktivitet të përbashkët me pjesëmarrjen e përfaqësuesve të rrjetit për të diskutuar lidhur me zhvillimin e indikatorëve të

Performancës. Takimi vijoi me prezantimin e KLSH-së për workshop-in që do të zhvillohet gjatë muajit nëntor në Tiranë, *"Mbështetja e IT në procesin e auditimit dhe auditimi i software"*. Përfaqësuesit e KLSH-së paraqitën një draft-program, i cili do t'u dërgohet të gjitha SAI-ve anëtare të rrjetit për të bërë komentet e mundshme nga specialistë të auditimit të IT. Më pas grupi përgatitor i këtj workshop-i që përbëhet nga KLSH, SAI i Maqedonisë, Serbisë dhe Turqisë do të hartojë draftin final të axhendës së workshopit dhe do të përcaktojë lektorët.

Në datat 10 dhe 11 maj, aktiviteti vijoi me takimin e koordinatorëve të vendeve anëtare të BE-së. Takimin e hapi me një përshëndetje, Audituesi i Përgjithshëm i Zyrës Kombëtare të Auditimit të Maltës, z. Charles Deguara, i cili gjatë fjalës së tij theksoi: *"..Eksperienca ka treguar që takime të këtij lloji, të bazuara mbi diskutime të hapura për të gjithë dhe të sinqerta, si edhe shkëmbimi i eksperiencave dhe praktikave më të mira, janë thelbësore në drejtim të mbështetjes që u japin SAI-ve pjesëmarrëse për t'u dhënë përgjigje pyetjeve thelbësore që lidhen me masat që duhet të ndërmarrim me qëllim që të kryejmë auditimet tona në mënyrën më të mirë..".*

Më pas përshëndeti, përfaqësuesi i ECA, z.Leo Brincat, i cili u fokusua në sfidat e SAI-ve të BE-së, veçanërisht në drejtim të mirëmenaxhimit të buxhetit të BE-së, duke u parapërgatitur për të ardhmen, duke krijuar mekanizma të tjerë, si p.sh krijimi së fundmi i Task Forcës për t'u

përgatitur më mirë në përballjen me sfidat e së ardhmes. Task Forca do të shikojë përtej strategjisë së ECA 2018-2020, duke menduar në terma më afatgjatë se cilat do të jenë trendet e së ardhmes dhe si mund të afektojnë këto trende ECA-n.

Më pas takimi u përqëndrua gjerësisht në diskutime mbi takimin e ardhshëm të Komitetit të Kontaktit të vendeve anëtare që do të zhvillohet në Dubrovnik, në datat 11-12 tetor 2018. Përfaqësuesit e SAI-t të Kroacisë që do të jetë SAI organizator paraqitën Draft-Programin e aktivitetit dhe pjesëmarrësit u përfshinë në diskutime dhe sugjerime, në mënyrë që në takim të diskutohet për çështje të rëndësishme për BE.

Më pas, SAI të ndryshme të BE raportuan për aktivitete të përbashkëta që do të organizohen në periudhën në vijim :

- SAI-et e Italisë dhe Gjermanisë mbi Grupin e punës së Tatimit mbi Vlerën e shtuar;
- SAI i Italisë mbi ecurinë e Grupit të Punës për parandalimin dhe luftën kundër mashtrimit dhe parregullsive;
- SAI i Greqisë dhe Portugalisë mbi seminarin për Prokurimet publike që do të zhvillohet në Greqi, në data 31 maj-1 qershor 2018;
- SAI i Turqisë mbi aktivitetet e rrjetit të vendeve kandidate dhe kandidate të mundshme;
- SAI i Polonisë mbi të Dhënat e gabimeve në Prokurimet Publike (rezultatet e një pyetësori);
- SAI i Estonisë mbi Rregullat e mbrojtjes së të dhënave të përgjithshme.

Gjatë paradites së datës 11 maj, takimi trajtoi çështje që lidhen me temat e seminarit që do të zhvillohet në takimin e Komitetit të Kontaktit që do të mbahet në qershor të vitit 2019 në Poloni dhe për takimin e vitit 2019 të rrjetit të koordinatorëve të SAI-ve të vendeve anëtare të BE-së, Kandidate dhe Kandidate të mundshme për në BE që do të zhvillohet në Rumani gjatë muajit prill.

KLSH u përfaqësua në këtë aktivitet nga tre përfaqësuese të Drejtorisë së Komunikimit, Botimit dhe Marrëdhënieve me Jashtë, zj.Irena Islami, zj.Elisa Metaj dhe zj.Irma Idrizaj.

Konferenca e nivelit të lartë në Sofje për rolin e SAI-ve në rritjen e Përgjegjshmërisë, Transparencës dhe Integritetit

Në datën 15 maj 2018, në Sofje të Bullgarisë, Zyra Kombëtare e Auditimit të Bullgarisë (BNAO) organizoi, nën Presidencën Bullgare të Këshillit të Bashkimit Evropian, Konferencën e Nivelit të Lartë me titull *"Roli i*

Institucioneve Supreme të Auditimit në rritjen e Përgjegjshmërisë, Transparencës dhe Integritetit në Sektorin Publik".

Merrnin pjesë përfaqësues të lartë të Parlamentit të Bullgarisë dhe të auditimit suprem evropian, ndër të cilët z. Tzvetan Tzvetkov, Presidenti i Zyrës Kombëtare të Auditimit të Bullgarise, z. Klaus-Heiner Lehne, Presidenti i Gjykatës Evropiane të Audituesve, z. Krzysztof Kwiatkovski, President i Zyrës Kombëtare të Auditimit Shtetëror të Polonisë (NIK), z. Miloslav Kala, President i SAI-t të Cekisë, z. Wolfgang Wicklicky, Drejtor i Përgjithshëm i Gjykatës së Auditimit të Austrisë(ACA), si dhe Presidentët e SAI-ve të Sllovakisë, Finlandës, Sllovenisë dhe të SAI-ve të vendeve të Ballkanit Jugperëndimor.

KLSH mori pjesë me një delegacion të kryesuar nga Kryetari, z. Bujar Leskaj, i përbërë nga zj. Lindita Milo (Lati), Drejtore e Përgjithshme dhe z. Fatos Çoçoli, ekspert i jashtëm.

Në fjalën e tij përshendetëse, Presidenti i SAI-t Bullgar, z. Tzvetan Tzvetkov shprehu dëshirën dhe vullnetin e SAI-t bullgar për një partneritet sa më të plotë të SAI-ve të Ballkanit Jugperëndimor në strukturat e bashkëpunimit të SAI-ve të vendeve anëtare të BE-së, si dhe ofroi kontributin e institucionit të tij dhe të shtetit bullgar, në cilësinë e Presidencës së Këshillit të Bashkimit Evropian, për një integrim të shpejtë.

Presidenti i Gjykatës Evropiane të Audituesve (ECA) theksoi rëndësinë që i jep ECA bashkëpunimit me SAI-t e vendeve të Ballkanit Jugperëndimor, si dhe zhvillimit të kapaciteteve të tyre dhe kryerjes së auditimeve të përbashkëta me ekspertë të ECA-s dhe të SAI-ve të vendeve anëtare te BE-se. Ai përmendi rrjetin e krijuar mes SAI-ve të vendeve të Ballkanit Jugperëndimor si një strukturë që po i shërben me këmbimin e informacionit dhe të eksperiencave të mira të auditimit, jo vetëm modernizimit të SAI-ve por edhe integrimit të vendeve të tyre.

Në Panelin e Parë të Konferencës, me temë *"Pavarësia institucionale-Faktor kyç për efektivitetin e institucioneve supreme të auditimit"*, referuan Kryetari i KLSH dhe Drejtori i Përgjithshëm i ACA-s, z. Wolfgang Wiklicky.

Z. Wiklicky u ndal në zbatimin nga SAI-t e të tetë shtyllave të pavarësisë së tyre, të përcaktuara në parimet e Deklaratës së Meksikos. Ai theksoi se nga një pyetësor i zhvilluar nga INTOSAI dhe IDI, Instituti për Zhvillim i INTOSAI-t, rreth 50 përqind e SAI-ve të intervistuara kanë deklaruar probleme me pavarësinë e tyre.

Kryetari i KLSH-së, z. Leskaj paraqiti sfidat e institucionit të auditimit suprem në Shqipëri për forcimin e pavarësisë institucionale dhe kushtetuese. Ai theksoi miratimin e ligjit organik të KLSH në vitin 2014, si një hap konkret dhe përcaktues ne drejtim të një pavarësie

të plotë dhe reale të institucionit. Zoti Leskaj solli përvojën pozitive të KLSH në bashkëpunimin me palët e interesit si në vend, ashtu dhe me partnerët ndërkombëtarë, në mbrojtjen e pavarësisë institucionale dhe funksionale të institucionit, gjatë procesit të miratimit te ligjit të ri organik të KLSH. Ai nënvizoi se pa mbështetjen e partnerëve ndërkombëtarë si Drejtoria e Përgjithshme e Buxhetit e Komisionit Evropian DG-Budget, SIGMA, program i BE dhe OECD, ligji i ri tërësisht në përputhje me standardet ndërkombëtare të auditimit të INTOSAI-t, nuk do të ishte e mundur të miratohej.

Kryetari i KLSH theksoi partneritetin e institucionit të auditimit suprem në vend me Parlamentin dhe sidomos me Komisionin e Kuvendit për Ekonominë dhe Financat, me Kryetarin dhe Sekretarin e tij, si tepër të rëndësishëm dhe vital.

Anëtari i Gjykatës Europiane të Audituesve, z. Rimantas Sadziu e cilësoi prezantimin dhe rastin e KLSH si një shembull dhe eksperiencë me vlerë për SAI-t që duan të forcojnë pavarësinë e tyre institucionale. Kumtesa u vlerësua si një *"case study"* nga diskutuesit.

Në Panelin e Dytë me temë *"Në rruge e auditimeve të udhëhequra nga vlera për qytetaret",* Presidenti i SAI-t te Cekisë, z. Miloslav Kala solli eksperiencat dhe arritjet e institucionit të tij, por edhe bashkëpunimet e frytshme në auditimet e përbashkëta dhe paralele. SAI i Serbisë solli sfidat e ndryshimit të qasjes së auditimeve nga ato tradicionale në auditimet e orientuara nga qytetari.

Në forumin e diskutimeve *"SAI: të qenit një organizate model për qeverisjen e mirë",* Audituesit e Përgjithshëm dhe Presidentët e SAI-ve të Finlandës, Kosovës, Sllovenisë dhe Turqisë sollën vizionin e tyre dhe përpjekjet e institucioneve që drejtojnë për të dhënë shembullin e integritetit dhe profesionalizmit në punën audituese.

Paneli i Tretë me temë *"Modernizimi i Kapaciteteve administrative të SAI-ve"* solli diskutimin e z.Krzysztof Kwiatkovski, President i NIK, me ide të reja në drejtim të rritjes së përvojës qeverisëse të SAI-ve dhe përmirësimit të përdorimit me eficiencë, efektivitet dhe ekonomicitet të burimeve njerëzore dhe financiare që ato kanë në dispozicion.

Në panelin e Katërt me temë *"Komunikimi me Palët e interesit dhe rritja e besimit të qytetarëve"* u paraqitën prezantime dhe diskutime me vlerë për të gjithë të pranishmit, në drejtim të zbatimit të strategjive të reja

në komunikimin me partnerët dhe aleatët e natyrshëm të SAI-ve, si dhe në fitimin e besimit të qytetarit për përfitimet nga shërbimet e tyre.

Kryetari i KLSH-së, z. Leskaj u takua në Sofje me Presidentin e Gjykatës Rumune te Llogarive, z.Mihai BUSUIOC, me të cilin ra dakord të nënshkruajnë marrëveshjen e bashkëpunimit mes dy SAI-ve në muajt e ardhshëm në Bukuresht. SAI rumun është një SAI i madh dhe me eksperiencë në auditim dhe ky bashkëpunim do t'i vlejë KLSH për shkëmbimin e eksperiencave dhe praktikave të mira të punës.

Gjatë dy ditëve të qendrimit në Sofje, Kryetari i KLSH zhvilloi takime pune me Presidentin e BNAO-s, z. Tzvetan Tzvetkov dhe me anëtarë të Gjykatës së BNAO-s, me anëtarë të Gjykatës Evropiane të Audituesve, me Presidentin e Zyrës Kombëtare të Auditimit Shtetëror të Polonisë(NIK), z. Krzysztof Kwiatkovski, me Presidentin e SAI-t të Sllovakisë, z. Karol Mitrik, me Presidentin e SAI-t të Çekisë, z. Miloslav Kala, me Audituesin e Përgjithshëm të Kosovës z. Besnik Osmani, me Zv/Audituesin e Pergjithshëm të Maqedonisë z. Naser Ademi, me Presidentin e Senatit të Dhomës Shtetërore të Auditimit të Malit të Zi, z. Milan Dabovic dhe me Audituesin e Përgjithshëm të SAI-t të Serbisë, z. Dusko Pejovic, si dhe Drejtorin e Përgjithshëm të ACA-s, z. Wolfgang Wiklicky. Në këto takime u diskutua për ecurinë e marrëdhënieve të bashkëpunimit dhe rritjen e partneritetit përmes shkëmbimeve të experiencës së përbashkët, sipas motos së INTOSAI-t *"Experentia mutual Omnibus prodest (Nga eksperienca e përbashkët fitojnë të gjithë)".*

Vlerësimet dhe rekomandimet e KE në Progres Raportin 2018

Në kapitullin 32 "Kontrolli financiar", në faqet 93 dhe 95 të Progres Raportit 2018 për Shqipërinë, i cili u publikua në prill të vitit 2018, Komisioni Evropian ka vlerësuar performancën e KLSH, si më poshtë:

Auditimi i Jashtëm. Pavarësia funksionale, operacionale dhe financiare e Institucionit Shtetëror të Auditimit është garantuar në Kushtetutë dhe në kornizën ligjore, në përputhje me standartet e INTOSAI-t. Implementimi më i plotë i bazës ligjore duhet të garantohet edhe më tej.

Përsa i përket **kapacitetit institucional**, zhvillimi profesional i audituesve ka qenë prioritar në vitet e fundit, duke kryer mesatarisht 25 ditë trajnimi/për auditues çdo vit. SAI ka miratuar planin

e auditimit për vitin 2018 duke përdorur një metodologji vlerësimi bazuar në risk. Plani i ri i zhvillimit strategjik për 2018-2022 është miratuar në dhjetor të 2017-ës. Strategjia mbi komunikimin për periudhën 2017-2019 është aprovuar në korrik 2017.

Sa i përket cilësisë së punës audituese, aktivitetet audituese ende nuk përputhen me Standartet Ndërkombëtare të Institucioneve Supreme të Auditimit (ISSAI). Fokusi është në auditimet e përputhshmërisë për të përcaktuar dëmin ekonomik dhe shkeljen e rregullave, më tepër se sa në auditimet që mund të ndihmojnë në parandalimin e dëmeve të tilla. Përqëndrimi në realizimin e një numri të madh vjetor auditimesh ndikon negativisht në cilësinë e punës audituese dhe rekomandimeve.

Auditimet financiare nuk rezultojnë ende me opinione profesionale të auditimit. Manualet e reja për auditimet e përputhshmërisë dhe financiare janë pilotuar për herë të parë në 2016-ën. Auditimet e para të IT janë zhvilluar në 2016-ën dhe 2017-ën. Duke nisur që nga dhjetori i 2016-ës një Kod Etike udhëheq veprimtarinë audituese. Në 2017, SAI ndërmori hapa drejt përmirësimit të kontrollit dhe sigurimit të cilësisë dhe për të qenë në të njëjtën linjë me ISSAI-t. Në maj të 2017-ës SAI dhe CHU (Njësia Qendrore e Harmonizimit të Auditimit të Brendshëm) firmosën një Memorandum Mirëkuptimi të ri, për të koordinuar dhe monitoruar më mirë ndjekjen e zbatimit të rekomandimeve të auditimeve.

Impakti i **punës audituese** është i limituar. Në 2017, 52% e rekomandimeve të SAI për përmirësime legjislative dhe organizative janë pranuar nga të audituarit dhe 68% e tyre janë duke u implementuar. Raportet e auditimit janë përmbledhur dhe publikuar rregullisht në faqen zyrtare të internetit të SAI. Raporti vjetor i SAI-t për 2016 i është paraqitur parlamentit dhe i është prezantuar Komisionit të Ekonomisë dhe Financës në tetor të 2017-ës.

Në vitin e ardhshëm duhet që Shqipëria:

.....të miratojë një qasje të auditimit të jashtëm bazuar në risk, mbështetur në të cilën do të planifikojë se si do të reduktohen gradualisht auditimet e përputhshmërisë dhe do të rriten auditimet e performancës dhe ato financiare;

Shënim: Progres raportin e plotë në gjuhen angleze e gjeni në linkun:https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/20180417-albania-report.pdf

Dëgjesa e auditimit të performancës "Kostimi i Shërbimit Spitalor" në Komisionin Parlamentar për Punën, Çështjet Sociale dhe Shëndetësinë

I nderuar z. Kryetar i Komisionit!

Të nderuar Anëtarë!

Më së pari ju falenderojmë në emër të Kryetarit të Kontrollit të Lartë të Shtetit dhe Departamentit të Auditimit të Performancës në KLSH për interesin Tuaj ndaj punës audituese mbi Kostimin e Shërbimit Spitalor në vendin tonë. Kjo dëgjesë vjen në një moment kritik për punën e departamentit të performancës, si një departament i ri brenda KLSH-së, me një moshë vetëm 6-vjeçare dhe i mandatuar nga Kuvendi për kryerjen e auditimeve të tilla, shumë të përhapura në botën e zhvilluar, vetëm 4 vjet më parë me Ligjin e Ri Institucional 154/2014. Në strategjinë e zhvillimit institucional 2013-2017, aktiviteti i këtij departamenti u konceptua si vital për zhvillimin dhe modernizimin e KLSH-së dhe testi i vërtetë i punës sonë është impakti tek qytetarët, Kuvendi, Qeveria dhe palët e tjera të interesit.

(Informacion më të plotë mbi këtë çështje mund të gjeni në web-in e parlamentit:https://www.parlament.al/komisioni-per-punen-ceshtjet-sociale-dhe-shendetesine-zhvilloi-seancen-degjimore-per-shqyrtimin-e-raportit-te-auditimit-te-klsh-se).

KLSH merr pjesë në trajnimin mbi komunikimin në CEF, Lubjanë

Në datat 22-24 maj 2018, në Qendrën për Ekselencë në Financë, në Lubjanë të Sllovenisë, u mbajt trajnimi "Përmirësimi i aftësive të komunikimit të folur dhe të shkruar". Në këtë trajnim morën pjesë specialistë dhe drejtues të departamenteve të komunikimit me mediat, publikun dhe marrëdhënieve me jashtë të institucioneve financiare të rajonit. Kontrolli i Lartë i Shtetit u përfaqësua në këtë aktivitet nga z. Brenton Kotorri, Specialist në Drejtorinë e Komunikimit, Botimit dhe Marrëdhënieve me Jashtë. Gjatë ditës së parë të trajnimit, Znj. Mary Gregg, eksperte e komunikimit institucional nga Administrata Tatimore e Irlandës, parashtroi për pjesëmarrësit, disa nga teknikat e të shkruarit institucional, të cilat nëse aplikohen përmirësojnë komunikimin efektiv. Dita e dytë e trajnimit u fokusua tek menaxhimi i deklaratave për shtyp dhe situatave të krizave. Z. David Curtin, ekspert nga "Carr Communications" – Irlandë, trajnoi pjesëmarrësit me simulime të situatave konkrete të cilat duhen menaxhuar në përditshmërinë e punës me mediat dhe publikun.

Trajnimi u realizua më së shumti përmes interaktivitetit dhe detyrave praktike. Në ditën e tretë të trajnimit, z. Brenton Kotorri u ftua përkrah trajnuesve për të ndarë me pjesëmarrësit për rreth një orë disa këshilla praktike mbi

komunikimin politik, gjuhën e trupit dhe menaxhimin e imazhit në studio televizive.

Pjesëmarrja e KLSH në trajnimet cilësore të CEF ka qenë e suksesshme në vazhdimësi, dhe pritet që audituesit e KLSH të vijojnë të përfaqësojnë denjësisht institucionin në këto aktivitete.

KLSH kremton 93 vjetorin e krijimit

Në datën 28 maj 2018, në ambientet e Kontrolli të Lartë të Shtetit u zhvillua ceremonia e kremtimit të 93 vjetorit të krijimit të institucionit. Në këtë ceremoni ishin të ftuar të merrnin pjesë ish drejtues të institucionit në vite dhe ish punonjës të dalë tashmë në pension si dhe stafi i KLSH.

Të mbledhur në ambientet e Muzeut të institucionit, i cili ka marrë emrin "Këshilli Kontrollues 1925-1939", Kryetari i KLSH-së, z. Bujar Leskaj mbajti një fjalë përshëndetëse për të pranishmit.

Në fjalën e tij zoti Leskaj theksoi se kujtesa historike është një nga përbërësit më të fuqishëm në krijimin e identitetit të qëndrueshëm jo vetëm të një kombi, por edhe të një institucioni kryesor shtetëror. Vlerësimi i historikut të çdo institucioni ndërgjegjëson punonjësit e tij për vlerat e institucionit të shtrira në vite dhe të vyera për rolin kushtetues që ai ka, por edhe për përgjegjësinë që çdo auditues mbart kur përfaqëson institucionin me punën, sjelljen dhe rezultatet e tij.

Së dyti, si copëz historie, historiku jo vetëm shfaqet mjaft i dobishëm për cilindo qytetar që kërkon të njohë evoluimin në vite të institucioneve tona, por edhe për ata që duan të kontribuojnë në rritjen e cilësisë dhe efikasitetit të këtyre institucioneve. Kujtesa historike i shërben po ashtu pasurimit të dijeve të brezit të ri dhe kontribuon në pasurimin e asaj kulture ligjore dhe institucionale që duhet të kenë së pari vendim-marrësit publikë, por edhe çdo qytetar shqiptar i përgjegjshëm, i interesuar për shtetin dhe mënyrën e funksionimit të tij.

Formësimi i kulturës së institucioneve tona shtetërore me vlerat dhe përgjegjësitë e tyre përbën një prej objektivave të rëndësishëm të projektit të evropianizimit të administratës shqiptare, të forcimit të shtetit ligjor dhe punës për një qeverisje të mirë.

Me vlerësimin maksimal qytetar, stafi i sotëm i KLSH-vijoi z.Leskaj- përkulet përpara figurave dhe personaliteteve që kanë drejtuar këtë institucion, veçanë-risht në vitet 1925-1944, si Kol Thaçi, Lac Gera, Llambi Aleksi, Lame Kareco,

Eqerem Libohova, Xhafer Ypi, Rrok Gera, Fejzi Alizoti, Izedin Beshiri dhe të tjerë më tej.

Vlerësojmë po ashtu punën reformuese të kryer nga Dr. Blerim Çela, ish-Kryetar i KLSH në vitet 1992-1997 dhe Mustafa Kërçuku ish-Kryetar në vitet 1997-2004, si dhe kontributin e ish-kryetarëve Zydi Pepa, Ylli Memisha, Alfred Karamuço e Robert Çeku, ish-kryetar deri në vitin 2011.

Si institucion i pavarur, nëpërmjet këtij aktiviteti për 93 vjetorin e krijimit të KLSH-së dëshirojmë të vijojmë traditën e mirë të vlerësimit institucional të veprimtarisë, duke kontribuar në kulturën e vlerave dhe të përgjegjësisë publike në vend, për t'ia kundërvënë "kulturës" së harresës.

Në mbyllje të fjalës së tij, z.Leskaj iu referua Presidentit te SAI-t Polak, z.Kwiatowski, i cili referuar historikut të NIK është shprehur se audituesit e sotëm kanë përgjegjësinë e punës së brezave paraardhës që do të thotë se me dije, profesionalizëm dhe integritet duhet që punën e tyre ta respektojnë, vlerësojnë dhe ta ngrenë në një shkallë më të lartë.

Më pas audituesit e KLSH-së u danë në tre salla të ndryshme sipas strukturave në të cilat bëjnë pjesë dhe shkëmbyen përvojat dhe eksperiencat e tyren në funksion edhe të periudhës gjatë së cilës kanë punuar në KLSH. Me interes nga audituesit u ndoqën diskutimet dhe përvojat e z.Qemal Shehu, z.Niko Nako, zj.Lindita Lati, Zj. Manjola Naco, zj.Luljeta Nano, z.Bexhet Zeqiri, z.Kozma Kondakciu, etj.

Aktiviteti u mbyll me biseda miqësore mes audituesve të brezave të ndryshëm.

Aktivitet i përbashkët KLSH-SIGMA "Zhvillimi i Marrëdhënieve Efektive të punës ndërmjet KLSH dhe Parlamentit"

Në datën 4 qershor 2018, në Tiranë, Kontrolli i Lartë i Shtetit dhe SIGMA–një nismë e OSCE, e financuar kryesisht nga Bashkimi Evropian, organizuan takimin sensibilizues *"Zhvillimi i Marrëdhënieve Efektive të punës ndërmjet KLSH dhe Parlamentit",* si dhe prezantimin për palët e interesit të Strategjisë për Zhvillim të Kontrollit të Lartë të Shtetit për periudhën 2018 -2022.

Qëllimi i takimit ishte ndërgjegjësimi i palëve të interesit mbi rolin e Kontrollit të Lartë të Shtetit, për krijimin dhe zhvillimin e marrëdhënieve efektive me Kuvendin, shoqërinë civile dhe grupet e interesit, me qëllim rritjen e impaktit të punës audituese dhe mbështetjen e misionit të KLSH-së, si institucion *"watchdog"* në shërbim të qytetarit shqiptar dhe Kuvendit, për të përmbushur në vijimësi rolin e vet kushtetues dhe për të garantuar transparencë dhe llogaridhënie në përdorimin e fondeve publike.

I organizuar mbi bazën e Dokumentit të SIGMA-s Nr. 54 *"Zhvillimi i Marrëdhënieve efektive të punës ndërmjet Institucioneve Supreme të Auditimit dhe Parlamenteve",* ky takim prezantoi eksperiencat e mira evropiane në ndërtimin dhe ruajtjen e marrëdhënieve të bashkëpunimit mes institucioneve të larta të auditimit dhe parlamenteve, për t'i ndihmuar parlamentet në mbajtjen e qeverive përgjegjëse për shpenzimin me ekonomicitet, efektivitet dhe efiçiencë të parasë publike dhe për t'i ndihmuar institucionet e larta të auditimit të kenë më shumë ndikim në jetën e qytetarit, me punën e tyre audituese.

Takimi mblodhi së bashku rreth 60 përfaqësues të institucioneve të pavarura, të organizatave të shoqërisë civile, profesoratit dhe gazetarë, për të diskutuar mbi një nga elementët kyç në forcimin e llogaridhënies, marrëdhëniet SAI-Parlament. Në takim morën pjesë Kryetari i Kuvendit të Shqipërisë, z. Gramoz Ruci, Sekretari i Komisionit për Ekonominë dhe Financat, Akademik Anastas Angjeli, deputeti Florion Mima, Sekretari i Përgjithshëm i Kryeministrisë, z. Engjëll Agaçi, Këshilltari i Lartë i SIGMA, z.Alastair Swarbrick, përfaqë-suesi i Delegacionit të BE-së në Tiranë, z.Stephen Stork, etj.

Zoti Gramoz Ruçi, Kryetar i Kuvendit të Shqipërisë, vlerësoi në fjalën e tij faktin që Kuvendi dhe Kontrolli i Lartë i Shtetit kanë bashkëpunuar si partnerë. Komisionet parlamentare dhe deputetët i kanë shfrytëzuar dhe janë mbështetur në indiciet nga auditimet e KLSH në ushtrimin e detyrave të tyre funksionale për kontrollin parlamentar, si edhe në angazhimin për të qenë konkret e aktiv në luftën kundër korrupsionit, abuzimeve dhe defekteve të tjera të qeverisjes. Kuvendi po punon paralelisht për fuqizimin e rolit të tij ligjbërës e kontrollues theksoi-z.Ruçi- dhe për të dyja funksionet, një shërbim të madh praktik japin edhe rekomandimet e Kontrollit të Lartë të Shtetit. Fuqizimi i të dy funksioneve të Kuvendit do të ketë një ndikim të drejtpërdrejtë në përmirësimin e punës së ekzekutivit, nëpërmjet llogaridhënies e transparencës, si dy parime themelore të mirëqeverisjes. Kjo do të garantojë që fondet publike të shkojnë në përfitim të publikut e qytetarit, duke garantuar shërbime publike efektive, cilësore dhe të përballueshme për të gjithë.

Në zbatim të detyrimeve kushtetuese dhe rekomandimeve të Progres-raportit të Komisionit Europian, në vitin 2017 Kuvendi, me një vendim të veçantë, krijoi mekanizmin ndërinstitucional Kuvend-Qeveri-Institucione të Pavarura, si një instrument efikas për monitorimin sistematik të ndjekjes e zbatimit të rekomandimeve të institucioneve të pavarura ndaj ekzekutivit. Praktikat e deritanishme të drejtuara kryesisht në dy raportimet vjetore të KLSH-vijoi z.Ruçi-do të plotësohen nga instrumente të tjerë të kontrollit parlamentar, të tilla si dëgjesat, seancat e pyetjeve në komisionin përgjegjës të ekonomisë e financave dhe komisione të tjera, si edhe ngritja e komisioneve të posaçme hetimore. Pra, rekomandimet e Kontrollit të Shtetit do të kalojnë përmes një procesi diskutimesh e debatesh midis Kuvendit, ju si institucion rekomandues dhe institucioneve të tjera e grupeve të interesit. Kjo do të mbështetet dhe për nismat ligjvënëse të propozuara nga KLSH, të cilat do të finalizohen nëpërmjet një konsultimi të gjerë publik. Kjo do të mundësojë që gjetjet e auditimeve dhe rekomandimet e auditimit të kalojnë nëpërmjet një procesi të gjerë shqyrtimi, sensibilizimi e llogaridhënieje. Në këtë mënyrë, rekomandimet apo propozimet për penalizime ndaj shkeljeve e shkelësve të ligjit nuk do ta kenë të lehtë të fshihen apo zvarriten pas teknikaliteteve e justifikimeve të burokratëve përgjegjës.

Në fund të fjalës së tij, zoti Ruçi theksoi: *"Kuvendi po mbështetet gjithnjë e më shumë në indiciet dhe gjetjet e institucionit suprem te auditimit ne vend. Rezoluta e Kuvendit e tetorit 2016 për Kontrollin e Larte të Shtetit ka rritur pritshmëritë e Kuvendit qe auditimet tuaja të dalin më analitike dhe cilësore. Ju jeni gardiane te ligjshmërisë, ndershmërisë dhe efiçiencës se aktivitetit qeveritar. Do të marr masa qe brenda këtij sesioni legjislativ te mundësojmë krijimin e nënkomisionit te posaçëm për shqyrtimin e raporteve te auditimit te KLSH-së".*

Më pas e mori fjalën, Kryetari i KLSH-së, z.Leskaj, i cili theksoi se si audites të jashtëm publikë, jemi të bindur se ekziston një marrëdhënie simbiotike (e domosdoshme, jetike) mes Parlamentit dhe institucionit më të lartë të auditimit të jashtëm publik (SAI-t). Parlamenti dhe SAI kanë role reciprokisht mbështetëse për të siguruar një qeverisje efektive. Marrëdhëniet mes Parlamenteve dhe SAI-ve janë forcuar dhe rritur gjatë dy-tre dekadave të fundit gati në të gjitha vendet e botës, përfshi dhe Shqipërinë, sidomos pas shpërthimit të krizës së përbotshme financiare dhe ekonomike të vitit 2008, kur roli i SAI-ve në shëndoshjen e financave publike u rrit ndjeshëm.

Marrëdhëniet e Kontrollit të Lartë të Shtetit me Kuvendin e Shqipërisë, e sidomos me Komisionin për Ekonominë dhe Financat të Kuvendit të Shqipërisë, reflektojnë kërkesat e standardeve ndërkombëtare të INTOSAI-t për më shumë përgjegjësi në sistemin e llogaridhënies për përdorimin e fondeve publike, në veçanti të Deklaratës së Limës, e quajtur ndryshe *"Magna Carta",* Kushtetuta e Institucioneve Supreme të Auditimit, ISSAI 1, Neni 8 *"Marrëdhënia me Parlamentin",* i cili thekson se: *"Institucioni Suprem i Auditimit duhet të fuqizohet dhe të mandatohet nga Kushtetuta për t'i raportuar gjetjet e tij në mënyrë të pavarur dhe çdo vit Parlamentit".*

Në filozofinë tonë të punës si institucion *"watchdog"* i qytetarit dhe Kuvendit, zgjodhëm qasjen e promovimit të trekëndëshit të llogaridhënies "Parlamenti (qytetarët)" - KLSH - Qeveri", në dobi të forcimit të llogaridhënies dhe transparencës së qeverisjes. Për këtë, synuam dhe kërkuam komunikim më të shpeshtë me Parlamentin, duke respektuar rregullin bazë që si institucion suprem i auditimit, si SAI, ne nuk bëjmë politika, por auditojmë zbatimin e tyre.

Si KLSH, jemi përpjekur të konturojmë raportin me Kuvendin, në shinat e forcimit të llogaridhënies dhe transparencës. Në këtë konturim, na kanë ndihmuar gjetjet, përsiatjet me eksperiencat e SAI-ve të zhvilluara evropiane dhe konkluzionet e Raporteve të SIGMA-s nr. 33 dhe Nr. 54, sidomos të këtij të fundit. Zoti Leskaj cilësoi kontributin e rëndësishëm që ka dhënë

Programi SIGMA i Bashkimit Evropian dhe i OECD-së (Mbështetja për Përmirësim në Qeverisje dhe Menaxhim) prej tashmë 26 vitesh në përmirësimin e qeverisjes publike në vendet kandidate dhe potenciale kandidate për anëtarësim në Bashkimin Evropian.

Në vitin 2016, Kuvendi miratoi Rezolutën e datës 20 tetor 2016, *"Mbi perfomancën e Kontrollit të Lartë i Shtetit të vitit 2015",* ku theksohet që *"Kuvendi i Shqipërisë, në funksion të detyrimeve të tij kushtetuese, por dhe në zbatim të rekomandimeve të Progres Raportit 2015 te Komisionit Evropian për ngritjen e një mekanizmi më efiçient nga Kuvendi për zbatimin e rekomandimeve të KLSH-së, shpreh angazhimin e tij maksimal në këtë drejtim, me qëllim përmirësimin e bashkëpunimit dhe ushtrimin e kontrollit parlamentar për zbatimin e rekomandimeve të KLSH-së, sa më poshtë:*

- *Të bashkëpunojë me KLSH-në dhe Qeverinë, që të rritet shkalla e ndërveprimit gjithëpërfshirës me të gjitha institucionet e administratës publike për zbatimin e rekomandimeve të KLSH-së;*
- *Të shikojë mundësinë e krijimit të Nën-komisionit Parlamentar brenda Komisionit për Ekonominë dhe Financat për të monitoruar në mënyrë sistematike aktivitetin e KLSH-së dhe zbatimin e rekomandimeve".*

Menjëherë kemi dhënë dakortësinë tonë për krijimin e nën-komisionit të dedikuar parlamentar. Për të gjitha detyrat e lëna nga rezolutat e Kuvendit të Shqipërisë, ato të viteve 2012, 2014 dhe 2016, si SAI kemi hartuar plane konkrete pune për zbatimin e tyre. Zoti Leskaj propozoi nënshkrimin e një marrëveshje kuadër bashkëpunimi mes KLSH-së dhe Kuvendit të Shqipërisë, për të cilën z.Ruçi shprehu dakortësinë që ajo të nënshkruhet brenda këtij viti.

Zoti Leskaj përfundoi, "*...Na pret përpara një sfidë e madhe. Me Vendimin e Kryetarit Nr. 56, datë 30 prill 2018, KLSH miratoi Kodin e Etikës të Kryetarit, i cili njeh dhe pranon pa asnjë kushtëzim Kodin e Etikës së Deputetit të Kuvendit. Ky standard hap rrugën, në kushtet e mungesës totale të konfliktit të interesit për 6 muajt e ardhshëm në përfundim të mandatit të kryetarit aktual, për një marrëveshje të gjerë kuadër KLSH-Kuvend, të cilën me këtë rast ia propozoj Kryetarit të Kuvendit".*

Në Strategjinë e Zhvillimit të KLSH 2018-2022, Pika 4 *"Partnerët strategjikë"*, theksohet se *"Cilësia dhe besueshmëria e raporteve të auditimeve të KLSH po tërheq gjithnjë e më shumë vëmendjen e parlamentarëve, duke rritur mundësinë e funksionimit të mekanizmave të "Trekëndëshit të Llogaridhënies" (SAI-Parlament-Qeveri), pasi gjetjet dhe rekomandimet e auditimit orientohen pikërisht drejt identifikimit dhe zgjidhjes*

së problematikave të qeverisjes publike, duke kontribuar për mirëqeverisjen".

Aktivitetin e përshëndeti edhe z. Stephen Stork, përfaqësues i Delegacionit të BE-së në Tiranë, i cili vlerësoi rolin e KLSH-së si gardian i parasë publike dhe gjithashtu duke u nisur nga Progres Raporti i fundit i KE për Shqipërinë veçoi progresin e bërë nga KLSH, veçanërisht në përmirësimin e cilësisë së raporteve të auditimit dhe të rritjes së transparencës së veprimtarisë audituese.

Deputeti i Kuvendit të Shqipërisë, akademik Anastas Angjeli, në cilësinë e Sekretarit të Komisionit për Ekonominë dhe Financat, vlerësoi punën e viteve të fundit të KLSH-së, veçanërisht rritjen e nivelit profesional të audituesve dhe trajnimet e zhvilluara.

Alastair Swarbrick, Këshilltar i Lartë për Politikat në SIGMA, vijoi duke theksuar se element kyç për të siguruar llogaridhënien dhe transparencën është rritja e angazhimit më të madh të palëve të interesuara, veçanërisht me parlamentet. Në këtë koncept, SIGMA analizoi marrëdhëniet e SAI-ve me parlamentet në BE dhe në vendet e zgjerimit dhe prezantoi Dokumentin Nr. 54 të SIGMA-s. Qëllimi i këtij Dokumenti është ofrimi i udhëzimeve për forcimin e marrëdhënieve të punës mes SAI-ve dhe Parlamenteve, identifikimi i faktorëve kyçë që mbështesin marrëdhëniet efektive, identifikimi i shembujve të praktikave të mira, etj.

Z. Swarbrick falënderoi në mënyrë të veçantë Kryetarin e KLSH, z. Bujar Leskaj për arritjet e institucionit gjatë këtyre viteve të fundit, në drejtim të rritjes së cilësisë së punës në auditim, transparencës dhe hapjes së institucionit. Zoti Swarbrick falënderoi z.Leskaj, gjithashtu për bashkëpunimin në realizimin e këtij takimi dhe frymën e krijuar, duke bërë së bashku përfaqësues nga të gjitha palët e interesit si nga Kuvendi ashtu dhe nga shoqëria civile, media, etj.

Çështja e dytë e aktivitetit u fokusua në prezantimin e Strategjisë së KLSH për pesë vitet e ardhshme 2018–2022. Zoti Joop Vrolijk, ekspert nga SIGMA, ofroi një pamje të përgjithshme të vlerësimit dhe opinionit që SIGMA ka dhënë lidhur me këtë strategji zhvillimi.

Si një nga arritjet më të mëdha të KLSH z. Vrolijk theksoi se si politika e ndjekur

nga Kryetari z. Leskaj ka ndikuar në *"profesionalizimin e institicionit".*

Në mënyrë të veçantë, z. Vrolijk theksoi progresin e bërë nga institucioni duke

nënvizuar "gjashtë vite më parë Kryetari i KLSH kërkoi asistencën e SIGMA-s për të hartuar Planin e Zhvillimit të KLSH 2013 – 2017, ndërsa strategjinë e re të KLSH-së 2018-2022, institucioni e ka përgatitur vetë dhe SIGMA ka dhënë opinion mbi Strategjinë e Zhvillimit. Pra, ky është rasti kur mbështetja e ekspertizës teknike nga jashtë tregon se krahas zhvillimit janë rritur dhe aftësuar kapacitetet njerëzore të institucionit : "... Gjatë kësaj kohe KLSH ka ndryshuar nga një institucion që shikon vetëm nga brenda me një qasje tradicionale të auditimit të përputhshmërisë në një institucion largpamës me lloje të reja të auditimit, auditimin e performancës dhe auditimin financiar, në pajtueshmëri me ISSAI-t".

Në këtë aktivitet krahas audituesve të KLSH-së morën pjesë përfaqësues të Delegacionit të BE-së në Tiranë, USAID-t, përfaqësues të Organizatave të Shoqërisë civile dhe të profesionistëve të fushës dhe gazetarë, nga të cilët mund të përmendim: Zj.Darcie Nielsen (drejtore e projektit të USAID-t), zj.Sybille Schmidt (delegacioni i BE-së ne Tiranë), Prof. Dr. Jorgji Bollano, Prof. Dr. Sazan Guri, z. Sotiraq Hroni, z.Engjëll Musai, z.Artur Çani, z.Sami Neza, z.Fatos Hodo, zj.Ornela Liperi, etj.

KLSH merr pjesë në seminarin e zhvilluar mbi "Auditimet në prokurimin publik 2018"

Në datat 31 Maj dhe 1 Qershor 2018, u zhvillua në Athinë, Seminari mbi Auditimin e Prokurimeve Publike, i cili ishte organizuar nga Gjykata Greke e Auditimit, si një aktivitet lidhur me përditësimin e dokumenteve të Auditimit të Prokurimit Publik, të përgatitura nga Komiteti i Kontaktit i Institucioneve Supreme të Auditimit të Bashkimit Evropian.

Gjatë punimeve të dy ditëve, u paraqitën 18 prezantime nga eksperienca në auditimet e prokurimeve publike të SAI-ve të ndryshëm si dhe u realizuan workshope në grupe të ndryshme. Në këtë event, KLSH u përfaqësua nga z. Vullnet Karafilaj Kryeauditues, znj. Mariola Llanaj Kryeauditues dhe znj. Miranda Haxhia Auditues i Lartë.

Komiteti i Kontaktit i Institucioneve Supreme të Auditimit të Bashkimit Evropian krijoi, në vitin 2004, një Grup Pune për Prokurim Publik, me iniciativën e SAI të Irlandës. Ky grup prodhoi katër dokumente që synonin të ndihmonin audituesit në auditimet lidhur me prokurimin publik, të cilat u përditësuan dhe u zhvilluan më tej nga një grup pune i ardhshëm i bashkë kryesuar nga SAI i Belgjikës dhe Sllovenisë:

1. Udhëzues për Audituesit, bazuar në Direktivën 2004/18 / EC të Prokurimit të Sektorit Publik të Bashkimit Evropian (BE), duke përfshirë përmbledhjet e vendimeve më të rëndësishme të Gjykatës së Drejtësisë të Bashkimit Evropian (NJBGJ) 2. Modeli i Performancës së Prokurimit, duke

përfshirë pyetjet kyçe të zhvilluara si referenca referuese për audituesit që vlerësojnë performancën e funksionit të prokurimit në organet e sektorit publik. 3. Një listë kontrolli për Auditimin Financiar dhe Pajtueshmërisë së Prokurimit Publik, që duhet të përdoret gjatë auditimit të proceseve të prokurimit publik. 4. Përmbledhje të raporteve të auditimit të publikuara nga Institucionet Supreme të Auditimit të BE-së (SAI).

Seminari i Auditimit të Prokurimit Publik 2018 i mbajtur në Athinë, si objektiv kryesor të tij kishte që SAI-t dhe audituesit e tyre të jenë të vetëdijshëm për dokumentet e përditësuara dhe për të promovuar përdorimin efektiv të këtyre dokumenteve në auditimet e SAI-t.

Seminari u mbajt për të përmbushur objektivat e mëposhtme:

a) Diskutimi mbi ndryshimet kryesore të paraqitura nga Direktivat 2014 të Prokurimit Publik të BE-së;

b) Njohja e SAI-ve dhe audituesve me dokumentet e përditësuara të Komitetit të Kontaktit të BE-së mbi Auditimin e Prokurimit Publik;

c) Sigurimi i vlerësimit përfundimtar dhe kontributit për shqyrtimin e këtyre dokumenteve;

d) Nxitja e përdorimit efektiv të këtyre dokumenteve në auditimet e SAI-ve;

e) Shpërndarja e rezultateve të përditësuara të auditimit në fushën e auditimit të prokurimeve publike.

Ky event u hap me fjalën përshëndetëse të Presidentit të Gjykatës së Llogarive Greke znj. Androniki Theotokatou, si dhe nga z. Vítor Caldeira, President i Gjykatës së Llogarive të Portugalisë dhe z. Dimitrios Avlonitis, Sekretari i Përgjithshëm i Tregtisë i Qeverisë së Republikës Greke, të cilët krahas fjalëve mikpritëse, theksuan se objektivi kryesor i këtij seminari ishte që SAI-t dhe audituesit e tyre të jenë të vetëdijshëm për dokumentet e përditësuara dhe të promovojnë përdorimin efektiv të këtyre dokumenteve në auditimet e tyre.

Kryetari i KLSH-së, z.Bujar Leskaj zhvillon një takim me deputetë të Kuvendit të Republikës së Kosovës

Në datën 7 qershor 2018, Kryetari i KLSH-së, z.Bujar Leskaj zhvilloi në ambientet e Kontrolli të Lartë të Shtetit një takim me deputetë të Kuvendit të Republikës së Kosovës, z.Nait Hasani, Deputet i GP të Partisë Demokratike të Kosovës, z.Muharrem Nitaj Deputet i GP

të Aleancës për Ardhmërinë e Kosovës, zj.Albulena Balaj - Halimaj Deputete e GP të NISMA Socialdemokrate, z.Dardan Molliqaj, Deputet i GP të Partisë Socialdemokrate, z.Naim Jakaj, Këshilltar i Nënkryetares së Kuvendit dhe z.Kreshnik Gashi, Kryetar i Bordit të ARKEP-it, Kosovë. Në takim ishte i pranishëm edhe Ambasador i Republikës se Kosovës ne Republikën e Shqipërisë, SH.T.Z. Syle Ukshini.

Deputetët nga Kosova u njohën nga Kryetari i KLSH-së me mënyrën e funksionimit të institucionit që bazohet në Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë dhe në ligjin "Për organizimin dhe funksionimin e KLSH-së" që është miratuar nga Kuvendi i Shqipërisë në nëntor të vitit 2014. Ky ligj është në përputhje të plotë me Standartet Ndërkombëtare të Auditimit. Gjatë këtyre viteve KLSH është modernizuar dhe është fokusuar drejt auditimeve të Performancës dhe atyre financiare, stafi i KLSH-së është rritur shumë profesionalisht dhe kjo falë edhe shkëmbimit të eksperiencave me Institucionet Homologe Europiane të Auditimit me të cilat KLSH ka nënshkruar edhe marrëveshje bashkëpunimi (deri tani 16 marrëveshje të tilla).

Zoti Leskaj theksoi dhe nënvizoi faktin që marrëveshja e parë e bashkëpunimit që ka nënshkruar është ajo me Zyrën Kombëtare të Auditimit të Kosovës (ZKA) në vitin 2012 dhe me këtë zyrë ka bashkëpunimin më të mirë, falë traditës sonë, historisë dhe vullnetit të Audituesit të Përgjithshëm të Kosovës, z.Besnik Osmani.

Në qendër të bisedimeve ishte diskutimi i raportit të Auditimit të ushtruar nga KLSH, gjatë vitit 2017 lidhur me "Unifikimi i pikave doganore të Shqipërisë me Kosovën", auditim i cili është parë me shumë interes nga deputetët e Kuvendit të Kosovës.

Ky auditim është ushtruar në subjektet: Drejtoria e Përgjithshme e Doganave dhe subjektet në varësi të saj: Dega e Doganës Kukës - Morinë dhe Dega e doganës Durrës, duke u shtrirë në Ministrinë e Financave dhe Ekonomisë, që kanë si detyrim aktet nënligjore për konkretizimin dhe zbatimin e masave të përcaktuara në marrëveshjet e përbashkëta qeveritare ndërmjet Shqipërisë dhe Kosovës, etj., duke i kushtuar vëmendje të posaçme çështjeve që lidhen me efektivitetin e funksioneve menaxhuese, monitoruese dhe performancën e strukturave përgjegjëse të DPD dhe MF, etj.

Një ndihmesë të çmuar në realizimin e këtij auditimi ka dhënë bashkëpunimi, shkëmbimi i informacioneve dhe intervistat e zhvilluara në Zyrën Kombëtare të Auditimit të Kosovës, Ministrinë e Financave të Kosovës dhe Odën Ekonomike të Kosovës.

Në përfundim të auditimit, Kryetari i KLSH-së me Vendimin nr.202, datë 29/12/2017, ka adresuar 24 rekomandime të rëndësishme, si :

- Nga ana e Ministrisë së Financave dhe Ekonomisë të ndërmerren studime, bazuar tek feedback-et e Bashkimit të Dhomave të Tregtisë e Industrisë të Shqipërisë dhe Odës Ekonomike të Kosovës, dhe të hartohet një Strategji Kombëtare e posaçme për bashkimin doganor me Kosovën, për ta veçuar Kosovën nga përgjithësimi i një bashkëpunimi me Europën Juglindore.
- Në grupet e përbashkëta të punës midis Shqipërisë dhe Kosovës, të parashikuara në marrëveshjet midis dy vendeve, të përfshihen edhe Bashkimi i Dhomave të Tregtisë e Industrisë të Shqipërisë dhe Oda Ekonomike e Kosovës, si organizata që përfaqësojnë bizneset e të dy vendeve.
- Me qellim të ndarjes së përgjegjësive, rregullimit dhe krijimit të funksionalitetit brenda zonës doganore në Portin e Durrësit për të dy administratat doganore Kosovë – Shqipëri, nga Ministria e Financave dhe Ekonomisë, në bashkëpunim me Drejtorinë e Përgjithshme të Doganave të merren masa për hartimin e procedurave standarde të operimit në mënyrë që të qartësohet ku fillon dhe ku përfundon mbikë-qyrja doganore e mallrave nga autoritetet respektive, në mënyrë që mos të interferohet në detyrat dhe përgjegjësit e njëra tjetrës.
- Në konsultim me komunitetin e biznesit, Ministria e Financave dhe Ekonomisë në bashkëpunim me Drejtorinë e Përgjithshme të Doganave të marrë masat e nevojshme për të finalizuar procesin e operimit të zyrës së doganës së Kosovës në Portin e Durrësit (brenda 6 mujorit të parë të vitit 2018).
- Ministria e Financave dhe Ekonomisë në bashkëpunim me Drejtorinë e Përgjithshme të Doganave të marrin masa për hartimin e një studimi dhe zbatimin e tij mbi vendosjen e Portit të Shëngjinit në shërbim të Doganës së Kosovës (brenda 6 mujorit të parë të vitit 2018), etj..

Zoti Leskaj bëri një përshkrim të plotë të raportit të Auditimit dhe KLSH është e hapur që të vijojë më tej punën në këtë drejtim, duke bashkëpunuar me ZKA e Kosovës dhe veçanërisht do të shikojë mundësinë që brenda këtij viti të ndjekë zbatimin e rekomandimeve të KLSH-së.

Deputetët e Kuvendit të Kosovës dhe Ambasadori i Republikës së Kosovës në Tiranë e falënderuan z.Leskaj për realizimin e këtij auditimi të rëndësishëm.

Gjatë vizitës në KLSH, deputetët vlerësuan figurat dhe faktet simbolike dhe e cilësuan KLSH si një institucion të veçantë me flamujt e Shqipërisë dhe Kosovës, si edhe me simbole të personaliteteve të Kosovës.

KLSH merr pjesë në trajnimin e zhvilluar nga Gjykata Evropiane e Audituesve mbi "Teknikat dhe metodat e vlerësimit"

Në datat 11 dhe 12 Qershor 2018, u zhvillua në Luksemburg, në ambientet e Gjykatës Evropiane të Audituesve, trajnimi i përqendruar tek metodat dhe mjetet e vlerësimit.

Në fokus të këtij trajnimi, qëndronte përditësimi i audituesve publikë lidhur me teknikat dhe metodat e përdorura nga Komisioni Evropian dhe institucionet publike vendimmarrëse për vlerësimin e projekteve të ndryshme, proces i cili kontribuon në mirëmenaxhimin e fondeve publike.

Trajnuesja, Znj. Gisele Hites, është konsulente pranë "Institutit Evropian të Administratës Publike" (European Institute of Public Administration) dhe pedagoge e metodave kërkimore në Universitetin e Lilës, Universitetin e Parisit dhe në disa universitete në Belgjikë. Në trajnim morën pjesë audites publikë nga Gjykata Evropiane e Audituesve (European Court of Auditors), Gjykata e Llogarive të Francës (Cour des Comptes) dhe dy audites nga Kontrolli i Lartë i Shtetit, Z. Qeram Cibaku dhe Znj. Eva Leka.

Trajnimi identifikoi 19 mjete sasiore dhe cilësore vlerësimi, të cilët janë mjete të përdorura masivisht jo vetëm nga Komisioni Evropian, por edhe nga institucionet publike vendimmarrëse në Bashkimin Evropian, ku disa prej tyre janë: Modelet logjike, analiza e rrjeteve sociale, analiza SWOT, teknika Metaplan, pyetësorët, anketimet, rastet studimore, anketimi Delphi, CBA, panelet e ekspertëve, grupet krahasimore, analiza e vendimit me shumë kritere (Multi-criteria decision analysis), etj.

Qëllimi i trajnimit dy ditor ishte që pjesëmarrësit nga gjykata të ndryshme evropiane dhe KLSH të familjarizoheshin me mjetet sasiore dhe cilësore, që janë të mundshme për të përmbushur nevoja të ndryshme brenda kontekstit të vlerësimit të një procesi vendimmarrës.

U trajtuan hollësisht të katër fazat e procesit të vlerësimit:

1. Strukturimi- Identifikimi i pyetjeve që duam të marrim përgjigje;
2. Mbledhja e të dhënave – grumbullimi i të dhënave primare dhe sekondare;
3. Analizimi i të dhënave – trajtimi i të dhënave për të gjeneruar përgjigjet e pyetjeve të ngritura në fazën e parë;
4. Formulimi i opinionit – konkludimi në gjykim objektiv, bazuar në rezultatet e të dhënave.

Secila nga këto 4 faza të procesit të vlerësimit, u trajtuan sipas objektivave specifike të secilës fazë dhe të mjeteve që janë të nevojshme për arritjen e këtyre objektivave.

Qasja e trajtimit të këtyre teknikave dhe mjeteve vlerësimi ishte një kombimin mes asaj teknike dhe konceptuale, duke përqendruar më shumë vëmendje tek metodat e reja të vlerësimit dhe tek ato teknika që janë më jetike në vlerësimin e projekteve me risk të lartë. Secila teknikë dhe metodë vlerësimi u prezantua duke përkufizuar mjetin, qëllimin përse shërben, hapat që duhet të ndiqen për një implementim sa më korrekt si nga ana e institucioneve publike vendimmarrëse ashtu edhe nga ana e institucioneve të larta audituese, avantazhet dhe anët e dobëta të secilës prej tyre dhe implementimi i këtyre mjeteve në raste reale.Përveç prezantimit të një game të gjerë mjetesh vlerësimi, (si sasiore ashtu edhe cilësore), ky trajnim ishte i frytshëm për të bërë të vetëdijshëm audituesit publikë, se mënyrat e vlerësimit të evidencave me të cilat punohet çdo ditë, mund të tejkalojnë ato tradicionale dhe të prezantojnë qasje të reja të cilat shtojnë vlerë në gjetjet e audituesve për të dhënë rekomandime sa më të sakta dhe sa më koherente me situatën në të cilën ndodhen institucionet publike, duke synuar performancën e tyre dhe jo vetëm përputhshmërinë ligjore të vendimeve që merr çdo ent publik.

KLSH merr pjesë në trajnimin e Qendrës së Ekselencës në Financë mbi auditimin e performancës

Datat 12-14 Qershor 2018 mblodhën në selinë e Qendrës së Ekselencës në Financë, në Lubjanë të Sllovenisë, audituesit e jashtëm dhe të brendshëm publikë të disa prej Institucioneve Supreme të Auditimit dhe njësive publike të ndryshme në Ballkan. Vendet pjesëmarrëse ishin Shqipëria, Sllovenia, Maqedonia, Mali i Zi, Kosova, Serbia, Bosnja & Hercegovina dhe Moldavia. Ndër radhët e KLSH-së, ishin të pranishëm audituesit e performancës znj. Redina Karapici, znj. Miranda Berdo dhe z. Dorel Balliu. Takimi i Lubjanës pasoi një fazë tjetër: atë online dyjavore, me anë të përzgjedhjes së audituesve, seminarëve të realizuar me video-konferencë mbi auditimin e performancës, përgatitjen e punimeve në grupe, si dhe përfundimin me sukses të saj. Zhvillimet e këtij trajnimi u fokusuan në të gjitha fazat nëpër të cilat

kalon auditimi i performancës: nga përzgjedhja e një teme për auditim, tek studimi i saj, kryerja, faza raportuese, sigurimi i cilësisë e deri tek strategjia e auditimit të performancës nga Gjykata Evropiane e Audituesve (ECA), duke marrë shembuj auditimesh konkretë, zhvilluar nga homologët evropianë. Në këtë kuadër, politikat gjithëpërfshirëse të ECA-s dhe rishikimi i riskut bëjnë të mundur që kjo Gjykatë të përzgjedhë temat dhe çështjet që reflektojnë më së miri (i) risqet (ii) interesin publik dhe potencialin e Gjykatës për të kontribuuar në të dhe (iii) llogaridhënien e BE-së.

Z. Jussi Bright, audites në Njësinë Mbështetëse dhe të Metodogjisë Audituese në ECA, si dhe ekspert në auditimin e performancës, paraqiti një panoramë të përgjithshme të funksioneve audituese të Gjykatës Evropiane të Llogarive, organizimin e saj (të ndarë në Presidencë, Sekretariat i Përgjithshëm dhe 5 Dhomat e Auditimit), mandatin dhe llojet e auditimit. "Auditimet e performancës duhet të mirëpriten, jo të kihet frikë prej tyre. Ata rezultojnë gjithnjë në kursime parash", ishte lajtmotivi i gardianes së financave të Bashkimit Evropian rreth shqyrtimit të efektivitetit, efiçiensës dhe ekonomicitetit të përdorimit të parasë dhe pronës publike nga vendet anëtare. Z. Bright e krahasoi, gjithashtu, auditimin e performancës me shkollën dhe idealin platonian që mbartet në kryeveprën e tij "Etika" dhe kumtin që ai përcjell: I vërtetë, I mirë, I bukur.

E një rëndësie të veçantë është edhe Strategjia e re e 2018 mbi Ballkanin Perëndimor, nën presidencën bullgare, e cila në një nga 4 prioritetet e saj parashikon bashkëpunimin midis vendeve ballkanase përmes auditimeve paralele të performancës. Në këtë aspekt, lidershipi i KLSH-së, si në nivel të lartë drejtues, ashtu edhe departamental, si dhe kultura menaxheriale kanë bërë që këto auditime të rezultojnë të frytshme dhe dobiprurëse për palën shqiptare dhe qytetarët. Audituesi i ECA-s vlerësoi, kështu, projektin më të madh bashkëpunues midis Gjykatës Evropiane të Audituesve dhe 6 SAI-ve të Ballkanit Perëndimor, i cili është auditimi paralel mbi prokurimin publik, kryer nga audituesit e Shqipërisë, Bosnje & Hercegovinës, Maqedonisë, Kosovës, Malit të Zi dhe Serbisë.

Gjatë punimeve treditore në Qendrën e Ekselencës në Financë, audituesit pjesëmarrës u ndanë në grupe të ndryshme, duke hulumtuar mbi raste studimore dhe ku detyrat e tyre bazoheshin në vlerësimin e aftësive analitike gjatë përballjes me evidenca

konfliktuese në një auditim të caktuar. Audituesit e KLSH-së prezantuan zgjidhjet e mundshme, duke reflektuar idetë e tyre dhe eksperiencën e punës në institucionin suprem shqiptar të auditimit, si dhe duke udhëhequr grupet përkatëse të punës, përbërë nga kolegë të SAI-ve ballkanase. Audituesit e KLSH-së zhvilluan, ndër të tjera, takime miqësore edhe me kolegët e tjerë nga Zyra Kombëtare e Auditimit të Kosovës, duke shkëmbyer eksperiencat dhe metodat e punës nën frymën e motos së INTOSAI-t "Experientia Mutua Omnibus Prodest".

KLSH nënshkruan marrëveshjen e bashkëpunimit me Dhomën e Llogarive të Ukrainës

Në datën 15 qershor 2018, në Kiev të Ukrainës, Kryetari i Kontrollit të Lartë të Shtetit z. Bujar Leskaj nënshkroi Marrëveshjen e Bashkëpunimit mes Dhomës së Llogarive të Ukrainës dhe KLSH-së. Presidenti i Dhomës, z. Valeriy Pastkan tha se për të personalisht kjo ishte marrëveshja e dytë që nënshkruante me institucionet supreme të auditimit (SAI-t) simotra evropiane, pas marrjes së detyrës ne mars 2018 dhe u shpreh se *"momenti më i rëndësishëm vjen menjëherë pas nënshkrimit, kur palët duhet të përkthejnë në nisma konkrete vullnetin e tyre për punë të përbashkët".*

Kryetari Leskaj u shpreh se, bazuar në moton e INTOSAI-t *"Experentia mutua Omnibus prodest (Nga eksperienca e përbashkët fitojnë të gjithë)"* dhe në Nenin 15 *"Shkëmbimi ndërkombëtar i eksperiencave"* të Deklaratës së Limës, ISSAI 1, *"po nënshkruajmë këtë marrëveshje për tre arësye kryesore. Së pari, për shkak të lidhjeve historike mes popujve tanë, popullit shqiptar dhe atij ukrainas, pasi 300 vjet më parë ju mirëpritët në tokën tuaj mijëra familje shqiptare që erdhën për t'i shpëtuar sundimit ottoman dhe tani në jug të Ukranës jetojnë 5 mijë shqiptarë, duke ruajtur gjuhën dhe traditat e tyre mes mikpritjes ukrainase. Së dyti, nënshkruajmë bashkëpunimin në vlerësim të personalitetit të z. Valeriy Patskan, President i SAI-t ukrainas, një nga drejtuesit dhe frymëzuesit e manifestimeve dhe revoltës popullore të vitit 2014, që sollën një qeveri demokratike me orientim pro-perëndimor në Ukrainë. Së treti dhe më e rëndësishmja, pse besojmë se bashkëpunimi ynë mbi bazën e standardeve ISSAI, do të kontribuojë jo vetëm në zhvillimin dhe modernizimin e institucioneve tona, por edhe në progresin e të dyja vendeve në integrimin në Bashkimin Evropian".*

Në ceremoninë e nënshkrimit merrnin pjesë edhe pesë anëtarë të Bordit Kolegjial Drejtues të Dhomës së Llogarive të Ukrainës, të zgjedhur nga Parlamenti Ukrainas, z. Andrii Maisner, zv-President dhe anëtar i Bordit, z. Vasyl Nevidomyi, z. Tsezar Ohon, z. Oleksandr Yaramenko dhe z. Ihor Yaremchuk.

Presidenti Patskan, në prezantimin e tij, vlerësoi arritjet e SAI-t shqiptar, si dhe reformat e ndërmarra dhe rezultatet e Kryetarit Leskaj në punën audituese dhe në ngritjen e kapaciteteve të stafit. Ai e dalloi kontributin e KLSH si SAI anëtar aktiv në Grupin e Punës së EUROSAI-t *"Për Auditimin e fondeve të alokuara për katastrofat natyrore",* të cilin SAI i Ukrainës e kryeson. Z. Patskan tha: *"Për këtë arësye rashë menjëherë dakord me propozimin tuaj që Mbledhja e pestë Vjetore e Grupit të Punës së EUROSAI-t të bëhet në Shqipëri, pasi ju e meritoni me punën që keni bërë, që planet e ardhshme të këtij Grupi të rëndësishëm për EUROSAI-n, të diskutohen në Tiranë".*

Nga ana e tij, Kryetari i KLSH-se, pasi paraqiti profilin e KLSH dhe arritjet e institucionit shqiptar të auditimit të jashtëm publik, e cilësoi Dhomën e Llogarive të Ukrainës një SAI të madh të një vendi me tradita dhe që lufton për lirinë dhe dinjitetin e tij, institucion i cili, nën idetë dhe vrullin për ndryshim të drejtuesit Patskan, synon të shndërrohet në një SAI evropian modern, duke rritur nivelin e përgjegjshmërisë dhe llogaridhënies publike në vend. *"Ne kemi miq dhe partnerë të përbashkët, si Presidentin aktual të SAI-t polak(NIK) z. Krzysztof Kwiatkowski, ish-Presidentin Jacek Jezierski dhe zv/Presidentin e NIK, Wojciech Kutyla, me të cilët bashkëpunojnë të dyja SAI-t tona"*, theksoi z. Leskaj. Ai e ftoi Presidentin Patskan të vizitojë Shqipërinë në 2-3 muajt e ardhshëm, për të diskutuar ide dhe plane të përbashkëta pune. Marrëveshja me SAI-n e Ukrainës është e 17-a marrëveshje me SAI-t evropiane simotra që KLSH ka nënshkruar gjatë viteve 2012-2018, duke zgjedhur qasjen e partneritetit të hapur dhe bashkëpunimit konkret e reciprok me institucionet e zhvilluara të auditimit suprem evropian.

Punonjësit e Kontrollit të Lartë të Shtetit në bashkëpunim me Kryqin e Kuq Shqiptar organizuan ditën e dhurimit vullnetar të gjakut

Në kuadër të veprimtarive dhe nismave ndërgjegjësuese të 14 Qershorit, Ditës Botërore të Dhurimit të Gjakut, punonjësit e Kontrollit të Lartë të Shtetit

në bashkëpunim me Kryqin e Kuq Shqiptar organizuan në datën 22 qershor një sesion dhurim gjaku në mjediset e Institucionit.

Që prej vitit 2004, çdo vit në 14 Qershor në shumë vende të botës organizohet Dita Botërore e Dhurimit të Gjakut. Qëllimi i kësaj dite është rritja e ndërgjegjësimit për sigurimin e gjakut të sigurt dhe produkteve të tij, si dhe për të falenderuar të gjithë dhuruesit e gjakut për jetët e shpëtuara nga ky dhurim.

Punonjësit e KLSH-së iu përgjigjen thirrjes për të dhënë gjak vullnetarisht dhe midis tyre ishte edhe Kryetari i KLSH-së, z.Bujar Leskaj.

Zoti Leskaj është një dhurues i rregullt i gjakut që nga viti 2005 dhe për këtë arsye u nderua nga Kryqi i Kuq Shqiptar me certifikatë falenderimi *"Për mbështetjen dhe bashkëpunimin e ofruar për organizimin e dhurimit vullnetar të gjakut".*

KLSH merr pjesë në takimin përmbyllës të auditimit paralel "Cilësia e Ajrit"

Në datat 19-20 qershor 2018 u zhvillua takimi në Zyrën Kombëtare të Auditimit të Polonisë në Varshavë mbi auditimin evropian të "Cilësisë së Ajrit" i iniciuar nga EUROSAI nën bashkë udhëheqjen e SAI-it (Institucionit Suprem të Auditimit) të Hollandës dhe Polonisë. Në këtë event krahas SAI-ve të Polonisë dhe Holandës morën pjesë edhe SAI-t e Shqipërisë, Bullgarisë, Estonisë, Hungarisë, Izraelit, Kosovës, Maqedonisë, Moldavisë, Rumanisë, Sllovakisë, Spanjës. Kontrolli i Lartë i Shtetit u përfaqësua në këtë takim nga z. Artur Hasanbelliu, Drejtor i Auditit të Brendshëm në KLSH, z. Qemal Shehu, Drejtor i Departamentit te Njësive të Qeverisjes Vendore, z.Aulent Guri, Kryeauditues në Departamentin e Auditimit të Performancës në KLSH dhe z. Ryisim Xhaja, auditues në Departamentin e Njësive të Qeverisjes Vendore. Objektivi kryesor i këtij auditimi në të gjitha vendet pjesëmarrëse ka qenë vlerësimi i masave të ndërmarra për të luftuar ndotjen e ajrit. Takimi ishte i ndarë në

dy sesione kryesore. Në sesionin e parë të gjitha vendet pjesëmarrëse prezantuan raportet e tyre finale mbi auditimin me temë "Cilësia e Ajrit" që kanë kryer në vendet respektive, shoqëruar me gjetjet dhe rekomandimet më të rëndësishme si dhe impaktin e deritanishëm të auditimeve të "Cilësisë së ajrit".

Grupi i auditimit të KLSH-së në prezantimin e tyre krahas gjetjeve dhe rekomandimeve u ndal edhe në impaktin e gjerë që ky auditim pati në median e shkruar dhe vizive. Gjithashtu, ky auditim është prezantuar edhe në dy Universitete të ndryshme të vendit tonë. Dita e dytë nisi siparin me fjalën përshëndetëse të Kryetarit të NIK-ut polak z. Krzysztof Kwiatkowski i cili vlerësoi dhe njëkohësisht falenderoi për punën e bërë të gjitha SAI-t pjesëmarrëse në këtë projekt duke theksuar njëkohësisht rëndësinë e këtij auditimi në dobi të qytetarëve. Ndër të tjera z. Kwiatkowski theksoi se më shumë se 15.000 njerëz në vit humbasin jetën në Poloni si pasojë e ndotjes së ajrit dhe më shumë se 200.000 njerëz në vit vuajnë pasojat e ndotjes së ajrit në gjithë Europën.

Në përfundim të takimit u diskutua me të gjithë audituesit pjesëmarrës mbi Raportin Përfundimtar (Joint Report) që do të publikohet me përmbledhjet e secilit SAI pjesëmarrës në këtë projekt. Me publikimin e "Joint Report" do të synohet të përcillen çështjet më kryesore drejtuar Komisionit dhe Parlamentit Evropian. Ky ishte dhe mesazhi përmbyllës i audituesve holandezë.

Dr. Hubert WEBER, një nga hartuesit e Deklaratës së Limës dhe ish-President i Gjykatës Europiane të Audituesve, viziton KLSH-në

Në datat 25-26 qershor 2018, me ftesë të Kryetarit të Kontrollit të Lartë të Shtetit z. Bujar Leskaj, vizitoi Shqipërinë dhe KLSH-në një nga personalitetet më të spikatura të auditimit të jashtëm publik modern, një nga hartuesit kryesorë të Deklaratës së Limës dhe firmosësit e saj, ish-Drejtori i Përgjithshëm i Sekretariatit të Përgjithshëm të INTOSAI-t dhe Gjykatës Austriake të Auditimit, si dhe ish-Presidenti i Gjykatës Europiane të Auditimit, Dr. Hubert Weber.

Deklarata e Limës për parimet dhe rregullat e auditimit të jashtëm publik, e nënshkruar në vitin 1977 në Lima të Perusë, konsiderohet ndryshe edhe si

Kushtetuta, Magna Carta e institucioneve supreme të auditimit. Rëndësia e saj, si dokumenti bazë mbi të cilin ndërtojnë veprimtarinë e tyre Institucionet Supreme të Auditimit (SAI-t), është parësore. Vlefshmëria e parimeve të përfshira në Deklaratën e Limës, jo vetëm i ka rezistuar kohës, por ka një vlerë të veçantë për veprimtarinë e sotme audituese të SAI-ve, për kontributin e tyre në përmirësimin e jetës së qytetarëve, si dhe për ruajtjen e asetit kryesor të tyre, pavarësisë.

Kryetari i KLSH-së pati rastin të takojë Dr. Hubert Weber në Peru, në dhjetor të vitit 2017, në aktivitetin e organizuar me rastin e 40 vjetorit të Deklaratës së Limës.

Në kuadër të kësaj vizite, në datën 26 qershor, zoti Weber u prit nga Presidenti i Republikës, SH.T.Z. Ilir Meta.

Gjatë takimit, Presidenti theksoi rolin e KLSH-së në forcimin e zbatimit të ligjit në ambientin shqiptar, si një vend në proceset e ndërtimit të demokracisë. Gjatë bashkëbisedimit, pas prezantimit të kontributit të Dr. Weber në ECA dhe në Organizatën ndërkombëtare të SAI-ve (INTOSAI), u cilësua niveli i bashkëpunimit me KLSH-në dhe sidomos me Kryetarin Leskaj, i cili në mënyrë sistematike iu referohet standardeve të INTOSAI-t. *"Termi i INTOSAI-t është bërë fjalë e zakonshme edhe për ne, sa herë flasim për KLSH-në"*, nënvizoi Presidenti Meta. Lidhjet me Austrinë shkojnë përtej historisë por lidhen edhe me dijen dhe kontributin e këtij vendi si burim dijesh për shumë shqiptarë të shkolluar në këtë vend, përfundoi z.Meta.

Kryetari i KLSH-së, duke e falënderuar për suportin e vazhdueshëm personal dhe institucional, i dorëzoi Presidentit Ilir Meta librin *"40 vjet Deklarata e Limës",* duke theksuar se një KLSH e modernizuar dhe e pavarur ka rëndësi jo vetëm për zbatimin e ligjit por edhe për rritjen e përgjegjshmërisë dhe profesionalizimit të administratës publike.

Në datën 25 qershor, z.Weber u prit në një takim nga Kryetari i Kuvendit të Shqipërisë, z.Gramoz Ruçi.

Zoti Ruçi gjatë fjalës së tij theksoi se Kuvendi dhe Kontrolli i Lartë i Shtetit po bashkëpunojnë në mënyrë të frytshme. Komisionet parlamentare dhe deputetët mbështeten në indiciet nga auditimet e KLSH në ushtrimin e detyrave të tyre funksionale për kontrollin parlamentar. Kuvendi jep të gjithë mbështetjen e vet që Kontrolli i Lartë i Shtetit të bëhet gardian i ligjshmërisë, ndershmërisë dhe eficiencës së qeverisjes. Kryetari i Kontrollit të Lartë të Shtetit, Z. Bujar Leskaj, vlerësoi mbështetjen e madhe ligjore, institucionale dhe morale që Kuvendi i ka dhënë dhe vazhdon t'i japë KLSH-së. Nga ana e tij, Z. Weber, falënderoi Kryetarin e Kuvendit për pritjen dhe e informoi atë mbi bashkëpunimin e ngushtë me Kontrollin e Lartë të Shtetit të Shqipërisë. Ai vlerësoi gjithashtu bashkëpunimin efektiv midis Kuvendit dhe Kontrollit të Lartë të Shtetit, duke e konsideruar këtë bashkëpunim mjaft të dobishëm për plotësimin e misionit të KLSH-së dhe evidentoi rolin që po luan KLSH dhe Kryetari Leskaj në komunitetin e INTOSAI-t këto vitet e fundit.

Në datën 25 qershor, Dr. Weber u prit nga Kryetari i KLSH-së, z.Bujar Leskaj në zyrat e Kontrollit të Lartë të Shtetit.

Zoti Weber u shpreh se u ndje shumë i nderuar nga ftesa e bërë nga Kryetari Leskaj në dhjetor 2017 për të vizituar KLSH-në, duke theksuar: *"Ne, jemi dy SAI të vogla, por dijet për auditimin na pajisin me një forcë të madhe. Pavarësia është një vlerë e shenjtë që kemi, dhe na takon detyra ta ruajmë atë në çdo moment, nga ndërhyrjet dhe influencat që vijnë nga të gjitha anët. Ne si SAI austriak jemi në qendër të aktiviteteve të INTOSAI-t, pasi mbajmë Sekretariatin e Përgjithshëm të organizatës. Vij për herë të dytë në Shqipëri, pas 11 viteve dhe ju keni bërë transformime të jashtëzakonshme".*

Duke ju referuar kolanës së botimeve të KLSH-së, e cila arrin në 83 tituj librash për periudhën 2012-2017, Dr. Weber vlerësoi këtë veprimtari të SAI-t shqiptar si shumë të veçantë, pasi përcjell dijet për auditimin dhe historinë e dokumenteve themelore të auditimit, nga njëri brez audituesish në tjetrin,

duke vlerësuar në mënyrë të veçantë botimin për 40 vjetorin e Deklaratës së Limës, i cili është botuar menjëherë pas përfundimit të aktivitetit të kremtimit të 40 vjetorit të kësaj deklarate.

Z. Leskaj e falenderoi personalitetin austriak për vizitën dhe tha se *"Prania Juaj sot është një nderim që i bëhet auditimit publik të Shtetit shqiptar, por edhe të gjithë shqiptarëve, pasi ndjenjat e tyre të krenarisë kombëtare janë të lidhura me popullin dhe qeverinë austriake, të cilët na kanë ndihmuar në Shpalljen e Pavarësisë sonë në nëntor 2012 dhe, që nga ajo kohë, kanë qëndruar në mënyrë konstante përkrah zhvillimit të kombit dhe Shtetit shqiptar".*

Z. Leskaj përmendi bashkëpunimin e vitit 2016 me Gjykatën Austriake të Auditimit në zhvillimin e procesit të rishikimit mes kolegëve (Peer Review) me KLSH-në, në lidhje me pavarësinë e saj, duke falënderuar për ndihmën e dhënë.

Në datën 26 qershor, në sallën e Akademisë së Shkencave, Dr. Hubert Weber mbajti një leksion në prani të audituesve të KLSH-së dhe drejtuesve të lartë të KLSH-së. Takimin e hapi Kryetari i KLSH-së, i cili duke falënderuar z. Weber për pranimin e ftesës për të vizituar KLSH-në dhe për të mbajtur këtë leksion me audituesit e jashtëm publikë shqiptarë, evidentoi vlerat dhe kontributin e z.Weber në të gjitha funksionet që ka ushtruar.

Zoti Leskaj e cilësoi këtë takim si vijim i takimeve me personalitete të shoqërisë civile dhe të profesionistëve të fushës së auditimit, duke konfiguruar profilin tonë si një SAI modern. Dr. Hubert Weber e nisi kumtesën e tij duke paraqitur një historik të shkurtër të hapave të ndërrmarë për të arritur në themelimin e Deklaratës së Limës dhe, në vijim, me Deklaratën e Meksikos dhe kongreset e tjera të INTOSAI-t që shënuan data shumë të rëndësishme në hartimin e standardeve ndërkombëtare të SAI-ve.

Nga viti 1953, me Kongresin e parë të SAI-ve, i mbajtur në Havana të Kubës, që shënon edhe krijimin e INTOSAI-t (Organizata Ndërkombëtare e Institucioneve Supreme të Auditimit) u deshën 24 vite deri në hartimin e një kushtetute e cila do të sanksiononte llojet e auditimeve, pavarësinë e SAI-ve, kompetencat e tyre, si dhe raportimin në Parlament.

Zoti Weber trajtoi në pjesën e parë të leksionit vlerat e patjetërsueshme të pavarësisë së institucioneve supreme të auditimit, si dhe iu përgjigjet pyetjeve dhe interesit të audituesve të KLSH-së. *"Megjithatë, duke qenë SAI pjesë e Shtetit, pavarësia e tyre riskohet në mënyrë të vazhdueshme. Për këtë shkak, është një nga detyrat e përditshme të këtyre institucioneve të përditësojnë dhe përmirësojnë kornizën e tyre ligjore, për të minimizuar këto risqe dhe forcuar pavarësinë e tyre.",* u shpreh z. Weber.

Zoti Weber theksoi rëndësinë e pavarësisë së SAI-t dhe sfidat e pavarësisë e profesionalizmit të audituesve. Me shumë interes u ndoq nga audituesit e KLSH-së raporti i auditimit i Gjykatës Europiane të Audituesve (ECA) mbi Cilësinë e Ujit të Pijshëm në Bullgari, Hungari dhe Rumani dhe cili ishte ndikimi i Bashkimit Europian mbi përmirësimin e cilësisë së ujit, sipas kërkesave të Direktivës mbi Ujin e Pijshëm. Ky auditim ishte fokusuar në kornizën ligjore të vendeve anëtare mbi ujin e pijshëm, duke marrë si praktikë të mirë Udhëzimet e Komisionit Evropian mbi të njëjtën temë.Nga ky raport arrihet në përfundimin se cilësia e ujit të pijshëm është përmirësuar ndjeshëm në këto vende pas anëtarësimit në Bashkimin Europian. Një auditim të ngjashëm performance mbi Cilësinë e ujit, është duke përfunduar aktualisht edhe Departamenti i Performancës në KLSH. Audituesit e performancës adresuan disa pyetje, lidhur me këtë cështje.

Pjesa e fundit e leksionit u zhvillua në ambientet e reja të punës së KLSH-së, në sallën e konferencave *"Lech Kaczynski".* Gjatë këtij takimi që u zhvillua në formë bashkëbisedimi, pati shumë pyetje lidhur me eksperiencën e gjatë profesionale të z.Weber, mbi konceptin e pavarësisë së SAI-ve, metodologjisë së përdorur në auditimin e ECA-s dhe marrëdhënien e audituesve të ECA-s me audituesit publikë të jashtëm të vendeve anëtare.

Gjatë vizitës së tij në Shqipëri, z.Weber vizitoi disa institucione të kulturës dhe historisë së vendit tonë.

Pas përfundimit të vizitës në Shqipëri, në datën 13 gusht 2018, Dr. Hubert

Weber i dërgoi një letër falënderimi z. Bujar Leskaj, Kryetar i Kontrollit të Lartë të Shtetit. Në letrën e tij të falenderimit, Dr. Weber, ndër të tjera, cilëson se:

”Krahasuar me vizitën time të mëparshme, kam gjetur një Tiranë në mënyrë të konsiderueshme më moderne, pa humbur sharmin e saj… KLSH është pjesë e kësaj përpjekjeje për modernizim.

Fakti që gjeta në terren arsyet pse në qarqet e auditimit suprem publik, sidomos në Organizatën Ndërkombëtare të Institucioneve Supreme të Auditimit (INTOSAI), KLSH është një SAI shumë e vlerësuar, si dhe që në vizitën time komunikova me drejtues dhe auditues tejet të motivuar të Institucionit tuaj, nënkupton për mua një kënaqësi të madhe.

Unë dua t'ju përgëzoj për "muzeun" e KLSH-së, të projektuar jashtëzakonisht mirë, gjë që më ka impresionuar”.

KLSH merr pjesë në Konferencën "Motivimi i SAI-ve për kryerjen e procesit të rishikimit midis kolegëve "Peer Review"

Konferenca "Motivimi SAI-ve për kryerjen e procesit të rishikimit mes kolegëve "Peer Review“ u zhvillua në datat 20-22 Qershor në Bratislavë. Në këtë konferencë morën pjesë 90 pjesëmarrës nga shtete të ndryshme anëtare të EUROSAI-t, ARABOSAI-t, AFROSAI-t, ASOSAI-t, PASAI-t, OLACEFS, përfaqësues të SIGMA, IDI dhe GAO.

Referuar nivelit të përfaqësimit në këtë konferencë morën pjesë gjithashtu edhe Kryetarë të Institucioneve Supreme të Auditimit, si i Sllovakisë, Maltës, Palestinës, Butanit, Sudanit, Indisë, zëvendës presidentë të SAI-ve etj. Kontrolli i Lartë i Shtetit u përfaqësua në këtë konferencë nga Luljeta Nano, Sekretar i Përgithshëm dhe auditueset Irma Idrizaj dhe Jonida Gruda. Aktiviteti u organizua nga SAI i Slovakisë, njëherazi dhe kryesues i Nënkomitetit mbi Peer Review si pjesë e Komitetit të INTOSAI-t “Për ngritjen e Kapaciteteve” (CBC INTOSAI). Konferenca u fokusua në trajtimin e tre temave kryesore:

1. *SAI udhëheq nëpërmjet shembullit duke zhvilluar procese të peer review;*
2. *Instrumentet e Peer Reviewŵ për përmirësimin e performances në SAI;*
3. *Praktikat e mira në kryerjen e procesit të Peer Review.*

Në prezantimin e tij Drejtori i Përgjithshëm i IDI-t, z. Geinar Gorrison, solli në vëmendjen e pjesëmarrësve argumentet mbi domosdoshmërinë e kryerjes së procesit të peer review nga

SAI dhe impaktet në performancën institucionale të SAI-ve. U theksua fakti qe Peer review është një instrument efektiv për identifikimin e pikave të dobëta dhe të forta në menaxhimin institucional, një input efektiv për disenjimin e strategjive për periudhat ne vijim, një model i mirë për të vepruar si një institucion "par excellence" i cili promovon transparencën dhe përgje-gjshmërinë.

Krahas sa më sipër nëpërmjet procesit të peer review SAI krijon mundësinë e për shkëmbimin e eksperiencave dhe implementimin e praktikavë të mira midis SAI-ve, krijon një terren produktiv për krijimin dhe forcimin e marrëdhënieve e partnershipeve afatgjata, si dhe nxit frymën e vullnetarizmit, besueshmërisë dhe bashkëpunimit në komunitetin e INTOSAI-t.

Është mjaft e rëndësishme për SAI-n që kur planifikon kryerjen e një procesi të peer review të përcaktojë saktë objektin, aspektet, drejtimet, fushën së çfarë do i nënshtrohet procesit të rishikimit, bauar në ISSAI 5600 "Udhërrëfyesi për peer review".

Përgjatë konferencës theksi u vu mbi instrumentin e peer reviewŵ konsideruar një metodologji vlerësimi dhe jo auditimi që kryhet nga ekipet e përbërë nga SAI të tjera, IDI ose nga organizatat rajonale të INTOSAI-t. Objekt i prezantimit ishte dhe aplikimi i Instrumentit i vlerësimit nga jashtë (external assessment) që përfaqëson një metodologji që kryhet nga ekipe konsulente apo nga partnerë si SIGMA.

Në një session të veçantë të konferencës dedikuar shkëmbimit të eksperiencave midis SAI-ve përfaqësuesit e KLSH-së sollën në vëmendje përvojën e KLSH-së në drejtim të kryerjes së procesit të Peer Reviewŵ nga SAI Austriak dhe ai i Moldavisë bazuar në parimet e vullnetarizmit partneritetit dhe besimit reciprok. Përsa i përket objektit të procesit të peer reviewŵ në rastin e ALSAI-t ishte dhenja nga SAI-t partnere të vlerësimit mbi përputhshmërinë me standardet ndërkombëtare ISSAI 10, dhe 11 "Deklarata e Meksikës mbi pavarësinë e SAI-ve" dhe "Udhëzime e praktika të mira", si dhe elementë qëndrorë të ISSAI 12 duke u fokusuar në tetë parimet pavarësisë. Po kështu u theksua fakti që KLSH në kohë reale kishte publikuar Raportin e Peer review në faqen zyrtare si dhe e dërgoi për njohje Kuvendit (Komisionit të Ekonomisë dhe Financave si struktura parlamentare që mbulon veprimtarinë e KLSH-së).

Tema e II-të, në të cilën u fokusuan diskutimet përgjatë konferencës ishin Teknikat e aplikuara për procesin e Peer riview me impakt përmirësimin e performancës në SAI; Përfaqësuesja e IDI-t zj. Dafina Dimitrova solli në vëmendje të të pranishmëve përdorimin e instrumentit të Matjes së Performancës (PFM) e aplikuar si një

teknikë në konteksin e procesit të peer reviewŵ, fokusuar në përfitimet e SAI-t kur përdor këtë metodë të vetëvlerësimit.

Po kështu përfaqësuesja e IDI-t prezantoi të dhënat mbi ekpertizën e ofruar nga IDI me ekspert të konfirmuar tashmë në të gjitha organizatat rajonale te SAI-ve ku vetëm EUROSAI dispononte 127 ekspertë në përdorimin e instrumentit të PMF-së sipas mënyrës Peer review. Përfaqësuesi i AFROSAI-e z. Meisie Nkau në cilësinë e Shefit Ekzekutiv të Bordit Qeverisës në këtë konferencë solli në vëmendje, një instrument vlerësimi përdorur gjerësisht në rajon e sikurse është Rishikimi i sigurimit të cilësisë bazuar në kuadrin e ndërtimit të kapaciteteve institucionale (ICBF). Në vitin 2006 bordi qeverisës i AFROSAI-e vendosi që çdo SAI anëtar i AFROSAI-e duhet të kryejë proces peer reviewŵ të paktë një herë në tre vjet dhe qëllimi i ishte vlerësimi i përputh-shmërisë me ISSAI-t dhe përcaktimi i fushave për ndërtimin e kapaciteteve.

Në përfundim të konferencës Presidenti i SAI-t Slovak z. Karol Mitrik theksoi se kjo konferencë ishte një hap përpara drejt identifikimit të praktikave të mira të INTOSAI-t, si dhe evidentimit të diversitetit të mjeteve dhe instrumenteve që INTOSAI përdor për vlerësimin e performancës së SAI-t, kjo në shërbim edhe të mirëqeverisjes dhe përmirësimit të jetës së qytetarëve.

KLSH merr pjesë në trajnimin përmbyllës të projektit të USAID "Transparenca në Sistemin Shëndetësor"

Në datat 28-29 Qershor 2018, Departamenti i Auditimit të Performancës në KLSH mori pjesë në trajnimin përmbyllës të projektit të USAID "Transparenca në Sistemin Shëndetësor". Trajnimi me temë "Në zbatim të barazisë, efiçiensës dhe aksesit të shërbimeve shëndetësore" u zhvillua në qytetin e Rubikut dhe pati pjesëmarrjen e Drejtorit të departamentit, z. Rinald Muça dhe të gjithë audituesve të performancës, si dhe të trajnuesve dhe përfaqësuesve të USAID, BIRN e OpenData.

Trajnimi mbylli siparin e serisë së gjatë të takimeve dhe seminareve midis USAID dhe KLSH-së sa i përket këtij projekti në fushën e shëndetësisë dhe më konkretisht, transparencës në këtë sistem. Në fokus të tij, ishin procesi i prokurimit të barnave, kriteret standarde për përcaktimin e sasisë, procesi i vendimmarrjes, sigurimi i cilësisë së furnizuesve, si dhe sistemi i ankesave të pavarura dhe transparente.

Në ditën e parë të trajnimit, znj. Darcie Nielsen, drejtuese e Projektit, u uroi mirëseardhjen pjesëmarrësve, duke vlerësuar bashkëpunimin e frytshëm me KLSH sa i përket sektorit të shëndetësisë dhe duke e vlerësuar atë si një nga institucionet më të besuar dhe profesionale në vend. Znj. Flora Hobdari, këshilltare për politikat shëndetësore dhe qeverisjen dhe njëkohësisht, bashkëpunëtore e Projektit, diskutoi mbi sistemin e prokurimit të barnave, të përqendruar në spitalet publike. Mirëqeverisja në prokurimet e barnave ndikon fuqimisht në efektivitetin e sektorit të shëndetësisë dhe aksesin e barabartë në barna. Audituesit e performancës u rinjohën me bazën ligjore dhe mënyrat e procedurave të prokurimit të barnave në këtë sektor, si dhe me fushat prioritare për rritjen e transparencës.

Dita e dytë e trajnimit u hap me fjalën përshëndetëse të Drejtorit të Departamentit të Performancës në KLSH, z. Muça dhe vijoi me prezantimet e disa prej auditimeve korrente të performancës në të cilat KLSH është angazhuar dhe që lidhen me sistemin shëndetësor. Znj. Xhuljeta Çelaj, Audituese e Lartë, referoi mbi auditimin e ushtruar në Shërbimin e Urgjencës Mjekësore, auditim ky i asistuar edhe nga ekspertët e "Transparencës në Sektorin e Shëndetësisë".

Z. Aulent Guri, Kryeauditues, prezantoi auditimin e kryer mbi "Menaxhimin e mbetjeve spitalore", duke dhënë një panoramë të përgjithshme të kontekstit social në të cilin është ndërfutur ky auditim, subjekteve, metodologjisë së përdorur, qasjes audituese dhe piramidës së pyetjeve mbi të cilat është ngritur auditimi.

Z. Alfred Leskaj, Auditues i Lartë, prezantoi auditimin me temë "Receta dhe nënshkrimi elektronik", duke shpalosur në vija të trasha kornizën e këtij auditimi, çështjet e shqyrtuara, si dhe rëndësinë e tyre në raport me një shëndetësi efektive, efiçiente dhe ekonomike. Natyrisht, prezantimet nuk përmbanin gjetjet, konkluzionet dhe rekomandimet e dhëna nga audituesit përkatës, duke qenë këto auditime ende në fazën e projekt-raportit dhe duke respektuar të drejtën e subjekteve për të përcjellë observacione, në përputhje me standardet ndërkombëtare të auditimit (ISSAI).

Znj. Valbona Kolgeci, në diskutimin e saj, kishte përgatitur prezantimin me temë "Si të shkruajmë një raport auditimi performance të kuptueshëm për publikun", duke dhënë pikëpamjet e veta si gazetare dhe eksperte e medias. Ky referim hasi në një debat konstruktiv midis audituesve të performancës dhe pjesëmarrësve të tjerë në trajnim, sidomos në pikat e (mos)takimit midis kërkesave të një shkrimi të medias/gazetave/portaleve në ditët e sotme dhe standardeve të auditimit. Komunikimi sa më i thjeshtë dhe reader-

friendly me qytetarët është në qendër edhe të Strategjisë së re të Komunikimit të KLSH-së, por që nuk mund të përkulet deri në cënimin e atyre standardeve që përbëjnë bazën e punës audituese dhe përgatitjen e publikimin e raporteve. Këto trajnime dhe seminare dëshmojnë sërish për suksesin e Marrëveshjes së bashkëpunimit midis KLSH dhe USAID, partneritet ky që do të vazhdojë të jetësohet edhe në vijim. KLSH, si katalizator në bashkëpunimin konkret ndërinstitucional në luftën kundër korrupsionit, e ka identifikuar USAID-in si një partner të rëndësishëm e të besuar për këtë çështje.

Presidenti i Zyrës Supreme të Auditimit të Polonisë zhvilloi një vizitë zyrtare në Shqipëri

Nga datat 10-12 korrik 2018, Presidenti i Zyrës Supreme të Auditimit të Polonisë zhvilloi një vizitë zyrtare në Kontrollin e Lartë të Shtetit. Vizita u zhvillua në kuadër të organizimit të Konferencës përmbyllëse të Projektit IPA 2013, financuar nga BE, "Forcimi i kapaciteteve të auditimit të jashtëm në Shqipëri". Më 10 korrik 2018 KLSH dhe Kryetari i saj përuruan Sallën qendrore të ndërtesës se Kontrollit të Lartë të Shtetit me emrin Lech Kaczyński, në bazë të Vendimit të Kryetarit te KLSH nr. 41, datë 11.05.2018, me motivacionin:

"Ne kujtim të Lech Kaczyński, një prej personaliteteve me te mëdha të kombit dhe Shtetit Polak, President i Zyrës së Auditimit Suprem të Polonisë (NIK) në vitet 1992-1995, reformator i institucionit te auditimit suprem publik te Polonisë dhe President i Republikës se Polonisë ne vitet 2005-2010, ne respekt dhe mirënjohje te thelle ndaj kontributit te jashtëzakonshëm të Presidentit te NIK z. Krzysztof Kwiatkowski, ish-Presidentit te NIK-ut polak, sot Këshilltar i Lartë i Presidentit të NIK, z. Jacek Jezierski, dhe Zv/Presidentit te NIK, z. Wojciech Kutila në zhvillimin e kapaciteteve profesionale të audituesve të Kontrollit të Lartë të Shtetit për periudhën 2012-2018, nëpërmjet shkëmbimit të eksperiencave me kolegët dhe ekspertët polakë te NIK, sipas moto-s së INTOSAI-t "Experentia mutua Omnibus Prodest" dhe Nenit 15 te Deklarates se Limës".

Në këtë përurim morën pjesë ambasadori i Polonisë në Shqipëri, SHTZ. Karol Bachura, Presidenti i NIK Polak, z. Krzysztof Kwiatkowski, ish-President i NIK dhe aktualisht Këshilltar i Presidentit të NIK Polak, z. Jacek Jezierski, deputeti i Kuvendit të Polonisë dhe Kryetar i Grupit të miqësisë Poloni-Shqipëri, z. Tomasz Glogowski, deputetja e Kuvendit të Shqipërisë, Kryetare

e Grupit të miqësisë Poloni-Shqipëri, Zj. Evis Kushi, si dhe të ftuar të tjerë, drejtues e auditues të KLSH.

Në fjalën e tij përshëndetëse Kryetari KLSH u bëri të ditur të pranishmëve shkurtimisht historinë e z. Lech Kaczynski që prej vitit 1992, vit ku z. Kaczynski mbante postin e Presidentit të NIK, duke vënë theksin në ndikimin e tij të çmuar në shumë reforma për ndryshimin e qasjes se institucionit në auditim, ne ristrukturimin, si dhe duke përgatitur ligjin e ri mbi auditimin suprem publik në Poloni, i cili është ende në fuqi sot. Zoti Kaczynski i dha drejtimin dhe profilin evropiano-perëndimor që meritonte, NIK-ut polak.

Kryetari i KLSH theksoi se krahas pllakës përkujtimore te këtij personaliteti të madh të kombit dhe Shtetit polak, rëndësinë e plotësimit të kësaj salle me portretet e drejtuesve te sotëm të NIK, Presidentit Kwiatkowski, ish-Presidentit Jezierski dhe Zv/Presidentit Kutyla, si shenjë falënderimi për bashkëpunimin dhe realizimin me sukses të punës se përbashkët. Bashkëpunimi i nisur nga Presidenti Jezierski ne korrik të vitit 2012, ka vijuar me intensitet në periudhën mars 2016-korrik 2018, kohë që përkon me zbatimin nga NIK dhe nga SAI i Kroacisë i Projektit te Binjakëzimit IPA 2013 "Forcimi i kapaciteteve te Auditimit të Jashtëm Publik në Shqipëri".

Z. Kwiatkowski në fjalën e tij përshëndetëse vlerësoi projektin IPA të implementuar në KLSH, si projektin më të mirë të implementuar dhe theksoi vullnetin e Kryetarit të KLSH-së për realizimin me sukses të këtij projekti.

Presidenti Kwiatowski e mbylli fjalën e tij me mbështetjen që ka dhënë Ministri i Jashtëm i Republikës së Polonisë në Samitin e Londrës, të zhvilluar dy ditë më parë, lidhur me mbështetjen maksimale që Polonia do t'u japë vendeve të Ballkanit Perëndimor për integrimin e tyre sa më shpejt në BE.

Letër falënderimi drejtuar Kryetarit të KLSH-së nga deputeti i Parlamentit të Republikës Polake z.Jaroslav Kaczynski me rastin e vendosjes së emrit të ish Presidentit të SAI-t Polak, z.Lech Kaczynski, sallës së Konferencave të KLSH-së.

Jarosław Kaczyński, **Partia për Ligj dhe Drejtësi (PiS)**

Kryetar

Varshavë, më 5 korrik 2018

I nderuar Zoti Kryetar,

Të nderuar Zotërinj,

Ndjehem jashtë mase i nderuar që salla përfaqësuese në godinën e Kontrollit të Lartë të Shtetit të Shqipërisë merr emrin e Presidentit të Republikës së Polonisë Lech Kaczyński si dhe që Vëllai im i Ndjerë do të kujtohet me një pllakë përkujtimore. Ky është një gjest i bukur nga ana Juaj ndaj do të doja të falënderoja nga thellësia e zemrës autoritetet e Kontrollit të Lartë në Shqipëri me Zotin Kryetar Bujar Leskaj në krye.

Jam thellësisht i bindur që bashkëpunimin ndërmjet Institucionit Suprem të Auditit polak me Kontrollin e Lartë të Shqipërisë Presidenti Lech Kaczyński do ta kishte përshëndetur me gëzimin më të madh. Vëllai im i Ndjerë i ka kushtuar rëndësi të madhe bashkëpunimit ndërkombëtar dhe shkëmbimit të përvojës që rrjedh prej tij. Ai konsideronte që përvoja e NIK-ut polak mund të ishte posaçërisht e vlefshme për shtetet e tjera të ish bllokut komunist. Në krye të NIK-ut, në fillimin e vitit 1992, i vuri vetes si objektiv strategjik- sikundër e thoshte vetë- "ndërtimin e një organi kontrolli modern, përshtatur kushteve të demokracisë dhe ekonomisë së tregut. Ndërtimin e organit, i cili para së gjithash do të ishte i aftë të monitoronte proceset më të rëndësishme në shtet dhe ekonomi, e në mënyrë të veçantë ato procese që lidheshin me transformimet e sistemit. Kusht për realizimin e këtij objektivi ishte shkëputja e plotë e NIK-ut nga pushteti ekzekutiv si dhe ndërprerja e të gjitha lidhjeve të mundshme të NIK-ut me subjektet e audituara prej tij." Ai bëri të mundur që auditimet e ndërmarra të mos ishin të rastit, por të kishin karakter sistemor, të tillë që përcillte informacion dhe dije për patologjitë në Poloni.

Kurorëzim i punës së Vëllait tim të Ndjerë në funksionin e Kryetarit të Kontrollit të Lartë ishte përgatitja e ligjit krejtësisht të ri mbi Kontrollin e Shtetit, i cili merrte në konsideratë objektivat e sipërpërmendura si dhe transformimet socialo-politiko-ekonomike. Lech Kaczyński e shkroi atë ligj me vetëdije të plotë se në qoftë se do të miratohej ai vetë do të humbiste funksionin e kryetarit. Të mirën e institucionit, të mirën e kontrollit shtetëror e vuri kësisoj mbi interesat vetjake. Kjo qasje e ka

karakterizuar Atë në gjithë veprimtarinë e tij.

Si masë e suksesit të Tij në vendosjen e NIK-ut në binarë të rinj mund të konsiderohet fakti që deri në momentin e marrjes së detyrës besueshmëria e Kontrollit të Lartë në sytë e opinionit publik ishte shumë e ulët, ndërsa në kohën e largimit, institucioni që ai drejtoi gëzonte një vlerësim shumë të lartë dhe besueshmëri tek qytetarët

Këtu do të doja të shtoja se fakti i bashkëpunimit midis Institucionit Suprem të Auditit me Kontrollin e Lartë të Shqipërisë më gëzon shumë jo vetëm si vëlla i Presidentit të Ndjerë Lech Kaczyński, por edhe personalisht. Shpresoj se ky bashkëpunim do të sjellë forcimin e marrëdhënieve midis Popujve tanë, çka do të doja t'ua dëshiroj Zotërinjëve, neve të gjithëve, Shqipërisë dhe Polonisë. Ndërsa Zotit Kryetar Bujar Leskaj i uroj suksese të mëtejshme në drejtimin e Kontrollit të Lartë në Shqipëri.

Me respekt,

Jarosław Kaczyński

(Korrespondenca e Kaçinjskit me Kviatkovskin)

I nderuar Zoti Kryetar,

Të falënderoj me gjithë zemër për kujtimin dashamirë dhe ftesën për Tiranë në ceremoninë e dhënies së emrit të Presidentit të Republikës së Polonisë Leh Kaçinjski aulës përfaqë-suese në godinën e KLSH së Shqipërisë si dhe zbulimit të pllakës që përkujton Vëllanë tim të Ndjerë. Për fat të keq, për arsye që nuk varen nga unë, nuk do të mund të vij në Tiranë, me dëshirën më të madhe megjithatë do t'u drejtoj një letër pjesëmarrësve të ceremonisë së rastit.

I Nderuar Zoti Kryetar,

Gëzohem shumë që NIK-u merr pjesë në sipërmarrjet ndërkombëtare që kanë për qëllim ndërtimin apo përsosjen e sistemeve të kontrollit shtetëror në zonën e Tre Deteve, Kaukazit Jugor dhe Ballkanit Perëndimor. Ne e dimë mjaft mirë sa e rëndësishme është çështja e institucioneve efektive të kontrollit për zhvillimin e duhur që i shërben së mirës së përgjithshme në vendet e ish bllokut komunist. Vëllai im i Ndjerë me siguri që do ta kishte mbështetur një qasje të tillë.

Edhe një herë, duke Ju falënderuar për kujtimin dhe ftesën, do të doja t'Ju uroja, Zoti Kryetar, Juve personalisht dhe të Afërmve Tuaj, gjithë të mirat.

Me respekt,

Jarosław Kaçinjski

Kryetari i Kuvendit Z.Gramoz Ruçi, i rezervoi një pritje të veçantë Presidentit të Zyrës Supreme të Auditimit të Polonisë, Z. Krzysztof Kwiatowski, i shoqëruar nga Ambasadori i Polonisë në Tiranë, Z. Karol Bachura, si edhe Kryetari i KLSH, Z. Bujar Leskaj.

Polonia është për Shqipërinë një vend partner e mik dhe përfaqëson një nga

modelet më të suksesshme të progresit drejt demokracisë dhe integrimit europian, nënvizoi Kryetari i Kuvendit. Zoti Ruçi vlerësoi gjithashtu mbështetjen e Polonisë për procesin e integrimit europian të Shqipërisë.

Auditimi i veprimtarisë së institucioneve shtetërore është me rëndësi thelbësore për zhvillimin dhe demokracinë. Nisur nga ky vizion, në mënyrë konsensuale në Shqipëri Kryetari i Kontrollit të Lartë të Shtetit është përfaqësues i opozitës. Kjo i shërben konsolidimit të demokracisë, krijon një ekuilibër në kontrollin e veprimtarisë qeverisëse prej opozitës, duke i dhënë asaj mundësi pjesëmarrjeje në instrumentet veprues të kontrollit dhe auditimit. Por kjo i shërben edhe eficiencës së kontrollit të qeverisjes, duke e bërë atë më funksionale, më të thellë dhe më përfshirëse.

Kryetari i Kuvendit vlerësoi bashkëpunimin shumë të mirë të Kontrollit të Lartë të Shtetit të Shqipërisë me Zyrën Supreme të Auditimit të Polonisë.

Nga ana e tij, Presidenti i Zyrës Supreme të Auditimit të Polonisë, Z. Krzysztof Kwiatowski, falenderoi Z.Ruçi për pritjen, bashkëpunimin e frytshëm të Kuvendit të Shqipërisë me Kontrollin e Lartë të Shtetit si edhe vlerësimet për bashkëpunimin dypalësh të KLSH-së me Zyrën Supreme të Auditimit të Polonisë. Ai e informoi Kryetarin e Kuvendit për përfundimin me sukses të një projektit të përbashkët dhe shprehu vlerësimet e tij më të larta për performancën dhe standartet e larta europiane të punës së Kontrollit të Lartë të Shtetit të Shqipërisë.

Në datën 10 korrik, pasdite, Presidentit Kwiatowski iu akordua titulli “Honoris Causa“, nga Universiteti “Aleksandër Moisiu”, Durrës, mbështetur në aktivitetin e tij të deritanishëm dhe kontributin e veçantë që ka dhënë në drejtim të rritjes së kapaciteteve profesionale të audituesve të Kontrollit të Lartë të Shtetit dhe të modernizimit të këtij Institucioni, në mënyrë që auditimi i jashtëm në Shqipëri të vijë në nivel me standardet e INTOSAI-it (Organizata Ndërkombëtare e Institucioneve Supreme të Auditimit).Recencën për dhënien e titulli e bëri Zv/Dekania, Dr.Ela Golemi, e cila theksoi aktivitetin e gjerë të Presidentit Kwiatowskit dhe kontributin e tij në krye të NIK-ut Polak si edhe bashkëpunimin e tij me KLSH.

Rektorja e Universitetit të Durrësit, Prof.Dr. Kseanela Sotirofski i dorëzoi Presidentit Kwiatowski titullin "Honoris Causa", duke e cilësuar si stafi më i Ri Akademik i Universitetit të Durrësit.Presidenti Kwiatowski u shpreh *".. jam i lumtur që jam sot me ju dhe ndihem shumë krenar për nderin që po më bëni, duke më bërë pjesë të Universitetit Tuaj, i cili është Universiteti i dytë publik më i madh në vend".*

Në fjalën e tij, Presidenti Kwiatowski u përqendrua në lidhjen që ka mes Universitetit dhe SAI-ve dhe më e rëndësishmja që i bashkon është e vërteta. Në shkencë e vërtetë është diçka që është e sigurtë dhe jo e supozuar si e tillë. Njëkohësisht SAI-t në punën e tyre punojnë për të mbërritur tek e vërteta, për të bërë transparencën e përdorimit të fondeve publike.

Në datën 11 korrik, në sallën "Shtëpia e Europës" në Pallatin e Kongreseve në Tiranë, Zyra Kombëtare e Auditimit Shtetëror të Polonisë (NIK), Zyra Shtetërore e Auditimit e Kroacisë dhe Kontrolli i Lartë i Shtetit zhvilluan Konferencën "Institucionet Supreme të Auditimit, duke parë përpara drejt së ardhmes", një aktivitet përmbyllës i Projektit të Binjakezimit IPA 2013 " Forcimi i kapaciteteve të Auditimit të Jashtëm Publik në Shqipëri".

Ky projekt u financua nga Bashkimi Evropian për 2.1 milion euro dhe u zhvillua gjatë periudhës mars 2016-korrik 2018.Në fjalën e saj të përshëndetjes, Ambasadorja e Bashkimit Evropian në Shqipëri, zj. Romana Vlahutin theksoi se *"Të gjithë qytetarët shqiptarë janë pagues të taksave, të cilët kanë të drejtë të dinë si dhe saktësisht për çfarë janë përdorur paratë e tyre".* Në këtë drejtim, përfaqësuesja e Evropës së bashkuar nënvizoi se "forcimi i institucionit kontrollues të parasë publike është parësor. BE do të vijojë të mbështesë institucionin më të lartë auditues në vend, në mënyrë që raportet e tij të jenë sa më të lexueshme dhe të

kuptueshme nga qytetarët dhe që ndjekja e zbatimit të rekomandimeve të tij sa më efektive". Në përshëndetjen e tij, Presidenti i NIK-ut polak, z. Krzysztof Kwiatkowski u shpreh se 11 korriku është një ditë e veçantë, dita e Shën Benediktit, patronit të Evropës. *"Kontrolli i Lartë i Shtetit po modernizohet, në përputhje me standardet ndërkombëtare të auditimit dhe me standardet e BE-së dhe në këtë prizëm, ai është një institucion tashmë i integruar tërësisht në familjen e madhe evropiane",* nënvizoi Kwiatkowski. "Dua të falenderoj KLSH-në, në veçanti Kryetarin e saj z. Bujar Leskaj, si dhe stafin e drejtuar nga ai, për bashkëpunimin e pashembullt që na ofruan dhe për krijimin e kushteve optimale që ekspertët e NIK të jepnin eksperiencen e tyre në auditim", përfundoi Presidenti i SAI-t polak.

Në vlerësimin e Audituesit të Përgjithshëm të Kroacisë, z. Ivan Klešić "*Ky Projekt Binjakëzimi ishte një punë e vështirë, por edhe një sukses i përbashkët i të gjithë veprimtarëve në të. U realizua një partneritet efektiv, i bazuar në interesin e përbashkët, mirëkuptimin dhe respektin për njeri-tjetrin".* Drejtuesi i Projektit dhe Zv-President i Parë i Zyrës Kombëtare të Auditimit Shtetëror të Polonisë, z. Wojciech Kutyla, u shpreh se "Historia e bashkëpunimit efektiv dhe intensiv të NIK me KLSH nis me urimin dhe ftesën formale për takim, që në fillim të vitit 2012 i dërguam Kryetarit të porsazgjedhur të KLSH, z. Bujar Leskaj u përgjigj pozitivisht.*"Zoti Leskaj është një njeri i fjalës dhe çfarë thotë e bën. KLSH-në e ka reformuar në një institucion modern auditimi, i cili përfaqësohet me dinjitet në auditimet e përbashkëta dhe paralele që ne SAI-t organizojmë në nivel evropian",* përfundoi z.Kutyla. Në fjalën e tij, Kryetari i KLSH theksoi se "Rritja e dijeve në auditim është investimi më madhor që një institucion suprem auditimi, një SAI mund të bëjë, për të qëndruar i pavarur dhe për të garantuar përmbushjen e misionit të tij Kushtetues në shërbim të qytetarit. Ka shumë arësye, përse për ne si KLSH, si SAI, Projekti i Binjakëzimit IPA 2013, i financuar nga Bashkimi Evropian ishte i domosdoshëm dhe erdhi në kohën e duhur. Së pari, ai pasoi një periudhe katërvjeçare 2012-2015, ku institucioni, në zbatim të motos së INTOSAI-t "Experentia mutua Omnibus prodest(Nga eksperienca e përbashkët fitojnë të gjithë)", i bëri të gjitha përpjekjet për të modernizuar veprimtarinë e tij audituese, përmes partneritetit me SAI-t e vendeve europiane të zhvilluara, trajnimeve brenda dhe jashtë vendit dhe zbatimit me rigorozitet të standardeve te INTOSAI-t, ISSAI-ve, në bazë të objektivave të Strategjisë së tij të Zhvillimit 2013-2017, të përgatitur me ndihmën e ekspertëve të Programit SIGMA të BE dhe OECD". Më tej, z.Leskaj vijoi *"Nëpërmjet këtij Projekti*

*Binjakëzimi, transferimi i njohurive dhe aftësive tek audituesit e KLSH ka përmirësuar dhe do të vijojë të përmirësojë standardet dhe transparencën e metodave të punës. Për periudhën mars 2016-korrik 2018, Projekti i Binjakëzimit IPA 2013 realizoi tetë auditime pilot të performancës, auditime financiare dhe të teknologjisë së informacionit. Ekspertët polakë, kroatë, portugeze, estonezë dhe hollandezë ndihmuan audituesit tanë të thelloheshin në qasjet e tyre në auditim, në gjetjet dhe rekomandimet, si dhe në mesazhet qëndrore të auditimit. 97 misione ekspertësh dhe 6 vizita pune e shkëmbimi eksperiencash sollën manual të ri të auditimit të TI, si dhe rregullore, procedura të brendshme dhe manuale të përmirësuara. Institucioni po mbështetet tek një personel me kualifikime të larta dhe sisteme e procese moderne menaxhimi. Dobia më e madhe dhe vlera e shtuar e këtij Projekti të financuar nga BE, qëndron në faktin se ai vendos piketa të qëndrueshme për zhvillimin e auditimit të jashtëm publik të vendit për vitet 2020-2025, kohë kur sigurisht Shqipëria do të jetë bërë vend anëtar me të drejta të plota në Bashkimin Evropian".*Në diskutimet e tyre, Këshilltari i Lartë i NIK dhe ish-President, z. Jacek Jezierski, zj. Luljeta Nano, Sekretare e Përgjithshme e KLSH dhe z. Paweł Banaś, Drejtor i Auditimit të TI në NIK, parashtruan rëndësinë e Projektit të Binjakëzimit dhe renditën një sërë produktesh dhe vlerash të realizuara nëpërmjet tij, duke veçuar programin e rregjistrimit elektronik të një dosje të plotë auditimi, një risi për të gjithë komunitetin e INTOSAI-t, realizuar në kuadër të programit për KLSH-në.

Në fjalën përmbyllëse të Konferencës, Kryetari Leskaj theksoi se *"Përmbyllja me sukses e këtij projekti për ne nuk përbën fundin e progresit të KLSH në auditim. Mbyllet një sipar dhe hapet një tjetër. Përfundimi i Projektit të Binjakëzimit shpreh një vijimësi në realizimin e treguesve të auditimit, të matur sipas Kornizës së Matjes së Performancës së SAI-t, miratuar si standard ne Kongresin INCOSAI XXII të INTOSAI-t në dhjetor 2016. Mbi bazën e Strategjisë së re të institucionit 2018-2022, të përgatitur dhe në reflektim të rekomandimeve të përmbajtura në raportet e misioneve të Projektit, ne e shohim me besim të plotë të ardhmen".*

Në vijim të aktiviteteve, Presidenti i NIK-ut Polak dhe Delegacioni Kroat udhëtuan drejt Qytetit të Shkodrës, në të cilin Presidenti Kwiatowski u dekorua nga Këshilli i Qarkut Shkodër me titullin "Nderi i Qarkut Shkodër". Dekorata iu dorëzua Presidentit Kwiatowski nga

Kryetarja e Këshillit të Qarkut Shkodër, zj.Greta Bardeli me motivacionin: *"Presidentit të Zyrës Supreme të Auditimit të Polonisë, njërit prej bashkëpunëtorëve të huaj më me kontribute për Kontrollin e Lartë të Shtetit në drejtim të rritjes së kapaciteteve profesionale të audituesve të tij dhe të modernizimit të Institucionit, në mënyrë që auditimi i jashtëm në Shqipëri të vijë në nivel me standardet e INTOSAI-t"*.

Zonja Bardeli evidentoi vlerat historike, kulturore dhe sportive të qytetit të Shkodrës, duke vlerësuar kontributet e historianëve, arkitektëve, sportistëve dhe artistëve në përgjithësi që i kanë dhënë emër qytetit të Shkodrës.

Zoti Kwiatowski, mes emocioneve, vlerësoi maksimalisht nderin që i bëri Këshilli i Qarkut Shkodër, një qytet me shumë tradita dhe histori.

Me pas Delegacioni Polak dhe Kroat, të shoqëruar nga përfaqësuesit e KLSH-së dhe të Qarkut Shkodër vizituan Qytetin e vjetër, Kalanë e Shkodrës dhe Fototekën "Marubi".

Në datën 12 korrik, Presidenti i NIK-ut Polak, z.Kwiatowski u dekorua nga Bashkia Vlorë me titullit "Qytetar Nderi", i Vlorës. Kryetari i Bashkisë Vlorë, z.Dritan Leli i dorëzoi titullin z.Kwiatowski, duke theksuar rolin e tij si President i NIK-ut Polak për trajnimin e dhjetëra audituesve të KLSH-së në Poloni, të cilët nën përkujdesjen e tij dhe të stafit që ai drejton kanë kryer trajnime në shumë fusha si në auditimin Financiar, të përputhshmërisë, të prokurimeve publike, etj, duke përmirësuar dhe përforcuar ndjeshëm dijet e tyre në këto fusha dhe për rrjedhojë rritjen e cilësisë së punës audituese të KLSH-së.

Presidenti Kwiatowski falenderoi Kryetarin e Bashkisë dhe Këshillin Bashkiak të qytetit të Vlorës, duke theksuar se do të punojë për të qenë qytetar i denjë i këtij qyteti. Ceremonia kaloi në një atmosferë të përzemërt dhe miqësore.

Vizita Studimore në Kuadër të Projektit IPA në Poloni

Nga data 8-13 Korrik 2018, në kuadër të aktiviteteve 2.2.9 të Projektit të Binjakëzimit AL13 IBFI 01 mbi forcimin e kapaciteteve të auditimit të jashtëm shtetëror, një grup prej 16 audituesish të KLSH-së realizuan një vizitë studimore në Varshavë të Polonisë. Kjo vizitë u zhvillua pranë Zyrës së Auditimit Shtetëror të Polonisë (NIK) dhe pjesë e saj ishin edhe disa institucione shtetërore si, Institucioni i Auditimit /Autoriteti i Auditimit në Ministrinë e Financave dhe Ministria e Zhvillimit Ekonomik dhe Investimeve. Në takimin e hapjes, Zëvendës Presidenti i NIK z. Wojciech Kutyla nënvizoi midis të tjerash se, *"projekti për fat të keq po mbaron gjatë kësaj jave, por siç e dini, ai ka ecur shumë mirë dhe finalizohet me vizitën tuaj dhe inaugurimin e sallës me emrin e ish-Presidentit Polak Lech Kaczyński në Tiranë në mjediset e KLSH. Do të keni një sërë takimesh me ekspertët më të mirë të financave publike dhe të administrimit të fondeve europiane".*

Gjatë dy ditëve të para, temat e trajnimit u prezantuan nga z. Augustin Kubik, Këshilltar i Presidentit të NIK dhe ish-anëtar i Gjykatës Evropiane të Auditimit (ECA) në periudhën 6 vjeçare,

2010-2016.Fokusi kryesor i këtyre prezantimeve ishin aspekte dhe çështje të tilla si: detyrat funksionale dhe organizimi i institucioneve të administrimit, çertifikimit dhe auditimit të fondeve të përfituara nga ana e Bashkimit Evropian në Poloni; dallimet midis Institucionit të Auditimit (si strukturë e pavarur dhe që konsiderohet si auditim i jashtëm për agjencitë administruese dhe përfituesit e fondeve, që i raporton Komisionit Evropian) si dhe Zyrës së Auditimit Shtetëror NIK (si strukturë shtetërore e pavarur, që i raporton Parlamentit të vendit mbi zbatimin e buxhetit të shtetit, ku pjesë mjaftë e rëndësishme e tij janë dhe fondet me origjinë nga institucionet europiane). Nga ana e Institucionit të Auditimit realizohen tre lloje auditimesh: auditimet e sistemeve, auditimet operacionale, si dhe auditimet e paraqitjes së shpenzimeve, për të cilat lëshohet njëra nga katër tipologjitë e opinioneve të auditimit sipas INTOSAI-t. Vend të rëndësishëm në prezantime iu rezervuan organizimit, përfaqësimit, detyrave dhe funksionimit të ECA. Lektorët nënvizuan se katër shtyllat ku mbështetet misioni i ECA-s janë: promovimi i përgjegjshmërisë dhe transparencës, kontributi në nxitjen e përgjegjshmërisë financiare, të shërbyerit si roja i pavarur i interesave të qytetarëve evropianë, si dhe ofrimi i udhëzimeve e këshillave për ligjvënësit dhe politikëbërësit e BE-së, bazuar në Traktatin e Mastrihtit (1992), Traktatin e Amsterdamit (1997), Traktatin e Nicës (2001) dhe Traktatin e Lisbonës (2007). 28 vendet anëtare formojnë trupën gjyqësore të ECA-s, e cila është ngritur mbi 5 dhoma (chamber) dhe ku kreu i saj është një “primus interparius” – (i parë mes të barabartëve), gjë që nënkupton se vota e tij është e baras vlefshme me gjithë anëtarët e trupës së Gjykatës, (me përjashtim të rasteve kur votat e vendeve anëtare ndahen e janë të barazuara, ku dhe vota e tij bëhet përcaktuese).

Në mënyrë të posaçme, z.Augustin Kubik, u ndal në shpjegimet e mekanizmave se si Gjykata Evropiane Auditimit i ofron Parlamentit dhe Këshillit Evropian dokumentin e njohur si Deklarata Vjetore e Sigurimit/ Statement of Assurance (DAS), i konsideruar si dokumenti përfundimtar për besueshmërinë e llogarive dhe ligjshmërinë e rregullsinë e transaksioneve themelore të buxhetit evropian të shpenzuar nga Komisioni Evropian. Përmes këtij dokumenti, (nganjëherë i cekur si regjistri 300 fletësh) ECA certifikon llogaritë e shpenzimeve dhe të ardhurave për gjithë buxhetin e BE. Kjo bazuar në rezultatet e auditimeve mbi bazë kampionimesh, rezultate që ekstra-polohen sipas softeve kompjuterike dhe bëhen të vlefshme për gjithë populacionin/ buxhetin e BE. Mbi këtë bazë arrihet në dhënien e konkluzionit dhe lëshimin e opinionit mbi sigurinë e deklaratave financiare të hartuara nga

Komisioni. Opinioni DAS jepet për të ardhurat totale dhe shpenzimet totale dhe në rastin e shpenzimeve edhe për grupet individuale. Interesant është fakti, se për herë të parë, ECA për llogaritë vjetore të vitit 2016 lëshoi opinion të kualifikuar për buxhetin e përgjithshëm të BE përmes DAS, pasi që nga krijimi i Gjykatës opinioni kishte qenë negativ. Burimet kryesore për të hartuar DAS janë:

a) Sistemi i kontrollit dhe administrimit të Komisionit Evropian;

b) Raporti vjetor i aktivitetit të BE;

c) Përdorimi i punës së të tjerëve;

d) Testimet substanciale.

Ish-anëtari i Gjykatës Evropiane të Audituesve, Z.Kubik shpjegoi raportet speciale të auditimeve që hartohen në Gjykatë dhe bashkëpunimin e ECA-s me OLAF për rastet e investigimit të mashtrimeve të identifikuara. Numri i këtyre raporteve, sipas ekspertit të financave, arrin mesatarisht nga 8-10 në vit. Metodikat dhe udhëzuesit që zbatohen në përditshmërinë e aktivitetit të auditimit të ECA-s, nevoja për metodologjinë dhe udhëzimet e standardizuara të përfshira në Piramidën Metodologjike të Kuadrit të ECA-s, (ku Standardet e Auditimit të Jashtëm janë shtylla kurrizore e metodologjisë); teknikat dhe mënyra e zgjedhjes së provës/ mostrës/ kampionit sipas Metodës së Njësisë Monetare (NUS); dallimet midis ISA dhe ISSAI-t; shpjegimet dhe udhëzimet se kur mund të përdoret puna e audituesve të tjerë, etj.; dallimet midis sigurisë së kufizuar dhe sigurisë së arsyeshme; dallimet midis termave "materialitet" dhe "persuasiveness", etj., ishin disa nga çështjet që morën vëmendjen e audituesve të KLSH.

Përgjatë dy ditëve të fundit vizita u shtri rreth Institucionit të Auditimit (Audit Authority)/ IAP dhe mbi mekanizmat e metodologjitë e punës së tij. Moderatorë të këtij prezantimi ishin Z.Marius Fraczkowski, Doreta Kwiecinska-Zv/Drejtues të Departamentit të IAP, si dhe dy ekspertë të financave publike. Ky institucion është pjesë e Ministrisë së Financave me 500 punonjës dhe është institucioni i vetëm atipik pasi ka auditues si në këtë bërthamë ashtu edhe pranë çdo njësie rajonale (në 16 rajonet) për të audituar në terren zbatimin e kontratave të projekteve nga çdo përfitues i fondeve evropiane, qofshin këto agjenci, biznese, fermerë, agropërpunues etj. Ndonëse është pjesë e MF, IAP auditohet nga ana e Komisionit Evropian, nga ECA si dhe nga NIK. Në Poloni ka vetëm një autoritet që merret me auditimin e fondeve të BE për gjithë programet e BE, ndryshe nga disa shtete të tjera si Italia, Gjermania, etj., që kanë ngritur institucione auditimi për çdo program. Slogani që dëgjohet në IAP është se, "nga njëra anë ne jemi institucion që auditojmë të tjerët, nga ana tjetër, jemi

institucion që auditohemi dhe të tjerë na auditojnë ne”...

Tipologjitë kryesore të auditimeve që zbatohen nga IAP janë:

- Auditime të dizenjimit (këto kryhen vetëm njëherë në fillim të proceseve, kur nis krijimi dhe kompozimi i institucioneve që do menaxhojnë dhe administrojnë ndihmën financiare evropiane);
- Auditime të sistemeve, (njësoj siç realizohen nga ana jonë dhe mbështetur në udhëzuesit e INTOSAI-t)
- Auditime të operacioneve (që janë auditet e projekteve dhe kryhen pranë çdo përfituesi apo beneficiari);
- Auditime tematike mbi instrumentet e inxhinierisë financiare;
- Auditime specifike (audit mbi ujditë e mundshme të operatorëve konkurrues pjesëmarrës në tenderat me fondet publike).

Në përfundim, në mjediset e Ministrisë së Zhvillimit Ekonomik dhe Investimeve, ekipi i KLSH, i shoqëruar nga drejtuesja e lartë Znj. Magdalena Czapska, u njoh me sistemin e menaxhimit të fondeve të BE, i titulluar “Sistemi i vënies në jetë të projekteve” si në infrastrukturë, në zhvillimin e rajoneve, në inovacion, në fushën e planifikimit hapësinor etj. Kjo ministri është përgjegjëse për hartimin dhe përditësimin e dokumenteve strategjike në nivel kombëtar e rajonal, ajo bën sinergjizimin mes operacioneve dhe proceseve në nivele të ndryshme (9 strategji për zhvillimin e 16 rajoneve). Ndër të tjera, u sqaruan mekanizmat e kontrollit dhe roli i NIK e ECA për të shpenzuar me efektivitet fondet evropiane.

Vizita studimore ishte mjaftë e dobishme dhe u përmbush me sukses. Ajo u përcoll me interesim nga gjithë audituesit e KLSH-së, që përmes pyetjeve të ndryshme dhe qasjeve krahasimore për situata të ngjashme, demonstruan interesim dhe korrektësi lartë.

Në këtë aktivitet morën pjesë Kryeauditues Lolita Baholli, dhe Audituesit Qeram Cibaku, Valentina Golemi, Erjola Meçaj, Ibrahim Ndreu, Alfred Cako, Ilir Hilaj, Safete Pojani, Artan Mirashi, Brenton Kotorri, Erieta Kellici, Jovan Plaku, Bledi Dervishaj, Erjola Hoxha, Aurel Rexhaj, Xhuljana Kume.

KLSH prezanton në Kuvend në seancë plenare Raportin e Performancës 2017

Në seancën plenare të datës 19.07.2018, Kryetari i Kontrollit të Lartë të Shtetit, z. Bujar Leskaj, raportoi

përpara deputetëve të Kuvendit të Shqipërisë mbi performancën institucionale të institucionit që ai drejton për vitin 2017.

Në fjalën e tij, z. Leskaj u ndal në zhvillimin strategjik të institucionit për periudhën 2012-2017, matjen e performancës sipas kuadrit të ri metodologjik të rekomanduar nga organizata botërore e institucioneve supreme të auditimit INTOSAI, sikurse edhe në sfidat për të ardhmen. "Filozofia e punës sonë në këto vite ka qenë modernizimi i institucionit në punën audituese, si edhe thellimi i transparencës dhe llogaridhënies për një qeverisje të mirë dhe në luftë kundër korrupsionit për përmirësimin e qeverisjes, duke vepruar me moton "KLSH-shërbestar i qytetarit dhe agjent i Kuvendit". Objektivat Strategjikë të INTOSAI-t dhe EUROSAI-t u integruan në koherencë të plotë në Planin Strategjik, duke u formalizuar në objektivat kryesore:

1. Zhvillimi i kapacitetit institucional të KLSH;
2. Rritja e kapaciteteve audituese dhe e cilësisë së auditimit;
3. Përmirësimi i cilësisë dhe shtimi i numrit të auditimeve të performancës;
4. Zhvillimi dhe konsolidimi i auditimeve të Teknologjisë së Informacionit dhe përdorimi i TI në auditim;
5. Rritja e kontributit të KLSH për qeverisjen e mirë, nëpërmjet luftës kundër korrupsionit, si dhe
6. Rritja e ndikimit të rolit të KLSH-së përmes komunikimit dhe bashkë-punimit.

Kjo strategji u formulua në bashkëpunim me partnerët ndërkombëtarë dhe ishte guri i themelit për ndryshimin që pasoi në të gjitha dimensionet e punës në KLSH, ku më kryesoret përmenden: mandatimi i KLSH-së përmes Ligjit 154/2014 në kryerjen e aktivitetit auditues në linjë me simotrat e veta të zhvilluara, konsolidimi profesional përmes manualeve të auditimit dhe trajnimit të stafit, hapja institucionale përmes botimeve (shkencore dhe në shtypin e përditshëm) dhe komunikimit me palët e interesit, sikurse bashkëpunimet me SAI-et e huaja në përputhje me moton tonë ndërkombëtare: "Eksperienca e përba-shkët iu shërben të gjithëve".

6 fushat ku u shtri matja e performancës për vitin 2017 ishin:

1. Pavarësia dhe korniza ligjore;
2. Qeverisja e brendshme dhe etika;
3. Cilësia e auditimit dhe raportimi;
4. Menaxhimi financiar, asetet dhe strukturat mbështetëse;
5. Burimet Njerëzore dhe Trajnimi;
6. Komunikimi dhe menaxhimi i palëve të interesit.

Treguesit e agreguar dëshmojnë se KLSH, për vitin 2017 ka një perfomancë mbi nivelin mesatar. Konkretisht për tre nga 6 fusha vlerësimi, përkatësisht fushat 3, 4 dhe 5 merr vlerësimin 4 (nga 4) dhe për 3 fushat e tjera vlerësimin 3 (nga 4).

Kontrolli i Lartë i Shtetit, për periudhën Janar - Dhjetor 2017, ka kryer 156 auditime nga 154 auditime të planifikuara, nga të cilat:

-92 auditime rregullshmërie;

-25 auditime përputhshmërie;

-14 auditime financiare;

-15 auditime performance;

-5 auditime tematike;

-5 auditime të T.I.

Institucioni ka arritur të konsolidojë një nivel "dysheme" auditimesh, për të siguruar mbulueshmërinë e duhur me auditim në fushat kryesore të shpenzimeve publike dhe të gjenerimit të të ardhurave, prag nën të cilin nuk ka rënë asnjëherë në këto 6 vitet e fundit.

Nga auditimet e kryera në vitin 2017, KLSH ka identifikuar mungesë përgjegjshmërie nga titullarët e institucioneve të çdo niveli, mosnjohje të kërkesave të ligjit të menaxhimit financiar, nivele të ulta dhe inefiçiencë të sistemeve të kontrollit të brendshëm, duke krijuar risqe për shpenzime jo në përputhje me kërkesat ligjore dhe efektivitet të ulët në shpenzimin e fondeve buxhetore. Vijojnë praktikat dhe vendim-marrjet institucionale me efekte negative në fondet publike, ku niveli i dëmeve dhe shpenzimeve joefektive të konstatuara është:

- Parregullsi dhe shkelje financiare, në të ardhurat dhe në shpenzimet e kryera, me dëm ekonomik në shumën totale prej 11.5 miliardë lekë ose 85.8 milionë euro.
- Shkelje të disiplinës financiare me ndikim negativ në perfomancën e fondeve publike të shpenzuara nga subjektet e audituara, në shumën totale prej 99.05 miliardë lekë ose afërsisht 739.7 milionë euro nga e cila: 92.7 miliardë lekë në fushën e të ardhurave ose afërsisht 692.1 milionë euro dhe 6.3 miliardë lekë ose afërsisht 47.8 milionë euro, në fushën e shpenzimeve jo me eficiencë, efektivitet dhe ekonomicitet të fondeve. Në total janë konstatuar shkelje në shumën 110.5 miliard lekë ose afërsisht 825.6 milionë euro. Dëmi i konstatuar është në një trend rritës në vitet e fundit. Në përfundim të fjalës së tij, Kryetari Leskaj theksoi se"Objektivat tona prioritare për të ardhmen u integruan në Strategjinë e Zhvillimit të KLSH 2018-2022 në tre drejtime themelore:

    1) Rritja e impaktit të punës audituese me fokus në 6E-të (ekonomicitet, eficiensë, efektivitet, energji, etikë dhe environment (mjedis);

2) Optimizimi i kapaciteteve profesionale, aftësive audituese, procedurave të punës, logjistikës dhe funksioneve të tjera mbështetëse.

3) Vazhdim i përmirësimit të kanaleve të komunikimit dhe bashkëpunimit me partnerët dhe palët e interesit.

Në formulimin e këtyre objektivave, motoja apo qëllimi parësor, është: "Rritja e KLSH në dobi të qytetarit", duke qenë të bashkuar në ambicie dhe vendosmëri me të gjithë partnerët tanë strategjikë, sipas motos së Kongresit të XXII-të të INTOSAI-t në dhjetor 2016.

Në vijim, Kuvendi miratoi Rezolutën për aktivitetin e KLSH-së, duke dhënë rekomandime të vlefshme për përmirësimin e ardhshëm të punës se institucionit suprem të auditimit.

Auditues të KLSH pjesë e programit ndërkombëtar të fellowship-it të organizuar nga Zyra e Auditimit të Qeverisë së SHBA

Në përmbushje të qëllimit të dytë të Strategjisë së Zhvillimit 2018-2022 *"Optimizmi i kapaciteteve profesionale, aftësive audituese, procedurave të punës, logjistikës dhe funksioneve të tjera mbështetëse",* i cili synon të sigurojë që stafi auditues të zotërojë aftësitë dhe dijet e krijuara për të realizuar me profesionalizëm çdo aspekt që mund të përballet gjatë punës audituese, në datat 21 mars - 12 korrik 2018, Audituesi i Lartë, z. Alfinc Gabili dhe Audituese e I-rë, znj. Alma Shehu morën pjesë në programin ndërkombëtar të fellowship-it të organizuar nga Zyra e Auditimit të Qeverisë së SHBA (GAO).

Programi vjetor i fellowship-it (International Auditor Fellowship Program –IAFP) i ofruar nga GAO është një kurs studimi intensiv 4-mujor me 640 orë trajnimi, seminare dhe e-learning, i hartuar për t'ju ardhur në ndihmë institucioneve supreme të auditimit për të rritur kapacitetet e tyre profesionale dhe forcuar aftësinë e SAI-ve për të përmbushur misionet e tyre në rritjen e llogaridhënies dhe transparencës në qeverisje në mbarë botën. GAO e ka iniciuar këtë program në vitin 1979 dhe në programet e përvitshme kanë marrë pjesë 590 zyrtarë të nivelit të mesëm dhe të lartë nga SAI-të të më shumë se 100 vende kanë përfunduar programin.

Programi i fellowship-it ishte i fokusuar kryesisht në metodat dhe teknikat për kryerjen e auditimeve të performancës dhe aftësitë për zhvillimin e lidership-it. Ai përfshin trajnimin në klasë dhe

këqyrjen nga afër të të gjitha fazave të auditimit që prej pranimit të kërkesës së ardhur nga anëtarët e Kongresit për inicimin e një auditimi të caktuar, fazën studimore për auditimet e performances, hartimin matrix–it të auditimit, i cili përfshin hartimin e pyetjes kryesore dhe nën pyetjeve, përcaktimin e kritereve, përzgjedhjen e metodologjisë për mbledhjen dhe analizimin e të dhënave, hartimin e draft raportit, përfshirjen e komenteve të agjencive federale për draft raportin dhe publikimin e raportit përfundimtar. Në përmbushje të detyrimeve për pjesëmarrjen në programin e fellowship-it, në përfundim të programit audituesit e KLSH-së dorëzuan dy punime:

1. Kontrolli i brendshëm në SHBA- eksperienca e përfituar për tu implementuar në Shqipëri- punuar nga Alfonc Gabili.
2. Diferenca midis Zyrës së auditimit të Qeverisë së SHBA dhe Kontrollit të Lartë të Shtetit në qasjen ndaj auditimit të performancës me fokus matjen e efektivitetit të programeve qeveritare - punuar nga Alma Shehu.

Përgjatë ndjekjes së programit të fellowship-it audituesit e KLSH patën mundësinë të takohen me Kontrollorin e Përgjithshëm të Zyrës së Auditimit të Qeverisë së SHBA, z. Gene Dodaro, të cilit i shprehën falënderimet e Kryetarit të KLSH-së, z. Bujar Leskaj lidhur me marrëdhëniet e shkëlqyera midis dy

institucioneve dhe intensifikimin e tyre gjatë 7 viteve të fundit. Ftesa e GAO-s për pjesëmarrje në programin e fellowship-it dëshmon edhe njëherë gatishmërinë e GAO-s për të ndihmuar KLSH-në në ngritjen e kapaciteteve institucionale dhe profesionale të audituesve të saj. Zoti Dodaro shprehu vlerësimin e tij për angazhimin maksimal të z. Leskaj për modernizimin e KLSH-së dhe ndryshimet e cilësore që ka pësuar institucioni në vitet e fundit .

Në takimin që audituesit e KLSH patën me Drejtorin e Planifikimit Strategjik, z. James Christian Blockwood e falënderuan për organizimin cilësor të programit të fellowship-it, i cili i mundëson audituesve të njihen dhe të përfitojnë nga eksperienca e përparuar e GAO-s në auditimet e performancës. Z. Blockwood vlerësoi ndryshimet që ka ndërmarrë KLSH për ti dhënë më shumë rëndësi auditimeve të performancës dhe vlerësimit të programeve qeveritare si dhe përkthimin në gjuhën shqipe dhe përdorimin që kanë gjetur nga audituesit e KLSH-së dy prej dokumenteve kryesore të GAO-s:

Standardet e Auditimit të Qeverisë (Yellow book) dhe Standardet e Kontrollit të Brendshëm (Green book). Z. Blockwood shprehu gatishmërinë për vijimin e bashkëpunimit të mëtejshëm dhe shqyrtimin e mundësisë për të ftuar auditues të KLSH-së për të marrë pjesë edhe në trajnime të tjera afatshkurtra të ofruara nga GAO.

Në përfundim të programit të fellowship-it pjesëmarrësit u pajisën me certifikatën e kryerjes me sukses të këtij programi.

KLSH merr pjesë në takimin e rishikimit të draft raporteve të auditimit të programit të IDI-it Lufta kundër korrupsionit

Në datat 6-17 gusht 2018 në Lusaka, Zambia, u zhvillua takimi mbi auditimin e performancës së kuadrit ligjor dhe të implementimit të tij per luftën kundër korrupsionit, i iniciuar nga Iniciativa për Zhvillim (IDI), e Organizatës Ndërkombëtare të Institucioneve Supreme të Auditimit, INTOSAI. Ky takim ishte në vijimësi të takimit me të njëjtën temë të mbajtur në tetor të vitit 2017 ne Budapest, Hungari.

Qëllimi i programit të Iniciativës Ndërkombëtare për Zhvillim, IDI, i titulluar "Roli i SAI-ve në luftën kundër korrupsionit" është në mbështetje të përpjekjeve të institucioneve anëtare për të prezantuar qasjen e bazuar në integritet në luftën kundër korrupsionit.

Në kuadër të këtij programi, ekspertët nga SAI-t e Shqipërisë, Gjeorgjisë, Xhamajkës, Ishujve Kajman, Kazakistanit, Liberisë, Sierra Leones, Tanzanisë dhe Zambias diskutuan për mënyrën dhe zhvillimin e mjeteve në dispozicion të institucioneve përkatëse për të luftuar korrupsionin. Në këtë takim vendet pjesëmarrëse paraqitën punën e SAI-ve respektive në kuadër të luftës kundër korrupsionit, përkatësisht gjetjet, konkluzionet dhe rekomandimet qe kishin rezultuar ne përfundim të auditimeve të performancës të kryera mbi këtë problematikë. Raportet e auditimit të të gjithë pjesëmarrësve iu nënshtruan procedurës Peer Review gjatë të cilës grupet e punës të ngritura nga audituesit pjesëmarrës në takim shqyrtuan përputhshmërinë e planeve të auditimit me standardet ndërkombëtare.

Më konkretisht Peer Review u zhvillua në 7 faza:

- Pjesa e vëzhgimeve të përgjithshme;
- Vëzhgimi i objektivit të auditimit dhe i pyetjeve audituese;

- Fushëveprimi, qasja e auditimit dhe periudha kohore e mbuluar;
- Metodologjia e auditimit, burimi dhe grumbullimi i të dhënave si dhe analiza e tyre;
- Kriteret e auditimit dhe burimet e tyre;
- Gjetjet e auditimit dhe konkluzionet përkatëse.

Në përfundim të kësaj procedure çdo grup dha mendime për përmirësimin e rekomandimeve përkatëse për çdo raport të auditimit të ndërmarrë nga SAI-t pjesëmarrëse. Kontrolli i Lartë i Shtetit u përfaqësua në këtë takim nga z. Artur Hasanbelliu, Drejtor Drejtorie, z. Gjovalin Preçi, Drejtor Drejtorie dhe znj. Megi Kurrushi, audituese ne Departamentin e Auditimit të Performancës. Përfaqësuesit e KLSH prezantuan raportin e auditimit të performancës me temë "Efektiviteti i Strategjisë Kombëtare Antikorrupsion".

Në përfundim të aktivitetit u dakordësuan afatet për përcjelljen e raportit të auditimit në subjektet e audituara si dhe u rakorduan afatet për përgatitjen e raportit përfundimtar të auditimit si dhe dërgimi i një kopje tek IDI me qëllimin e përgatitjes së një raporti të përbashkët të të gjithë SAI-ve pjesëmarrëse dhe publikimin e tij nga ana e organizatorëve të këtij projekti.

Trajnime brenda vendit

Gjatë 9 mujorit të vitit 2018, trajnimet e organizuara brenda institucionit janë fokusuar kryesisht në tre drejtime kryesore:

1. Trajnime për stafin e ri, në konceptin e prezantimit dhe njohjes së audituesve të rinj me ambientin ku ata pritet të punojnë, dhe dhënien e njohurive fillestare mbi profesionin e auditimit, aftësitë që duhet të zotërojnë, teknikat dhe mjetet qe duhet të njohin dhe përdorin gjatë punës së tyre. Në paketën e trajnimit, e cila u është ofruar audituesve në sesione 15 ditore trajnimi, Standardet Ndërkombëtare të Auditimit të INTOSAI-t (ISSAI) dhe aplikimi i tyre në kuadrin ligjor dhe rregullator të KLSH nëpërmjet përcaktimeve në nivelin më të Lartë të Kushtetutës së Shqipërisë, Ligjin Organik 154/2014, datë 27.11.2014 "Për organizimin dhe funksionimin e KLSH" si dhe Manuale e udhëzues të praktikave të auditimit, mundësojnë parapërgatitjen e tyre për t'u përfshirë në ushrimin e funksionit si auditues publik me njohuritë bazë.

2. Trajnime për testimin e njohurive për njohuritë shtesë dhe vlerësimin e performancës së punës së audituesve, të organizuar në qershor 2018, i cili kishte si qëllim përditësimin e njohurive që audituesit zotërojnë si dhe një vlerësim paraprak të nevojave për njohuri shtesë në fusha specifike. Mbështetur në rezultatet e këtij sesioni si dhe kërkesat e vetë audituesve, në vijim procesi u mbështet nga veprimtari të tjera trajnimi.

3. Trajnimet e përditësimit të njohurive, të cilat janë drejtuar për stafin ekzistues dhe me eksperiencë, kryesisht në formën e shkëmbimit të eksperiencës brenda vetë departamenteve si dhe ofrimin e trajnimeve nga partnerët ndërkombëtarë dhe lokalë gjatë kryerjes së trajnimeve, të organizuara gjatë gjithë vitit dhe me theks të veçantë në Programin e Trajnimit 4-javor të organizuar gjatë muajit Gusht 2018, në të cilin u trajtuan rreth 13 tema të ofruara nga 10 trajnues ekspertë të brendshëm dhe ku morën pjesë mesatarisht 25 audites /ditë trajnimi.

Një pamje e përgjithshme e treguesit të ditëve të trajnimit jepet në tabelën e mëposhtëme:

TRAJNIMET E OFRUARA SIPAS BURIMIT		
Trajnime brenda vendit	**2425**	
Trajnime brenda Departamentit		501
Trajnime IPA (brenda vendit)		458
Trajnime Paketa Prezantimit (Audites te Rinj)		138
Trajnime Eksperte te jashtëm brenda vendit		63
E- Learning		45
Trajnime Përditësimi Njohurive (Urdhër nr.64, date 22.05.2018 & Program Trajnimi Gusht 2018)		1220
Trajnime Jashte vendit	**456**	
TOTALI DITE NJERËZ TRAJNIMI	**2881**	

Implementimi i suksesshëm gjatë nëntë mujorit të vitit 2018 të Programit të Zhvillimit Profesional të Stafit te KLSH, miratuar me Vendim të Kryetarit të KLSH nr. 230, datë 31.12.2017 mundësoi që çdo audites në KLSH përgjatë kësaj periudhe të arrijë objektivat sa më poshtë:

Në total çdo punonjës në KLSH (audites+ staf drejtues) është trajnuar mesatarisht 19 ditë.

Çdo audites është trajnuar mesatarisht 21 ditë gjatë periudhës 9 mujore.

ZYRA KOMBËTARE E AUDITIMIT TË AUSTRALISË

Qëllimi i Zyrës Kombëtare të Auditimit të Australisë **(ANAO)**[1] është të përmirësojë performancën e sektorit publik dhe të mbështesë llogaridhënien dhe transparencën në sektorët e qeverisjes Australiane, përmes raportimit të pavarur në Kuvend, në Këshillin e Ministrave dhe informimit të publikut.

Qeveria përgjigjet përpara Parlamentit për përdorimin dhe mirë administrimin e të ardhurave publike, si edhe për mirë funksionimin e legjislacionit në fuqi të miratuar nga Kuvendi. Auditori i Përgjithshëm shqyrton dhe jep siguri të pavarur dhe objektive nëse Ekzekutivi po vepron në përputhje dhe për llogari me qëllimin e ligjvënësit (Parlamentit).

Institucioni kryesor ku ANAO raporton është Parlamenti Australian. Qëllimi i Zyrës Kombëtare të Auditimit të Australisë është që t'i sigurojë Kuvendit një vlerësim të pavarur të fushave të përzgjedhura të administratës publike dhe të krijojë siguri rreth raportimit financiar, administrimit dhe llogaridhënies në sektorin publik. Kjo bëhet e mundur kryesisht përmes kryerjes së auditimeve të performancës, auditimeve të pasqyrave financiare, auditimeve të deklaratave të performancës (sipas kërkesës) dhe rishikimeve të sigurisë. Një qasje tjetër që ANAO përdor për t'u angazhuar me Parlamentin është informimi i parlamentarëve dhe komisioneve parlamentare, sipas kërkesës, rreth auditimeve dhe shërbimeve në lidhje me auditimet e kryera.

ANAO ka të drejtë për të pasur akses në të gjitha dokumentet dhe informacionet dhe puna e saj udhëhiqet nga standardet e auditimit, të cilat caktohen në bazë dhe për zbatim të standardeve të aplikuara nga profesioni i audituesit në Australi.

ANAO miraton një qasje konsultative për programin e saj të ardhshëm të auditimit. Ky program reflekton prioritetet e Parlamentit, siç janë paracaktuar nga Komiteti i Përbashkët i Llogarive Publike dhe Auditimit, pikëpamjet e subjekteve dhe të grupeve të tjera të interesit. Trajtimi i një teme auditimi bazohet gjithashtu në shqyrtimin e përfitimit potencial ose të

[1] ANAO- The Australian National Audit Office

impaktit të saj. Programi synon të sigurojë një mbulim të gjerë të fushave të administratës publike, të cilat janë zgjedhur duke përdorur një qasje të bazuar mbi përcaktimin e riskut. Programi final i auditimit përcaktohet nga Audituesi i Përgjithshëm.

ANAO ndodhet në Canberra dhe ka të punësuar rreth 330 punonjës. Stafi i ANAO vjen nga një sërë disiplinash. Shumë punonjës të stafit janë të aftësuar në biznes, kontabilitet, financë ose ekonomik, disa të tjerë vijnë nga disiplina të tjera, duke përfshirë artet, administrimin publik, menaxhimin, drejtësinë, shkencat shoqërore dhe teknologjinë informatike.

Puna e Zyrës Kombëtare të Auditimit të Australisë gjithashtu udhëhiqet nga standardet e auditimit të vendosura nga Audituesi i Përgjithshëm, të cilat përfshijnë standardet e caktuara nga Bordi i Standardeve të Auditimit dhe Sigurisë, që zbatohen në profesionin e auditimit në Australi. Në përputhje me këto standarde, auditimet e performancës dhe auditimet e pasqyrave financiare janë të dizajnuara për të siguruar një nivel të arsyeshëm sigurie. Një numër raportesh, duke përfshirë Raportin vjetor të Projekteve të Mbrojtjes Madhore, ofrojnë një nivel më të kufizuar të sigurisë.

ANAO ka për qëllim ofrimin e programeve të integruara të raporteve të auditimit, me cilësi të lartë, brenda afateve kohore, me kosto efektive dhe të kryera në përputhje me Standardet e Auditimit të ANAO-së. Nëpërmjet kësaj metodologjie, ANAO synon gërshetimin e nevojave dhe pritshmërive të publikut dhe grupeve të interesit, duke përfshirë këtu Parlamentin, Qeverinë dhe subjektet e audituara dhe të ndikimin në rritjen e vlerave në performancën e sektorit publik, llogaridhënie dhe transparencë.

Zyra Kombëtare e Auditimit të Australisë mbështet në vlerat e Shërbimit Publik Australian (SHPA) siç përcaktohet në Ligjin e Shërbimit Publik të vitit 1999. Përveç vlerave të SHPA-së, ANAO vë theks të veçantë në respektin, integritetin dhe vlerat e shkëlqyera që lidhen me vlerat e SHPA-së dhe adresojnë aspekte unike të punës dhe mjedisit operativ të Zyrës Kombëtare të Auditimit të Australisë. Vlerat e ANAO-së e udhëheqin këtë zyrë në kryerjen e funksioneve të saj me objektivitet, paanësi dhe në të mirë të interesit të Kuvendit, Qeverisë dhe të publikut.

Zyra Kombëtare e Auditimit të Australisë është e organizuar në pesë drejtime funksionale:

Grupi i Shërbimeve të Auditimit të Sigurisë **(AASG)**[2] mundëson siguri të pavarur mbi pasqyrat financiare dhe administrimin financiar të të gjitha njësive të Qeverisë Australiane. Ky grup gjithashtu, kryen vlerësime mbi sigurinë.

[2] AASG - Assurance Audit Services Group

Grupi i Menaxherial i Korporatës **(CMG)**[3] kryen funksione të shërbimeve mbështetëse të Zyrës Kombëtare të Auditimit, bazuar në njohuritë e specializuara, praktikat e mira dhe teknologjinë. Shërbimet përfshijnë Menaxhimin e Burimeve Njerëzore, Menaxhimin Financiar, Teknologjinë e Informacionit dhe Sigurinë, Komunikimin (përfshirë strategjinë dhe ndryshimet Institucionale) dhe Mbështetjen për Strehim, të cilat janë të dizajnuara për të ndihmuar dhe mundësuar realizimin e qëllimeve tona dhe rezultateve të auditimit.

Grupi i Shërbimeve të Auditimit të Performancës **(PASG)**[4] kontribuon në përmirësimin e administrimit dhe llogaridhënies në sektorin publik duke kryer auditime të performancës në njësi të ndryshme të Qeverisë Australiane, duke reflektuar rekomandime mbi vlerësimin e sigurisë, si edhe duke botuar artikuj apo studimeve që lidhen me objektin e punës së tyre.

Grupi i Marrëdhënieve dhe Shërbimeve Profesionale **(PSRG)**[5] ofron kontabilitet teknik, auditim dhe këshillim ligjor dhe mbështetje për grupet e shërbimeve të auditimit dhe Audituesi e Përgjithshëm, krijon, menaxhon dhe monitoron zbatimin e strukturës për sigurimin e cilësisë dhe menaxhon marrëdhëniet me jashtë të ANAO-së.

Grupi i Sigurimit të Sistemeve dhe Analizës së të Dhënave **(SADA)**[6] siguron mbështetje dhe burime në fushën e IT-së për auditimet e performances dhe auditimet e sigurisë, me staf të aftësuar dhe me përvojë profesionale dhe teknike, duke përfshirë fusha si menaxhimi i projekteve, administrimi i sistemeve, zhvillimi i bazës së të dhënave dhe analizimi i tyre dhe menaxhimi i sistemeve financiare.

Audituesi i Përgjithshëm emërohet nga Guvernatori i Përgjithshëm me rekomandimin e Komitetit të Përbashkët të Llogarive Publike dhe Auditimit (KPLPA) dhe Kryeministri. Si një zyrtar i pavarur i Kuvendit, Auditori i Përgjithshëm ka liri të plotë në kryerjen ose ushtrimin e funksioneve apo kompetencave të tij. Në veçanti, Audituesi i Përgjithshëm ka autonomi të plotë për të vendosur në lidhje me:

- nëse duhet të kryhet apo jo një auditim i veçantë;
- mënyrën se si duhet të kryhet një auditim i veçantë; ose
- prioritetin që i duhet dhënë çdo çështjeje specifike.

Megjithatë, pavarësisht nga sa më sipër, gjatë ushtrimit të funksioneve apo kompetencave të tij, Audituesi i Përgjithshëm duhet të ketë parasysh prioritetet e planit të auditimit të Parlamentit, siç përcaktohen nga

[3] CMG - Corporate Management Group
[4] PASG - Performance Audit Services Group
[5] PSRG - Professional Services and Relationships Group
[6] SADA - Systems Assurance and Data Analytics Group

Komiteti i Përbashkët i Llogarive Publike dhe Auditimit.

Në bazë të Ligjit për Audituesin e Përgjithshëm të vitit 1997, funksionet e Audituesit të Përgjithshëm janë:

- auditimi i pasqyrave financiare të entiteteve të Federatës Australiane, të kompanive dhe filialeve të tyre;
- kryerja e auditimeve të performancës, rishikimi i rekomandimeve ose masave të marra nga auditimet e performancës, për entitetet e Federatës Australiane, kompanitë apo filialet e tyre, përveç ndërmarrjeve qeveritare të biznesit;
- kryerja e auditimeve të performancës për Partnerë të Federatës Australiane, sipas nenit 18B të Ligjit;
- kryerja e auditimeve të tjera, bazuar në ligje specifike ose në përputhje me nenin 20 të Ligjit; dhe
- raportimi drejtpërdrejt në Parlament ose tek një Ministër për çdo çështje të rëndësishme.

Zyra Kombëtare e Auditimit të Australisë (ZKAA) e mbështet Audituesin e Përgjithshëm në funksionet e tij.

Zoti Grant Hehir, Audituesi i Përgjithshëm Zyra Kombëtare e Auditimit të Australisë (ZKAA)

Zoti Grant Hehir filloi mandatin tij si Auditues i Përgjithshëm i ZKAA më 11 Qershor 2015.

Përpara emërimit të tij si Auditues i Përgjithshëm për Australinë, Grant shërbeu si Auditues i Përgjithshëm i Uellsit të Ri Jugor **(NSW)**[7] nga Nëntori i 2013-ës deri në Qershor të 2015-ës. Ai ka punuar për qeverinë e shtetit të Viktorias në periudhën 1998-2013 në funksione kryesore si Sekretar i dy departamenteve: Departamentit të Thesarit dhe Financave dhe Departamentit të Arsimit dhe Trajnimit.

Zoti Grant ka ushtruar gjithashtu funksione në role të larta ekzekutive në Departamentin e Financave të Federatës së Australisë. Ai është anëtar i CPA Australia dhe Institutit të Administratës Publike të Australisë.

Historiku i krijimit të ZKAA

Me rastin e krijimit të Federatës së Australisë dhe mbledhjen e parë të Parlamentit, në Melburn në maj 1901, detyra e saj e kryesore ishte të fillonte ndërtimin e institucioneve të nevojshme të qeverisë kombëtare. Ligji i katërt i miratuar nga Parlamenti ishte Ligji i Auditimit 1901, i cili krijoi zyrën e Audituesit të Përgjithshëm.

Audituesi i Përgjithshëm kishte për qëllim të ishte një zyrtar i pavarur dhe i paanshëm publik që mund të vëzhgonte administratën e Federatës Australiane dhe të jepte vlerësime të vërteta dhe objektive mbi gjendjen e të ardhurave publike pa u influencuar nga qeveria apo interesa të tjera të jashtme. Roli i

[7] NSW - New South Wales

Audituesit të Përgjithshëm shihej si rol themelor për qeverisjen e mirë.

Me kalimin e viteve, dispozitat e ligjit të Auditimit janë amenduar, me qëllim që roli i Audituesit të Përgjithshëm të mbetet koherent dhe në përputhje me mjedisin modern të sektorit publik. Mandati i Audituesit të Përgjithshëm është zgjeruar për të përfshirë auditimet e pasqyrave financiare në të gjitha njësitë e Qeverisjes Australiane dhe auditimet e performancës së programeve dhe entiteteve të sektorit publik, duke përfshirë Partnerët e Federatës Australiane.

Ligji i Audituesit të Përgjithshëm 1997 (i cili zëvendësoi Ligjin e Auditimit) u miratua në tetor 1997 dhe shënoi një epokë të re për ANAO-në. Pavarësia dhe mandati i auditimit të Zyrës u forcuan dhe Audituesi i Përgjithshëm u bë "Zyrtar i Parlamentit". Përveç kësaj, Audituesi i Përgjithshëm emërohet për një mandat dhjetëvjeçar.

Në vitin 2001, ANAO festoi 100 vjetorin si institucion i Federatës Australiane. Për të përkujtuar këtë moment historik, ANAO urdhëroi nxjerrjen e një dokumentari, të titulluar: "Nga Llogaria në Llogaridhënie. Historia një shekullore të Zyrës Kombëtare të Auditimit të Australisë."

Përktheu: Silvana Ramadani, Audituese

Departamenti i Auditimit të Performancës

GJYKATA MAROKENE E LLOGARIVE

Auditimi i jashtëm i financave publike nga një Institucion Suprem Auditimi (SAI) është një parakusht thelbësor i auditimit më të lartë të financave publike, diktuar nga kërkesat e qeverisjes së mirë, dmth llogaridhënia, transparenca dhe demokracia. Në këtë drejtim, Maroku, si të gjitha shtetet moderne, vendosi të ngrejë Gjykatën e Llogarive në nivelin e një institucioni/organi kushtetues që i beson auditimin e zbatimit të akteve buxhetore (ligjet e financave) dhe raportimin për të gjitha aktivitetet e tij duke ndihmuar Parlamentin, Ekzekutivin/Qeverinë dhe institucionet e vartësisë. Gjithashtu, me qëllim promovimin e politikës së decentralizimit, kushtetuta krijoi Gjykatat rajonale të Llogarive, me titull e mision kontrollin e llogarive dhe menaxhimin territorial të tyre.

Misionet dhe rolet që i atribuohen ligjërisht juridiksioneve financiare janë të mirëpërcaktuara për të ushtruar një kontroll të integruar dhe të balancuar mbi të gjitha palët e përfshira në menaxhimin e financave publike, përkatësisht menaxherët, kontrollorët dhe kontabilistët.

Vlen të përmendet se kontrolli i kryer nga juridiksionet financiare nuk është më i përqendruar si në të kaluarën vetëm në rregullshmërinë dhe pajtueshmërinë e akteve të ndryshme të menaxhimit, por në të gjitha aspektet e tjera që lidhen me to. Përveç kësaj, ky kontroll synon qasjen e orientuar drejt vlerësimit të rezultateve, rezultateve të arritura nga audituesit qeveritarë në aspektin e efektivitetit, ekonomicitetit, eficiencës, mjedisit dhe etikës (5E).

Duke ndjekur objektivin e vet themelor, pjesëmarrjen aktive në racionalizimin dhe optimizimin e menaxhimit të fondeve publike, në kontekstin ekonomik dhe financiar, kombëtar dhe ndërkombëtar ky kontroll është zgjeruar në misionet e reja duke përfshirë kontrollin e shpenzimeve të partive politike, financimin e fushatave zgjedhore dhe deklarimin e detyrueshëm të pasurive. Ky zgjerim pa dyshim ka forcuar transparencën në çështjet publike.

Mandati

Gjykata e Llogarive është e ngarkuar me një rol suprem mbikëqyrës që ka të bëjë me auditimin dhe kontrollin e zbatimit të akteve buxhetore. Në këtë drejtim, ajo kryen një kontroll të dyfishtë: kontrollin e juridiksionit dhe kontrollin e menaxhimit bazuar në rezultatet dhe auditimin e performancës.

Kështu, në bazë të ligjit ajo kontrollon rregullshmërinë e të ardhurave dhe shpenzimeve në lidhje me subjektet nën kontrollin e saj dhe vlerëson menaxhimin e tyre.

Gjykata e Llogarive kontrollon mbikëqyrjen e deklarimit të pasurive, llogaritë e partive politike dhe rregullshmërinë e shpenzimeve që lidhen me operacionet zgjedhore.

Gjykata ndihmon gjithashtu Parlamentin dhe Qeverinë/Ekzekutivin dhe fushat që janë nën autoritetin e saj. Ajo i raporton Mbretit për të gjitha aktivitetet e saj në raportin vjetor.

Evolimi i strukturës institucionale

Institucioni i lartë i auditimit të financave publike është krijuar në mënyrë progresive dhe karakterizohet nga katër faza kryesore:

1960: Institucioni i Komisionit Kombëtar të Llogarive

Kontrolli i financave publike u sigurua nga Komisioni Kombëtar i Llogarive i themeluar në vitin 1960, i cili ka qenë i lidhur me Ministrinë e Financave. Veprimtaria e tij ka qenë e kufizuar pasi kryente një verifikim superior të kontabilitetit të një natyre administrative më shumë se të një ekzaminimi juridik.

1979: Krijimi i Gjykatës së Llogarive

Viti 1979 dëshmoi themelimin zyrtar të Gjykatës së Llogarive si një Institucion Suprem i Auditimit të Financave Publike, në përputhje me Aktin nr. 12-79. Sipas dispozitave të nenit 1 të këtij ligji, Gjykata është përgjegjëse për:

- sigurimin e kontrollit më të lartë të ekzekutimit të ligjeve të financave;
- përcaktimin e rregullshmërisë së veprimtarisë të të ardhurave dhe shpenzimeve të organizmave që i nënshtrohen kontrollit të saj dhe nëse paraqitet rasti, nxjerrja e standardeve që rregullojnë veprime të tilla;
- kontrollin dhe vlerësimin e menaxhimit të organizmave nën autoritetin e tij;
- raportimin te Mbretëria për gjithë aktivitetin që zotëron.

1996: Promovimi i Gjykatës së Llogarive në rangun e Institucionit Kushtetues

Promovimi i Gjykatës së Llogarive, në vitin 1996, në rangun e Institucionit Kushtetues, duke ndjekur shembullin e subjekteve të ngjashme në vendet e zhvilluara, tregon vullnetin e Mbretit për të parë Gjykatën në mënyrë aktive si pjesëmarrëse të menaxhimit publik

duke luajtur plotësisht rolin si një institucion i lartë i auditimit. Kapitulli X i Kushtetutës shpreh qartë se "Gjykata e Llogarive është e caktuar për të siguruar kontrollin suprem të ekzekutimit të ligjeve të financave". Kushtetuta parashikon gjithashtu krijimin e Gjykatave Rajonale të Llogarive, përgjegjëse për kontrollin e llogarive dhe menaxhimin e Këshillave Lokale si dhe grupimeve të tyre.

2004: Shpallja e Kodit të Juridiksioneve Financiare

Në zbatim të dispozitave kushtetuese të lartpërmendura, Akti nr. 62-99, që përbën Kodin e Juridiksioneve Financiare, u shpall më 13 qershor 2002. Ky kod i ri ka lejuar evoluimin e Gjykatave të Financave Publike në Marok në nivelin e standardeve ndërkombëtare, si dhe zgjerimin e fushëveprimit të kompetencave dhe autonomisë së tyre.

Ky Kod ka vendosur dispozitat e përcaktuara me Kushtetutë duke krijuar Gjykata Rajonale të Llogarive (RCA). I gjithë grupi i dispozitave ligjore është hartuar në tre libra:

- Libri I: Dispozita në lidhje me Gjykatën e Llogarive;
- Libri II: Dispozitat në lidhje me Gjykatat Rajonale të Llogarive;
- Libri III: Statuti i Magjistraturës së Gjykatave të Financave Publike.

2010: Dhoma e Deklarimit të Pasurive ka për detyrë verifikimin e deklaratave të pasurive të zyrtarëve qeveritarë dhe auditimin e llogarive të partive politike dhe fushatave zgjedhore.

2011: Forcimi i kompetencave kushtetuese të Këshillit të Evropës në kushtetutën e korrikut 2011.

2013: Krijimi i Dhomës së katërt përgjegjëse për sektorët e bujqësisë dhe zhvillimit ekonomik.

-Krijimi i një njësie koordinuese për RCA.

2014: Krijimi i dhomës së auditimit të Pajtueshmërisë.

2015: Krijimi i fasiliteteve të reja të trajnimit.

2016: Themelimi i 12 Gjykatave Rajonale të Llogarive në përputhje me procesin e Rajonalizimit të Avancuar në Marok;

Amendimi i ligjit nr.62-99 për të qenë në pajtim me kushtetutën e re;

Krijimi i njësive të standardeve dhe cilësisë;

Përgatitja për vërtetimin e llogarive të shtetit në vitin 2020 sipas ndryshimit të fundit në ligjin e ri organik të financave të vitit 2015.

Gjykata publikon të gjitha veprat duke përfshirë raportet e saj specifike dhe vendimet e juridiksionit (neni 148 i Kushtetutës së vitit 2011).

Ajo i paraqet Mbretit një raport vjetor mbi të gjitha aktivitetet e saj. I njëjti raport i dërgohet dhe Kryetarit të Qeverisë dhe Presidentëve të dy

Dhomave të Parlamentit. Ky raport publikohet në Buletinin Zyrtar të Mbretërisë para se t'i shpërndahet publikut të gjerë.

Fjalimi mbi aktivitetet e Gjykatës mbahet para Parlamentit nga Presidenti i Parë, i pasuar me diskutime. Për të përmbushur misionin e saj kushtetues, Gjykata publikon pjesën më të madhe të punës në formën e raporteve në faqen e saj të internetit (www.courdescomptes.ma).

Raportet kryesore i nënshtrohen analizave dhe komenteve nga mediat kryesore të Marokut.

Disa dokumente ose informacione mbi këto botime publikohen gjithashtu në gjuhën angleze në faqen zyrtare të Gjykatës.

Përktheu: Eriola Hoxha, Audituese

Departamenti i Auditimit të Buxhetit të Shtetit

Table of Contents

Title	Author	Page
How EU pre-accession aid helped us modernize and shape the future	Dr. Bujar LESKAJ Chairman, ALSAI *Interview in ECA Journal nr.9, 2018*	**199**
2018 GALF – a forum for a frank and open exchange between world leaders in public audit	Interview with Klaus-Heiner LEHNE, ECA President *ECA Journal nr.5, May 2018*	**205**
The Role of Supreme Audit Institutions in enhancing accountability, transparency and integrity in the public sector	Report from the conference organized by the Bulgarian National Audit Office during the Bulgarian Presidency of the Council of the European Union	**209**
Essential professional skepticism for a quality audit	Prof.Dr.Hysen ÇELA Chairman IEKA	**221**
Differences Between U.S. Government Accountability Office and Albania High State Control Approaches Toward Performance Audit with a Focus on Measuring	Alma SHEHU, Auditor ALSAI	**227**

the Effectiveness of Government Programs		
Internal Controls in the USA: Lessons learned to share with Albania	Alfonc GABILI, Auditor ALSAI	**255**
A SAI in Congress: GAO's position and audits towards U.S. Congress	Gaston MOONEN, Directorate of the Presidency, ECA *ECA Journal Nr.6-7, June- July 2018*	**279**
Accountability of parliaments contributing to the balance of powers	Gaston MOONEN, Directorate of the Presidency, ECA Interview with Daniele Lamarque, ECA Member *ECA Journal Nr.6-7, June- July 2018*	**285**
Changes need a person behind them	Dr. Arnus DULKYS, Auditor General of the Republic of Lithuania, *INTOSAI Journal, Summer 2018*	**291**
Transforming the world through stustainability efforts	Shourjo CHATTERJEE, Accountant General SAI of India *INTOSAI Journal, Summer 2018*	**295**

Capitalizing on standards, knowledge sharing to audit disaster recovery efforts	Betty Carrion RUIZ,Auditor SAI of Ecuador *INTOSAI Journal, Summer 2018*	**299**
Events and activities of ALSAI during May- August 2018	INFO	**303**
The Australian National Audit Office	Profile	**359**
The Court of Accounts of Marocco	Profile	**363**

HOW EU PRE-ACCESSION AID HELPED US MODERNIZE AND SHAPE THE FUTURE

Interview with Mr. Bujar Leskaj, Chairman of Albania's Supreme Audit Institution (ALSAI)
Published in ECA Journal, no.9, 2018

Since the beginning of my mandate in 2012, we as SAI had clear in mind that complying with Copenhagen Criteria (accession criteria) in the field of external public audit, for a European country as Albania, which is seeking accession in the EU it required strong modernization efforts to bring our audits in line with INTOSAI standards.

By: Bujar Leskaj, Chairman, ALSAI

Question 1: Mr. Leskaj, has the ALSAI received any EU pre-accession aid?

Before starting my mandate, on November 17, 2011, while presenting to Albania's Parliamentary Committee on Economy and Finance the strategic paper for developing ALSAI, I stressed the paramount need for a coherent vision for the SAI, based on best EU countries experiences and rigorous respect of internationally recognized standards. This was the strategic objective number one.

Since the beginning of my mandate in 2012, we as SAI had clear in mind that complying with Copenhagen Criteria (accession criteria) in the field of external public audit, for a European country as Albania, which is seeking accession in the EU it required strong modernization efforts to bring our audits in line with INTOSAI standards.

To reach this goal, in February 2012 we applied to the EU Delegation in Albania to support us. In the meantime, we re-activated the cooperation with SIGMA that started a training program for our auditors in mid 2012 and established very good relations with the Commission's DG-Budget. A Senior Advisor to DG-Budget Director General came in November 2012 in Tirana to advice us and our internal stakeholders (MPs, experts in law and public finances, civil society organizations, academic circles and the media) during the public discussions on the SAI new draft law in full compliance with the ISSAIs. Later,

the DG-Budget addressed also the Instrument for Pre-accession Program (IPA) in Brussels with the idea that it would have been fruitful a consistent support to modernize the ALSAI.

As a result, we learnt in 2015 that under the IPA 2013 Program, we as SAI have been granted by the EU a twinning project worth 2.1 million EURO. Taking advantage of the opportunity given by the IPA Program for the beneficiary institution to orient the work during project tender procedures in finding the most adequate twinning partners within the EU countries, we used it. We had in mind the Supreme Audit Office of Poland (NIK) and the Croatian State Audit Office…

Question 2: Why?

Answer: We had established very good working relations with them. In July 2012, two weeks after we signed in Warsaw the Cooperation Agreement with the Polish NIK, based on our motto "Experentia mutua Omnibus prodest", the then President of NIK, Mr. Jacek Jezierski welcomed in the training center in Warsaw the first group of 15 Albanian auditors. They got trained on financial audit and on compliance audit procedures and risk assessment.

Our auditors had the opportunity to see in place new audit approaches and confront their up-to-date experiences. It was a substantial help for us. We sent in continuity several other groups of auditors, who gained valid experience. The same, although at a minor scale(due to concrete possibilities) happened with the Croatian State Audit Office after we signed the cooperation agreement with them in November 2012. They also opened the door for our auditors.

Question 3: Was your orientation successful?

Answer: Yes. I think it was the key to success for the EU pre-accession support we received. On February 17, 2016, a twinning project contract was signed between the ALSAI and the two partner SAIs from the EU Member States, the Polish NIK (as senior twinning partner) and the Croatian State Audit Office, as junior partner. In March 2016, I signed with NIK President, Mr. Krzysztof Kwiatkovski in Warsaw a memorandum of understanding, in which both SAIs engaged in working together to implement the twinning project. The Project received also full support from the SAI of Croatia, in particular the Auditor General Mr. Ivan Klesic.

The project started on March 16, 2016 and ended on July 13, 2018. For the implementation of this project, our twinning partners engaged in 107 missions to improve ALSAI's audit capacities.

Together with our EU project partners, we were looking at completing three main objectives: (i) improve our legal

framework in audit, (ii) strengthen our institutional capacities and (iii) increase the impact of our audits.

Question 4: Did the project roll up well?

Answer: I think yes. For the first objective, our twinning experts analyzed ALSAI's legal framework vis-à-vis compliance with INTOSAI standards and adoptable models of EU Member States SAIs. They provided practical guidelines for the implementation of the new SAI law in specific areas and an Action Plan for drafting bylaws. To complete the second goal, our project partners analyzed SAI's internal regulation and came with proposals to review and amend it in accordance with our new basic law, providing new approaches to compliance, financial and performance audits, based on their experiences home. They analyzed the regulatory acts for ALSAI's relations with the Parliament and concrete practices on the relations between the two institutions and came with a draft Guideline on institutionalizing our relations with the Parliament, as well as a plan with measures for implementing this guideline. They analyzed also the legal framework of our practices on following up the implementation of our recommendations.

In total, they:

1. analyzed the applied new SAI law gaps and identified the potential barriers in implementing the law
2. developed proposals for the institutionalization of SAI's relations with Parliament
3. developed the ALSAI IT Audit Manual
4. reviewed and updated the Performance Audit Manual
5. reviewed and updated the Financial Audit Manual
6. developed audit methodology and approach for financial statements audit
7. developed an overall strategy for the audit process-planning phase
8. developed an overall strategy for SAI's internal communication
9. developed an overall strategy for SAI's external communication
10. Facilitated the study visits of our auditors in Poland, Croatia and the Netherlands to learn from the experience of peer auditors in respective SAIs.

I appreciate in particular the commitment and direct involvement of Project leader, Mr. Wojciech Kutyla, Deputy President of NIK and of Mr. Jacek Jezierski, Senior Advisor to NIK President.

Question 5: So, they did a lot of work. What was your reply to the outcomes of this work?

Answer: We mobilized all our human resources to partner with and support

all twinning missions. On June 30, 2017, I issued an internal order for the implementation by ALSAI of all the recommendations coming from the Twinning Project missions. This decree was followed by a precise action plan and two implementation matrixes, determining the responsible people inside ALSAI and fixed deadlines for fulfilling the recommendations. Now, we can say that together with the twinning experts, we were able to:

- improve the audit methodology in the fight against corruption and fraud;
- review and update the performance audit manual, as well as intensively train our auditors in this area;
- complete the manual on quality and assurance control and the *check-lists* for this process;
- further develop the risk-based approach to financial and compliance audits through drafting the annual audit plans for 2017 and 2018;
- develop the IT audit manual;
- develop IT audit modules in standard training for our auditors;
- create the Helpdesk;
- review the Financial and Compliance audit manuals;
- produce the Glossary of Audit Terms;
- enact a Sustainability Plan for what will happen after Project;
- implement a scheme for managing and documenting the audit work time;
- review procedures and practices for the professional development of ALSAI auditors;
- determine the desired competencies and components for the certification procedure of our auditors;
- develop procedures for continuous training.

Question 6: During the project, did you develop pilot audits as well?

Answer: The performance audit and financial audit manuals were pilot tested during four performance audits, three financial audits and one IT audit selected from the ALSAI's annual audit plan for 2017 and following risk assessment, with eight different audit teams, under the supervision of Polish and Croatian experts. The twinning experts gave support and at the audit planning, audit evidence gathering and reporting stages. The experts jointly reviewed the progress with ALSAI teams.

The pilot audits tested the process set out in the upgraded manuals and guidelines and identified gaps and needs for improvement, including practical examples in the manual to

make them more specific and relevant to Albanian context.

The experience gathered by our auditors from the pilot audits was substantial. During the implementation of the project, 6 study visits were also conducted. ALSAI auditors were able to gain experience from Polish and Croatian colleagues regarding all the phases of performance, financial and compliance audits, as well as regarding the fight against corruption and fraud, the procedures for quality control and assurance, the policies for communicating the results of audit to the public and enhancing transparency, as well as human resources policies aimed at increasing the professional capacities of auditors.

Question 7: How will you use in the future the experience gained by the project?

Answer: The EU pre-accession support via the Twinning Project helped us complete the objectives of our Development Strategy 2013-2017. Especially, we received substantial aid in achieving four out of six main objectives, respectively the goal No. 1: **Amend the legal and regulatory basis of ALSAI in accordance with international standards and European good practices,** the Goal No. 2: **Increase audit capacity building and audit quality,** No. 3: **Increase the quality and number of Performance Audits and** goal No. 4: **Re-engineer the use of IT in audits and develop the IT Audits** during 2016-2017. Good part and merit for us declaring that the objectives of the ALSAI Development Strategy 2013-2017 were realized at 80 percent goes to the EU IPA 2013 Twinning Project. We are working to consolidate these achievements.

During the annual meeting of INTOSAI Capacity Building Committee (CBC) in Kuwait city on September 03-05, 2018, together with the Polish SAI (NIK), we presented our twinning experience in front of a joint meeting of the CBC with the INTOSAI-Donor Committee.

Thanks to the experience gathered from the Project, especially to the preparation of the Methodology for drafting strategic and annual plans, we drafted and launched the ALSAI Development Strategy 2018-2022, united in ambition and determination and projecting the ALSAI as a model organization to serve the citizens for the years to come.

As a conclusion, by thanking you from the ECA Journal for the opportunity to address our community of public external auditors in Europe and the European Court of Auditors for supporting ALSAI auditors with precious internships I can say that the support of the EU that we received so far has helped us a great deal in modernizing our capacities, consolidating our present and shaping our future.

Thank you!

By: Bujar Leskaj, Chairman, ALSAI

2018 GALF - A FORUM FOR A FRANK AND OPEN EXCHANGE BETWEEN WORLD LEADERS IN PUBLIC AUDIT

Published in ECA magazine no.5, May 2018

The ECA receives annually many visitors and hosts numerous meetings and conferences. But the 2018 GALF meeting was clearly one out of the ordinary, with leaders in public audit from supreme audit institutions (SAIs) from almost all continents participating. ECA President Klaus-Heiner Lehne chaired the to day meeting and looks back at concept, contents and characteristics of the 2018 GALF and this forum for a high-level exchange between heads of public audit bodies in general.

Interview with Klaus-Heiner Lehne, ECA President

GALF as G20 in audit

From his enthusiasm, one can easily tell that ECA President Klaus-Heiner Lehne looks back at a pleasant and fruitful 2018 GALF meeting at the ECA. He explains that the GALF is a sort of 'G20' for the public audit world, adding that such a label might not be totally correct. Not the least because there are more than 20 members and the countries represented are not identical to those of the real G20. Moreover, the concept and format are not the same. 'It is a possibility for world leaders in public auditing to meet and discuss topical issues of common interest. And like the 'G20' GALF is a truly global forum with heads and representatives of SAIs from all parts of the world, from Australia to 'G20' GALF is a truly global forum with heads and representatives of SAIs from all parts of the world, from Australia to China to the US. And of course from several European countries.'The ECA President considers GALF to be a great opportunity to exchange ideas on important topics with other heads of SAIs from all over the world.

'Although we are of course a European institution, we find that many issues are of relevance for SAIs globally and I find particularly useful to also discuss those issues in a global context. It helps to go beyond the European perspective and look at it from a different angle.' He underlines that auditors do not work in a vacuum: 'The audit community must

share ideas and concerns to remain future-proof and continue adding value through its work on behalf of citizens.'

Another issue that he finds very important is the rather informal setting and the limited number of participants. 'This allows for open discussion where new ideas can be developed. After all, and that is the essence of the GALF to me, it is an idea factory; a forum where new ideas are created for how to solve important issues we are facing today or tomorrow in the world of public auditing.' This year GALF had exactly 20 participants, and in addition one SAI participating as a guest – the Accounts Chamber of the Russian Federation. As to the GALF membership, Klaus-Heiner Lehne specifies that the number of participating countries is limited and that a new membership requires the consent of all members. 'There is a maximum number of participating countries. This is necessary to preserve the informal and rather intimate format of the forum. Also in this respect the GALF is different from INCOSAI, the global congress of supreme audit institutions organised once every (SAIs) three years by INTOSAI. GALF was set up to offer a forum where certain issues could be discussed at a high level, but in an informal setting. INCOSAI serves a different purpose and can therefore not offer this possibility. This also means that the SAIs are in principle represented at the highest level.'

Becoming host of a GALF meeting

As to why the ECA became the hosting SAI for the 2018 GALF the ECA President explains that any participating SAI can bring forward its candidature to host the next GALF. 'And this is what we did during the 2017 GALF hosted by the Danish audit office, Rigsrevisionen. The decision that the ECA would host this year's GALF was then taken by the members. My experience is that SAIs that want to host the next GALF talk about this informally before the question is put to a vote and agree on who should host the next meeting or the one thereafter. This nicely reflects the consensual character of the forum.' The 2017 GALF in Denmark was actually the first GALF for Klaus-Heiner Lehne, which he recalls was very well organised and a nice example of how it can be done. 'They set the bar quite high. There the discussions focused on strategy work in SAIs and the evaluation of the audit work – two very interesting topics. Our aim for 2018 was to meet the standard they set but also not to exceed it in terms of funding and other resources.' He points out that the ECA, like the Danes, did not want to make the organisation of the forum overly expensive. 'In the end, we are talking about taxpayers' money.'

As to the outcome of a GALF meeting the ECA President refers to what he said before:

'For me, GALF should serve as an idea factory. The participants should take these ideas back home and then implement them in their SAI in the way and to the extent they deem necessary and useful. The idea of the forum is not to have any binding or even non-binding resolution at the end. This would destroy its very nature.'

Sharing different perspectives and practices

Talking about contents discussed at the 5th GALF, the ECA President is clearly happy with the two themes selected for the 2018 GALF. 'We proposed the two main themesafter sounding out with other GALF members before how they would perceive these topics. After all, the themes must be relevant and interesting for all members.' He explains that the two topics the ECA selected – Carrying out performance audits in a political context: what are the limitations? On the first day, and Communicating audit findings in a digital world: challenges and opportunities on the second day – were very well received by the participants. 'This was for example also shown by the open discussions we had on them, with very diverse perceptions ventilated on the first theme and diverse practices on the second theme. On the latter we concluded that, despite certain risks and loopholes regarding digital and social media, as SAIs we will have to use these means also to reach out to stakeholders and broader public.'

Speaking about reaching the broader public: while the ECA as the host organisation has provided information regarding the 2018 GALF meeting on its website before, during and after the meeting, Klaus-Heiner Lehne puts this into perspective: 'Public uptake is not the main objective of the forum. If participants think too much abort public attention they might stop thinking and talking freely. What might in the end get to the public's attention is what changes in the respective SAI's work subsequent to the GALF meeting.'

Aiming for and informal and thought-provoking discussions

As to what made the 2018 GALF stand out from the other GALF the ECA President presents a rather balanced picture: 'Every host is completely free in how to organize the event.' The particularly emphasised the innovative character of this year's meeting in Luxembourg. 'The format we was used was very different from the one last year.

I think we were very lucky with our moderators who did an excellent job keeping the discussions vivid and focused. I am very grateful to our colleagues from the Swiss Federal Audit Office, Michel Huissoud and Brigitte Christ. And the key note speakers, Ann

Mettler of the European Commission and Jörg Müller-Lietzkow, professor in Media Studies of the University of Paderborn, were extremely good in kicking off the discussions and giving them the right direction.' But he also underlines that in the end, one does not need to completely re-invent a GALF meeting each time. 'We also tried to learn from good practices of previous hosts. For example, we built on the work done by our Danish colleagues as regards the country papers submitted by the participating SAIs in advance.'

The ECA President emphasises that the ECA wants to preserve the informal character, by keeping the number of participants reasonably low and the level of reprezentatives high. 'This event must remain as informal as possible to preserve its unique character.

As host, I think it is important not to overload the event with presentations and formal elements. The discussions should be frank and open. And they must be moderated in a way that pays respect to the different cultural, political and regulatory backgrounds of the participants, so to ensure that each and every participant feels included and valued.'

Looking out for new exchanges at the 2019 and 2020 GALF meetings

For Klaus-Heiner Lehne this year's GALF meeting was also a personally enriching experience, not the least thanks to the many interesting ideas brought forward by his colleagues from around the world: 'To see the topics we discussed from a different angle and against other background was particularly useful. In the end, our approaches will always be European, but tested and refined in discussion with pople from other places of the world.'

The 6 GALF meeting will be hosted by China next year, followed by India in 2020.

Klaus-Heiner Lehne is convinced that both the Chinese and the Indian SAIs will provide an excellently prepared event with again very interesting and fruitful deliberations. 'One important feature of the GALF is that every host is completely free in organising the event both in terms of content and structure. It might be very different from what we did. I do think, however, that at this year's GALF meeting here at the ECA, choosing the maximum number of participants in a GALF meeting and level of representation, we have taken the necessary arrangements to secure the meeting's unique character for the future.'

By: Klaus-Heiner Lehne, ECA President

THE ROLE OF THE SUPREME AUDIT INSTITUTIONS IN ENHANCING ACCOUNTABILITY, TRANSPARENCY AND INTEGRITY IN THE PUBLIC SECTOR

Organised by the Bulgarian National Audit Office during the Bulgarian Presidency of the Council of the European Union

United we stand strong, and strength bears independence

Sofia, 15 May 2018

The High-level Conference „The Role of the Supreme Audit Institutions in Enhancing Accountability, Transparency and Integrity in the Public Sector", organised by the Bulgarian National Audit Office (BNAO) under the Bulgarian Presidency of the Council of the European Union, took place on 15 May 2018 in Hall 3 of the National Palace of Culture in Sofia. The Conference was attended by Heads and representatives from 26 European Supreme Audit Institutions (SAIs), including 19 EU Member States, and the European Court of Auditors (ECA). The Conference was divided into 4 panels and a discussion forum. In each of the panels, one EU Member State SAI shared the good practices and achievements in the respective field and one EU candidate and potential candidate country SAI presented its view on the challenges it is facing. The purpose of the Conference was the EU Member State SAIs and the EU candidate and potential candidate country SAIs to share their experiences and leading practices in the implementation of the principles of good governance in the public sector - accountability, transparency and integrity. This governance is focused on improving the life of the citizens and to justify their trust in the institutions.

Opening of the Conference by Mr. Tzvetan Tzvetkov, President of the Bulgarian National Audit Office

The Conference was opened by Mr. Tzvetan Tzvetkov, President of the Bulgarian National Audit Office and chair of the meeting. He emphasised that the Republic of Bulgaria is convinced of the European perspective of its neighbours in the region and supports their efforts to implement reforms. Reforms that are being done for the citizens of these countries and not just to meet the requirements for EU membership.

Supreme Audit Institutions of the EU candidate and potential candidate countries are not just an impartial observer of the pre-accession process. They have a key role because they give independent assessments of the reforms conducted by the governments as well as recommendations for intensifying the efforts and work of the institutions. In this way, the Supreme Audit Institutions are one of the driving forces behind the important processes concerning the implementation of reforms in their countries and are becoming a “guarantor” that these reforms will reach their goal.

The Bulgarian National Audit Office supports the efforts of its colleagues from the region to develop further as modern SAIs and to be the “guarantors” for enhancing the accountability, transparency and integrity in the public sector. The good governance of public resources, which founding principles are responsibility, transparency and integrity, is one of the key conditions for a better and safer future for the EU citizens. Responsibility means the understanding that expenditures are not purely done in compliance with the legislation but to bring real benefits to the society - such as quality education, healthcare, transport and administrative services. Transparency means that the society is timely informed about the results of the work of the institutions - whether they fulfil their legal powers, how they manage their budgets, how they protect the interests of the citizens. Integrity is another key factor for the effectiveness of the institutions because the good governance is based not only on rules and procedures but also on shared ethical values in which all SAIs believe and should apply in their work - honesty, objectivity and competence. Improving the governance and accountability in the public sector is impossible if the SAI does not realize its role as model organization. To be truly a model and example of good governance, the SAI must be vested with the necessary institutional

independence which shall be not only constitutionally provided but also financially secured in order to be able to carry out its work objectively, professionally and impartially. The mission of the modern SAI is to carry out audits not only to check compliance with the legislation, but also to determine whether the funds are spent in an effective and efficient way as the main objective is to determine whether the planned results have been achieved. In order to fulfil their powers, the SAIs must have adequate administrative capacity. This also includes the SAIs to have a functioning human resources management system in order to assure highly qualified, motivated and honest employees. Nowadays, the modern SAIs are facing another challenge – to transform into 21st century Supreme Audit Institutions which keep up with the rapid technology development, and are using the technologies to facilitate and improve their activities. This means digitization of the audit work, implementation of modern software products and IT solutions for carrying out audits. The SAI must take into account the stakeholders` expectations and have good cooperation and communication with them so that they could be provided with objective information about the state of the public sector, because the objective information is essential for generating positive changes. Over the years, we have also realised that it is not only important to have proper rules and procedures, but also a value system in which we trust by implementing the principles of integrity and ethics. Moreover, this value system must be shared in order the good governance to be built. In conclusion, Mr. Tzvetkov emphasised on the slogan of the Bulgarian Presidency - "United we stand strong ", which is an expression of the understanding of a common European future and reminded on the whole quote by Stefan Stambolov, a great Bulgarian statesman and author of the first National Audit Office Act: "United we stand strong, and strength bears independence". This according to us is the formula for successful Supreme Audit Institutions.

Welcome speech by Ms. Lilyana Pavlova, Minister for the Bulgarian Presidency of the EU Council 2018

Ms. Lilyana Pavlova, Minister for the Bulgarian Presidency of the EU Council 2018, welcomed the participants and pointed out that the SAIs are not an enemy that the governments should be afraid of, but a partner who helps them to adapt their structures and make them working and complying with the requirements and laws. Minister Pavlova also pointed out

that the event is an important part of the Bulgarian Presidency`s Calendar because of the active role the SAIs have in the integration of the Western Balkans. The exchange of experience between the SAIs of the EU Member States, Western Balkans and Turkey is an important process for better regulations and utilisation of resources. The stability and trust in the public administration, the integrity and supremacy of the law are impossible without the audit institutions. Minister Pavlova also presented a brief video on what have been done so far during the Bulgarian Presidency, with main focus – the EU perspective for the Western Balkans. In this relation she highly acknowledged the efforts of the Bulgarian National Audit Office to meet at a joint Conference in Sofia the Heads of the SAIs of the EU Member States and the Heads of the SAIs of the Western Balkans and Turkey. Ms. Pavlova briefly presented the other focuses of the Bulgarian Presidency related to the debate about the future of Europe, the young people and the multiannual financial framework.

Welcome speech by Ms. Mariya Ilieva, Chairperson of the Public Sector Accountability Subcommittee to the Budget and Finance Committee of the National Assembly of the Republic of Bulgaria

Ms. Mariya Ilieva, Chairperson of the Public Sector Accountability Subcommittee to the Budget and Finance Committee of the National Assembly of the Republic of Bulgaria, welcomed the participants of the Conference and congratulated the Bulgarian National Audit Office for having organised such an event under the Calendar of the Bulgarian Presidency. Ms. Ilieva pointed out that the Parliament is particularly interested in the good cooperation with the National Audit Office. The audit reports are a reliable source of information on the state of the public sector. This helps the National Assembly in the legislative decision-making process and to exercise parliamentary control.

She emphasised the existing good cooperation between the BNAO and the Bulgarian Parliament and illustrated it with examples of audits assigned to the BNAO and their impact - the efficiency and effectiveness of the banking supervision, Sofia Airport EAD, Urban Mobility Center EAD, as well as this year`s assigned audit of the additional costs / transfers to the budgets of the first-level budget spenders. Ms. Ilieva stressed on the fact that the Bulgarian National Audit Office is independent in discharging its responsibilities.

Keynote speech by Mr. Klaus – Heiner Lehne, President of the European Court of Auditors

In his keynote speech **Mr. Klaus – Heiner Lehne, President of the ECA,** emphasised the importance of the high-level conference on such a topical issue - the European perspective and connectivity of the Western Balkans, and mentioned the excellent cooperation between the ECA and the Bulgarian Presidency, established from its very beginning when Minister Pavlova has visited the ECA to present the priorities of the Bulgarian Presidency. The exchange of good practices between SAIs of the Member States and those of the candidate countries is very much the theme of the conference, added Mr. Lehne and expressed the ECA gratitude towards the Bulgarian National Audit Office for providing the opportunity to obtain a clear perspective from the countries of the Western Balkans. Mr. Lehne presented the main results and conclusions from a number of special reports the ECA has published in the recent years concerning the EU spending in the Western Balkans region, and one synthesis report related to the public procurement in the Western Balkans.

Mr. Lehne also shared his views on some of the main topics of the conference: Institutional independence - the SAIs are the guardians of the public finances and citizens' interests – highlighting those things that go well and shining a light on those that do not, which means: free choice of audit topics, conclusions and recommendations, without outside pressure. Good governance in the public sector – essential for citizens' trust in their institutions; SAIs should be leading by example, being a model organization for good governance; their role as auditors should not only be to identify weaknesses but to exchange and disseminate good practices for greater accountability, transparency and integrity throughout the public sector. Communication with stakeholders, in particular with the citizens - nowadays SAIs are facing a challenging and changing political, economic, technological and social environment and they need to respond on time to these new realities which leads to the necessity of developing a solid communication strategy with stakeholders in an increasingly digitalised world; the role of the SAIs is to provide and disseminate clear, reliable and unbiased information about the results of their activity.

Outline of key issues addressed in the event

Panel I: Institutional Independence – Key Factor for SAI Effectiveness

Mr. Wolfgang Wiklicky, Director General in the Austrian Court of Audit, pointed out that only independent Supreme Audit Institutions can play an important role in promoting the efficiency, accountability, effectiveness and transparency of public administration - factors, which are also conducive to the achievement of the Sustainable Development Goals. Unfortunately, the results of the global INTOSAI Survey in 2017 on the performance and capacities of SAIs has revealed that there are some worrisome developments with regard to the independence of SAIs and point out that the SAI independence situation is getting worse in comparison to previous years - the independence of 56% of the SAIs is in danger; the legislator supervises budget applications of 46% of the SAIs; 75% of SAIs suffer from interferences; more than 50% of budgets approved for SAIs do not correspond to their needs; 27% of SAIs cannot publish any reports; 31% of SAIs face restrictions regarding publication of reports; 48% of SAIs cannot hold any public hearings to review their audit; 18% have no full freedom to decide on content and timing of their audit reports. Mr. Wiklicky also added that INTOSAI and SAIs have taken a series of measures for improvement such as approaching the United Nations asking for their and their Member States' support or launching awareness raising programs regarding the importance of independent SAIs for the benefit of citizens.

Mr. Bujar Leskaj, Chairman of the SAI of Albania (ALSAI), gave a presentation on the challenges that the ALSAI is facing since it has started fighting for its independence - from the debates in the Parliament, through the SWOT Analysis made on its institutional independence, till the adoption of the ALSAI Law in November 2014. Mr. Leskaj reminded of the inspiring words of the former Secretary General of INTOSAI, Dr. Josef Moser that “Independence of SAIs is a corner stone for the functioning of States. It strengthens Parliaments in their oversight and control function and is only guaranteed if established in law and enshrined in the Constitution”.

Panel II: On the Road to Value-Driven Audits

The President of the Supreme Audit Office of the Czech Republic, Mr. Miloslav Kala, presented the new approaches to audit. They are in compliance with the conclusions of the X Congress of EUROSAI in Istanbul and in line with the social demand for conducting audit activities that promote efficient public administration and improve the quality of life of citizens in all areas of sustainable development. There are regional specifics which explains why some topics are more emphasised than others. This, however, does not exclude active cooperation between the Supreme Audit Institutions, which must be based on the principles that support the efficiency of such an activity.

Mr. Duško Pejović, President and Auditor General of the State Audit Institution of Serbia, pointed out that the Supreme Audit Institutions serve as important pillars of national democratic systems and play a key role in strengthening the public sector's performance, highlighting the principles of good governance, transparency and accountability. Taking into account the increased interest of external and internal stakeholders and the increasing scope of audit services provided by the SAI, there is an increasing challenge of showing the values and benefits of the SAIs. Responding to and reacting to a changing environment and stakeholders' expectations is a key factor in creating a positive difference in the lives of citizens.

Discussion forum: The SAI – Being a Model Organization for Good Governance

Ms. Tytti Yli-Viikari, Auditor General of Finland, pointed out that the Supreme Audit Institutions are currently improving their capacity to offer relevant and timely audit information. In order to respond to the rapid changes in the operating environment new competencies are being developed. For future-proof SAIs, cooperation with peers and stakeholders is vital. National and global networks are platforms that help us build key competences and develop new practices.

Mr. Seyit Ahmet Baş, President of the Turkish Court of Accounts, pointed out that the good governance can be defined as meeting needs in an order of priority considering public preferences and performing public services in an effective, economic and efficient manner in line with ethical principles and accountability. SAIs' biggest contribution to ensuring good governance happens by strengthening transparency and accountability in fulfilling services and decision-making processes and by presenting violations to the Parliament and public. In line with those principles, the Turkish Court of Accounts, which is a constitutional entity, conducts its activities with the purposes of submitting reliable and sufficient information to the Turkish Grand National Assembly and the public concerning the results of the activity of the public administrations.

In his speech, **Mr. Tomaž Vesel, President of the Court of Audit of Slovenia,** focused on the ways to achieve good governance of the SAI. He raised the question of the "too strong" SAIs, those which are subject of a major public interest, and which are addressed for participation in public debates, including political ones. This, in turn, could damage their objectivity. Another issue that Mr. Vesel highlighted was the recruitment, investment and retention of professional staff to ensure sustainable audit work. He also emphasised the potential contribution of SAIs to public life. The SAIs shall not be just critical towards the past issues, but have and must also be visionary and sustainability oriented. The audit institutions should look beyond on what is currently on the agenda of governments and try to anticipate for example financial problems that might arise in the future.

Mr. Vesel also said that the Court of Audit of Slovenia focuses on issues of social relevance to society, especially in the context of demographic processes related to population aging, changes in demographic structure and migration.

Mr. Besnik Osmani, Auditor General of Kosovo*, stated that the role of the Supreme Audit

Institutions has never been more important than it is today. He highlighted tree main principles the good governance is built on – independence, integrity and trust. Mr. Osmani also pointed out some of the SAI`s activities regarding the implementation of quality control procedures - cooperation with universities and intuitions not only to increase the quality of audit reports but also to increase the impact of work of the SAI in the public life of the country, prevention of conflict of interests and maintaining and developing the professional skills required to carry out audit responsibilities.

Panel III: Administrative Capacity Modernization of SAIs – Example of Good Governance in the Public Sector

Mr. Krzysztof Kwiatkowski, President of the Supreme Audit Office of Poland, stated that the Supreme Audit Institutions have to move from SAIs of monolog to SAIs of dialog. An important challenge faced by Supreme Audit Institutions is the obligation to constantly communicate with the society - to provide it with credible information on the government's work and its effects, comprehensible for the public opinion. This main objective may be achieved by focusing the planned and already conducted audits on real problems; both of the state and the society, and constantly improving the performance of the SAIs.

Mr. Naser Ademi, Deputy Auditor General of the former Yugoslav Republic of Macedonia, and Mr. Sasho Jakovchevski, Deputy Head of IT Audit, gave a presentation on the challenges for modernization of SAO administrative capacities. Mr. Jakovchevski presented the Audit Management System (AMS) and pointed out that it provides standardized audit approach and fast and easy access to audit files with online/real-time monitoring of completion of audit plan activities; AMS also offers the possibility of knowledge sharing (learning from experience) among auditors by providing access to available information from previous and current audits.

Panel IV: Communication with Stakeholders and Increasing the Trust of the Citizens

Mr. Peter Kinsley, Deputy Director of Audit in the Office of the Comptroller and Auditor General of Ireland, gave a presentation on the topic "Views of our stakeholders" and shared the experience of the SAI of Ireland in communicating with stakeholders. What the Office of the Comptroller and Auditor General of Ireland is aiming to achieve with its work is to add value to the organisations that it audits. By presenting recommendations that help not just with their individual performance but also which identifies good practices and improvements that are applicable across the public service. The SAI of Ireland is also aiming to support the process by which the Parliament through the Committee of Public Accounts holds public bodies accountable for the use of those public resources. In conclusion, Mr. Kinsley added that it is still important that the SAI is clear in its communication and constructive in the way it communicates.

Mr. Hayo van der Wal, Senior International Advisor of the Netherlands Court of Audit, gave a presentation on the topic "Trust based on Understanding - Communication with stakeholders and increasing the trust of citizens". He highlighted examples from the Netherlands and other countries as well as he drew the attention of the participants to the activities of EUROSAI and the shared interest of all of the SAIs. He pointed out that only more transparency will lead to insight, which will lead to understanding, which in its turn will lead to trust from the general public. SAIs have a significant role in providing that transparency, insight and understanding as long as they act on behalf of the people.

Mr. Milan Dabović, President of the State Audit Institution of Montenegro, pointed out that the importance of cooperation between the supreme audit institution and Parliament is reflected above all in the

fact that they together make a balanced government accountability system. Through its professional work, the supreme audit institution represents an important partner to the Parliament and its contribution is irreplaceable.

Key messages, outcomes and recommendations

Only independent SAIs can play an important role in promoting the efficiency, accountability, effectiveness and transparency of public administration.

Independence of SAIs is a corner stone for the functioning of States. It strengthens Parliaments in their oversight and control function and is only guaranteed if established in law and enshrined in the Constitution.

The budget and financial independence of the SAIs as well as the disproportionate correlation between the increase of their powers and their financial resources are main issues which limit the SAI activities. It is necessary to develop awareness raising programmes regarding the importance of independent SAIs acting for the benefit of citizens.

One of the good practices among some of the EU Member States regarding the management of the relations between the SAIs and the Parliament is the existence of a parliamentary body designed to deal with the Supreme Audit Institutions.

Exchange of audit information and data between the SAIs will be of benefit not only for the audit institutions but will also contribute to positive changes across the whole public sector.

The quality of audit reports influences how well the Parliament, the auditees, the media and the citizens can use the audit findings and recommendations.

The SAI can ensure the trust of the citizens by presenting clear, balanced and evidence based reports to the Parliament and on matters that can lead to improvements and that can help for the better utilisation of public resources.

It is important that the SAI is clear in its communication and constructive in the way it communicates.

Recruiting capable professional staff and keeping it is important to ensure sustainable audit activities. It is not only important to have proper rules and procedures, but also shared values and to implement the principles of integrity and ethics.

In times of rapid technology development, the modern SAIs are facing the challenge of digitizing their audit work by introducing advanced software products and IT solutions to carry out audits.

ESSENTIAL PROFESSIONAL SKEPTICISM FOR A QUALITY AUDIT

Skepticism is not simply and only at the center of the audit, in fact it is an inherent internal part of most auditors. Such a fact is not very visible to third parties, bearing in mind that these parties, on the one hand, require auditors to be more skeptical, hence to raise their suspicion, and on the other, put pressure on them meet deadlines and carry out audits within tight financial budgets. Precisely, these behaviors of the stakeholders pose a true challenge in the audit process.

By: Prof. Dr. Hysen Çela, Chairman. The Institute of Authorized Accounting Experts of Albania (IEKA)

Opening

External auditors, during their engagement in auditing financial statements and other historical financial information, always adhere to the requirements of technical and professional standards. These standards require that in each case all appropriate procedures be followed and professional skepticism be implemented, particularly emphasized in complex issues of professional judgment.There are many experienced auditors who never lose the will to ask for the figures included in the financial statements and financial reports. The temptation to ask on what basis the figures are calculated and the need to make sure they are as it should be is naturally part of their professional behavior. Skepticism is not simply and only at the center of the audit, in fact it is an inherent internal part of most auditors. Such a fact is not very visible to third parties, bearing in mind that these parties, on the one hand, require auditors to be more skeptical, hence to raise their suspicion, and on the other, put pressure on them meet deadlines and carry out audits within tight financial budgets. Precisely, these behaviors of the *stakeholders* pose a true challenge in the audit process.

Although the concepts of professional skepticism are relatively simple and almost direct, in everyday practice, this issue finds different treatments, mainly due to the lack of a common understanding and the lack of practical guidance on what skepticism is professional and how it should be

implemented and documented in the audit practice.

1. A definition on the notion of professional skepticism

The word skepticism derives from the word "skeptic", which origins in Ancient Greece, "skepticus", and has the meaning "curiosity or reflection". Curiosity means "searching for information by asking, ie, asking." The features commonly associated with being skeptical include questioning and careful observation, seeking beyond what appears and avoiding excessive trust or unproven. Skepticism in a professional environment involves suspicious and distrustful attitude based on a standard of care and implies proper care in the context of professional standards, rules, oversight, processes, negotiation, evidence collection and evaluation, professional judgment, complex business transactions, incentives and different motives, rationalization, etc. The IAASB's International Auditing Standard - SNA 200 requires the use of professional skepticism as a tool to improve the auditor's ability to identify the risks of material anomaly and to react to assessed risks. According to this standard, an audit carried out without a skeptical professional attitude is unlikely to be a qualitative audit. The three components of professional skepticism (i) the attributes of the auditor, (ii) the thinking of the auditor and (iii) the auditor's actions - pervade the entire audit process and are an integral part of the audit quality. In a synthesized way, professional skepticism will be defined as an attitude involving suspicious thinking, alertness to conditions that may indicate possible anomalies due to error or fraud and a critical evaluation of audit evidence.

2. The link between judgment and professional skepticism

Professional skepticism is indispensable for a qualitative professional judgment. However, it is only one of the components that helps the auditor or a field professional to exercise sound professional judgment. For example, despite the fact that a professional may be skeptical, this alone is not enough for a professional to make quality judgments and make the right decisions. So a professional judgment requires, besides skepticism, the necessary accounting and auditing expertise as well as practical experience. In this sense, skepticism can be considered as an instrument to initiate professional judgment, although the latter needs more instruments, including knowledge, skills and rational ways of dealing with problems.

The academic literature of the field, but also the relevant accounting and

auditing standards refer to skepticism with the words "critical thinking and evaluation" related to audit evidence. However, terms such as "critical thinking" and "critical evaluation of audit evidence" are somewhat unclear and leave room for interpretation, especially when it is necessary to analyze and define what are the appropriate levels of critical thinking and evaluation. Also, this uncertainty is increased when assessing how this skeptical behavior is demonstrated and documented against the background of various risks at levels of assertions for amounts in the financial statements, transaction classes or information provided in the explanatory notes to the statements.

The audit literature outlines different perspectives of professional skepticism. The suspicious looks seem to comply with the specific requirements that envisage auditing standards, i.e. the assumption that there are significant risks of fraud, for example, in recognizing income regardless of previous experience in auditing an entity's revenue and despite the competence and integrity of individuals appointed to management bodies. Constant doubt in this regard assumes that there may be a degree of neglect, disability or dishonesty in the historical financial information compilers. Many areas of audit standards seem to have a neutral perspective. For example, "the auditor does not even assume that direction is not dishonest nor does he accept his indisputable honesty". With such an approach, the auditor evaluates the evidence collected carefully and objectively, but not necessarily assuming that it is constantly dealing with direction, inability, or fraud. In conclusion we can say that the performance of professional judgment is assisted by professional skepticism and is accomplished through the ability, knowledge and motivation of the auditor, always keeping in mind the environment in which judgment is conducted.

3. An added focus on professional skepticism

Under the conditions of an economy that tends towards globalization, when relationships between entities from different jurisdictions become natural, business transactions tend to be increasingly complex. It is this growing complexity, which has also influenced the standards of financial reporting, which also tend to be sophisticated. A revolution in the field of information technology plays a minor role, the effects of which are becoming an essential element of the professional activities of the accounting and auditing field.

Financial reporting standards based largely on the principles, reporting a number of elements in the financial statements using concepts such as fair value and a number of accounting issues of recognition and measurement of

elements valuation are greatly increasing the need for knowledge and method specialized in making reasonable and admissible judgments. Through judgments the elements in the financial statements receive value and of course the professionals account for them and record them appropriately. In their verifier's role for the accuracy and reliability of financial reports, auditors consider the fact that increasing complexity in transactions and reporting and control standards increases the need for management judgments, which often occur to be inappropriate for due to subjectivity and conflicts of interest. Under these conditions, to increase user confidence in financial reporting, auditors adopt approaches based on professional skepticism, which in other words implies the underlying approach to doubt about the existence of circumstances or facts or ways that may affect unless the fair presentation of the effects and events across the reporting chain of financial information. Being fundamental in auditing, professional skepticism is set today in the focus of the work of IFAC's International Standards of Audit and Ethics Standards (IAASB and IESBA). The involvement of auditors in the same company and the provision of other non-audit services, such as consultancy, tax advice, etc., as well as the continuation of relationships with the same customer for many years are elements that potentially could threaten the quality of the audit, due to risks such as self-review or familiarization. Under these circumstances, the professional skepticism of the auditor is potentially "undermined", as it is highly likely that business entity management claims are accepted as true when they may not be. Auditors located in this kind of conflict of interest are most likely not to strictly follow the procedures required by auditing standards.

3. The need of a continuous skeptical professional attitude

Auditing professionals, in coordination with academics, standard compilers, and regulators, are aiming to develop a more comprehensive and practical approach to professional skepticism, which in practice would enable filling in the gap and lack of guidance in its application in practice. The latest IESBA and IAASB proposals have been emphasized in developing a more practical and rational implementation approach in this regard. For auditors, the implementation of professional skepticism should be seen as a continuous process, related to the risk of material abnormalities and the respective factors of business risks.

The implementation of professional skepticism on a continuous basis requires the auditor to consider the entire risk assessment mechanism,

which begins with the initial recognition of the entity, the prudent and prudent, rigorous risk assessment, the risk review and reassessment over a longer period all stages of the audit, and appropriate response to the assessed risks. Throughout this chain of activities and stages, auditors need to implement a proper level of skepticism, which guarantees them the ability to collect and evaluate sufficient and appropriate audit evidence. The diagram below gives an illustration of the use of skepticism during the impleme-ntation of audit procedures and their documentation. The scheme starts with the initial risk assessment to proceed further, with the review of this assessment and the relevant feedback through audit procedures. The scheme focuses on introducing auditor skeptical behavior within a confidence segment - from full trust to the left where skepticism does not exist, to total distrust or suspicion, where skepticism is almost the maximum.

An illustrative scheme of implementing professional skeptic-cism:

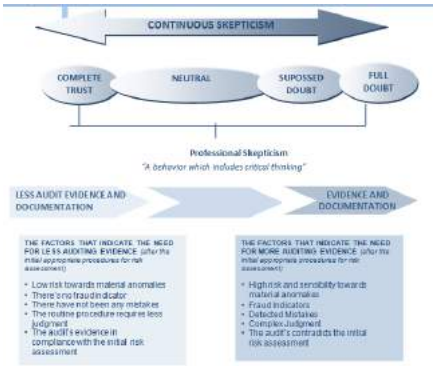

The use of professional skepticism depends, inter alia, on the circumstances and the operating environment of business entities. Some of the factors that lead to a neutral or more suspicious attitude and thus the need for more or less audit evidence are listed in the last part of the scheme. These factors are mainly based on the risk and vulnerability of material abnormalities and the indications provided by audit evidence. Factors that lead to the need for additional audit evidence relate to the complexity of business transactions, extended use of fair values, subjective estimates, and rapid changes to applicable financial reporting standards. All of these factors tend to increase the degree of professional judgment and consequently increase the skepticism that auditors should apply.

As a conclusion we can say that professional skepticism should be practiced by all professional accountants, and not just auditors. Preparers in particular should exercise

skepticism before submitting information to external auditors. Audit committees and internal auditors should challenge themselves, the controls set and the quality of the information they produce before submitting it to external auditors. It is not the duty of auditors to prove that direction has gone wrong, is the direction that should support his assertions.

Effective skepticism requires that on the one hand never accept the answer given without being assured, even if it seems credible, and on the other hand, doubts materialize in proper, rational questions that help to confirm the truth or vice versa her. Budgets, deadlines, work practices and methodologies should not hinder the exercise of skepticism. Audit firms should find better ways, including potentially using technology, to maintain professional skepticism at the right level.

Consulted Literature:

1. AASB, SNA 200, General Objectives of Independent Auditors and conduct an audit in accordance with International Standards on Auditing, 2009. New York, NY: IFAC.

2. SNKC1 - Quality control for firms that perform audits and reviews of historical financial information and other security and related services commitments. 2009. New York, NY: IFAC

3. SNA 240, Auditor Responsibilities Related to Fraud in Audit of PF 2009. New York, NY: IFAC.

4. PCAOB AU 230, Due Professional Care in the Performance of work, 2006. www.pcaobus.org.

5. Nelson, M.Ë. 2009. “A model and literature review of professional skepticism in auditing.” Auditing: A Journal of Practice & Theory.

6. Steven M. Glover & Douglas F. Prawitt, 2013

7. IESBA Code of Ethics for professional accountants, 2016

8. Audit Manual of Financial Statements, based on IAASB's clarified ISAs, 2017, Hysen Cela

Translated by: Kristal Shytani

By: Prof. Dr. Hysen Çela, Chairman. The Institute of Authorized Accounting Experts of Albania (IEKA)

DIFFERENCES BETWEEN U.S. GOVERNMENT ACCOUNTABILITY OFFICE AND ALBANIA HIGH STATE CONTROL APPROACHES TOWARD PERFORMANCE AUDIT WITH A FOCUS ON MEASURING THE EFFECTIVENESS OF GOVERNMENT PROGRAMS

Strategic Papers for the GAO's Fellowship

With its main mission to support the U.S. Congress and to help improve the performance and ensure the accountability of the federal government, GAO pays particular attention to the entire auditing process, which is conducted in accordance with generally accepted government auditing standards. After the congressional mandate or request is accepted, developing the researchable question(s) and determining criteria, the audit process focuses on data collection and data analysis.

By: Alma Shehu, AL-SAI Auditor

Executive Summary

The mission of High State Control of Albania (HSC) as an independent, constitutional institution is to inform the public and the Albanian Parliament about the use of public resources by the central and local government and other public entities. Also, HSC promotes accountability and transparency across the public sector in accordance with International Organization of Supreme Audit Institutions (INTOSAI) standards and best practices, contributing to good governance through the fight against corruption.

The change in the management of HSC in December 2011 brought significant changes in the management philosophy of this institution. The new HSC Chairman, Mr. Bujar Leskaj, stressed that in addition to consolidating financial audits, further development can be achieved by drawing attention to performance audits[1] conducted in line with INTOSAI standards.

This purpose of this strategy paper is to introduce the best practices of the U.S.

[1] *Speech of Mr. Bujar Leskaj, nominated by the President of the Republic of Albania for the post of the HSC Chairman, held in the Commission of Economy and Finance on 14.12.2011, on the occasion of the presentation of his platform for leading HSC*

Government Accountability Office that might be applicable to HSC when conducting performance audits in addressing future challenges, especially in measuring the effectiveness of government programs.

With its main mission to support the U.S. Congress and to help improve the performance and ensure the accountability of the federal government, GAO pays particular attention to the entire auditing process, which is conducted in accordance with generally accepted government auditing standards. After the congressional mandate or request is accepted, developing the researchable question(s) and determining criteria, the audit process focuses on data collection and data analysis. The sufficiency and appropriates of the data are key elements that help GAO auditors support conclusions and recomme-ndations about effectiveness of certain programs. In the recommendation follow-up process, considered as the last—but not less important—step in the audit process, GAO examines the implementation of the recomme-ndations. This follow-up process measures improvements to the program and how the recommendations have helped make programs more effective.

Being able to implement this good practice of GAO, HSC can increase its credibility and capacity in developing and conducting its performance audits to better suit new challenges and meet the expectations of the Albanian citizens, Parliament, and other stakeholders.

Objectives

The purpose of this strategy paper is to:

- Describe the Albanian Supreme Audit Institution approach to performance audit, especially in measuring effectiveness.
- Describe the U.S. Government Accountability Office approach to performance audit, especially in measuring effectiveness.
- Analyze and observe differences between the two approaches.
- Make recommendations for improving the Albanian Supreme Audit Institution's approach on performance audits, especially with a focus on measuring effectiveness

Introduction

The fall of the communist regime and the establishment of democratic order in Albania, as in all institutions, were accompanied by substantial change in the High State Control which, which until the beginning of the 1990s, was an institution fully aligned with the government.

Profound democratic reforms that have been carried out in Albania to improve the lives of its citizens and the national goal to a full membership in the

European Union were also accompanied by the adoption of the new constitution in which articles 162, 163, 164, and 165 sanctions the following:

- The authority and the function of High State Control;
- The election of the Chairman of HSC;
- The object of the audit activity;
- Reporting and relations with the Parliament;
- Relations with the government.

Law no. 154/2014, *"On the Organization and Functioning of the High State Control",* fully in compliance with the International Standards of Supreme Audit Institutions (ISSAI) and the European best practices, and developed in cooperation with the institutions of the European Union, has clearly established the right and duty of HSC to conduct performance audits.

In fulfilling the obligations of the law, HSC established the Department of Performance Audit, which continues to faces different challenges such as the capacity building and professional development of the performance auditors.

GAO, as a leading institution in the INTOSAI community, has established processes, procedures, and internal structures, which support the audit teams to select the appropriate methodology for collecting and analyzing the data and contributing so in audit reports which clearly address the deficiencies of government programs and provide effective recommendations for the improvement of the effectiveness and the efficiency of this program.

This paper aims to identify (1) GAO's approach on conducting performance audits, (2) stakeholders involved in planning, conducting, and reporting in performance audits and their specific role in GAO's audit process, (3) GAO's methodologies used for data collection and data analysis, and (4) GAO's follow-up process with a focus on measuring the effectiveness of the government programs.

CHAPTER I

1.1 HSC's Organization Structure and Framework

Keeping in mind the stages that HSC has undergone and the tradition created, the activity of HSC until 2008 was focused on conducting compliance audits and few financial and performance audits. It is important to stress that Law No. 8270 of December 23, 1997, amended with the Law No. 8599 of April 10, 2000, had not given a definition or specifically addressed performance audit as one of the audit types. The law states that: "*The main objective of High State Control is to control the effectiveness and usefulness of the use of public fund ...*" but it did not give a clear mandate to the HSC to carry out performance audits.

By the management structures at that time, performance audit was seen as a derivative of other audit types rather than as a new type of audit, which contributes on measuring economy, effectiveness, and efficiency. In 2011, HSC had conducted about 152 audits but only one was a performance audit.

To establish the institution's activity in accordance with the INTOSAI standards and the aim of multi-dimensional information of the Parliament on the use of public money, along with the change in the management of HSC in 2011, special attention was paid to performance auditing. In this regard, in the Strategic Development Document 2013-2017 third goal focused on the improvement of the audit quality and the increase in the numbers of performance audits[2].

This important document stressed that *"Performance audit for the upcoming strategic period will be a consolidated activity with a multiplied volume of audits, with well-trained staff demonstrating very good skills in carrying out this type of audit influential in the Albanian public administration. Performance Audit will be one of the two most important activities throughout the institution's activity.*

….Disappointing results of some public policies have shown from one side a gap between policies goals and schemes, and the complex and ever-changing nature of the country's social and economic problems on the other. They require a new type of responsibility, in which public sector auditing should play its role by taking a dynamic rather than a static approach. HSC will focus its performance auditing precisely and mainly on results rather than in the process, emphasizing the need for change, for responsible and continuous improvement of public management. The institution has the challenge to consider whether policy goals and schemes are related to real-life problems and the concern of stakeholders".

As the first step in fulfilling this important goal, HSC established in October 2012 the Department of Performance Audit, which consisted of 16 auditors. In 2017, the Performance Audit Department consisted of the Department Director and 19 auditors.

With the purpose of conducting audit work on the basis of international auditing standards and help auditors in all the stages of the audit work, HSC published the Performance Audit Guide: ISSAI 3000-3100.

With the publication of this important document HSC goal was to:

[2] *Strategic Development Document 2013-2017, pages 22-24.*

- assist auditors in achieving high quality work in performance audits;
- stimulate the professional competence of HSC auditors;
- provide a basis for carrying out successfully these types of audits; and enable the general public and specific users to gain a better perspective and understanding of the practices and the professionalism of the Supreme State Audit.[3]

Another important milestone in the work of the Performance Audit Department is the publication in 2015 of the Manual of the Performance Audit Department. This manual provides guidance to HSC performance auditors by describing all phases of the performance audit cycle such as strategic planning, annual planning, audit planning, audit approaches, audit criteria, audit methodologies, design matrix, data collection and data analysis, report writing, final report delivering, and follow up.

In 2015, HSC also published *"Performance Indicators"* The publication refers to the British experience and is considered as a guide for the HSC performance auditor in identifying, defining, explaining and illustrating the performance indicator groups through which a public entity can be evaluated by parties within and outside the organization.

Within the goal of increasing the professional capacity of the auditors, HSC has paid particular attention to both internal and external training programs, especially for the performance auditors. During 2012-2017, each HSC auditor attended on average more than 25 days of training per auditor. In comparison, for the period 2002-2011, this indicator had been around 2.1 training days per auditor.

Since 2011, HSC has increased the number of its performance audits each year. For the period 2011 to 2017, HSC has increased the specific percentage of performance auditing in its auditing activity. Performance auditing only comprised 1 percent of HSC's audit activity in 2011, while the percentage of this type of audit increased in 2015 to 8 percent, and in 2017 to about 10 percent.

Since 2011, HSC has increased the number of its performance audits each year. For the period 2011 to 2017, HSC has increased the specific percentage of performance auditing in its auditing activity. Performance auditing only comprised 1 percent of HSC's audit activity in 2011, while the percentage of this type of audit increased in 2015 to 8 percent, and in 2017 to about 10 percent.

[3] *Performance Audit Guide: ISSAI 3000-3100, page 3.*

Performance Audit in HSC for the year 2011-2017

Year	Total Number of Audits	Number of Performance Audits	Specific Percentage of Performance Audits in Percentage
2011	152	1	1
2012	158	4	3
2013	153	6	4
2014	160	8	5
2015	158	12	8
2016	154	13	8
2017	156	15	10

The coverage of performance audit currently ranges from in-depth specific performance of government programs to governmental and administrative reforms undertaken by the government, public finance management evaluation, assessing the effectiveness of development strategies in different fields, fiscal administration programs and reforms evaluation, medical care, government education reforms, evaluation of environmental and energy and projects, and assessing single entity's performance (see table 2).

In his speech on the occasion of the HSCs annual analysis for 2016, the Chairman, Mr. Bujar Leskaj, stressed that *"Performance audit will continue to remain a priority of our work, as an audit that prevents before penalizing, studies analytically before mechanically comparing, recommends optimum solutions, aiming primarily to change the behavior and mentality of the public official through open and constructive communication, without compromising decision- or policy-making".*

The number of the findings, conclusions and the recommendation has also increased from year to year. In 2017, the totals were as follow:

- 528 findings.
- 424 conclusions.
- 396 recommendations.

The recommendations made by the auditors of the Performance Audit Department are primarily related to the improvement of the legal and regulatory framework, and recommendations are focused on the improvement of the

organizational aspects of audited entities.

Given the fact that HSC for years has mainly performed compliance audits and the fact that institutions recognize this type of audit, the initiation and the conduct of performance audits was not easy. Most officials at every level in the public administration have a contradictory approach toward this type of audit and still do not understand the role of performance audit.

1.2 Measuring effectiveness in Performance Audits in HSC

HSC can decide independently and at any time on its plan of activities. Before the year end, the Chairman approves the Annual Audit Plan of HSC for next year based on the proposals made by the department directors.

After the Annual Audit Plan is approved, the group of auditors who will conduct the audit for each topic is established.

In the preparatory phase, the audit team strives to achieve an understanding for both the policy area and the administrative structure of the entity to be audited. After the team has identified the program, the objectives of the program, inputs, and expected outputs, the team continues its discussion with the Department Director and develops the researchable question and designs the matrix.

Excemple of audit matrix for performance audits in HSC

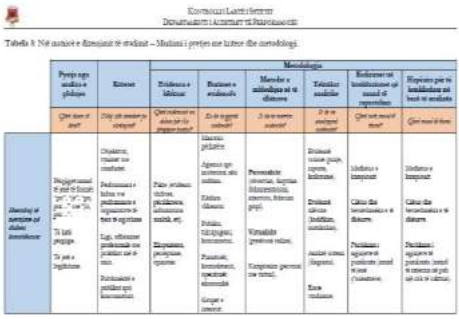

For the researchable question and the sub-questions, the teams establishes the criteria, data, sources of the data, methods used for gathering the data, analytical techniques, limitations in the conclusions that can be reported, and the description of unusual events on the basis of its analysis.

Measuring the effectiveness of the central and local government programs and policies is closely linked to the resource of data, their authenticity and reliability, the methods selected by the audit team to collect the data which, after being properly analyzed, can provide a clear picture of the effectiveness of these programs.

Part of the HSCs Manual of Performance Audit Department is also a short guide of audit approach/methodology. This section stresses *"…Audit Methods/Techniques—This section should list all techniques for collecting, processing, analyzing and publication of information. The methods must be*

consistent with the selected approach. For example, the audit team cannot choose a quantitative approach and questionnaires with open questions are used as a method for collecting data".[4]

Data in HSCs performance audits is mainly collected from file reviews, interviews of audited entity employees, open-ended and close-ended questionnaires, active research, and best practices. The audit team based on audit experience, knowledge gained during the pre-phase study, trainings and the background education of the team members, is responsible for setting the criteria's and the decision for what data to collect and analyze. The lack of the knowledge in the methodologies about data collection and data analysis and each methods limitation in this important field makes it difficult for HSC auditors to properly measure the effectiveness of governmental programs.

The Manual of Performance Audit Department does not have a specific section that describes each method that can be used for data collection and data analysis.

1.3. Follow up in HSC as a mechanism for measuring the effectiveness of central and local government program and policies

The new law of HSC No. 154 approved by the Parliament in November 2014 *"On the Organization and Functioning of High State Control"* clearly sets out how the HSC will follow up the recommendations. Article 15 j, *"Rights and duties of HSC"* states that *"High State Control, when appropriate, at the beginning, during and/or at the end of the audit …set a deadline for implementing the recommendations and has to be informed by the audited entities about the implementation of the recommendations within 20 days ".*

Article 30, paragraph 2, *"HSC recommendations and follow up",* states that *"Audited entity reports to the High State Control on the progress of the implementation of the recommend-dations given within 6 months of the notification date of the audit report".*

The document of HSC Internal Regulation and the decision of Chairman of HSC in 2016 *"On procedures for tracking and documenting the verification work on the implementation of HSC recommendations"* are the guiding documents for the follow up. The follow up is an important procedure in the audit process in HSC and is done for all types of audits. In the successive audits, reporting about the follow up of the recommendations is an important part of the audit report in which detailed information is provided on how the HSC recommendations given in the

[4] *Manual of Performance Audit Department, page 51*

previous audit have been implemented. Based on the information and their action plans that the audited entities have presented to HSC, at the end of each year, HSC conducts a follow up audit on how the action plans have been implemented. Each audit department performs the follow up of its recommendations and reports separately. HSC has not yet a consolidated a data base for audit recommendations and that makes it difficult to follow up, especially for performance audits. As mentioned before, the recommendations of HSC performance audit are related to the organizational nature of internal control issues and proposals for improvement of the legal and regulatory framework. The entities tend to implement more the recommendations for the improvement of internal controls. Changes in laws and regulatory frameworks require time and the involvement of many parties, and this makes it difficult for the performance department to report on the implementation of these recomme-ndations.

The government of the Republic of Albania has developed the National Strategy for Development and Integration (NSDI) and this document combines the EU integration agenda with the country's sustainable economic and social development, including the interconnection with Sustainable Development Goals. NSDI is the document that presents the vision for the development of democracy, the social and economic development of the country, outlining the aspirations for integration into the European Union. NSDI presents how this vision will be achieved through the policies and priorities that aim to:

- Encourage country development rates, generating sustainable economic growth, through a macroeconomic and financial stability;
- Achieve the standards that serve citizens, increasing welfare and providing protection of
- their rights;
- Transform Albania into a standard country, enabling membership in the Union European; and
- Build policies that increase competitiveness and economic growth of the country, compared to countries of the region and beyond.

Duo to its limited capacities and experiences, HSC has not yet developed a specific document/guideline on how to follow up and report to the Parliament about the achievement of the goals set in the NSDI.

CHAPTER II

2.1. GAO's Organization Structure and Framework

The U.S. Government Accountability Office (GAO) is an independent, nonpartisan institution that works for

the United States Congress. Its **mission** is to support the Congress in meeting its constitutional responsibilities, to help improve the performance and ensure the accountability of the federal government for the benefit of the American citizens. GAO supports congressional oversight by:

- auditing agency operations to determine whether federal funds are being spent efficiently and effectively;
- investigating allegations of illegal and improper activities;
- reporting on how well government programs and policies are meeting their objectives; and
- performing policy analyses and outlining options for congressional consideration.

The Budget and Accounting Act of 1921 transferred auditing responsibilities from the Treasury Department to a new agency and thus began the activity of the U.S. General Accounting Office.[5] The act made GAO independent of the executive branch and gave it a broad mandate to investigate how federal money is spent. Later legislation clarified or expanded GAO's role, but the Budget and Accounting Act of 1921 continues to serve as the basis for its operations. GAO is headed by the Comptroller General, who is appointed to a single 15-year term. GAO is organized by 14 mission teams, Office of the General Counsel, and the Office of Inspector General.

The audit activity of GAO is based on the professional standards and guidance contained in Generally Accepted Government Auditing Standards (GAGAS), also known as the Yellow Book. This document provides a framework for conducting high-quality government audits. These standards also are used by auditors of state and local government entities and entities that receive government awards and audit organizations performing GAGAS audits. These standards contain requirements and guidance dealing with ethics, independence, auditors' professional judgment and competence, quality control, the performance of the audit, and reporting.

2.2. Performance Audit in GAO

The audit work of GAO and the products presented to the Congress and to the public are mainly performance audits, financial audits, and attestation engagements.

GAO does its work at the request of congressional committees or subcommittees or is mandated by public laws or committee reports. GAO also undertakes audits under the authority

[5] *The U.S. General Accounting Office became the U.S. Government Accountability Office in 1994.*

of the Comptroller General. In accepting the requests received by Members of Congress, GAO can only undertake work that is within the scope of its authority and competency. In determining whether to accept congressional requests, along with the scope and timing of any related work, GAO assesses whether the entity, program, or activity to be evaluated receives federal funds or is carried out under existing federal law. About 80 present of the audits conducted by the GAO are performance audits.

The success of the work done by GAO is mainly in the planning process of the audit. This is the process in which the audit team tries to understand and clarify the engagement objectives, conducts background research about the request received to inform the stakeholders involved, design the audit matrix, and develops proposed scope and the methodology of the audit. The audit team, in collaboration and continuous discussion with the stockholders, identifies the risks and determines the data to be collected and assessed to develop findings, reach conclusions, and make recommendations in measuring the economy, efficiency, and effectiveness in performance audits.

Design matrix used by GAO auditors while planning and conducting performance audits

Researchable Question(s)	*Criteria and Information Required and Source(s)*	*Scope and Methodology Including Data Reliability*	*Limitations*	*What This Analysis Will Likely Allow GAO to Say*
What question(s) is the team trying to answer? Identify key researchable questions. Ensure each question is specific, objective, neutral, measurable, and doable. Ensure key terms are defined.	**What information does the team need to address the question? Where will they get it?** For performance audit objectives that will evaluate evidence against explicit criteria, identify the criteria or plans to collect documents that will establish the criteria to be used. For performance audit objectives that will not evaluate evidence against explicit criteria but instead add assurance related to a program (implicit criteria), add "Criteria: A6.03" here. Identify documents or types of information that the	**How will the team answer each question?** Describe strategies for collecting the required information or data, such as conducting random sampling, case studies, DCIs, focus groups, questionnaires; benchmarking to best practices; using existing data bases; taking or acquiring photographs, video or audio recording, etc. Describe the planned scope of each	**What are the engagemen t's design's limitations and how will it affect the product?** Cite any limitations as a result of the information required or the scope and methodolog y, such as: -	**What are the expected results of the work?** Describe what can likely say. Draw on preliminary results for illustrative purposes, if helpful. Ensure that the proposed answer addresses the question

Researchable Question(s)	***Criteria and Information Required and Source(s)***	***Scope and Methodology Including Data Reliability***	***Limitations***	***What This Analysis Will Likely Allow GAO to Say***
	team must have. Identify whether photographs, video, audio, or other media could be collected to enhance documentation and communication of information. Identify plans to address internal controls and compliance. Identify plans to follow up on known significant findings and open recommendations that team found in obtaining background information. Identify sources of the required information, such as databases, studies, subject area experts, program officials, models, etc.	strategy, including the timeframe, locations to visit, and sample sizes. Describe the analytical techniques to be used, such as regression analysis, cost benefit analysis, sensitivity analysis, modeling, descriptive analysis, content analysis, case study summaries, etc. Describe the steps to be taken to assess reliability of the data sources.	Questionable data quality and/or reliability. -Inability to access certain types of data or obtain data covering a certain time frame. -Security classification restrictions. -Inability to generalize or extrapolate findings to the universe. -Be sure to address how these limitations will affect the product.	in column one. As appropriate, describe potential video, audio, animation, or other media that could help communicate information.

As part of the legislative branch of government, which helps and supports the Congress on taking sound decisions for benefit of the American citizens, GAO presents to the Congress reports that are fact based and help the agencies to identify the challenges and the gaps and take action to improve their activity. GAO uses a risk-based management approach throughout the whole performance audit uses the stakeholders and expert involvement in its engagements from initiation of work through product issuance.

The design matrix or design paper prepared by the audit team describes

the audit objectives, scope, and methodology. In addition to the design matrix, the team prepares a project plan which specifies the tasks, staff responsibilities, and estimated dates for completing steps in the audit.

2.3. Stakeholders and their role in the audit process

Depending on the complexity of the topic and the impact the GAO report could have, directors and assistant directors throughout the process of the engagement planning identify potential internal stakeholders who can add value and quality to the engagement. GAO stakeholders are GAO management and staff whose skills are necessary for the quality and timely completion of the audit. The term used for the internal stakeholder is specialists. They are typically involved from the beginning of the engagement and work as part of the team to design the engagement, collect and analyze evidence, develop the audit message and draft the product. Because they help to develop as well as review the product, they usually participate in the team's decision-making meetings.

Specialists can be attorneys and their involvement in an engagement depends on the legal sensitivity. Their work can range from a formal review for products having little or no legal content to ongoing participation from start to finish for legally intensive engagements.

ARM methodologists in ARM's Center for Design, Methods, and Analysis (CDMA) or team-based methodologists provide assistance in formulating researchable questions and in identifying methodological issues. ARM specialists are involved in discussing and selecting the methodological approaches. ARM or team specialists, including statisticians, survey specialists, economists, and other specialists are consulted as appropriate when audits include approaches in their areas of expertise. Other stakeholders, when needed, provide expert advice on the written audit plan. They are prepared to identify potential risks and suggest appropriate audit steps to address those risks if warranted.

FAIS (Forensic Audits and Investigative Service team) is consulted when auditors identify a potential for fraud, ethics violations, conflicts of interest, waste and abuse, or mismanagement.

All stakeholders are accountable for their contributions to the engagement to ensure their effective involvement in it. They play also an important role in determining the product's message and review findings, conclusions, and recommendations.

2.4. The role of Applied Research and Methods team (ARM) in supporting audit activities

The Applied Research and Methods (ARM) Team is one of 14 mission teams

in GAO that is made up of professionals with expertise in designing and executing appropriate methodologies that help GAO audit teams on informing Congress about government operations.

ARM consists of five teams:

- Center for Design Methods, and Analysis;
- Center for Economics;
- Center for Enhanced Analytics;
- Center for Evaluation Methods and Issues; and
- Center for Science, Technology, and Engineering.

The centers offer expertise in many areas, including cost analysis, engagement design, economics, data analysis, evaluation, science, statistics, surveys, technology, engineering, and IT security.

Center for Design Methods, and Analysis (CDMA)

CDMA enhances the quality of GAO's work by providing methodological, analytical, and technical assistance to teams. The mission of CDMA is to introduce innovative methods, and transfer skills and knowledge to audit which comply with GAO and professional standards. Early involvement of CDMA allows it to identify research options and outline advantages and disadvantages of various approaches. Generally at the beginning of each engagement, a CDMA staff member discusses with the audit team the purpose of the engagement and the expected need for assistance.

Center for Economics (CE)

CE's mission is to provide expertise in a broad range of issues, approaches, and methodologies to economic analysis. They can help the audit team identify economic issues relevant to the engagement and discuss the most appropriate and feasible approaches and methodologies to address these issues or they can enlist other CE economists to provide the needed assistance throughout the engagement.

CE economists collaborate with audit teams to identify and scope economic issues and perform work that addresses the engagement’s objectives. CE includes economists with expertise on issues that span the federal government and economy, such as: analyses of risks, alternatives, taxes and subsidies, and the economic effects of a law, rule, regulation, project, or program. CE economists also provide assistance answering many questions that, at first glance, may not be considered to involve economics.

Center for Enhanced Analytics (CEA)

CEA enhances the quality of GAO’s work by providing mission teams with advanced analytics assistance for structured and unstructured data using descriptive, predictive, and prescriptive analytics. CEA’s experts can help any

stage of an engagement, but their help is most effective early in the engagement planning to identify the most appropriate analytical methods and approaches for the entire engagement process.

Center for Evaluation Methods and Issues (CEMI)

CEMI's mission is to improve evaluation at GAO and government-wide. CEMI produces reports and other studies involving program evaluation, performance measurement, applied statistics, applied social science research, and future-oriented analyses such as "grounded foresight". The publications and related networking efforts of CEMI aimed at strengthening evaluation methods, setting directions for improvements, and promoting knowledge development. The ultimate purpose of CEMI is to support effective governance and a stronger evidence-base for policy, thus helping Congress and the Executive Branch meet their constitutional responsibilities.

To promote effective governance and a stronger base of evidence for policy, CEMI:

- strengthens the evaluation methods "toolbox";
- sets directions for incorporating evaluation information into policy, budgets, and program management; and
- promotes knowledge development.

The staffs of CEMI conduct studies of their own and in partnership with other teams, produce guidance papers, and consult on program evaluation methods and policies within and outside GAO to help share knowledge and increase federal agencies' evaluation capacity.

Center for Science, Technology, and Engineering (CSTE)

CSTE helps mission teams with engagements on system acquisition, contractor evaluation and cost estimation, investment and technology management, and computer security and vulnerability assessment, as well as counterterrorism analysis, including weapons detection and disaster preparedness. CSTE also identifies best practices in the private and public sectors and uses them as criteria for GAO's work.

CSTE's expertise focuses on improving computer security, information technology, and system modernization; assessing the maturity of technology for homeland security; and ensuring the technical accuracy of GAO's work. The CSTE staff that assists the audit teams brings a wide range of skills and experience to their work. Some are engineers with expertise in systems engineering, software development and acquisition, real-time systems, data networks, and related technology

assessments and cost analysis. Some are experienced in security-related audits, including electronic security and controls in computer security, which involve testing systems to identify vulnerabilities. Others are social scientists whose education and experience includes science, research, and technology involving terrorism and the use of nuclear, biological, and chemical weapons.

The staff of CSTE can help teams identify and interpret criteria for assessing the performance of federal programs that acquire and use nearly every type of technology.

2.5. Measuring effectiveness in Performance Audits in GAO

As mentioned before, the whole work and the audit process performed by GAO is accordance with the provision of the Generally Accepted Government Auditing Standards (GAGAS). In GAGAS, performance audits are defined as audits that provide findings or conclusions based on an evaluation of **sufficient, appropriate evidence** against criteria. GAO's performance audit with an objective of determining or evaluating program effectiveness may also involve an additional objective of evaluating internal controls to determine the reasons for a program's lack of effectiveness or how effectiveness can be improved.

For performance audits, GAGAS does not incorporate other standards by reference, but recognizes that auditors may use or may be required to use other professional standards such as the following:

- International Standards for the Professional Practice of Internal Auditing issued by The Institute of Internal Auditors;
- Guiding Principles for Evaluators, issued by the American Evaluation Association;
- The Program Evaluation Standards, issued by the Joint Committee on Standards for Education Evaluation;
- Standards for Educational and Psychological Testing, issued by the American Psychological Association;

Chapter 6 of GAGAS is dedicated to the field work standards in performance audits. In the introduction of this chapter is underlined that *"The purpose of field work requirements is to establish an overall approach for auditors to apply in obtaining reasonable assurance* ***that the evidence is sufficient and appropriate to support the auditors' findings and conclusions****" … "the sufficiency and appropriateness of evidence needed and tests of evidence will vary based on the audit objectives, findings, and conclusions"*.

In this chapter GAO auditors get familiar and can find a definition of effectiveness in government programs. So, effectiveness of program operations is defined as controls over program operations include policies and procedures that the audited entity has implemented to provide reasonable assurance that a program meets its objectives, while considering cost-effectiveness and efficiency. Understanding these controls can help auditors understand the program operations that convert inputs to outputs and outcomes. In assessing and measuring the effectiveness of the certain program towards the goals and the objectives set by the audited entity, GAO's auditors include in the audit plan the evaluation of internal policies and procedures. In assessing the internal control GAO auditors focus on reporting how planning, organizing, directing, and controlling program operations influence in the effectiveness of the certain government programs.

2.6. Data used in the engagement process and the importance of data collection and data analysis in GAO

To asses and evaluate the effectiveness of the federal agencies or a certain program implemented by them, GAO uses different methodologies for data collection and data analysis. The methodology of data collection and data analysis depends from the scope and the complexity of the engagement.

The methodology describes the nature and extent of audit procedures for gathering and analyzing evidence to address the audit objectives. According to the Yellow book (GAGAS), auditors should design the methodology to obtain reasonable assurance that the evidence is sufficient and appropriate to support the auditors' findings and conclusions in relation to the audit objectives and to reduce audit risk to an acceptable level.

The concept of sufficient, appropriate evidence is for GAO's auditor an integral part of the audit. In the Yellow Book (GAGAS), appropriateness is described as *the measure of the quality of evidence that encompasses its relevance, validity, and reliability in providing support for findings and conclusions related to the audit objectives.* In assessing the overall appropriateness of evidence, GAO auditors should assess whether the evidence is relevant, valid, and reliable. Sufficiency in the Yellow Book (GAGAS) is described as a *measure of the quantity of evidence used to support the findings and conclusions related to the audit objectives. In assessing the sufficiency of evidence, GAO auditors should determine whether enough evidence has been obtained to persuade*

a knowledgeable person that the findings are reasonable.

Establishing the sufficiency and appropriateness of the information on which GAO relies as evidence begins with the planning process and continues throughout the audit. The design matrix indicates how the collected evidence will be used to develop findings, conclusions, and recommendations. The level of specification may vary depending upon the types of analyses and how much is known about the analyses. At GAO, audit teams conduct and document assessments of validity and reliability for all key evidence used in GAO products to support the findings, conclusions, and recommendations. Auditors, as appropriate, follow GAO's guidance on assessing the reliability of computer-processed data. In the reporting phase, it is important that the auditors include a description of the methodology used for addressing the audit objectives. The methodology of data collection and data analysis depends on the scope and the complexity of the engagement.

The table below, lists methods of data collection used by GAO's auditors while conducting performance audits, descriptions of the methods, characteristics and applications of data and findings, the utility, the benefits of each method, and the limitations.

Methods of data collection used by GAO's auditors while conducting performance

Method	*Description*	*Utility and the benefits*
Survey	Structured method of gathering information from individuals or institutions in a population or from a sampler. Various modes of data collection (self - administered or interviewer administered) using phone, mail, fax, in person, web based and e-mail.	• Data collection can answer to what extent kind of question. • Precise estimate (with confidence intervals) can be provided when using a sample.
Interviews	An individual (interviewer) asks questions of a person (interviewee). Can be conducted by phone or in person. Three types: structured (questions are standardized), semi- structured (some questions are standardized but allows for probing and in-depth discussion), and unstructured (questions are not structured).	• Semi-structured and unstructured can be developed fairly quickly. • Can gather los of information and allows for follow-up question. • Allows for spontaneity and probing during interviews. • Can elicit opinions of key informants, corroborate evidence from sources, and provide leads on audit.
File reviews or structured observations	Researcher follows protocol and uses structured data collection instrument to observe and record data from physical collection of files, sites, or objects	• Enables systematic data collection. • Improves ability for researches to more easily analyze collected data. • Multiple staff can collect data at the same

Method	Description	Utility and the benefits
		time.
Case studies	In-depth look at one or more complex events, incidents, or locations, multiple resources of information can be used to help compare, contrast, and combine different perspectives of the same process.	• Can provide more in-depth information about a topic. • Multiple method approach to data collection in some case studies is corroborative. • Increases reliability and validity of findings.
Small group methods	Host of methods to collect opinions and ideas from small group of people and to generate overall ideas. There are various types, including focus groups and discussion sessions.	• Can provide in-depth information about a topic or relationships between concepts. • Intended to provide for group interaction on a topic. • Can surface information and detail otherwise not obtained from single interview or serial interviews. • Can obtain information from people with particular expertise or interest in a topic.
Agency or secondary data	Analysis of existing data as part of the audit. Data can be from databases created and maintained by various government agencies, other organizations like universities, or private research firms	• Can analyze complete set of data on a topic. • Is usually much more efficient than collecting our own data on topic. • Administrative records are generally not subject of self reporting biases.
Review of studies	Assessment of published studies. includes a range of techniques, including the review of one or more studies, evaluation synthesis, and meta – analysis	• Involves systematic collection of known research and may allow us to address claims that can often be made on either side of issue. • Could be much faster than developing own research on the topic. • By assessing quality of studies and pointing out any limitation can add value to the body of existing research
Content analysis	Method for structuring and analyzing qualitative data such as written material, film, and other media so that data can be sorted and simplified into themes that can be summarized	• Gives ability to systematically analyze information from written material. • Allows content of data to guide development of analytic categories. • Result of analysis can be summarized an understood.

2.7. Follow up in GAO as a mechanism for measuring the effectiveness of programs and policies of the federal agencies

In the Yellow Book (GAGAS) GAO's recommendations are effective when the recommended actions are specific, practical, cost effective, and measurable. These recommendations should:

- arise logically from the evidence presented;
- clearly link to the objectives, four elements of the findings, and conclusions;
- specify actions that are feasible, cost-effective, and measurable;

- be well-supported and convincing; and
- address the cause of identified deficiencies.

After conducting the audit, the purposes of GAO's audit report is to (1) communicate the results of audits to the audited entity; (2) make the results less susceptible to misunderstanding; (3) make the results available to the public, and (4) facilitate follow up to determine whether appropriate corrective actions have been taken.

As part of GAO's audit responsibilities under GAGAS, GAO follows up on recommendations it has made and reports to the Congress on their status.

GAO's experience has shown that it takes time for some recommendations to be implemented. For this reason, the measure—the percent of recommendations implemented—is the percentage rate of implementation of recommendations made 4 years prior to a given fiscal year (e.g., the fiscal year 2017 implementation rate is the percentage of recommendations made in fiscal year 2013 products that were implemented by the end of fiscal year 2017). GAO's experience is that if a recommendation has not been implemented within 4 years, it is not likely to be implemented. The implementation status of recommendations is reported on GAO's Recommendation Follow-up application. This web-based application allows staff to update the status of recommendations throughout the year. The application records information on recommendations status and on whether timely and appropriate corrective actions have been taken. The information is used to measure the implementation rate of recommendations and with this the effectiveness of the government programs. It is important to note that 80 % of GAO's recommendations are implemented by the federal agencies.

Although the rate of the implemented GAO's recommendation is high, in order to help the Congress to make government more accountable GAO has developed a document for the high-risk government programs. The document *"Determining Performance and Accountability Challenges and High Risks"* highlights the resulting criteria and process for determining performance and accountability challenges and those that are deemed to be high risk.

For each federal agency, GAO identifies major program and areas that are the primary basis for reporting in the Performance and Accountability Series and that:

- are at the center of congressional and Executive Branch attention,

- have high public interest and/or large-dollar outlays,
- figure prominently in agencies' strategic plans and annual performance plans and reports, and
- have known performance and accountability or high-risk issues.

Qualitative factors used by the GAO in determining high risk for federal agencies programs are:

- health or safety,[6]
- service delivery,
- national security,
- national defense,
- economic growth, and;
- privacy or citizens' rights;

The Risk of the above mentioned factors also could result in:

- significantly impaired service,
- program failure,
- significantly reduced effectiveness,
- significantly reduced efficiency,
- injury or loss of life,
- unreliable decision-making data,
- reduced confidence in government,
- unauthorized disclosure, manipulation, or misuse of sensitive information, such as personal, financial management, or programmatic data maintained in computerized systems.

GAO's experience has shown that the key elements needed to make progress in high-risk areas are top-level attention by the administration and agency leaders grounded in the five criteria for removal from the High-Risk List.

The five criteria for removal from the High List are as follow:

- **Commitment**- Demonstrated strong commitment and top leadership support.
- **Capacity**- Agency has the capacity (i.e., people and resources) to resolve the risk(s).
- **Action Plan**- A corrective action plan exists that defines the root cause, solutions, and provides for substantially completing corrective measures, including steps necessary to implement solutions GAO recommended.
- **Monitoring**- A program has been instituted to monitor and independently validate the effectiveness and sustainability of corrective measures.
- **Demonstrated Progress**- Ability to demonstrate progress in implementing corrective measures and in resolving the high-risk area.

For each High Risk area, GAO describes in its report why this is a High Risk area, what GAO found while auditing the area, what remains to be done, benefits achieved by implementing GAO's recommendations. The actual list of

[6] *"Determining Performance and Accountability Challenges and High Risks", pg. 9*

GAO contains 34 High Risk areas. The table below shows how GAO evaluates the efforts of federal agencies to be removed from the High Risk List.

Criteria for removal from the High Risk List

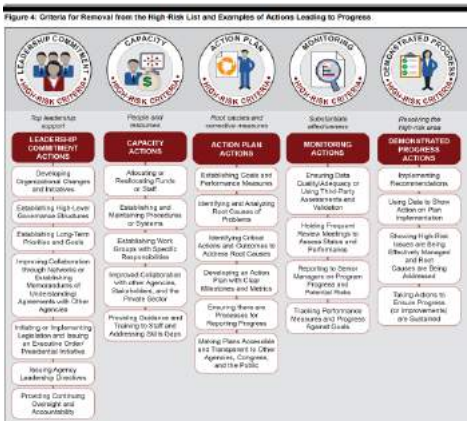

The report on high risk programs is published by GAO every 2 years and is publicly available. These reports help the Congress to identify the progress done by the agencies in addressing GAO's recommendations and take measures (such as cutting the budget) towards agencies that do not implement GAO's recommendations. This tool used by GAO has been proven to be very effective. In the report published in February 2017, GAO's reports that many of the 32 high-risk areas on the 2015 list have shown solid progress.[7] Twenty-three high-risk areas, or two-thirds of all the areas, have met or partially met all five criteria for removal from the High Risk List; 15 of these areas fully met at least one criterion. Progress has been possible through the concerted efforts of Congress and leadership and staff in agencies.

CHAPTER III

Differences between U.S. Government Accountability Office and Albania High State Control on Measuring the Effectiveness of Government Programs

Comparisons between GAO's approach and HSC's approach with regard to conducting performance audits with a focus on measuring the effectiveness of the government program helps to identify the areas that need improvements by HSC and has also the potential to effectively address the issues of concern in HSC.

The table below presents a comparison between GAO's approach and HSC's approach on conducting performance audits with a focus on measuring the effectiveness of the government programs.

[7] *High-Risk Series, February 2017.*

GAO's approach and HSC's approach while conducting performance audits

Institution	*GAO*	*HSC*
Mandate	Auditing the use of the public money by the federal agencies.	Auditing the use of public money by the central, local, and other public entities.
Mission	The U.S. Government Accountability Office (GAO) is an independent, nonpartisan institution that works for Congress. Its mission is to support the Congress in meeting its constitutional responsibilities, to help improve the performance and ensure the accountability of the federal government for the benefit of the American citizens.	The mission of High State Control of Albania (HSC) as an independent constitutional institution is to inform of the public and the Albanian Parliament about the use of public resources by the central and local government and other public entities, and the promotion of accountability and transparency across the public sector in accordance with International Organization of Supreme Audit Institutions (INTOSAI) standards and best practices, contributing to good governance through the fight against corruption.
Initiating Audit work	Request from a Member of Congress, by mandates in the law, and initiated by the Comptroller General.	Free to decide about the audit plan, the audit topic, and the adequate time for conducting the audit work.
Types of audits conducted	80 percent are performance audits and the rest of the work is financial audits and attestation audits.	Mostly compliance audits, but HSC also conduces financial, performance, and IT audits.
Standards for conducting audit work	• Generally Accepted Government Auditing Standards	• International Standards of Supreme Audit Institutions (ISSAI) • Manual of Performance Audit • Performance Audit Guide • Performance Indicators
Methodology	Detailed methodology described in GAGAS about data collection and data analysis.	Gaps on detailed discretion about methodology in data collection and data analysis in Manual of Performance Audit Department.
Stakeholders involved	Managing Director, Director, Assistant Director, audit team (Analyst-in-Charge, senior analysts, and analysts), and specialist such as attorneys, statisticians, survey specialists, economists, and other specialists with subject matter expertise are consulted as appropriate when audits include approaches in their areas of expertise.	Managing Director, audit team, and senior auditor.
Follow up	• GAO's experience has shown that it takes time for some recommendations to be implemented. For this reason, the measure—the percent of recommendations implemented—is the percentage rate of implementation of	• The follow up is done successive audits, reporting how the HSC recommendations given in the previous audit have been implemented. • At the end of each year, HSC conducts a follow up audit on how the action plans reported by the audit entities have been implemented.

	recommendations made 4 years prior to a given fiscal year (e.g., the fiscal year 2017 implementation rate is the percentage of recommendations made in fiscal year 2013 products that were implemented by the end of fiscal year 2017). • Follow up is done as the part of the process of the new engagement in the same federal agencies. The implementation status of recommendations is reported on GAO's Recommendation Follow-up application which is updated each year. GAO has developed e document for the high risk government programs. The document *"Determining Performance and Accountability Challenges and High Risks"* highlights the resulting criteria and process for determining performance and accountability challenges and those that are deemed to be high risks. GAO publishes every 2 years a report on high-risk programs and the report is publicly available.	• HSC has not yet a consolidated a data base for audit recommendations and that makes it difficult to follow up, especially for performance audits. • HSC as not developed tools and processes to identify a High Risk List of government programs.

CHAPTER IV

Conclusion

The high rate of recommendations implemented by the federal agencies in the United States demonstrates once again the success of GAO in fulfilling its mission to help to improve the performance and ensure the accountability of the federal government for the benefit of the American citizens. As in the previous chapters, the success of GAO in measuring the effectiveness of the government programs relies in establishing successful audit standards and procedures that are very detailed and help auditors in all the phases of the audit work. In answering the needs of the Congress, GAO has built institutional capacities and has given special importance to the professional development of its audit staff for the final purpose of producing quality audit products.

By analyzing the approaches of GAO and HSC in conducting performance audits and especially with a focus of measuring the effectiveness of government programs, HSC still faces some

challenges. Some of these challenges require action within the HSC and are entirely dependent on the tools and procedures that will be developed by management to respond to these challenges. Other challenges are more complex and require not only the development of policies but also the involvement and the support of stakeholders.

Based on the above analzsis, the following suggestion to be taken into consideration:

1. Developing a guideline and a list of high risk government programs.

To increase the implementation rate of its recommendations and to report to the Parliament and the public about the effectiveness of government programs, HSC should develop a guideline about how to determine performance and accountability challenges and high risk in government programs. The guideline should be used as methodology for issuing a list of high risk government programs. This list would help Parliament in making sound decisions in approving the budget and increasing public confidence in the government being more transparent and accountable.

2. Develop a guideline and the needed tools and processes to establish a database for tracking the implementation of performance audit recommendations.

HSC should develop a guideline and the needed tools and processes to establish a database for tracking the implementation of performance audit recommendations. The introduction of such database would serve as the base for reporting on the actions taken by central and local government to improve their programs and measure the effectiveness of the government activities.

3. Review and amend the Manual of the Department of Performance Audit.

HSC should review and amend the Manual of the Department of Performance Audit to ensure that this crucial document will assist the auditor with appropriate methodologies for collecting and analyzing the data, giving them a description of each method, when the method can be used for collecting and analyzing data, and limitations of specific methods.

4. The reorganization of the Department of Audit Methodologies and Audit Policies and development of an attractive human resources policy for hiring highly qualified experts.

To ensure the products of HSC are based in sound audit methodologies, HSC should reorganize the Department of Audit Methodologies and Audit Policies by increasing the number of the employees in this department who have the knowledge and the experience to assist the auditors with the proper

methodologies throughout the whole audit process. HSC should also consider the development of an attractive human resources policy for hiring highly qualified experts to work for HSC.

5. Development of policies for the involvement of other stakeholders in supporting performance audit teams throughout the whole audit process.

HSC should develop policies for other stakeholders (such as survey specialists, economists, and other specialists) in supporting performance audit teams throughout the whole audit process. The specific expertise of these stakeholders would add value on the whole process of performance audit, ensuring that HSC reports will be a trustful source of information for the Parliament and the public in measuring the effectiveness of government programs.

6. Development of training programs for performance auditors that are focused in the methodologies of data collection and data analysis.

HSC should develop training programs that are focused on the methodologies of data collection and data analysis. These training programs should be very specific to help the performance auditors choose the proper methodology for the needed data to reach conclusions and make recommendations that measure the effectiveness of government programs.

CHAPTER V

Lessons learned

As the experience of the last 7 years has shown, the guarantee for the success of HSC was and is the strong commitment of its management to introduce enormous changes that focus on the continuing improvement of the policies and procedures and the process of continuous learning and training of its auditors.

Based on the experience of GAO, a successful and in-depth analysis of the challenges mention above and proposed policies and procedures to address and overcome these challenges can improve the whole process of performance audit, ensuring that HSC will be a trustful source of information for the Parliament and the public in measuring the effectiveness of government programs.

The list of high risk of Albanian government programs taken as a successful tool developed by GAO and accessible to the public would increase the pressure to the central and local government entities on implementing the recommendations of HSC and improve their programs and operations.

The goal of HSC to make the government more transparent and accountable can be achieved by

establishing methodologies that focuses on analyzing the data gathered in order to reach conclusions and make recommendations that arise logically from the evidence presented, clearly linked to the objectives of performance audit, and specify actions that are feasible, cost-effective, and measurable. As the example of GAO has shown, the success of HSC performance audit will be measured by the recommendations implemented by the audited entities and the impact of recommendations in the growth of the Albania economy and the improvement in the life of its citizens.

All this can be only achieved with the support of the Parliament and the cooperation of HSC with the other stakeholders and the commitment of the staff in delivering quality products.

List of Abbreviations

GAO – Government Accountability Office

HSC – High State Control (Albanian Supreme Audit Institution)

ARM – Applied Research and Methods

CDMA – Center for Design Methods, and Analysis

CE – Center for Economics

CEA – Center for Enhanced Analytics

CEMI – Center for Evaluation Methods and Issues

CNAO – Croat National Audit Office

CSTE – Center for Science, Technology, and Engineering

EU – European Union

FAIS – Forensic Audits and Investigative Service

INTOSAI – International Organization of Supreme Audit Institutions

ISSAI – International Standards of Supreme Audit Institutions

NSDA – National Strategy for Development and Integration

By: Alma Shehu, AL-SAI Auditor

INTERNAL CONTROL IN THE USA: LESSONS LEARNED TO SHARE WITH ALBANIA

Strategic Papers for the GAO's Fellowship

Internal control is not one event or circumstance, but a series of actions that permeate an entity's activities. These actions occur throughout an entity's operations on an ongoing basis. They are pervasive and inherent in the way management runs the organization. Internal control is therefore different from the perspective of some observers who view it as something added on to an entity's activities, or as a necessary burden.

By: Alfonc Gabili, Senior Auditor, ALSAI

Preamble

Internal control is not one event or circumstance, but a series of actions that permeate an entity's activities. These actions occur throughout an entity's operations on an ongoing basis. They are pervasive and inherent in the way management runs the organization. Internal control is therefore different from the perspective of some observers who view it as something added on to an entity's activities, or as a necessary burden. The internal control system is intertwined with the entity's activities and is most effective when it is built into the entity's infrastructure and is an integral part of the organization. Internal control should be built in rather than built on. By building in internal control, it becomes part of the basic management processes of planning, executing and monitoring. Built in internal control also has important implications for controlling costs. Adding new control procedures that are separate from existing procedures adds costs. By focusing on existing operations and their contribution to effective internal control, and by integrating controls into basic operating activities, an organization often can avoid unnecessary procedures and costs.

People are what make internal control work. It is accomplished by individuals within an organization, by what they do and say. Consequently, internal control is affected by people. People must know

their roles and responsibilities, and limits of their authority.

Any organization is primarily concerned with the achievement of its mission. Entities exist for a purpose – the public sector is generally concerned with the delivery of a service and a beneficial outcome for the public.

Whatever the mission may be, an organization will face risk to achieve it. The task of management is to identify and respond to these risks in order to maximize the likelihood of achieving the entity's mission. Internal control can help to address these risks; however it can only provide reasonable assurance about the achievement of the mission and the general objectives.

No matter how well designed and operated, internal control cannot provide management absolute assurance regarding the achievement of the general objectives. Instead, the guidelines acknowledge that only a "reasonable" level of assurance is attainable. Reasonable assurance equates to a satisfactory level of confidence under given considerations of costs, benefits, and risks. Determining how much assurance is reasonable requires judgment. In exercising that judgment, managers should identify the risks inherent in their operations and the acceptable levels of risk under varying circumstances, and assess risk both quantitatively and qualitatively.

Internal control is geared to the achievement of a separate but interrelated series of general objectives. These general objectives are implemented through numerous specific sub-objectives, functions, processes, and activities.

Auditors are a part of a governmental organization's internal control framework, but they are not responsible for implementing specific internal control procedures in an audited organization. The auditors' role is to audit an organization's internal control policies, practices, and procedures to assure that controls are adequate to achieve the organization's mission. Although auditors may be part of the organization they audit, it is important and necessary that the auditors' independence be maintained. An external audit unit may also play a role in auditing a governmental entity's internal control.

I. Introduction into Albanian Internal Control

I.1. Albanian approach to Internal Control.

Internal controls help entities achieve important objectives and sustain and improve performance. They are important components for enhancing accountability in government operations. Policymakers and program managers are continually seeking for ways to improve accountability in achieving an entity's mission. A key factor in improving accountability in achieving entity's mission is to implement an effective internal control

system. Internal control is a process put in place by an entity's oversight body, management, and other personnel that provides reasonable assurance that objectives related to operations, compliance and reporting will be achieved. It also serves as the first line of defense in safeguarding assets.

The roots of the Albanian regulation of the internal control begin in 1992. This was the date of the establishment of the High State Control, the Albanian Supreme Audit Institution. In 2003, the first law on internal audit was approved by the Parliament, which established the General Internal Audit department within Ministry of Finance. This law provided the basis for developing the concept of performing audits in the public sector and established the independent structure of internal audit. Based on this law, the financial control structures turned into internal audit structures. In 2007, based on best practices of other internal audit organizations a new law on Internal Audit in the Public Sector no.9720, was approved.

Furthermore, as a part of the legislative improvement process, in 2008 the Parliament approved the law no. 9936 "On the Management of the Budgetary System in the Republic of Albania." This law introduced the guidelines for internal control in public entities or as it is called Public Internal Financial and Control (PFIC).In 2010, the Albanian government established a law relating to financial management and control which stated that the Minister of Finance is the responsible authority for the approval of guidelines on financial management and controls in public entities. According to this law, Internal Control is defined as "…*an integral process of financial management and control as well internal audit, established by the head of the management unit within its governance objectives, to assist in conducting the activities of public unit in a regular, economic, efficient and effective manner*".

Financial Management and Control is defined as: "…*a system of policies, procedures, activities and controls, by which financial resources are planned, directed and controlled to enable and influence the efficient and effective delivery of public service goals. This system is established, maintained and regularly updated by the head of public unit and are put into practice by all the personnel aiming to address risks and to provide sufficient assurance that the objectives of the public unit are achieved through:*

1. Efficient, effective and economic activities;
2. Compliance with the existing legislation and internal regulations and contracts;
3. Reliable and complete operational financial information;
4. Safeguarding of information and assets".

The Ministry of Finance issued a guideline that requires all public entities to establish and assess financial management and control systems based upon the methodology provided in the guideline. The public entities include:

- General government units;
- Commercial companies,
- Nonprofit organizations and joint authorities which are owned, controlled, funded, or given financial guarantee from a general government unit; and
- Other units spending public funds based on an international agreement regarding these funds.

As a result, the legislative basis for a harmonized PIFC is composed of three pillars:

(i) Sound financial management and control (FMC) systems as a primary responsibility of managers in each unit of public expenditure.

(ii) Independent and objective Internal Audit (IA) group, to support management and to provide reasonable assurance that control systems are established in accordance with rules and standards, according to the principles of a sound financial management.

(iii) Central Harmonization Units (CHU) in the Ministry of Finance, to design and implement a methodology, and to harmonize and standardize the quality system for FMC and IA.

After receiving the status of candidate country by European Union in July 2014, it became compulsory for the Albanian government to comply with European Union's Public Internal Financial Control (PIFC) requirements. According to those requirements, the candidate country must agree to adopt the PIFC model and introduce internal control international standards. The PIFC system aims to provide reasonable assurance that public funds are being used for the objectives selected by the budgetary authority (i.e. Government and Parliament).

The Albanian Ministry of Finance is responsible for: (1) approving guidelines on internal controls in accordance with internationally accepted internal control standards; and (2) presenting the annual declaration of the state of internal controls. To fulfill these tasks, the Minister of Finance is to be supported by the structure responsible for the harmonization of financial management and control currently named the Central Harmonization Unit of Financial Management and Control (CHU/FMC) established within the Ministry of Finance. The CHU/FMC is required to: (a) develop, disseminate and update strategies and methodological guidelines on public financial management and control in compliance with the internationally accepted standards on internal control and with applicable regulations and good practices; and (b) to produce a consolidated annual report for the implementation and operation of PIFC in the public sector. This report

is to be submitted to the Parliament and the Albania Supreme Audit Institution (ALSAI).

For the CHU/FMC to effectively fulfill its role, it is essential to have quality guidelines and to understand the importance of the guidelines and their implications on the design, implementation, and operation of an internal control system. Internal control systems may be ineffective even when the guidelines are developed using international standards and good practices if there are deficiencies in design, implementation, and operation. However, without appropriate guidelines in place, internal control system cannot be effective. It is widely accepted that management, during its monitoring and assessment of the effectiveness of the design, implementation, and operation of internal controls, is to apply professional judgment. To avoid being overly prescriptive with regard to internal control, a sound framework should be in place that specifies what constitutes an internal control system and how to determine whether internal controls are effectively implemented. Although it cannot guarantee perfect outcomes by allowing the use of judgment within the boundaries established by laws, rules, regulations, a sound internal control Framework can enhance management's ability to make better decisions about internal controls.

In November 2016, CHU/FMC approved a new guideline on financial management and control which was first developed in 2010. In 2013, the Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO) updated its internal control framework for the first time since the inception of the original framework twenty one years ago. The COSO framework sets out of the five components of internal control, and the seventeen supporting principles. Supporting these principles are 77 points of focus representing important characteristics associated with the principles. In the 2016 FMC guideline on financial management and control, there is not a distinction between components and principles and the components are described almost as they were in the previous Guideline (of 2010). Even though some changes have been made in the 2016 FMC guideline, there are still opportunities for enhancement so that CHU/FMC can fulfill its role as the responsible authority appropriately.

The CHU/FMC is required to produce a consolidated annual report for the implementation and operation of PIFC which is an assessment of the five components of internal controls. According to the annual report prepared by CHU/FMC in May 2016, financial management and control is not understood from the top level management as well as the staff in public institutions. No root cause

analyses have been made in the report to elaborate further the reasons why financial management and control is not understood appropriately and to what extent the level of comprehensiveness might have compromised the design and implementation of internal controls. As a result CHU/FMC is currently using this analysis as a cause of the current state of internal control systems in Albania, rather than as a condition which should be addressed through recommendations. The Ministry of Finance's efforts with regard to PIFC is also subject of an annual assessment from the European Commission based on the Albanian Development Program.

While the Albanian government has amended the Public Internal Financial Control legislation in accordance with the international standards, many public entities have not implemented internal control in line with the PIFC legislation or they do not have effective systems in place to protect their assets. This also affects proper development of external audit, as Albania Supreme Audit Institution continues to focus primarily on compliance audits and detection of irregularities. Internal control including reporting is considered purely financial and does not include information on performance and operational controls.

Modern financial management requires modern and well-integrated systems support. Considerable resources will, therefore, needed to be devoted to designing and implementing an Integrated Financial Management System (IFMIS) supporting all major processes involved in the management of the government's finances and operations. Current laws, regulations, and IT-systems, however, are not sufficient for achieving a professionalized public financial administration.

The Ministry of Finance of Albania adopted a comprehensive Public Finance Management (PFM) reform strategy for 2014-2020 and a relevant action plan. The overall objective of the PFM reform strategy is to achieve a balanced and sustainable budget with a reduced debt ratio through stronger financial management and control and audit processes and where budget execution is properly linked to government policies.

I.2. ALSAI Role & Responsibilities in Internal Controls.

The Albanian Supreme State Audit Institution is a young institution that is founded in 1925, but started operating as a modern Supreme Audit Institution after the fall of the communist regime in 1992.

ALSAI, in the last 6 years has been undergoing an important change, approved by the Parliament through the new ALSAI Organic Law. An important innovation of this law is the fact that ALSAI, can carry out financial audits separately from compliance audits, and that these audits are based on international audit standards.

Internal control systems are vital to identifying and addressing significant risks to the achievement of an entity's objectives. By evaluating internal control not only through a financial audit, it helps government officials assess related risks and thefore identify ways to mitigate fraud and corruption risk. Having suffered corruption for a long time, Albanian Public Sector today recognizes that fraud and public sector mismanagement undermines the confidence of the people in economic development, foreign investments and European Integration.

According to the law, ALSAI assesses the overall functioning of internal control systems and government bodies subject to audit, giving opinions and recommendations. ALSAI, as appropriate, must audit 1) the system of public internal financial control and internal audit functions; 2) the integrity and consistency of administrative decisions taken within the audited entity; and 3) internal audit systems in the public sector.

In order to fulfill its duties, and without prejudice to the right to conduct audits itself, the State Supreme Audit institution may use the findings of audits performed by other firms. The State Supreme Audit institution takes into account these findings, only if the standards used for these audits are in accordance with its own standards and international auditing standards.

Unlike the USA SAI, ALSAI does not set internal control standards, but audits the application of internal control standards by the Albanian government institutions. In recent years, findings related to internal control were present in many audit reports, and also were present in the annual reports ALSAI produced for the Parliament.

The main reasons for ALSAI's findings are the incomplete internal control framework in the Albanian legislative system, the lack of completing the internal control according to the COSO Model, and the lack of fully understanding the internal control procedures by the main stakeholders (heads of the institutions and CFOs).

I.3. Challenges of Albanian Internal Controls.

The Republic of Albania has undertaken numerous activities during the last few years to establish and develop a cohesive internal control system, including: the adoption of the initial strategic documents, drafting of laws, the creation of organizational capacities and capacity building, and the implementation of the internal control system within public units. Based on the assessment reports of OECD and DG Enlargement in the annual reports published from Ministry of Finance on "Functioning of Public Internal Financial Control System at the General Government Units (GGU)", they noted that Albania has a well developed PIFC legal framework in place, nevertheless

many GGU`s have problems with implementing an effective internal control system.

Based on Public Financial Management Strategy 2014-2020, the future PIFC developments stated in pillar five "On effective internal control", of this document will consist mainly in strengthening implementation of internal control systems in all General Government Units. In addition, the EU progress report recommendations provided yearly are considered to plan reforms to\ strengthen internal control systems. CHU/PFIC plan to develop further guidance to help GGU`s in developing a clear plan to implement FMC systems. This guidance will also provide different FMC tools (such as clear organizational charts, a book of processes, risk mapping and control plans). Moreover, IT supported control activities are expected to be strengthened on all levels in the public sector, with stricter access control, contingency plans for data protection and also developing IT audit capacities. In the IA field, PIFC development will include methods to increase the professionalism of the IA function in the public sector, through continuous professional developments trainings provided by CHU/PIFC.

In Albania there are areas for improvement in the practices and procedures used to establish effective and efficient internal control systems for public units. In many government units, there is a lack of clarity on the steps to be taken in implementing such systems. None of the public units has an approved plan on implementing FMC.

In general, heads of public units are not familiar with their internal controls systems or the role of the IA function in their unit. Ensuring higher internal audit quality still remains a sensitive issue, although solutions are sought in assessments of internal audit in the public sector.

Risk management is a poorly developed process in the GGUs, as well as risk assessment during auditing. The level of audit testing of GGU internal control systems are unclear. For this purpose additional training in risk assessment is needed, above all, for managers on all levels and for internal auditors.

The recruitment and retention of professional staff in internal audit units remains an issue at all government levels. The absence of professionally qualified internal auditors has contributed to the under development of internal control systems in the public sector. Therefore, a revitalization of the IA function is needed through developing the professional skills of IA staff. Management, should not only establish internal control systems, but also give sufficient consideration to the evaluation and monitoring of such systems in ongoing basis. Engagement of professional staff is an important factor to ensure effective and successful

management of internal control systems established in public units.

Also an important matter is the independence of the internal audit units. Most of them face difficulties making their own independent audit plan, conducting an independent and qualitative audit engagement, and the recommendations in most of the cases do not solve the root of the findings, but are more focused on their symptoms. And also the levels of finding change between internal audit reports and SAI audit reports.

II. Introduction into US Internal Control

II.1. US history and approach of Internal Control.

The US defines internal control in the Standards of Internal Control for the Federal Government (Green Book) as: *"… a process effected by an entity's oversight body, management, and other personnel that provides reasonable assurance that the objectives of an entity will be achieved. These objectives and related risks can be broadly classified into one or more of the following three categories:*

- *Operations - Effectiveness and efficiency of operations*
- *Reporting - Reliability of reporting for internal and external use*
- *Compliance - Compliance with applicable laws and regulations"*

The Green Book goes on to define an internal control system as: *"… a continuous built-in component of operations, effected by people, that provides reasonable assurance, not absolute assurance, that an entity`s objectives will be achieved."*

Internal control in the federal government has evolved throughout the years as seen in the key dates:

1982: Congress passed the Federal Managers Financial Integrity Act (FMFIA). This act included a statement that "*…internal controls of each executive agency shall be established in accordance with standards prescribed by the Comptroller General*…" This gave GAO the responsibility and authority to issue internal control standards for the federal government.

FMFIA also requires OMB to issue guidance for evaluating these standards. FMFIA sets the following requirements for agencies in the executive branch of the federal government: (1) Under FMFIA, executive branch agencies are to establish internal control and financial systems that provide reasonable assurance of achieving the objectives of internal control. (2) FMFIA requires the executive branch agency head to provide an annual statement of assurance on whether the agency has met these requirements.

1983: To comply with FMFIA, GAO issued the first Green Book.

1999: GAO issued a revised Green Book in 1999, following updates to other internal control frameworks, to harmonize with those frameworks and reduce burden on the user community.

2001: In response to the user community asking for more guidance related to the 1999 Green Book, GAO issued the Internal Control Management and Evaluation Tool in 2001. This tool provides additional guidance to assist users in applying the Green Book but is not a formal standard on internal control.

2014: GAO issued a revised Green Book in 2014, following updates to other internal control frameworks, to harmonize with those frameworks and reduce burden on the user community.

The Chief Financial Officers (CFO) Act of 1990 imposed new key elements into Financial Management, such as:

- Federal Financial Management,
- Centralized Federal Financial Management,
- Improved Systems and Plans,
- Mandated Audited Financial Statements,
- Required Annual Financial Report Measuring and Reporting on Performance and Costs.

Federal financial management under the CFO Act should be able to produce financial information, establish an integrated financial management system, develop cost information, conduct systematic performance measurement, link budget and accounting information, perform asset management, and produce annual financial reports, and to monitor budget execution.

Centralized federal financial management: OMB was given broad responsibilities for directing federal financial management, modernizing government financial systems, and strengthening financial reporting. The Office of Management and Budget (OMB) serves the President of the United States in overseeing the implementation of his vision across the Executive Branch. Specifically, OMB's mission is to assist the President in meeting his policy, budget, management and regulatory objectives and to fulfill the agency's statutory responsibilities.

New CFO positions were established, positions that are to be filled by individuals with demonstrated ability and practical experience in accounting, financial management, and financial systems who report to the head of the agency. Under the responsibilities of the CFO are the consolidated accounting, financial policies, budgeting, internal controls and system functions.

Under the **Improved Systems and Plans** falls the required 5 year financial management plans, considering integration strategy, systems projects and cross-servicing, equipment/personnel, milestones/costs, and annually updated strategic plan.

The Annual Financial Management Reports (now called Performance and Accountability Reports PAR), are due 60 days after the audit report, and contains audited financial statements, opinion on audited financial statements, report on internal control, report on compliance

with the laws & regulations, management discussion and analysis, and other unaudited information.

Embracing new levels of accountability and transparency is the key to achieving world class federal financial management. As part of the vision of the CFO Act, agencies would have modernized integrated systems, that could produce analysis that would support program managers and decision-makers in solving long-standing control deficiencies, and enhancing financial reporting over time.

Internal control objectives

Management groups internal control objectives into one or more of the following three categories:

Operations Objectives: Effectiveness and efficiency of operations.

Operations objectives relate to program operations that achieve an entity`s mission. An entity`s mission may be defined in a strategic plan. Such plans set the goals and objectives for an entity along with the effective and efficient operations necessary to fulfill those objectives.

Reporting Objectives: Reliability of reporting for internal and external use.

Reporting objectives relate to the preparation of reports for use by the entity, or other external parties. Reporting objectives may be grouped further into the following subcategories:

External financial reporting objectives: Objectives related to the release of the entity`s financial performance on accordance with professional standards, applicable laws and regulations, as well as expectations, of stakeholders.

External nonfinancial reporting objectives: Objectives related to the release of nonfinancial information in accordance with appropriate standards applicable laws and regulations, as well as expectations of stakeholders.

Internal financial and non financial reporting objectives: objectives related to gathering and communicating information needed by management to support decision making and evaluation of the entity`s performance.

Compliance Objectives: Compliance with applicable laws and regulations.

In the government sector, objectives related to compliance with applicable laws and regulations are very significant. Laws and regulations often prescribe a government entity`s objectives, structure, methods to achieve object-tives, and reporting of performance relative to achieving objectives.

The Five Components of Internal Control

The five components represent the highest level of the hierarchy of standards for internal control in the federal government. The five components of internal control must be effectively designed, implemented, and operating, and operating together in an integrated manner, for an internal control system to be effective. The five

components of internal control are as follows:

1. Control Environment

The control environment is the foundation for an internal control system. It provides the discipline and structure, which affect the overall quality of internal control. It influences how objectives are defined and how control activities are structured. The oversight body and management establish and maintain an environment throughout the entity that sets a positive attitude toward internal control.

2. Risk Assessment

Having established an effective control environment, management assesses the risks facing the entity as it seeks to achieve its objectives. This assessment provides the basis for developing appropriate risk responses. Management assesses the risks the entity faces from both external and internal sources.

3. Control Activities

Control activities are the actions management establishes through policies and procedures to achieve objectives and respond to risks in the internal control system, which includes the entity's information system.

4. Information and Communication

Management uses quality information to support the internal control system. Effective information and communication are vital for an entity to achieve its objectives. Entity management needs access to relevant and reliable communication related to internal as well as external events.

5. Monitoring

Since internal control is a dynamic process that has to be adapted continually to the risks and changes an entity faces, monitoring of the internal control system is essential in helping internal control remain aligned with changing objectives, environment, laws, resources, and risks. Internal control monitoring assesses the quality of performance over time and promptly resolves the findings of audits and other reviews. Corrective actions are a necessary complement to control activities in order to achieve objectives.

A direct relationship exists among an entity's objectives, the five components of internal control, and the organizational structure of an entity. Objectives are what an entity wants to achieve. The five components of internal control are what are required of the entity to achieve the objectives. Organizational structure encompasses the operating units, operational processes, and other structures management uses to achieve the objectives. This relationship is depicted in the form of a cube developed by the Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO).

The COSO model defines internal control as "*a process, effected by an entity's board of directors, management*

and other personnel, designed to provide reasonable assurance of the achievement of objectives in the following categories:

- *Effectiveness and efficiency of operations*
- *Reliability of financial reporting*
- *Compliance with applicable laws and regulations"*

In an "effective" internal control system, the following five components work to support the achievement of an entity's mission, strategies and related business objectives.

These components work to establish the foundation for sound internal control within the company through directed leadership, shared values and a culture that emphasizes accountability for control. The various risks facing the company are identified and assessed routinely at all levels and within all functions in the organization. Control activities and other mechanisms are proactively designed to address and mitigate the significant risks. Information critical to identifying risks and meeting business objectives is communicated through established channels up, down and across the company. The entire system of internal control is monitored continuously and problems are addressed timely.

II.2. GAO Role & Responsibilities in Internal Control

GAO`s mission is to support Congress in meeting its constitutional response-bilities and to help improve the performance and ensure the accountability of the federal government for the benefit of the American people. GAO has developed a Quality Assurance Framework for ensuring compliance with generally accepted government auditing standards (GAGAS). As part of the Engagement Performance component of GAO`s Quality Assurance Framework, GAO analysts and auditors consider internal control when planning and performing engagements. Auditors are required to consider internal control as it relates to the objectives and scope of their audit by the Government Auditing Standards. It is management's responsibility to establish and maintain these internal controls within an entity. Management implements internal control systems using the standards within the Standards for Internal Control in the Federal Government (Green Book) which provides the overall framework for establishing and maintaining effective systems of internal control. It is the auditor's responsibility to evaluate the effectiveness of these controls. A key factor in improving accountability in achieving an entity's mission is to implement an effective internal control system. An effective internal control system helps an entity adapt to shifting environments, evolving demands, changing risks, and new priorities. As programs change and entities strive to improve operational processes and

implement new technology, management continually evaluates its internal control system so that it is effective and updated when necessary. The assessment of internal control begins during the planning phase of the audit and, depending on the characteristics of the audit, may continue through the fieldwork and reporting phases. The level of internal control audit work necessary to complete the assessment is dependent on the audit objectives, approach, scope and methodology. In the planning stage of the audit, an auditor will consider the significance of internal control to the audit and what level of assessment is necessary to effectively achieve its audit objectives. During the fieldwork stage, specific internal controls are identified and assessed. This work culminates in the reporting phase where findings are established, communicated to the agency, and reported in the audit report.

1. Internal control is viewed as a financial reporting and CFO task only.

In the federal government, internal Controls have traditionally viewed as focused on financial reporting controls and any push outside of financial reporting and into operational functions has met with mixed success. There is no clearly defined responsibility of other program officials to understand and/or utilize internal control framework.

Federal managers have a fundamental responsibility to develop and maintain effective internal controls. Effective internal controls help to ensure that programs are managed with integrity and resources are used efficiently and effectively through three objectives: effective and efficient operations, reliable financial reporting, and compliance with applicable laws and regulations. The safeguarding of assets is a subcomponent of each objective.

In response to major management challenges to agency mission and goals, agencies are increasingly recognizing the importance and utility of Enterprise Risk Management (ERM) as a tool for identifying, assessing, mitigating, managing and preparing for risk. Effectively implemented, ERM contributes to improved decision-making, adopting a proactive rather than a reactive approach towards risk. *ERM has the potential to change the perception that internal controls are limited to just compliance and financial reporting*. Instead, internal controls can play a key tool to address management challenges that cut across multiple agency functions. In an effort to improve taxpayers' trust in government and prepare for future challenges, OMB has promoted ERM best practices across agencies.

2. Internal control for non-federal entities.

The Federal Government issues grants to state, local and other nonprofit organizations, which are not required to follow the Green Book as most federal

agencies are required. Laws that set up these programs as well as the grant agreements themselves usually specify that these entities have some form of internal control, but some of these entities lack expertise and understanding in internal control. This can be due to a lack of training, professional certification, or funding for development of professional staff at these organizations.

III. Good practices and approaches to take into consideration from GAO.

III.1. High-Risk Program

Since 1990, GAO has periodically reported on government programs and functions that were identified as "high risk" because of their greater vulnerabilities to waste, fraud, abuse, and mismanagement. In January 1999, GAO issued the first Performance and Accountability Series, which discussed the major issues 20 agencies faced in addressing performance and accountability challenges.

Over time, as high-risk areas have been corrected and other risks have emerged, areas were removed from the list and new ones were added to keep the Congress up to date on areas needing attention. In the January 1999 report series, GAO advised the Congress that because an increasing amount of information is becoming available as a result of implementation of various federal management reform legislation, they planned to reassess the methodologies and criteria used to determine which operations and functions should be included in the Performance and Accountability Series and those which should be designated as high risk.

The reasons for initiating this program mainly were:

- Highly visible problem areas were not being addressed;
- Congressional and media attention increased;
- GAO wanted to bring additional focus to long standing major problem areas.

The High-Risk program:

- Identifies programs and operations at risk for fraud, waste, abuse, mismanagement, or in need to transformation to achieve efficiency and effectiveness;
- Targeted to identify and help address significant problems within the federal government, both short- and long-term;
- Highlight areas that warrant special focus-designed to increase accountability;
- Based on GAO reviews; and
- GAO commitment to review these areas and update progress.

The original High-Risk list included 14 areas. Since that that time 46 new areas have been added and 26 areas have been taken off or consolidated. The actual High-Risk list currently contains 35 areas.

Historically, high-risk areas have involved vulnerabilities due to programs and operations greater susceptibility to fraud, waste, abuse, and mismanagement. The High-Risk program has evolved to include broad-based transformations needed. Many areas require both agency and Congressional oversight and/or legislative solutions.

In order to determine the High-Risk areas, GAO published criteria on "Determining Performance and Accountability Challenges and High Risks (GAO-01-159SP)." This determination is based on two factors:

1. Qualitative factors: national security, national defense, public health or safety; and
2. Quantitative factors: dollars at risk-assets, revenue, payments.

GAO further developed these criteria to assist in forming judgments based on the following factors:

- identifying and assessing the performance of the federal government's major program and mission areas,
- assessing agencies' management functions to determine how they contributed to program performance and affected the agencies' ability to ensure accountability and achieve results,
- determining if individual performance and accountability challenges merit designation as high-risk areas as well as determining government wide high risks, and
- removing high-risk designations.

For each major agency, GAO identifies major program and mission areas that will form the primary basis for reporting in the Performance and Accountability Series and that

- are at the center of congressional and executive branch attention,
- have high public interest and/or large-dollar outlays,
- figure prominently in agencies strategic plans and annual performance plans and reports, or
- have known performance and accountability or high-risk issues.
- The major program and mission areas on which GAO will focus are be selected in consultation with the Congress and coordinated with the Office of Management and Budget, the top leadership of the major federal agencies, and the inspectors general at these agencies. Thus, the Performance and Accountability Series may not include all of an agency's program and mission areas, but would focus on those that are among the most important for each agency. Program and mission areas that in the past were designated as high risk or had performance and accountability concerns will be carefully scrutinized to determine if the risks and concerns have been resolved.

GAO also uses agencies' strategic plans, annual performance plans and reports, accountability reports, and audited

financial statements to identify the key goals, strategies, performance measures, and reported performance for each of the major program and mission areas. This information, supplemented by relevant GAO products, inspectors general reports, and other independent analyses, will enable us to develop a profile of the actual performance for each of the selected program and mission areas.

Based on its experience in examining a wide range of government programs, GAO has found that effective performance of the management functions shown below, are key to creating and sustaining high performing organizations. Internal control is a critical aspect of each of these management functions.

- Strategic planning
- Budget formulation and execution
- Organizational alignment and control
- Performance measurement
- Human capital strategies
- Financial management
- Information technology
- Acquisition

Internal control underpins each management function mentioned above.

An individual performance and accountability challenge merits a high-risk designation when it meets the criteria presented in this section. GAO will first determine whether the performance and accountability challenge involves

- a program or mission area having national significance or
- a management function that is key to performance and accountability.

GAO will then determine whether the risk stems from one of the following:

- An inherent risk, which may arise when the nature of a program creates susceptibility to fraud, waste, and abuse. A program involving payments to claimants for services provided by third parties could involve inherent risk, for example, due to the need for and difficulty of verifying the accuracy of a large volume of claims.
- A systemic problem, which may arise when the programmatic, management support, or financial systems, policies, and procedures established by an agency to carry out a program are ineffective, creating a material weakness.

Next, GAO will consider a number of qualitative and quantitative factors. Additionally, before making a high-risk designation, will consider the corrective measures an agency may have planned or underway to resolve a material weakness and the status and effectiveness of these actions. In all cases, the ultimate determination of high risk will be made based on the independent and objective judgment of GAO professionals.

Considering Qualitative and Quantitative Factors

GAO will consider the qualitative factors outlined below:

Risk is seriously detrimental to

Risk could result in

These qualitative factors are not meant to be all-inclusive. Other important qualitative elements of risk may also be applicable to a given situation.

In addition to qualitative factors, GAO will also consider the exposure to loss in monetary or other quantitative terms. At a minimum, $1 billion must be at risk in areas such as:

• The value of major assets (e.g., loans receivable) being impaired;

• Revenue sources (e.g., taxes due) not being realized;

• Major agency assets (e.g., inventory or property) being lost, stolen, damaged, wasted, or underutilized;

• Improper payments; and

• Contingencies or potential liabilities (e.g., environmental cleanup costs).

The $1 billion threshold relates to that portion of a major program or mission area that is at risk not to the financial aspects of the program or mission area as a whole.

In making high-risk determinations, GAO analyzes the risks from qualitative and quantitative standpoints. A program or function may be highly vulnerable to risk arising from a qualitative factor, such as loss of life, but may not necessarily meet the minimum quantitative dollar threshold. Conversely, it is possible for an exposure to be significant quantitatively, that is, placing $1 billion or more at risk, but not involve a qualitative factor. In some instances, individual qualitative and quantitative factors alone will not be high risk, but in combination, they may call for a high-risk designation. Thus, GAO considers the totality of qualitative and quantitative factors in deciding whether a high-risk designation is warranted.

Considering Corrective Measures

Before assigning a high-risk designation, GAO determines and assesses the effectiveness of an agency's planned or ongoing corrective actions to address a material weakness. In this regard, GAO considers factors such as below:

- Whether the agency has demonstrated its commitment to resolving the problem
- The extent of an agency's progress to strengthen controls to address the problem
- Whether the proposed remaining corrective action plans are appropriate
- Whether effective solutions will be substantially completed near term, as further discussed below
- Whether the solutions will resolve the root cause of the problem.

For the high-risk initiative, near term is considered to be within the 2-year period covered by the term of the Congress to which a high-risk update report is addressed. In considering

whether a corrective action will be substantially completed in the near term, a high level of certainty must be evident. Agencies will need to be able to demonstrate concrete results to date, with a clear path toward addressing remaining problems. The final determination will be based on GAO's professional judgment.

Criteria for Determining Government wide High Risks

In some instances, several agencies may share a common problem that results in a high-risk situation. When this occurs, in order to determine whether a governmentwide high-risk designation is warranted, GAO uses the criteria as per below:

The material weakness must:

- Be evident at multiple agencies
- Affect a significant portion of the government's total budget or other resources
- Stem from a deficiency that should be monitored and addressed through individual agency actions as well as through Office of Management and Budget initiatives, legislative action, and/or Congressional oversight.

If these criteria are met, GAO may designate the matter as a governmentwide high-risk area.

It may be possible for several agencies to have the same material weakness and for it to rise to a high-risk level for some or all of those agencies, but based on these criteria, it is not considered to be a governmentwide high risk. In such cases, the weakness would be reported as a performance and accountability challenge or a high-risk area for each of the agencies it affects, as appropriate.

Criteria for Removing High-Risk Designations

When legislative and agency actions, including those in response to GAO recommendations, result in significant progress toward resolving a high-risk problem, GAO removes the high-risk designation. In these cases, GAO continues to closely monitor the areas. If significant problems again arise, GAO considers reapplying the high-risk designation.

The criteria we use for determining whether to remove a high-risk designation are shown as below:

- A demonstrated strong commitment and top leadership support to address the risk(s)
- The capacity (that is, the people and other resources) to resolve the risk(s)
- A corrective action plan(s) that
  - defines the root causes,
  - identifies effective solutions, and
  - provides for substantially completing corrective measures near term, including but not limited to, steps necessary to implement solutions we recommended
- A program instituted to monitor and independently validate the

effectiveness and sustainability of corrective measures,

- The ability to demonstrate progress in having implemented corrective measures.

Calling Attention to Performance and Accountability Challenges and High-Risk Problems

The High Risk List is intended to help GAO, the Congress, and the executive branch give attention to identifying and resolving performance and accountability challenges and high-risk problems. GAO`s Performance and Accountability Series and High-Risk Updates are an important way to gauge progress in achieving this objective.

Through these efforts, GAO is committed to helping the Congress improve the economy, efficiency, and effectiveness of federal operations. Doing so should also enhance the public's respect for and confidence in the federal government.

III.2. Establishing communities of practice

In the federal government, another effective tool in developing an understanding and approach in implementing internal control is through the establishment of communities of practice. The CFO Council is one example of such a community of practice. "*With leadership from federal CFOs, senior officials at the office of management and budget, and U.S. treasury, the CFO council tackles the most pressing issues in federal financial management with collaborative leadership*."

The Council was established pursuant to Chief Financial Officers (CFO) Act of 1990 (Public Law 101-576). It is an organization of the CFOs and Deputy CFOs of the largest Federal agencies, senior officials of the Office of Management and Budget, and the Department of the Treasury who work collaboratively to improve financial management in the U.S. Government. The Council was established under the provisions of the CFO Act of 1990 to advise and coordinate the activities of the member agencies on such matters as consolidation and modernization of financial systems, improved quality of financial information, financial data and information standards, internal controls, legislation affecting financial operations and organizations, and any other financial management matter.

Members of the Council identify the key issues necessary for the successful implementation the Chief Financial Officers Act of 1990 and to improve financial management leadership. Since the Act was signed into law there has been substantial progress and many positive achievements. Individual Council members have stepped forward to lead committees and special projects to improve government-wide financial management. The Council continuously reviews progress in each identified area of emphasis. Current priorities are:

- Improve financial management systems;
- Effectively implement the Government Performance and Results Act;
- Secure clean opinions on agency-wide and the government-wide audited financial statements;
- Develop a quality financial management workforce;
- Improve loan management, tax and debt collection;
- Design management systems to improve accountability for performance;
- Modernize payments and business methods through electronic commerce.

The Council Chairperson is the Deputy Director for Management of the Office of Management and Budget. The Controller of Office of Management and Budget, leads the activities of the Council on behalf of the Chairperson.

Federal Financial Management Conference (JFMIP)

Joint Financial Management Improvement Program (JFMIP) is a joint and cooperative action undertaken by the U.S. Department of the Treasury, Government Accountability Office (GAO), Office of Management and Budget, and Office of Personnel Management. Working in cooperation with each other and other agencies, the goal of the JFMIP is to improve financial management practices in the federal government. This effort culminates in an annual Federal financial management conference attended by hundreds of financial management professionals and featuring presentations from government leaders.

The current Chief Financial Officer council initiatives:

Controller Alerts are designed to highlight emerging financial management issues that may require agency attention or action. These Alerts are intended to inform the Chief Financial Officer (CFO) community of key issues where the Office of Management and Budget (OMB) believes further action may be warranted, but do not constitute official guidance or prescribe specific tasks for agencies beyond consideration of appropriate steps to address the issue.

The CXO Fellows Program is comprised of rising stars in the federal finance, acquisitions, and IT sectors at the mid-career level that have shown leadership potential and prepares these future leaders to become forward-thinkers in the space of Federal management.

The CXO Fellowship program is dedicated to providing enriching professional development opportunities for the next generation of Federal leaders in acquisitions, finance, human capital, and information technology. The program provides an opportunity for Federal leaders to grow professionally through a unique set of educational seminars and events.

During the year-long program, Fellows meet with leaders in the Federal management community and learn about innovative government operations through educational seminars and "Inside Government" events. The objective of the program is to provide a unique perspective on the innovative missions led by Federal agencies.

Selected Fellows remain in their current positions at their home agency and are participate in two to three program events each month with a total time commitment of ten to fifteen hours per month. All Fellows are expected to participate in unique Program activities including Seminars, "Inside Government" events, and special programs. Fellows are mid-level Federal employees that have demonstrated leadership potential.

Enterprise Risk Management

As federal entities continue to focus on enterprise solutions to manage risks that impact strategic and tactical objectives and use of resources, the CFO Council will work in partnership with other Councils to translate the concept of enterprise risk management past the abstract into practical solutions that support risk-enabled performance.

Grants

The CFO Council is dedicated to coordinating financial assistance to effectively deliver, oversee, and report on grants and cooperative agreements, as well as sharing with executive departments and agencies (agencies) best practices and innovative ideas for transforming the delivery of grant assistance.

Human Capital

With unprecedented numbers of Federal employees eligible for retirement, the CFO Council is committed to maintaining a robust and expert-level workforce in Federal financial management. Working across agencies, the CFO Council will coordinate the next generation of programs to recruit, train, and retain the best of the federal financial management workforce.

Improper Payments

Reducing the government-wide improper payment rate is a CFO Council a priority. An improper payment is any payment that should not have been made, lacks sufficient documentation, or that was made in an incorrect amount, potentially resulting in monetary loss to the government. As an effective steward of taxpayer dollars, the members of the CFO Council actively work to reduce improper payments and other instances of waste, fraud, and abuse.

Federal Financial Management Reports

In accordance with the CFO Act of 1990 the following information represents the financial management status report and a government-wide 5-year financial management plan. The report references the Financial Management

Progress and Priorities section within the Financial Report of the U.S. Government. Additionally, the report highlights the most recent fiscal year's financial reporting results.

IV. Recommendations and Conclusion.

In order to improve the Albanian internal control framework and to enhance the accountability and transparency of using of public funds for more economy, efficiency, and effectiveness, and doing so to enhance the public's respect for and confidence in the Albanian Institutions, the following suggestions should be taken in consideration:

1. Using generally accepted internal control standards:

1. ALSAI should continue to influence to the legislative branch and other stakeholders, in order to set new guidelines for internal control on public sector, based on the International Standards (COSO Model) and also the Green Book.
2. ALSAI audits should be more focused on improving internal control gaps in Albanian public sector, and by doing so helping public entities to adapt to shifting environments, evolving demands, changing risks, and setting new priorities.

2. Establishing a High-Risk program:

1. ALSAI should consider on establishing a high-risk program similar the GAO model. In establishing this new program ALSAI should be based on main risk areas of its own audits, main focus area of the Parliament, and/or the general public perception of the programs that needs more immediate attention.
2. In establishing its own high-risk program, ALSAI should define clearly clear and objectively qualitative and quantitative criteria's for determining Government wide high risks. These criteria should be intended to help ALSAI, the Albanian Parliament, and the executive branch give attention to identifying and resolving performance and accountability challenges and high-risk problems.

3. Establishing communities of practice:

1. ALSAI should continuously organize joint conferences with the participation of authorizing and implementing officers, and audit units of all public entities, focused mainly on internal control challenges and ways to improve.
2. ALSAI based on its experience should provide training to other public officials, mainly authorizing and implementing officers, audit units and/or heads of public entities, on the benefits of the institutions in improving internal controls.

Conclusion

Having suffered institutionalized corruption for decades, Albanian Public Sector today recognizes that fraud and

public sector mismanagement itself undermines the confidence of the people in economic development, foreign investments and European Integration. Internal control systems are vital to identifying and addressing significant risks to the achievement of an entity`s outcomes.

By evaluating internal control systems across operations and not merely from a financial reporting perspective, it will help government officials effectively respond to fraud and corruption risk.

The implementation of the COSO model for internal control, would significantly improve the current status of internal control, and doing so would improve the public sector performance and improve the general public perception toward Albanian Institutions.

Taking into consideration of other public entities opinion into challenges of internal control, would play a key role in improving the internal control framework in Albanian public sector.

Establishing high-risk programs in ALSAI audits would indirectly help the Albanian Parliament and Government to determine performance and accountability challenges, in order to better serve the Albanian people and their interests.

V. Bibliography

-GAO`s Green Book;

-GAO`s Determining Performance and Accountability Challenges and High Risks;

-Albanian Law No. 154/2014 "Organization and functioning of State Supreme Audit Institution";

-Albanian Law No. 10296 dated 8/7/2010 "On the financial management and control";

-Albanian Public Financial Management Strategy 2014-2020;

-U.S. Chief Financial Officers Act of 1990;

-U.S. Chief Financial Officers Council (https://cfo.gov/);

-ISSAI 9100 Guidelines for Internal Control Standards for the Public Sector;

By: Alfonc Gabili, Senior Auditor, ALSAI

A SAI IN CONGRESS: GAO's POSITION AND AUDITS TOWARDS U.S. CONGRESS

Published in ECA Journal, No 6-7 June – July 2018

For many supreme audit institutions operating within a parliamentary democracy, a key condition for their independence is to operate independently from both the legislative and executive branch.

Interview with Kate Siggerud, Chief Operating Officer of the United States Government Accountability Office.

By: Gaston Moonen, Directorate of the Presidency, ECA

For many supreme audit institutions operating within a parliamentary democracy, a key condition for their independence is to operate independently from both the legislative and executive branch. How does this work for the U.S. Government Accountability Office, being vested in the U.S. Congress and considered as THE congressional watchdog? What kind of work does the GAO do regarding Congress's own activities and how does Congress establish its own budget? When interviewing Kate Siggerud, the GAO's Chief Operating Officer, she provides concise and to the point insights on these issues, and more. Supporting U.S. Congress.

The initial idea to interview Kate Siggerud relates to the specific position the United States Government Accountability Office (GAO) has in the institutional set-up to ensure checks and balances in the U.S. The GAO was originally enacted in 1921 and was then, as it is now, vested within the legislative branch of the US government, which falls under the Congress rather than the executive branch, which fall under the President. Kate Siggerud underlines that the GAO provides its reports to and supports the U.S. Congress. 'We are among several legislative branch agencies specifically set up to provide a variety of advice and support mechanisms to the Congress. The GAO was initially established as an auditing and voucher checking organisation. From the 1960s onwards we have evolved into a financial and performance auditing organisation.'

Kate Siggerud plainly explained the mission the GAO has: 'Our principal mission is supporting Congress in its

oversight and legislative activities. Congress has a primary mission of conducting oversight of how the executive branch carries out its functions and uses the funds that Congress has provided to the executive branch. So our primary mission is to assist in those oversight activities via performance audit. Most of our reports are addressed to Congress, presenting our observations of the effectiveness and efficiency of federal programmes and how the dollars were used.' As to the second element of legislative activities, she says: 'Our reports serve to support the legislative activities of Congress. So Congress may need to pass a budget or authorize a programme and our financial and performance audits can inform that legislative activity.'

Evidently, Kate Siggerud is the right person to talk to when it comes to perspectives on relations between the GAO and U.S. Congress. Prior to the position she has now she was the director of the GAO Congressional Relations Office. She has over 30 years of experience in the GAO and holds now the position of Chief Operating Officer. 'When asked what this entails she explains: 'The GAO has an executive committee, which has four members. One is of course the Comptroller General, the appointed leader of GAO. Then there are three others: the Chief Operating Officer, the position I have. I focus on our auditing work – planning, reviewing and resourcing it and ensuring its appropriately carried out. We also have the Chief Administrative Officer/Chief Financial Officer – he has both titles – who handles the budgetary and administrative efforts necessary to support GAO. And we have the General Counsel. We have a significant number of staff attorneys here and the General Counsel sits on our Executive Committee, overseeing that group along with advising the rest of the organisation.'

The work residing under Kate Siggerud's responsibilities turns out to be vast when discussing the GAO products. 'We typically issue 700 to 800 reports a year, so it is a lot to manage. We are set up into several teams, headed by executives.'

Warrantees for independence

A core element when it comes to warranting the independence of the GAO is the position of the Comptroller General. 'He is appointed for 15 years, by the President. But the president must use a list generated by the Congress, fashioned by the leaders of the House of Representatives and the Senate. Unlike other appointments in the federal government, the choice is drawn from the list agreed to by Congressional leaders.' Kate Siggerud brings up another important element in relation to the Comptroller General's independence. 'He is an appointed

official, for 15 years, who can only be removed for

cause, not by the President, but by impeachment by or a joint resolution from the Congress. That is a very high bar!' She points out that the GAO's independence has been reviewed in several peer reviews and found to meet auditing standards. 'The credibility of the work we do is based on our ability to produce objective, non-partisan, fact-based work, and being viewed as an independent organisation as a source for information. Another important element regarding independence are the protocols the GAO has developed with the Congress. 'We have a set of protocols in place. We place priority on reports established in law and on requests from House and Senate leaders and leaders of Congressional committees. GAO will accept requests from both political partie (either the majority or minority party) as long as the Member of Congress requesting the audit is a leader of a Committee of jurisdiction in the topic he or she wants reviewed.. We reserve the right not to accept requests from the Congress, if we believe that we cannot undertake an independent and objective review of the facts or if the work they ask us to do is outside our jurisdiction and our access to information. Those protocols have been in place now since 2001 and they work very well to guarantee GAO maintains its reputation as an independent and nonpartisan organisation. We are vested in the legislative branch but we are independent to carry out the work in the way that is most appropriate.

Formally, most of the GAO work stems from requests from Congress. But Kate Siggerud explains that the picture is a bit more nuanced: '95% of the work is either requested by Congress or because a law has been passed. We reserve about 5% of our resources to do audits under the Comptroller General's own authority. We can commence an audit when the GAO feels this would be a productive area. We also produce a strategic plan every four years based on consultation with the Congress and environmental scanning among other things. We lay out key topics we think the GAO should be focusing on over the next four to five years and work closely with the key committees in Congress to

agree on a general work programme to be carried out. In most cases the requests we receive for audits reflects a joint planning effort between Congress and the GAO. Also for this purpose our executives are in regular contact with Congress.'

As to what constitutes a request from Congress, she refers to the protocols brought up earlier. 'These specifically lay out a prioritisation scheme to handle requests. Our number one priority is when a law has been passed, requiring a report or a study from the GAO.

These are, by their nature, bipartisan. The second priority is requested from either the chair of a committee, or the most senior member of the minority on that committee –what we call the "ranking member.' Either one of those can request from the GAO a study on for example the Postal Service if their committee has jurisdiction on that portion of the federal government.' Kate Siggerud explains that the GAO will treat minority requests on the same level as majority requests. 'Many come from both parties together. Even if the Chair of the Committee (majority party) has not requested the audit we will respond to requests nevertheless, as long as it comes from a leader from a minority party in that committee and it is within our jurisdiction to do.

Multiple actors working on accountability

When discussing whether there are any clear disadvantages of being so close to Congress Kate Siggerud points out that within the different parts of the US federal government there are many different elements of accountability. 'We see our responsibility as being effective in encouraging improvement in executive branch programs, where we conduct most of our audits. And Congress relies on us for the purpose of considering legislation, which is of course where change in executive branch programs can be accomplished.' She indicates that of the GAO recommendations generally between 75-80% are implemented within four years of making them. 'We see that we have an effect on the executive branch even though we are located where we are. One should note that most executive branch agencies also have inspector generals that are focused within doing their own financial and performance audits and making recommendations. And, like GAO's reports, those reports are generally made public.'

Deciding on the budget of Congress

Speaking about decision-making on Congress's own finances, it becomes clear that there is no involvement of the executive or judiciary branch whatsoever. Kate Siggerud explains that on the allocation of funds among federal agencies and programues Congress has appropriations committees that make annual funding allocations. 'For agencies that are in the executive branch, they develop their own proposals and send them through the Office of Management Budget which revises them and compiles them for Congressional Review. The budget that is developed for the congress and for the legislative agencies like us, is developed by the congress itself without input from the President. We as GAO propose a budget every year, and the Comptroller General testifies before the Appropriations Committee but in the

end the House and the Senate committees decide on that amount.'

In relation to 'discharge procedures,' Kate Siggerud explains that this is probably more related to the EU context. 'Discharge is not a word we use here but I'll try to talk abort it. For the executive branch, all federal agencies are required to propose a budget every year that also explains how funds were used in previous years. So the budget itself is a document that records the funds used in the previous year and the planned funds going forward. Each organisation is expected to complete a financial statement. This is audited by its inspector general or an accounting firm hired by the inspector general.'

She indicates the financial statements are compiles into *The Annual Financial Report of the United States* by the Department of the Treasury and the Office of Management and Budget. GAO audits the financial statements and prepares its own conclusions which are included in the Annual Financial Report. She continues: 'Over the years the inspectors general and the GAO have seen improvements in these statements, although the Department of Defence has not yet received a clean opinion, and we have also raised issues on intergovernmental transfer of funds and how these are cleared, among other issues.'

Contrary to the EU setting, where the European Parliament is obliged to give discharge, there is no further action like that for Congress. Kate Siggerud: 'This Annual Financial report is transmitted to the Vice-President and to Congress, and made available on government websites. But once that statement is issued Congress does not have to take any action concerning it.'

Auditing Congress

Regarding the question who audits the budget implementation and activities of Congress Kate Siggerud first points to the support agencies Congress has. She gives as examples the Library of Congress, who manages the largest library in the U.S. The Library also includes the Congressional Research Service which provides research assistance to Members of Congress and is somewhat comparable to the European Research Service of the European Parliament. Or the Congressional Budget Office, created 40 years ago, which does estimates of the cost of legislation for Congress when they consider new bills that could have significant financial implications. 'The CRS mostly does research using secondary sources and provides expertise in reading of laws or statues. The GAO's work on financial and performance audit is more focused on auditing and program evaluation, including generating data, analysing them and providing recommendations to Congress for improving government performance. CRS' work is typically

focused on descriptions of programmes and issues.' She indicates that most of these support agencies have their own Inspectors General, with public reports: 'They have their own inspectors general. The House of Representatives itself also has an inspector general. The Senate does not. And there is also for example the Office of Compliance, which is an office reporting to the House of Representatives and the Senate, making sure certain policies related to employment and facilities are carried out appropriately.' While the GAO is sometimes asked to review operations of other legislative branch agencies, Kate Siggerud explains that the GAO is typically not asked to audit internal operations of the House or the Senate. 'We do have a procedure, which is described in the protocol I mentioned earlier. In general, for a request involving work on programmes or activities relating to the internal operations of Congress, the GAO will seek bipartisan or bicameral support for such requests from senior leaders of the House or the Senate With regard to audits of other legislative branch agencies is a review GAO conducted of the Library of Congress' IT systems. Overall, the practice is that the GAO will indirectly audit Congress activities by looking at agencies falling under them, be it more at policy and programme level, since most of them have their own inspector general. Kate Siggerud adds that, besides the inspector general in the House of Representatives, both the House and the Senate have ethics committees. 'They can receive referrals from external parties, from Members of Congress regarding any ethical violations concerning campaign spending or other inappropriate behaviour. This to complete the picture of oversight towards Congress.'

By: Kate Siggerud, Chief Operating Officer of the United States Government Accountability Office

ACCOUNTABILITY OF PARLIAMENTS CONTRIBUTING TO THE BALANCE OF POWERS

Published in ECA Journal Nr.6-7, June- July 2018

The financing and auditing of parliaments is a topic of keen interest to Danièle Lamarque. This explains why she masterminded the sympo-sium entitled 'Public funding of parliaments in Europe

Interview with Daniele Lamarque, ECA Member
By: Gaston Moonen, Directorate of the Presidency

Exchange between academia and auditors

The financing and auditing of parliaments is a topic of keen interest to Danièle Lamarque. This explains why she masterminded the sympo-sium entitled 'Public funding of parliaments in Europe: financial autonomy under discussion', which took place at the ECA in March this year. 'This was the second symposium in a series of international symposia on comparative public finance. I have been cooperating with the University of Lille since 2014, where I made a presentation on the topic of the first symposium, which was about the coordination of fiscal policy in Europe. I focused on the role the ECA plays in this area. The University of Lille has a very active public finance law section, interested in comparative legislation issues. So the idea was to organise symposia and publish the results in journals.' She points out that the second symposium will be published in the Revue gestion et finances publiques. 'And I understand that it will be published in both French and English.'

She explains that the French Court of Auditors has close ties with academia. 'I have known the people from the University of Lille for many years now and I find cross-country comparisons very rewarding. I felt that it was written in the very the DNA of our institution, with its capacity to compare, that we should look at financial issues related to parliaments, a very topical issue. For each country we try to have two presentations: one from an academic point of view and the other from a practitioner's perspective.' She believes that the issue is also very relevant for

the European Parliament. 'The accountability of the European Parliament also depends on the practices in the Member States. For example, in the UK, things changed after the Information Act scandal. When I compare the transparency there now with the situation in France, the accountability of the French National Assembly is not as strong as in the UK or as open as at the EU level.'

Information on exercising core functions

Danièle Lamarque highlights two core issues raised at the symposium that she found very informative: 'The first one – perhaps because currently in France there is a lot of debate about this – is how accountable a parliament is towards the public regarding how they work and perform their activities.' Her second point relates directly to finance: 'What does a parliament actually do with the means it has at its disposal? And I do not mean directly the salaries and allowances, but more on how they use the means it has available to exercise its core functions.'

She says that in France the debate currently also focuses on the extent to which the French Parliament assesses the executive's implementation of policies. 'In France we see that rather little time is actually devoted to assessing the implementation of the budget. That debate generally lasts not much more than one day. And the rest of the time is then spent discussing the budget and what it should be used for. 'She quickly asserts that the role of parliament is to decide on legislation, budget or non-budget related. 'But it also has a role in assessing the implementation of the budget, which is of course a key issue for us as auditors, both in terms of what we produce and the discharge procedure, if applicable.'

Following the money also in parliament too

For Danièle Lamarque, the ECA's role in auditing the use of funds by the European Parliament is very interesting and to some extent new. 'The French Court of Auditors does not have that competence in relation to the funds used by the French Parliament. But if it is EU money, spent by the European Parliament, to finance political groups in France, the ECA can audit this EU public money. And we do, like when reporting on irregularities in the management of funds by some political groups, as we did in Chapter 10 of our 2016 Annual Report.' She gives another example related to the study the ECA did on the costs of the European Parliament having seats in Strasbourg, Brussels and Luxembourg. 'We looked at all the travel costs, etc., examining the use of EU money by the European Parliament. This is interesting, because the European Parliament can question us on the use of its funds, and we look at how the European Parliament uses EU

money. Of course, we cannot get involved in any political activities. But I think it is a good example of democracy and transpa-rency.' She is not surprised to hear that in the 2016 discharge questions session, the European Parliament actually asked for more and not less audit work on its activities. 'MEPs know very well that some parties are breaching the rules. It is dangerous to have parties breaching the rules because this jeopardises the reputation of the whole institution.'

Danièle Lamarque considers it positive that steps have been taken towards allowing the French Court of Auditors to audit the accounts of the French Parliament. 'A few years ago, in 2013, even though there is no legal basis for it, an agreement was made between the French Court of Auditors, the National Assembly and the Senate, which allows the French Court to audit the accounts of these two institutions. Here the focus is on compliance with accounting rules, looking also at internal controls, etc.' She then refers to one of the speakers at the symposium, René Dosière, a former member of the French Parliament. 'He started ten years ago, askingfor more transparency in the use of public funds by public officials, President, ministers or parlementarians, and in use of public funds by the French Parliament. No transparency on their actual salaries, advantages, privileges, etc. At the symposium he gave a presentation on retirement advan-tages and other 'perks', addressing citizens' call years earlier for more transparency.

Balance in controls and powers

At the same time, Danièle Lamarque calls for balance and reason. 'In the UK, there was a scandal which led to the resignation of the speaker of the House of Commons: something which had not happened since the 17th century.' But the newly established system for scrutinising all the expenditure of Members of Parliament (MPs) may be going to the other extreme, and she considers it too bureaucratic. 'As auditors, we know that you need to set up systems for internal control, etc. On the other hand, too many controls is not good either; people cannot bear that. You need to find the balance between transparency and fair control. What do we need to audit those who have been elected […] by the people, and who need to be accountable for the use of funds allocated to them? That is the question, which was also analysed at the symposium.' While she thinks that accountability is important, audits of MPs should not impede their work as the representatives of the people. 'In the end, democracy is more important than accountability. Accountability is part of a democratic system, but it should not become a barrier to its functioning. Again, finding the right balance. And I think we do that well here at the ECA, since we have a good

relationship with the European Parliament, and the parliamentarians themselves believe that more audits and more transparency is necessary. So, we should not shy away from doing more work in this area, until we reach the point where they say: "This is our political role and you should not be involved in that".

Then Danièle Lamarque brings up the balance of power, as Montesquieu has described it. 'From an audit perspective, with the judicial branch, being independent like the legislative and the executive, you will find the same limits on external audit, certainly in France: you cannot interfere in judicial activities. So, it is a balance of powers and the auditor must comply with this balance and understand how far he or she can go. An important criterion is that we cannot interfere in the implemen-tation of their power.'

When speaking about how this applies to an audit institution itself, the ECA Member brings up the issue of audits requested by parliament. 'In France we see that around 15 % of the audits stem from requests from the French Parliament. This is a very sensitive matter for the French Court of Auditors, which is very attached to its independence and its relationship with the executive and legislative. The idea is to be at an equal distance from both, safeguarding the independence of the institution. Requests from the executive may also occur but they are rare.' Ultimately, she deems the relationship with Parliament more relevant: 'We are accountable to Parliament, and the Parliament is accountable to citizens. And we are the tool making that possible.' On the question of who then examines the work of parliament, she reflects: 'Elected people would usually tell you that they are controlled by the electorate and accountable to them. However, I recall that when we set up the regional audit institutions in France in 1983 to audit the local authorities, they used the same argument: you do not have to report on our activities and the way we spend money. We are accountable to citizens every time there is an election.'

Assessing the work of the executive branch

With a smile, Danièle Lamarque then recounts the period when she was in charge of the regional audit offices in Normandy and Marseille. 'I know these situations well and sometimes they are more difficult than relations with ministries at the national level. Sometimes mayors can be very powerful. I recall when I had a report on a public-private partnership for the football stadium in Marseille. While this partnership was actually very costly in the long term, it was hailed by the mayor as an opportunity and a great success. But based on the audit report we published, the media asked many

painful questions. I think that the mayor is still angry with me now.' She explains that local issues can be more tangible than those at the national level, looking directly at schools, a theatre, water provisions. 'This makes your work perhaps more lively and topical. But sometimes less comfortable as well, since you may have to deal with angry politicians who see you as an immediate threat to their work.'

The ECA Member quickly relates this back to the issue she touched upon earlier: the French Parliament's assessment of policy implementation. 'There is currently a reflection in France on how to improve this capacity of evaluating the executive's actions. As a study of the European Parliament from a few years ago showed: compared with some other parliaments, like the US Congress, the European Parliament, or even the German or UK Parliaments, the French Parliament is not as strongly equipped to conduct impact assessments or research on policy initiatives.' She says that there is a call within the National Assembly for more expertise for impact assessments, for ex post evaluation. 'They want to rely less on the information provided by the French administration and draw more on their own findings and expertise, also when it comes to budgeting.'

When discussing what role the French Court of Auditors can play in providing such expertise to the French Parliament, Danièle Lamarque indicates that this institution has some obligations that bind its hands. 'The French Court of Auditors must adhere to several legal provisions on giving information to the Parliament, which means that around half of its audit capacity is dedicated just to that, issuing a number of reports on the budget, on social security, reports on local authorities, etc. In addition, up to 15 % of the audit team is spending on audit requests from Parliament.' Then she chuckles: 'And don't forget: the French Court of Auditors considers that long reports, like 300 pages, better contribute to citizens' information. Compare that with the 60 pages that we would consider a long special report at the ECA!'

Finding the fine line

Danièle Lamarque concludes that when it comes to financing parliamentary activities, the issues to look at go beyond salaries and allowances. 'The core issue with the financing of parliament is not how much MPs earn. That is good for scandals in the media. Of course, they have to be transparent, and they have to be accountable for that. But the real question is how it works, what their actual activities are, how they contribute to making the government more efficient and effective. She believes it is important to distinguish between the means MPs have for their political activities and direct assistance on the one hand, and

the means they have to get knowledge and do their work as MPs on the other hand. 'The difference and the balance between these two aspects is the fine line for the auditor to see how far an auditor can to provide transparency and advice on these issues.'

By: Daniele Lamarque, ECA Member

CHANGES NEED A PERSON BEHIND THEM

Published in INTOSAI Journal, Summer 2018

"We must learn how to learn from mistakes and learn boldly. Are our national priorities reflected in the State budget or only in our rhetoric?"

By: Arunas Dulkys, PhD, Auditor General of the Republic of Lithuania

State resources are limited, so desiring more than necessities may become threatening. By our nature, we are more likely to see only the positive sides to our expectations. Rarely do we think our fulfilled dreams come with a price paid by someone else. What happens if we take actions without thinking about possible consequences? The consequences of an incorrect desire prompt the emergence of another incorrect action. Unless this process is prevented, adverse consequences begin to grow exponentially.

Lithuania is no exception. With limited resources, a difficult task arises—allocating them in such a way that drives economic growth. Processes that are an end in themselves should not be tolerated. Audits conducted by the Supreme Audit Institution (SAI) of Lithuania reveal a picture where program objectives, goals, measures and criteria financed using State budget funds are often artificially developed. Consequently, the administrative burden is increased, and added value is not created.

In developing an evidence-based, results-oriented public administration system in Lithuania, the intent was to use performance data primarily for performance improvement. Using this data exclusively for reporting has numerous negative effects, such as excessive performance criteria, speculation on criteria values and a goal to simply implement the set requirements rather than tangibly improving results.

In his scientific works, Dr. Norbert Wiener, scientist and forerunner of cybernetics and artificial intelligence theory, signaled that we should only pursue objectives and expect results

that are truly necessary (not just appear to be so). Scientific studies on management issues led to the coined phrase “monkey’s paw effect." The phrase signifies a defect and unpredictability of any process when the expected positive result is accompanied by unintended negative consequences resulting in losses that exceed positive results and, at the same time, devalues them.

The story tells of a family—husband, wife and son—sitting by a cozy fire listening to stories from a friend who has just returned from overseas duty. He shows the family a dried-up monkey’s paw he brought back with him, and it seems that each owner of the mysterious paw is granted three wishes. Though the wishes (and outcomes) remain a mystery, the tale the friend weaves is one of tragedy.

The gripping tale does not deter the father, who pulls the paw from the fire. After his friend leaves, the son departs for work, and, out of curiosity, the father tries his fortune by wishing for money. The father’s wish comes true, as a clerk from the factory where the son works knocks on the door and presents the family with two hundred pounds. The payment—compensation for a factory accident that killed the son.

The mother gets a spontaneous second wish to bring the dead son back. An ominous knock is heard at the door. The father hastily makes a third wish to refuse all wishes as the door opens to find the son standing there—in a horrifying condition caused by the accident.

The paw, a symbol of greed, activated wishes accompanied by terrible consequences stemming from egoistic thoughts. Likened to the hand of public authority and decisions made with its help, the paw beckons that those entrusted to make decisions must continually consider the true consequences.

The signals this story sends are two-fold: developing the courage to learn from mistakes and investing in our public education systems to foster such experiential learning.

We must learn how to learn from mistakes and learn boldly. Are our national priorities reflected in the State budget or only in our rhetoric? Are we able to define, and agree on, what adds value?

Speaking candidly about how we deal with funding education is more important than ever. For more than ten years, learning outcomes in Lithuania have fallen below the average of Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) countries.

The number of schools is decreasing at a slower rate than the number of pupils. Learning outcomes in smaller, rural schools are lower than in larger towns. This further increases the exclusion.

Studies on the future of education believe pupils with low learning outcomes pose a potential public burden—most will not be able to live and work independently. They will need maintenance.

Creation of added value has a very positive national effect in terms of solving societal problems, such as emigration and social exclusion. Thus, the first significant step should be clearly and unambiguously identifying such goals. Second, measures aimed at increasing added value should be prioritized. Third, activities of public sector bodies should be focused not on social function and job preservation, but rather on ensuring public service quality is as high as possible.

Such changes need a person behind them. Therefore, providing higher wages to public sector civil servants should be established. Doing so increases the potential to attract highly qualified and motivated employees. It is a very ambitious target.

What's even more ambitious? Doing only the things that are meaningful. Social sciences often point out the irrationality of human behavior, and the monkey's paw short story illustrates that distorted expectations lead to negative consequences not caused by an object but by the system in which the characters live.

Fulfilling anything sensible cannot be done through a monkey's paw, either. It simply finds another host to continue circulating in the market of greed. Does it not remind us of the practice when a latent threat—budgetary governance dried like a monkey's paw—travels from one political administration to another?

If we asked for two hundred pounds from the State budget without openly, honestly discussing the conditions, perhaps we would, in fact, accept the funds regardless of consequences. Yet, if we cannot agree on what adds value, what moral and fair investment results look like, then a "results-ghost" may come knocking on our door.

By: Arunas Dulkys, PhD, Auditor General of the Republic of Lithuania

TRANSFORMING THE WORLD THROUGH SUSTAINABILITY EFFORTS

Published in INTOSAI Journal, Summer 2018

Benefits SAIs provide have been aptly summed up within Interna-tional Standard of Supreme Audit Institutions (ISSAI 12), "The Value and Benefits of Supreme Audit Institutions— Making a Difference to the Lives of Citizens."

By: Mr. Shourjo Chatterjee, Accountant General, SAI of India

Supreme Audit Institutions (SAIs) have served citizens by ensuring accountable use of public resources for national development. Irrespective of borders, across the International Organization of Supreme Audit Institutions (INTOSAI) community, members are collaborating with international peers and counterparts to ensure value-based delivery of services to citizens.

This proven conviction in SAI capabilities is exemplified by comprehensive audit reports coupled with regular interaction between the United Nations (UN) and INTOSAI in UN/INTOSAI symposiums. Ongoing collaborative efforts led to the 66th UN General Assembly adopting the 2011 resolution on SAI Independence, which was later reinforced by the 69th UNGA Resolution that focused on promoting and fostering public administration efficiency, accountability, effectiveness and transparency by strengthening SAIs.

Benefits SAIs provide have been aptly summed up within International Standard of Supreme Audit Institutions (ISSAI 12), "The Value and Benefits of Supreme Audit Institutions— Making a Difference to the Lives of Citizens."

In this context, studying the role of SAIs in implementing the Millennium Development Goals (MDGs) and Sustainable Development Goals (SDGs) is important, as these goals seek to go beyond addressing resource use and service delivery. Rather, they pertain to the much larger issue of sustaining the world for posterity, as exemplified by the 2030 Agenda for Sustainable Development. The 17 SDGs manating from the 2030 Agenda seek to build on successes of the MDGs, a UN campaign launched in 2002 that supported and inspired global actions to achieve eight goals by 2015.

This article seeks to summarize SAI contributions, and their importance, in serving the world through sustainability efforts and helping to achieve MDG and SDG responsibilities.

MDG Realization—SAI Services

Unlike the institutionalized coperation and formal efforts for SAI involvement in implementing SDGs, explicit MDG efforts were comparatively limited. However, MDG implementation was marked by an increase in adopting performance audits and other niche audits that encompassed gender, environmental and social aspects.

Table 1 illustrates indicative audits corresponding to each MDG undertaken by a global SAI sample. These audit types have assisted in MDG realization.

SAIS	MDG	TITLE OF AUDIT	YEAR	OUTLINE OF COVERAGE
NAO PR CHINA	1	*The Audit Results of 40 Counties Financial Poverty Alleviation Funds by the National Audit Office*	2016	Competent authorities' performance in distribution and management of poverty alleviation funds
OLACEFS *(SAIs of Brazil, Chile, Colombia, Costa Rica, Cuba, Ecuador, Guatemala, Honduras, Mexico, Panama and the Dominican Republic)*	2	*Coordinated Audit on Education Indicators*	2016	PAs on generating education statistics also assessed the behavior of indicators of the education goals in the context of the MDGs and the Education for All program
OAG UGANDA	3	*VFM Audit Report on Government's Efforts to Achieve Gender Equality*	2013	Gender inequality as a cause and consequence of poverty and a constraint to national growth. Uganda Gender Policy and Gender Mainstreaming Tool
CAG OF INDIA	4	*PA of Integrated Child Development Services Scheme of Union Government, Ministry of Women and Child Development*	2013	State provided services to children before and after birth and their period of growth to ensure their holistic development
NAO TANZANIA	5	*PA on Monitoring Evaluations and Budget Allocation for Maternal Health Care Activities in Tanzania*	2011	Maternal mortality, maternal health education, evaluation of components of health system that relates to maternal health and allocation of funds for maternal health care
UK NAO	6	*Department for International Development Responding to HIV/AIDS*	2004	HIV/AIDS strategy; global partnerships to achieve its objectives on HIV/AIDS; tackle the epidemic; use of research on HIV/AIDS
PASAI *(SAIs of Cook Islands, Federated States of Micronesia (FSM), FSM Kosrae, FSM Pohnpei, Fiji, Palau, Samoa, Tuvalu, and two other Pacific Islands and Territories)*	7	*Coordinated Pacific Region PA on Climate Change Adaptation and Disaster Risk Reduction Strategies and Management*	2015	Preparedness for climate change effects; planning for and managing climate change effects, such as coastal erosion; and managing climate change effects on food security

Of particular note, the INTOSAI Working Group on Environmental Auditing (WGEA) consistently contributed to MDG 7 by capitalizing on peer cooperation and support.

SDG Implementation—SAI Roles

The SAI role in SDG implementation was reflected in the most recent UN-INTOSAI events held in 2015 and 2017, with the 2015 symposium focusing on the UN's Post-2015 development agenda and the means SAIs have to implement sustainable development while the 2017 symposium highlighted how digitalization, open data and data mining impact SAI audit work and help enhance SAI contributions toward SDG implementation follow-up and review.

The XXII INTOSAI Congress in 2016 also employed an SDG thematic approach that addressed SAI roles in SDG implementation, paying particular attention to how INTOSAI can contribute to the UN 2030 Agenda for Sustainable Development through good governance and strengthening the fight against corruption.

UN agencies are cooperating with the INTOSAI Development Initiative (IDI) to build SAI capacity through the IDI "Auditing Sustainable Development Goals" program, and INTOSAI regional, bilateral and multilateral collaboration among SAIs has also been energized to promote capacity in reviewing and following up with national SDG implementation efforts.

According to IDI's 2017 Global SAI Stocktaking Report, 193 countries have subscribed to SDG implementation, and INTOSAI has recognized this as a crosscutting priority in its strategic plan. Fifty-six percent of SAIs indicated an intent to include themes on preparedness for, or implementation of, SDGs in subsequent audit programs.

Sustainability—Addressing SAI Challenges

SAIs have the onerous responsibility to ensure accountability in the process of transforming the world by 2030. It is important to recognize the challenges faced and how these challenges can be addressed.

Institutional Challenges: IDI's 2017 SAI Global Stocktaking Report statistics showed most SAIs have the mandates, capacity and willingness to audit SDG implementation or

national preparedness for SDG implementation. Remaining

SAIs must strengthen mandates and follow up on efforts by engaging with relevant stakeholders.

Capacity Challenges: SAIs need to enable the ability to address SDGs by focusing on capacity development support, knowledge sharing, peer support and training. SAIs should also develop proper performance indicators to assess and redress such challenges.

National Data Systems: IDI's 2017 SAI Global Stocktaking Report cited 30% of SAIs indicated not knowing if their governments (1) have established SDG baseline data or (2) intend to collect data and report on SDG progress. Only 21% of governments have defined baseline data to monitor and evaluate SDG implementation progress, and 24% are in the early stages of preparation. It is imperative that SAIs engage with government officials and recommend appropriate tools and techniques.

Leadership and Stakeholder Engagement: SAI leadership must lead by example, set the tone and constantly seek to engage and follow-up with stakeholders.

Sustaining Relevance: Sustaining relevance is critical. To do so, SAIs should employ relevant ISSAIs and use performance indicators to assist in evaluating work in a way that leads to continuous improvement.

Conclusion

The international community has entrusted SAIs with an important role in SDG evaluation. SAI mandates and expertise, along with experience in conducting MDG-relevant audits, will enable SAIs to better meet SDG requirements and serve humanity by transforming the world.

By: Mr. Shourjo Chatterjee, Accountant General, SAI of India

CAPITALIZING ON STANDARDS, KNOWLEDGE SHARING TO AUDIT DISASTER RECOVERY EFFORTS

Published in INTOSAI Journal, Summer 2018

The audit results, featured in 60 reports approved and published by SAI Ecuador, showed that public entities coordinated actions to mitigate and reduce the earthquake's impact—displacement of medical brigades; employment of public works personnel and heavy equipment for the demolition and removal of debris; and the reception, packing, transportation and delivery of humani-tarian aid.

By: Betty Carrion Ruiz, Auditor, Office of the Comptroller General of the Republic of Ecuador

In 2016, a 7.8 magnitude earthquake rocked the Ecuadorian coast, constituting one of the most catastrophic tragedies in the history of the country. The quake left 663 people dead, 6,274 injured, 80,000 people displaced, great damave to infrastructure and more than 2,300 aftershocks in the following months.1

Consequently, reparation measures cost approximately 3,344 USD million, challenging the response capacity of numerous public institutions, including the Office of the Comptroller General of the Republic of Ecuador—the nation's Supreme Audit Institution (SAI).

Ecuador's government responded to the crisis by immediately declaring a state of emergency and implementing several actions: activating contingency plans, establishing National, Provincial and Cantonal Emergency Operations Committees and creating the Committee for Reconstruction and Productive Reactivation.

The government also enacted the Organic Law of Solidarity and Citizen Co-Responsibility for the Reconstruction and Reactivation of the Affected Areas (Solidarity Law) and required the involvement of various public entities, including the armed forces, Integrated Security Service (ECU911),

Ministry of the Interior, Ministry of Transportation and Public Works, National Police and Secretary of Risk Management.

The Solidarity Law, effective May 2016, established required contributions from citizens to help address the earthquake's aftermath and recovery efforts—an increase in value added tax for one year; an 8-month 3.3% payment from employment wages; a less-than-one percent stipend gathered from equities exceeding one million dollars; existing real property taxation of 3.3%; and a 3% contribution from realized profits.

These funds (along with international aid) allowed for the planning, construction and reconstruction of publik and private infrastructure. The monies also promoted productive reactivation by helping implement a wide array of initiatives and making it possible for SAI Ecuador (as the technical body in charge of controlling the use of publik resources) to initiate audits of the entities responsible for administering the initiatives.

SAI Ecuador's audits aimed to (1) establish accuracy, veracity and legality of the implemented emergency actions, controls and resources; (2) verify legal and regulatory compliance; (3) examine solidarity collections to ensure funds were allocated accordingly to the affected areas; and (4) determine if resources were distributed to victims in accordance with established legal procedures.

The audit results, featured in 60 reports approved and published by SAI Ecuador, showed that public entities coordinated actions to mitigate and reduce the earthquake’s impact—displacement of medical brigades; employment of public works personnel and heavy equipment for the demolition and removal of debris; and the reception, packing, transportation and delivery of humanitarian aid.

Despite positive actions evidenced, weaknesses of great social impact were also identified—using resources for other purposes not associated with the earthquake; shortcomings in the storage and delivery of food kits that prevented timely distribution; and lack of documentation to determine final beneficiaries. Resources were wasted in unnecessary acquisitions, the reception of goods outside contractual terms resulted in fines, customs clearance and delivery processes negatively impacted internacional humanitarian aid to victims, and there was an overall lack of documentation for monitoring and controlling administrative and financial operations, including current expense payments from Solidarity Law funds.

Additionally, numerous irregularities were discovered, such as contracts having no mandatory clauses of fines and guarantees; a lack of contingency plans for seismic events; absence of

insurance policies for emergencies; and a shortage qualified and validated shelters.

SAI Ecuador's findings resulted in the following recommended corrective actions:

- Devise system to ensure donated resources are distributed to correct destinations;
- Reinforce coordination, supervision and control actions to plan, organize and execute natural disaster prevention, rescue and remediation assistance;
- Implement and comply with donation and humanitarian aid provisions associated with proper storage and organization to ensure adequate resource arrival and conservation;
- Issue clear relief aid guidelines so donations can clear customs in the shortest possible time, avoid prolonged
- periods of storage and ensure timely distribution to victims; and
- Carry out training and simulations on risk management (for public and private servants, educational inatitutions, as well as the general community).

The International Standard for Supreme Audit Institutions (ISSAI) 5520 on "Audit of Disaster-Related Aid" status that auditors should know the entire cycle of dikaster management, which, in its later phase, includes relief activities and recovery from emergency, rehabilitacion and reconstruction. In addition, auditors must understand disaster events require a certain degree of flexibility. This may imply temporary non-compliance with regulations and/or the application of a special legal framework in emergency situations.

ISSAI 5520 also invites auditors to consider initiating audits at an early stage (in real time) to collect evidence in practice and perform a risk assessment that includes: delay, economy, environmental damage, financial statements risk, fraud and corruption, funds, inefficiency and inefficacy, resource and assistance distribution, undesirable recipients, unregistered aid. In Ecuador's case, evaluating these risks allowed auditors to identify weaknesses and irregularities and propose improvement actions to optimize management of future events.

Learning from other SAIs that have dealt with similar issues is also beneficial. The National Audit Office of the People's Republic of China (CNAO), a world leader in dikaster control, has implemented strategies to avoid major failures in reconstruction, detecting obstacles, identifying shortfalls in coordinating and managing funds, and proposing timely corrections through constructive recommendations.

Natural disasters cannot be prevented, but some of the potential effects can be

minimized. Looking into past events, past practices and learning from the experience of others can help auditors propose improvements related to oversight, help establish new mechanisms to address weaknesses and irregularities, and, ultimately, positively impact the lives of citizens.

By: Betty Carrion Ruiz, Auditor, Office of the Comptroller General of the Republic of Ecuador

Info ALSAI

EVENTS AND ACTIVITIES OF ALSAI DURING MAY – AUGUST 2018

The Embassy of the Republic of Poland in Tirana and the Albanian Supreme State Audit organized the promotion of the book "100 Polish Symbols"

On May 3, 2018, on the occasion of the Polish Constitution of 1791, the oldest democratic constitution of Europe and the second in the world after the American one, the Embassy of the Republic of Poland in Tirana and the Supreme State Audit organized the promotion of the book "100 Polish Symbols".

This important event was attended by the Ambassador of the Republic of Poland in Tirana, H.E. Mr. Karol Bachura, the Minister of Personal Data Protection of Poland, Mrs. Edyta Bielak Jomaa, deputies from the Albanian Parliament, Mr. Wojciech Kutyla, Vice-President of the Polish SAI, Mr. Jacek Jezierski, former Polish SAI President and currently Adviser to the President of this SAI, professors, analysts, members of the Association "Albania-Poland", representatives of civil society organizations, media representatives, directors and auditors of the ALSAI.

In respecting and honoring the two countries, national anthems of both countries were heard.

The opening speech was held by the Ambassador of the Republic of Poland in Tirana, H.E. Mr. Karol Bachura.

During his speech, Mr. Bachura, on behalf of the Polish government, expressed his high appreciation for the partnership of the Supreme Audit Institutions of Albania and Poland and their close cooperation in the framework of the implementation of the Twinning Project IPA 2013.

The book "100 Polish Symbols", continued Mr. Bachura, "*carries the extraordinary cognitive value of Poland, the soul of the Polish people who are implacable for freedom, culture, art,*

traditions, historical, archaeological, ecological, economic and scientific treasures of this great country of Europe and the world, a friend of Albania and Albanians. It is a timely journey over the most attractive places, the doctrines of a nation, the most epic events, the most prominent creators and the characters that are never deleted from his memory."

Afterwards, the Chairman of the ALSAI, Mr. Bujar Leskaj, who said: "*In this great day for the Polish nation, as ALSAI we promote the book-album "Polish Symbols: 100 Places, Figures, Events, Important Achievements for Poland, Europe and the World", which is now being translated also in Albanian, by a group of ALSAI auditors, dedicated to the President of the Supreme Audit Institution of Poland (NIK) Krzysztof Kwiatkowski, former President and today NIK Senior Advisor, Jacek Jezierski, and Vice-President of NIK, Wojciech Myak, for their prominent assistance in capacity building of Albanian auditors*.

This book contributes not only to the recognition of the history, traditions and values of the Polish nation, but also to the strengthening of the recognition and friendship between our two peoples.

It is difficult to bring in all these icons of the history, culture, art and existence of the Polish people, devoted to the 100 symbols of a great nation. "

At the conclusion of his speech, Mr. Leskaj said*: "Let's close this modest estimate of this extraordinary "100 Polish Symbols" album with a consideration. About 40 symbols of the Book are very similar to the symbols of the history, culture, arts, traditions and nature of the Albanian nation. Polish people and Albanians unite innumerable sacrifices in their struggle and their unwavering hunger for freedom, living in the Great European Family, with dignity and pride in their origins and customs. For the pride and knowledge of new generations to come, but also for strangers who visit us more and more, it would be worthwhile to have an Album similar to one hundred Albanian symbols, accompanied by a text that explains it so simply, briefly and beautifully, as the text of the Polish Book-Album. If, in the meantime, any Albanian institution will not undertake this initiative after I leave the chair of SAI, I think I will devote some of my time and efforts to preparing the book-album of 100 Albanian Symbols."*

The ceremony continued with the recitation of selected Polish poems translated into Albanian, recited by two prominent figures of the Albanian scene and art, by the "Honor of the Nation" Mr. Mirush Kabashi and "Great Master", Mr. Bujar Asqeriu. Both interpretations were welcomed by the audience and aroused emotions.

Afterwards, the word was taken by Mr. Wojciech Kutyla, who stressed the close and effective co-operation between the two SAIs, particularly in the capacity-

building of the staff. In this regard, an important role has been played by the IPA 2013 project, funded by the European Union, "Building External Audit Capabilities", which is being implemented for two years in the ALSAI by the Polish and Croatian SAIs.

This ceremony was greeted by the analyst and writer Mr. Preç Zogaj, who made an analysis of the book and said:

"*I am really honored, I have eagerly read the book, I will come back again as I visit the tops of the history of Poland, the gallery of prominent figures that this country has given to the world."*

By reading the book, I saw that my choice of being Polish, if I could choose another nationality from what I had, was reinforced in a number of common things."

With a great interest was followed then, in the end, a great performance of the Polyphonic Group "Çipini", whose members had devoted a polyphonic song to the Polish people and friendship between the two countries. The song, created by the artwork of Labëria polyphony, touched the values, virtues and historical figures of Poland.

The mission of the Members of the European Parliament for Budget Control meets the Chairman of the ALSAI

On 9 May 2018, the mission of the Deputies of the Committee on Budgetary Control in the European Parliament, chaired by the MEP Derek Vaughan and composed of MEPs Joachim Zeller, Germany, Wolf Klinz, Germany, Ryszard Czarnecki, Poland and Member of the European Court Auditors, Mr. Hannu Takkula, held a meeting with the Head of the ALSAI, Mr. Bujar Leskaj. European MPs were interested in knowing about the independence of the AlSAI's constitutional framework, to fulfill its constitutional mission and the progress of the supreme public audit in Albania, in compliance with international auditing standards, both in terms of capacity and audit activity.

The Chairman of ALSAI, Mr. Leskaj, thanked the members of the European Parliament, expressing the satisfaction of their visit on a big and meaningful day for Albania, as is the 9th of May, the Day of Europe. He stated that "*to ensure full independence and a law on the ALSAI, in full compliance with INTOSAI standards, we fought long. We are grateful to the DG Budget of the European Commission and the SIGMA Program, which helped us with valuable expertise and supported us.*"

The MEPs appreciated the presentation made by Chairman Mr. Leskaj on the modernization of the external public audit institution in Albania and the increase of the audit capacities, considering the progress made to be impressive. MEP Derek Vaughan, Head of Mission, thanked Mr. Leskaj for the information provided, as well as for the detailed, cognitive materials available, which made it possible to create a complete picture of the main aspects of the multi-dimensional work of the ALSAI, by describing that it will examine them thoroughly and will replicate it in the Mission's report. Whereas, the Member of the European Court of Auditors (ECA) Hannu Takkula spoke of a holistic audit conducted a couple of years ago in the countries of the South-Western Balkans by the ECA and underlined the cooperation so far with the ALSAI. The ALSAI Chairman thanked the ECA for its internships organized for the ALSAI auditors and stated that the institution is growing and consolidating a generation of auditors who have received good ECA audit experience. Specifically, the interest of the European Court of Auditors was over the level of cooperation of public institutions from the point of view of providing information, as well as on the SAI cooperation with the media, as the main partner in protecting the public interest. The facts and indicators presented by ALSAI in response to this interest were assessed for the diversification of the instruments used to increase the degree of cooperation with the public auditors as well as with the media, despite the fact that the ALSAI was faced with the disjointed instances of a the negative reaction of public institutions.

Regarding the degree of implementation of the recommendations of the external public audit institution in Albania, Mr. Leskaj responded to the question of Euro Deputies Wolf Klinz by saying that on average this level of implementation is satisfactory, ranging from 60 to 70 percent, similar to the levels of regional SAIs and developed ones, but the low applicability of the ALSAI proposals for dismissal of senior officials denounced by the institution remains problematic. "*As an effective tool to fight the impunity anti-culture, we have recommended the preparation and adoption of the Public Officers Material Liability Law. We have also requested the help of the Delegation of the European Union and some of the Embassies of Western countries in Albania, to advance this initiative*." The ALSAI believes that through co-operation with the Parliament and especially with the Commission on

Economy and Finance and with the Government, civil society and the media will enhance the effectiveness and real independence of the ALSAI by implementing the recommendations given as a direct indicator of the political will as real struggle in the fight against corruption.

German MP Joachim Zeller sought to know the opinion of the Chairman of the ALSAI regarding the implementation of the law "On Signaling and Protection of Signalers" as an effective means of denouncing corruption. Mr. Leskaj said that the law is good, but little or not is implemented at all, while state institutions should protect the signalers. The ALSAI has been an institution that has considered it an important instrument, giving its contribution to building a more receptive environment in relation to this instrument, in order to make it effective.

At the end of the meeting, MEPs, thanking for the reception and the many information received, visited the museum of the ALSAI and praised the work done for informing the public and ALSAI's publications.

The meeting of the Co-ordinators Network of EU Member States, Candidate Countries and Potential Candidate Countries in the EU

On May 9-11, 2017, in Malta was held the next meeting of the Co-ordinators Network of EU Member States, Candidates and Potential Candidates for the EU, with the participation of ECA and SIGMA. The meeting was organized by the National Audit Office of Malta.

On May 9th, it was the meeting of candidate countries and potential candidates for EU, with the participation of ECA and SIGMA. This meeting was reported by participating SAIs regarding their activities organized between two meetings of SAI coordinators. The first presentation was that of the National Audit Office of Kosovo, where it was reported on the progress of the seminar, "Cooperation with Parliament to increase the impact of audits", which will be organized with the support of SIGMA in Pristina. The seminar was scheduled to take place during May 2018 but for technical reasons it was agreed to take place on 4 October 2018. Subsequently, the SAI of Serbia presented issues that could be

addressed in a joint activity with the participation of network representatives discussed about the development of Performance Indicators. The meeting continued with the presentation of the ALSAI for the workshop that will be held in November in Tirana, "IT support in the audit process and software audit". ALSAI's representatives presented a draft program to be sent to all SAI members of the network to make possible comments from IT audit specialists. Subsequently, the preparatory group of this workshop, consisting of ALSAI, SAI of Macedonia, Serbia and Turkey, will draft the final draft of the workshop agenda and determine the lecturers.

On 10 and 11 May, the activity continued with the meeting of EU member country co-ordinators. The meeting was opened with the greeting of the Auditor General of the National Audit Office of Malta, Charles Deguara, who, during his speech, emphasized: "Experience has shown that such meetings, based on sincere discussions and open to all, as well as exchange of experiences and best practices, are essential in the direction of the support given to the participating SAIs to answer the essential questions regarding the measures we need to undertake in order to perform our audits in the best way."

Afterwards, the greeting was given by the ECA representative, Mr. Leo Brincat, who focused on the challenges of the EU SAIs, particularly in terms of managing the EU budget, preparing for the future by creating other mechanisms such as the recent creation of the Task Force to better prepare to face the challenges of the future. The Task Force will look beyond the ECA 2018-2020 strategy, thinking in longer terms of what future trends will be and how these ECA trends can affect them.

The meeting later focused on discussions on the forthcoming meeting of the Contact Committee of the Member States to be held in Dubrovnik on 11-12 October 2018. Representatives of Croatian SAI, as an organizer SAI, presented the Draft. The activity program and the participants were involved in discussions and suggestions, so that the meeting would discuss important issues for the EU.

Subsequently, various EU SAIs reported on joint activities to be organized in the following period:

- Italian and German SAIs on the Value Added Tax Working Group;

- Italian SAI on the work of the Working Group on Prevention and Fight against Fraud and Irregularities;
- SAI of Greece and Portugal on the Public Procurement Workshop to be held in Greece on 31 May-1 June 2018;
- Turkish SAI on network activities of potential candidate and potential candidates;
- Polish SAI on Public Disclosure Error Data (results of a questionnaire);
- Estonian SAI on General Data Protection Rules.

During the morning of May 11, the meeting addressed topics related to the topics of the seminar to be held at the Contact Committee meeting to be held in June 2019 in Poland and for the 2019 meeting of the SAIs Coordinators Network, EU candidate countries and candidates for EU membership to be held in Romania in April.

The ALSAI, in this activity, was composed of three representatives of the Directorate of Communication, Publishing and Foreign Relations, Mrs. Irena Islami, Mrs. Elisa Metaj and Mrs. Irma Idrizaj.

Sofia High Level Conference on the Role of SAIs in Increasing Accountability, Transparency and Integrity

On May 15, 2018, Bulgaria's National Audit Office (BNAO) organized, under the Bulgarian Presidency of the Council of the European Union, the High Level Conference titled "The Role of Supreme Audit Institutions in Increasing Accountability, Transparency and Integrity in the Public Sector".

High Representatives of Bulgaria's Parliament and supreme european audit institutions participated, including Mr. Tzvetan Tzvetkov, President of Bulgaria's National Audit Office, Klaus-Heiner Lehne, President of the European Court of Auditors, Krzysztof Kwiatkovski, President of the State Audit Office of Poland (NIK) Miloslav Kala, President of the Czech Republic's SAI, Wolfgang Wicklicky, General Director of the Austrian Court of Auditors (ACA), as well as the Presidents of the SAIs of Slovakia, Finland, Slovenia and the SAIs of the Southwest Balkan countries.

The ALSAI participated in this meeting with a delegation headed by the Chairman, Mr. Bujar Leskaj, and composed of Mrs. Lindita Milo (Lati), General Director and Mr. Fatos Cocoli, external expert.

In his greeting speech, the President of the Bulgarian SAI, Tzvetan Tzvetkov expressed the will of the Bulgarian SAI for a fuller partnership of the SAIs of the South-Western Balkans in the cooperation structures of the SAIs of the EU member states and offered the contribution of the Bulgarian state, in the quality of the Presidency of the

Council of the European Union, for a rapid integration.

The European Court of Auditors (ECA) President stressed the importance ECA gives to the SAIs of the South Western Balkan countries, as well as developing their capacities and conducting joint audits with ECA and SAI experts of EU member states. He mentioned the network established between the SAIs of the South Western Balkan countries as a facility that serves to exchange information and good audit experiences, not only to modernize SAIs but also to integrate their countries.

At the First Panel of the Conference on "Institutional Independence - Key Factor for the Effectiveness of Supreme Audit Institutions", participated the Head of the ALSAI and ACA General Director, Wolfgang Wiklicky.

Mr. Wiklicky focused on the implementation from the SAIs of the eight pillars of their independence, set out in the principles of the Declaration of Mexico. He stressed that from a questionnaire developed by INTOSAI and IDI, the INTOSAI Development Institute, about 50 percent of the interviewed SAIs have stated problems with their independence.

The Chairman of the ALSAI, Mr. Leskaj presented the challenges of the Supreme Audit Institution in Albania to strengthen institutional and constitutional independence. He stressed out the approval of the ALSAI organic law in 2014 as a concrete and decisive step towards a full and real independence of the institution. Mr. Leskaj brought the ALSAI's positive experience in co-operation with stakeholders both in the country and with international partners in protecting institutional and functional independence of the institution during the process of approving the new ALSAI organic law. He underlined that without the support of international partners such as the European Commission's DG Budget, the SIGMA, the EU and OECD program, the new law, entirely in line with INTOSAI's international auditing standards, would not be possible of approval.

The ALSAI Chairman emphasized the partnership of the supreme audit institution in the country with the Parliament and especially with the Assembly Commission on Economy and Finance, with its Chairman and Secretary, as extremely important and vital.

Member of the European Court of Auditors, Rimantas Sadziu, appreciated the presentation and the case of ALSAI as an example and valuable experience for SAIs that want to strengthen their

institutional independence. The announcement was evaluated as a "case study" by the discussers.

In the Second Panel "On the Roads of Value-Based Audits for Citizens", the President of the SAI of Czech Republic, Miloslav Kala, brought the experience and achievements of his institution, as well as fruitful collaborations in joint and parallel audits. Serbia's SAI brought challenges to changing auditing approach from traditional to citizen-oriented audits.

At the forum of discussions "SAI: Being a model organization for good governance", the Auditors General and the Presidents of SAIs of Finland, Kosovo, Slovenia and Turkey brought their vision and the efforts of the institutions that lead to give the example integrity and professionalism in audit work.

The Third Panel on "Modernizing the Administrative Capacity of SAIs" brought the discussion of Mr. Krzysztof Kwiatkovski, President of the Polish NIK, with new ideas in terms of enhancing the governance experience of SAIs and improving efficiency, effectiveness and economy of human and financial resources that they have available.

In the Fourth Panel on "Communication with Stakeholders and Citizens' Growth" were presented valuable presentations and discussions for all those attending, in the direction of implementing new strategies in communication with partners and natural allies of the SAIs as well as gaining citizens' confidence in the benefits of their services.

The Chairman of the ALSAI, Mr. Leskaj met in Sofia the President of the Romanian Court of Accounts, Mr. Mihai BUSUIOC, with whom he agreed to sign the co-operation agreement between the two SAIs in the coming months in Bucharest. The Romanian SAI is a large and experienced SAI in auditing and this cooperation will be useful to SAI for exchange of experiences and good practices.

During the two days of stay in Sofia, the ALSAI Chairman held working meetings with the President of BNAO, Tzvetan Tzvetkov and members of the BNAO Court, with members of the European Court of Auditors, with the President of the National State Audit Office of Poland (NIK) Krzysztof Kwiatkovski, with the President of SAI of Slovakia, Karol Mitrik, with the President of Czech SAI, Miloslav Kala, with the Kosovo Auditor General, Besnik Osmani, with the Deputy General Counsel of Macedonia, Naser Ademi, with the President of the Senate of the State Audit Office of Montenegro, Milan Dabovic and the

General Auditor of SAI of Serbia, Dusko Pejovic, as well as the General Director of ACA, Wolfgang Wiklicky. These meetings discussed the progress of co-operation relations and increased partnerships through exchanges of common experience, according to INTOSAI's motto "Experentia mutual Omnibus prodest" (From mutual experience benefit all).

EC assessments and recommendations in Progress Report 2018

In Chapter 32 "Financial Control", on pages 93 and 95 of the Progress Report 2018 for Albania, which was published in April 2018, the European Commission assessed the ALSAI's performance as follows:

External Audit

Functional, operational and financial autonomy of the State Audit Institution is guaranteed in the Constitution and in the legal framework, in accordance with INTOSAI standards. Further implementation of the legal basis should be further ensured.

Regarding institutional capacity, professional development of auditors has been a priority in recent years, with an average of 25 training days per auditor each year. The ALSAI has approved the audit plan for 2018 using a risk-based assessment methodology. The new strategic development plan for 2018-2022 was adopted in December 2017. The communication strategy for the period 2017-2019 was approved in July 2017.

Regarding the quality of audit work, auditing activities still do not comply with the International Standards on Supreme Audit Institutions (ISSAIs). The focus is on compliance audits to determine economic damage and breach of rules rather than audits that can help prevent such damages. Focusing on the implementation of a large number of audits has a negative impact on the quality of audit work and recommendations.

Financial audits do not yet result in professional audit opinions. The new manuals for compliance and financial audits have been piloted for the first time in 2016. The first IT audits were conducted in 2016 and 2017. Starting from December 2016, an Ethics Code leads auditing activity. In 2017, the ALSAI undertook steps to improve control and quality assurance and to be in line with ISSAIs. In May 2017 ALSAI and CHU signed a new Memorandum of Understanding to better coordinate and monitor the implementation of audit recommendations.

The impact of the audit work is limited. In 2017, 52% of ALSAI's recommendations for legislative and organizational improvements were received by the auditees and 68% of them were being implemented. Audit reports are summarized and published regularly on the ALSAI's official website. The AlSAI's 2016 annual report was

submitted to parliament and presented to the Economy and Finance Committee in October 2017.

Next year Albania should:

..... adopt a risk-based external audit approach based on which it will plan how compliance audits will be gradually reduced and performance and financial audits will be increased;

Hearing of the performance audit "Costing of Hospital Services" at the Parliamentary Committee on Labor, Social Affairs and Health

Honourable Mr. Chairman of the committee!

Honourable Members!

First of all, we thank you, on behalf of the Head of State Audit Office and the Audit Department of ALSAI, for your interest in the audit work on the Costing of Hospital Services in our country. This hearing comes at a critical moment for the performance department's work, as a new department within the ALSAI, at a 6-year-old and mandated by the Assembly to conduct such audits, widespread in the developed world, only 4 years ago with the New Institutional Law 154/2014. In the institutional development strategy 2013-2017, the activity of this department was conceived as vital to the development and modernization of the ALSAI, and the real test of our work is the impact on citizens, the Assembly, the Government and other stakeholders.

ALSAI participates in communication training at CEF, Ljubljana

On May 22-24, 2018, at the Center for Excellence in Finance, in Ljubljana, Slovenia, was held the training "Improving Speech and Writing Communication Skills". This training was attended by specialists and heads of communication departments with the media, public and foreign affairs of the financial institutions of the region. The Supreme State Control was represented in this activity by Mr. Brenton Kotorri, Specialist in the Directorate of Communication, Publishing and Foreign Relations. During the first day of training, Mrs. Mary Gregg, an institutional communications expert from the Tax Administration of Ireland, set out for the participants some of the institutional writing techniques that, if applied, improve effective communication. The second day of training focused on the management of press releases and crisis situations. Mr. David Curtin, an expert from "Carr Communications" - Ireland, trained participants with simulations of concrete situations that need to be

managed in the daily workflow with the media and the public.

Training was mostly accomplished through interactivity and practical tasks. On the third day of the training, Mr. Brenton Kotorri was invited alongside trainers to share with practitioners about an hour on some practical tips on political communication, body language and image management in television studios.

ALSAI celebrates the 93rd anniversary of the creation

On May 28, 2018, at the premises of the Supreme State Audit was held the celebration ceremony of the 93rd anniversary of the establishment of the institution. In this ceremony were invited to attend former heads of the institution and former employees already retired as well as staff of the ALSAI.

Gathered at the premises of the Museum of the Institution, which has been named "Control Council 1925-1939", the Chairman of ALSAI, Mr. Bujar Leskaj delivered a greeting speech to the participants.

In his speech, Mr. Leskaj emphasized that "*the historical memory is one of the most powerful components in the creation of a stable identity not only of a nation, but of a leading state institution.*

The assessment of the history of each institution makes its employees aware of the values of the institution that are over the years and valued for the constitutional role it has, but also for the responsibility that each auditor carries when representing the institution with its work, conduct and results.

Secondly, history is not only useful for any citizen who wants to recognize the evolution of our institutions over the years, but also for those who want to contribute to increasing the quality and efficiency of these institutions.

Historical memory also serves to enrich the knowledge of the younger generation and contributes to the enrichment of the legal and institutional culture that must first have the public decision-makers, but also every responsible Albanian citizen, interested in the state and mode of its operation.

The creation of the culture of our state institutions with their values and responsibilities constitutes one of the important objectives of the Europeanization project of the Albanian administration, the strengthening of the rule of law and work for good governance."

With the highest civic appreciation, today's ALSAI staff, continued Mr. Leskaj, *bowes in front of the figures and personalities that led this institution, especially in the years 1925-1944, such as Kol Thaçi, Lac Gera, Llambi Aleksi, Lame Kareco, Eqerem Libohova, Xhafer Ypi, Rrok Gera, Fejzi Alizoti, Izedin Beshiri and others.*

We also appreciate the reform work carried out by Dr. Blerim Çela, former ALSAI Chairman in 1992-1997 and Mustafa Kërçuku, former Chairman in 1997-2004, as well as the contribution of former Chairmen Zydi Pepa, Ylli Memisha, Alfred Karamuço and Robert Çeku, former chairman until the year 2011.

As an independent institution, through this activity for the 93 th anniversary of the creation of the ALSAI, we wish to continue the good tradition of institutional evaluation of the activity, contributing to the culture of values and public accountability in the country, to counter "culture" forgetfulness.

At the close of his speech, Mr. Leskaj was addressed to the President of the Polish SAI, Mr. Kwiatowski, who referred to the NIK background that today's auditors have the responsibility of the work of previous generations which means that with knowledge, professionalism and integrity must respect, appreciate and raise their work to a higher degree.

Afterwards, the ALSAI auditors were given three different panels according to the structures in which they participated and exchanged their experiences in function of the period during which they worked in the ALSAI. The auditors were interested in the discussions and experiences of Mr. Qemal Shehu, Mr. Niko Nako, Mrs. Lindita Lati, Mrs. Manjola Naco, Mrs. Luljeta Nano, Mr. Bexhet Zeqiri, Mr. Kozma Kondakciu, etc.

The activity was closed with friendly conversations among auditors of different generations.

Joint activity ALSAI-SIGMA on "Developing Effective Working Relations between the ALSAI and the Parliament"

On June 4, 2018, in Tirana, the Supreme State Audit and SIGMA, an OSCE-funded initiative funded mainly by the European Union, organized an awareness meeting "Developing Effective Working Relations between the AlSAI and the Parliament", as well as the presentation to the interest parties of the ALSAI Development Strategy for the period 2018-2022.

The purpose of the meeting was to raise the awareness of stakeholders on the role of the Supreme State Audit for the establishment and development of effective relations with the Assembly, civil society and interest groups in order to increase the impact of the audit work and support the ALSAI's mission, as a watchdog institution in the service of the Albanian citizens and the Assembly to continuously fulfill its constitutional role and guarantee transparency and accountability in the use of public funds.

Organized on the basis of the SIGMA Document no. 54 "Developing Effective Working Relations between Supreme Audit Institutions and Parliaments", this meeting presented the best European experiences in building and maintaining co-operation relations between senior audit institutions and parliaments to assist parliaments in maintaining governments responsible for spending with the economy, effectiveness and efficiency of public money and to assist higher audit institutions to have more impact on the life of the citizen with their audit work.

The meeting brought together about 60 representatives of independent institutions, civil society organizations, professors and journalists to discuss one of the key elements in strengthening accountability, SAI-Parliament relations.

The meeting was attended by the Chairman of the Albanian Parliament, Mr. Gramoz Ruci, Secretary of the Committee on Economy and Finance, Academician Anastas Angjeli, MP Florion Mima, Secretary General of the Prime Minister, Mr. Engjëll Agaçi, Senior SIGMA Counselor, Mr. Alaastair Swarbrick, Representative of the EU Delegation in Tirana, Mr. Stephen Stork.

Mr. Gramoz Ruçi, President of the Assembly of Albania, in his speech, praised the fact that the Assembly and the Supreme State Audit have cooperated as partners. Parliamentary committees and deputies have used and rely on indices from ALSAI audits in the exercise of their functional duties for parliamentary scrutiny as well as in the commitment to be concrete and active in the fight against corruption, abuses and other governmental defects. The Assembly is working in parallel to strengthen its role of lawmaker and controller, emphasized Mr. Ruci, and for both functions, a great practical service provides the recommendations of the Supreme State Audit. Strengthening both functions of the Assembly will have a direct impact on improving the work of the executive, through accountability and transparency, as two basic principles of good governance. This will ensure that public funds go to the benefit of the public and citizen by guaranteeing effective, quality and affordable public services for everyone.

Pursuant to the constitutional obligations and recommendations of the Progress Report of the European Commission, in 2017, the Assembly, by a special decision, established the Inter-Institutional Assembly-Government-Independent Institutions Mechanism as an effective instrument for systematic monitoring of follow-up and implementation of recommendations of independent institutions to the executive. *Practices so far directed mainly to the two ALSAI's annual reports*, continued Mr. Ruçi, *will be supplemented by other parliamentary scrutiny instruments, such as hearings, question sessions at the responsible Committee of Economy and Finance, and other committees, such as the establishment of special investigative commissions. So, the recommendations of the ALSAI will go through a process of discussion and debate between the Assembly, you as a referral institution and other institutions of interest groups. This will also be based on the legislative initiatives proposed by the ALSAI, which will be finalized through a broad public consultation*.

This will enable auditing findings and audit recommendations to pass through

a wide process of scrutiny, accountability and accountability. In this way, the recommendations or proposals for penalizing violations of offenders will not be easy to hide or drag behind the bureaucratic justification and technicalities.

At the end of his speech, Mr. Ruçi stressed: "*The Assembly is increasingly relying on the indices and findings of the Supreme Audit Institution in the country. The October 2016 Assembly's Supreme State Audit Resolution, has increased the expectations of the Assembly for your audits to be more analytical and qualitative. You are guardian of the legality, honesty and efficiency of government activity. I will take measures within this legislative session to enable the creation of a special sub-committee for reviewing the ALSAI's audit reports*."

Afterwards, the word was taken from the Chairman of ALSAI, Mr. Leskaj, who stressed that *we, as external public auditors, are convinced that there is a symbiotic relationship (necessary, vital) between the Parliament and the highest public audit institution (SAI). Parliament and SAI have mutually supportive roles to ensure effective governance.*

Relationships between parliaments and SAIs have been strengthened and increased over the past two to three decades in almost all countries of the world, including Albania, especially after the outbreak of the 2008 global financial and economic crisis when the role of SAIs in the soundness of public finances rose sharply.

The Supreme State Audit relations with the Albanian Parliament, and in particular the Albanian Economy and Finance Committee, reflect the requirements of INTOSAI's international standards for more accountability for the use of public funds, in particular of the Lima Declaration, otherwise called "Magna Carta", the Constitution of Supreme Audit Institutions, ISSAI 1, Article 8 "Relationship with Parliament", which states that: "*The Supreme Audit Institution should be empowered and mandated by the Constitution in order to report his findings independently and annually to the Parliament* ".

In our working philosophy as a watchdog institution of the citizen and the Assembly, we chose the approach of promoting the accountability triangle "Parliament (citizens) - SAI – Government", within the interest of strengthening accountability and transparency of governance. For that, we sought more frequent communication with Parliament, respecting the basic rule that as a supreme audit institution, we as do not make policies, but we audit their implementation.

As ALSAI, we have tried to outline the relationship with the Assembly, in the footsteps of strengthening accountability and transparency. In this outline, we have been helped by findings, reflections on the experiences

of the developed European SAIs and the conclusions of SIGMA Reports no. 33 and Nr. 54, especially the latter. Mr. Leskaj described the important contribution that has been given by the European Union and OECD SIGMA Program (Support for Governance and Management Improvement) for 26 years in improving public governance in candidate and potential candidate countries for European Union membership.

In 2016, the Assembly adopted the Resolution of 20 October 2016, "On the performance of the State Supreme Audit of 2015", which states that "the Assembly of Albania, in function of its constitutional obligations, and in accordance with the recommendations of Progress Report 2015 of the European Commission on the establishment of a more efficient mechanism by the Assembly for the implementation of ALSAI's recommendations, expresses its utmost commitment in this regard, with the aim of improving cooperation and exercising parliamentary control over the implementation of ALSAI's recommendations, as the following:

- Cooperate with the ALSAI and the Government to increase the inclusive rate of interaction with all public administration institutions for the implementation of ALSAI's recommendations;

- See the possibility of setting up a Parliamentary Subcommittee within the Committee on Economy and Finance to systematically monitor the activity of the ALSAI and implement the recommendations.

We immediately agreed to create a dedicated parliamentary subcommittee. For all the tasks left by the resolutions of the Albanian Parliament, those of 2012, 2014 and 2016, as ALSAI we have drafted concrete plans for their implementation.

Mr. Leskaj proposed the signing of a framework agreement between ALSAI and the Albanian Parliament, for which Mr. Ruçi expressed the agreement that it will be signed within this year.

Mr. Leskaj concluded, *"... There's a big challenge ahead for us. With the Chairman's Decision no. 56, dated 30 April 2018, the ALSAI approved the Code of Ethics of the Chairman, which recognizes and accepts without any conditions the Code of Ethics of the Assembly's deputy. This standard opens the way, in the conditions of total lack of conflict of interest for the next 6 months at the end of the mandate of the current chairman, for a broad agreement ALSAI-Assembly, which I propose to the Chairman of the Assembly*."

In the Strategy of Development of the ALSAI 2018-2022, Point 4 " Strategic Partners", it is noted that "*The quality and reliability of ALSAI's audit reports are increasingly attracting the attention*

of parliamentarians, increasing the possibility of functioning of the "Triangle Accountability "(SAI-Parliament-Government), as the findings and recommendations of the audit are directed precisely towards identifying and solving public governance issues, contributing to good governance."

The activity also greeted Mr. Stephen Stork, representative of the EU Delegation in Tirana, who praised the role of ALSAI as the Guardian of Public Money. The latest EC Report on Albania highlighted the progress made by ALSAI, particularly in improving the quality of audit reports and increasing transparency of audit activity.

The Parliamentary Assembly Member, Academician Anastas Angjeli, in the capacity of the Secretary of the Commission for Economy and Finances, appreciated the recent work of the ALSAI, especially in increasing the professional level of auditors and the developed trainings.

Mr. Alastair Swarbrick, Senior Policy Adviser at SIGMA, continued pointing out that the key element to ensure accountability and transparency is to increase greater stakeholder engagement, especially with parliaments. In this concept, SIGMA analyzed the SAI relations with the parliaments in the EU and in the enlargement countries and presented Document No. 54 of SIGMA. The purpose of this document is to provide guidance on strengthening working relationships between SAIs and parliaments, identifying key factors that support effective relations, identifying examples of good practices, and so on.

Mr. Swarbrick, in particular, thanked the Chairman of ALSAI, Mr. Bujar Leskaj for the achievements of the institution in recent years, in terms of increasing the quality of the work in the audit, transparency and opening of the institution. Mr. Swarbrick thanked Mr. Leskaj, also for the cooperation in the realization of this meeting and the spirit created, bringing together representatives from all stakeholders from the Assembly, civil society, media.

The second issue of the activity focused on presenting the ALSAI's Strategy for the next five years 2018-2022. Joop Vrolijk, an expert from SIGMA, provided an overview of SIGMA's assessment and opinion on this development strategy.

As one of the greatest accomplishments of the ALSAI, Vrolijk emphasized that the policy followed by Mr. Leskaj has influenced the "professionalism of the institution".

Specifically, Mr. Vrolijk emphasized the progress made by the institution underlining that "*six years ago the ALSAI Chairman requested the assistance of SIGMA to draft the ALSAI Development Plan 2013-2017, while for the new strategy of ALSAI 2018-2022, prepared and adopted by ALSAI, has been provided an opinion from SIGMA. So this is the case when the support of external technical expertise shows that along*

with the development, the human capacities of the institution have been increased and improved: ... During this time SAI has changed from an institution looking only from the inside with a traditional approach to auditing compatibility in a forward-looking institution with new types of audit, performance audit and financial audit, in accordance with ISSAIs. "

This activity, in addition to the ALSAI auditors, was attended by representatives of the EU Delegation in Tirana, USAID, representatives of Civil Society Organizations and field professionals and journalists, of whom we can mention: Mrs. Darsie Nielsen (USAID Project Director), Mrs.Sybille Schmidt (EU Delegation in Tirana), Prof. Dr. Jorgji Bollano, Prof. Dr. Sazan Guri, Mr. Sotiraq Hroni, Mr. Engjëll Musai, Mr. Artur Çani, Mr. Same Neza, Mr. Fatos Hodo, Mrs.Ornela Liperi, etc.

ALSAI participates in the seminar on "Audits in Public Procurement 2018"

On 31 May and 1 June 2018, was held in Athens, the Public Procurement Audit Seminar, which was organized by the Greek Audit Court, as an activity related to updating the Public Procurement Audit Documents prepared by the Committee of Public Procurement Contact of the Supreme Audit Institutions of the European Union.

During the two days' work, 18 presentations from the experience in public procurement audits of various SAIs were presented and workshops were organized in different groups. In this event, ALSAI was represented by Mr. Vullnet Karafilaj, Chief Auditor, Mrs. Mariola Llanaj, Chief Auditor and Mrs. Miranda Haxhia, Senior Auditor.

The Contact Committee of the Supreme Audit Institutions of the European Union, established in 2004 a Working Group on Public Procurement with the Initiative of the Irish SAI. This group produced four documents aimed at assisting auditors in public procurement audits, which were updated and further developed by a future working group co-chaired by the SAI of Belgium and Slovenia:

1. Guide to Auditors, based on the European Union Public Sector Procurement Directive 2004/18 / EC, including summaries of the most important decisions of the European Court of Justice (ECJ)
2. The Procurement Performance Model, including key questions developed as a reference for auditors evaluating the performance of the procurement function in public sector bodies.

3. A checklist for Financial Audit and Public Procurement Compliance, to be used during auditing of public procurement processes.
4. Summary of audit reports published by the Supreme Audit Institutions of the EU (SAIs).

The 2018 Public Procurement Audit Seminar objectives were those of raising awareness among SAIs and their auditors of the up-to-date documents and promoting the effective use of these documents in SAI audits.

The seminar was held to meet the following objectives:

a. Discussion on the major changes introduced by the EU Public Procurement Directives 2014;
b. Recognizing SAIs and Auditors with the updated EU Contact Committee's Public Procurement Audit Documents;
c. Ensuring the final evaluation and contribution to the review of these documents;
d. Encouraging the effective use of these documents in SAI audits;
e. Distribution of updated audit results in the field of public procurement auditing.

This event was opened with the greeting speech of the President of the Greek Court of Auditors, Androniki Theotokatou, as well as by Mr. Vítor Caldeira, President of the Portuguese Court of Auditors and Mr. Dimitrios Avlonitis, Secretary General of Trade of the Government of the Republic of Greece, who, besides welcoming words, emphasized the fact the main objective of this seminar was for SAIs and their auditors to be aware of up-to-date documents and to promote the effective use of these documents in their audits.

ALSAI Chairman, Mr. Bujar Leskaj holds a meeting with deputies of the Assembly of the Republic of Kosovo

On June 7, 2018, ALSAI Chairman Mr. Bujar Leskaj held a meeting with deputies of the Assembly of the Republic of Kosovo, Mr. Nait Hasani, deputy of the Democratic Party of Kosovo, Mr. Muharrem Nitaj P.G's deputy of the Alliance for the Future of Kosovo, Mrs. Albulena Balaj - Halimaj deputy of Social Democratic Social Democrats, Mr. Dardan Molliqaj, P.G's deputy of the Social Democratic Party, Mr. Naim Jakaj, Advisor to the vice Chairman of the Assembly and Mr. Kreshnik Gashi, Chairman of the Board of ARKEP, Kosovo. At the meeting was also present the Ambassador of the Republic of Kosovo in the Republic of Albania, Syle Ukshini.

Deputies from Kosovo were acquainted by the ALSAI Chairman with the

functioning of the institution based on the Constitution of the Republic of Albania and the law "On the organization and functioning of ALSAI" approved by the Albanian Parliament in

November 2014. This law is in full compliance with International Standards on Auditing. During these years SAI has been modernized and focused on performance and financial audits, SAI staff has grown professionally and thanks to the exchange of experiences with the European Homologous Audit Institutions with which ALSAI has signed several cooperation agreements (sixteen a like so far).

Mr. Leskaj emphasized and underlined the fact that the first cooperation agreement ALSAI has signed with the National Audit Office of Kosovo (CAO) in 2012 and with this office has the best co-operation thanks to our tradition, history and will of the Auditor General of Kosovo, Mr. Besnik Osmani.

The focus of the meeting was the discussion of the Audit Report conducted by ALSAI during 2017 on "Unification of Customs Points of Albania with Kosovo", an audit which was seen with great interest by the deputies of the Assembly of Kosovo.

This audit was carried out in the following subjects: General Directorate of Customs (GDC) and its subordinate subjects: Kukes Customs Office - Morine and Customs Branch Durrës, extending to the Ministry of Finance and Economy, which have sub-legal acts for concretization and implementation of the measures set out in the joint governmental agreements between Albania and Kosovo, etc., paying particular attention to the issues related to the effectiveness of the management, monitoring and performance functions of the responsible structures of the GDC and the MoF.

A valuable contribution to the realization of this audit was provided by the cooperation, exchange of information and interviews conducted with the Kosovo National Audit Office, the Kosovo Ministry of Finance and the Kosovo Chamber of Commerce.

At the end of the audit, the ALSAI Chairman with the Decision No. 202, dated 29/12/2017, addressed 24 important recommendations such as:

- The Ministry of Finance and Economy has to undertake studies, based on the feedback of the Union of Chambers of Commerce and Industry of Albania and the Kosovo Chamber of Commerce, and draft a special National Strategy for customs union with Kosovo in order to

differentiate Kosovo from the generalization of cooperation with Southeast Europe.

- In the joint working groups between Albania and Kosovo, pre-defined in the agreements between the two countries, include the Union of Chambers of Commerce and Industry of Albania and the Chamber of Commerce of Kosovo, as organizations representing the businesses of both countries.
- With the purpose of sharing the responsibilities, regulation and creation of functionality within the customs area of the Port of Durres for both customs administrations Kosovo - Albania, the Ministry of Finance and Economy, in cooperation with the General Directorate of Customs, has to take measures to draft standard operating procedures in order to clarify where begins and ends the customs supervision of goods by the respective authorities so that they do not interfere with the duties and responsibilities of each other.
- In consultation with the business community, the Ministry of Finance and Economy, in cooperation with the General Directorate of Customs, has to take the necessary measures to finalize the operation of the Kosovo Customs Office in the Port of Durres (within the first 6 months of 2018).
- The Ministry of Finance and Economy, in cooperation with the General Directorate of Customs, has to take measures to compile a study and its implementation on the establishment of the Port of Shëngjin in the service of Kosovo Customs (within the first 6 months of 2018).

Mr. Leskaj made a full description of the Audit Report and SAI is opened to further work in this direction, working with the Kosovo NAO and will especially look into the possibility to follow the implementation of SAI recommendations by the end of the year.

The deputies of the Kosovo Assembly and the Ambassador of the Republic of Kosovo in Tirana thanked Mr. Leskaj for the realization of this important audit.

During the visit in ALSAI, the deputies praised the symbolic figures and facts and characterized the ALSAI as a special institution with the flags of Albania and Kosovo, as well as symbols of the personalities of Kosovo.

ALSAI participates in the training conducted by the European Court of Auditors on "Techniques and Assessment Methods"

On 11th and 12th of June 2018 a training was conducted in Luxembourg at the premises of the European Court of Auditors, focused on methods and assessment tools.

The focus of this training was the updating of public auditors regarding the techniques and methods used by the European Commission and public decision-making institutions for evaluating various projects, a process that contributes to the good management of public funds.

The trainer, Mrs. Gisele Hites, is a consultant at the European Institute of Public Administration and lecturer in research methods at the University of Lille, Paris University and several universities in Belgium.

The training was attended by public auditors from the European Court of Auditors, the Cour des Comptes and two albanian Senior State Auditors, Mr. Qeram Cibaku and Ms. Eva Leka.

The training identified 19 quantitative and qualitative assessment tools, which are massively used not only by the European Commission but also by public decision-making institutions in the European Union, some of which are: logical models, social networking analysis, SWOT analysis, Metaplan techniques, questionnaires, surveys, case studies, Delphi survey, CBA, expert panels, comparative groups, multi-criteria decision analysis, etc.

The purpose of the two-day training was to familiarize participants from various European Courts and SAIs with quantitative and qualitative tools that are likely to meet different needs within the context of assessing a decision-making process.

The four phases of the evaluation process were discussed in detail:

1. Structure - Identifying the questions we want to get answers;
2. Collection of data - collection of primary and secondary data;
3. Analysis of data - processing of data to generate answers to questions raised in the first phase;
4. Formulation of the opinion - conclusion on objective judgment, based on the results of the data.

Each of these four stages of the evaluation process was addressed according to the specific objectives of each stage and the tools that are needed to achieve these objectives.

The approach to handling these techniques and assessment tools was a combination between technical and conceptual, focusing more on new evaluation methods and those techniques that are most vital in evaluating high-risk projects. Each technique and method of assessment was introduced by defining the tool, the purpose for which it serves, the steps to be followed for a more correct

implementation by both the public decision-making institutions and the higher audit institutions, the advantages and weaknesses of each (both qualitative and quantitative), this training was fruitful to make public auditors aware that the ways of assessing evidence with which can be done daily, can overcome the traditional ones and introduce new approaches that add value to the findings of auditors to give the most accurate and coherent recommendations to the situation in which public institutions are located, aiming at their performance and not just the legal compliance of the decisions taken by any public ent.

ALSAI participates in the training of the Center of Excellence in Finance on performance audit

Dates 12-14 June 2018 at the headquarters of the Center for Excellence in Finance in Ljubljana, Slovenia, external and internal auditors of some of the Supreme Audit Institutions and various public entities in the Balkans were gathered. The participating countries were Albania, Slovenia, Macedonia, Montenegro, Kosovo, Serbia, Bosnia and Herzegovina and Moldova. From ALSAI were present the following auditors: Mrs. Redina Karapici, Mrs. Miranda Berdo and Mr. Dorel Balliu. The Ljubljana Summit followed another phase: the two-week online one, through the selection of auditors, seminars conducted with video conferencing on performance audit, preparation of group work, and successful completion. The developments of this training focused on all the stages that the performance audit passes: from selecting a topic for audit, its study, performance, reporting stage, quality assurance to the performance audit strategy by the European Court of Auditors (ECA), taking concrete examples of audits developed by European counterparts. In this framework, the ECA's comprehensive policies and risk reviews makes it possible for this Court to select topics and issues that best reflect (i) the risks (ii) public interest and the Court's potential to contribute to it and the accountability to E.U.

Mr. Jussi Bright, Auditor in the ECA Supporting and Auditory Methodology Unit as well as an expert in performance audit, presented an overview of the audit functions of the European Court of Accounts, its organization (divided into the Presidency, the General Secretariat and 5 Audit Chambers), mandate and types of audit. "Performance audits should be welcomed, not feared. They always result in money savings ", was the leitmotif of the European Union's Guardian of Finance in reviewing the effectiveness, efficiency and economy of the use of money and public property

by member states. Mr Bright also compared the performance audit with the Platonian school and ideal that carries on his masterpiece "Ethics" and the paper he conveys: True, Good, Beautiful. Of particular importance is the new 2018 Strategy on the Western Balkans, under the Bulgarian presidency, which in one of its four priorities foresees co-operation between Balkan countries through parallel performance audits. In this regard, the leadership of ALSAI, both at senior management level and departmental, as well as managerial culture have made these audits to be fruitful and beneficial to the Albanian side and citizens. The ECA auditor therefore assessed the largest co-operative project between the European Court of Auditors and 6 Western Balkan SAIs, which is a parallel public procurement audit carried out by auditors of Albania, Bosnia and Herzegovina, Macedonia, Kosovo , Montenegro and Serbia. During the three-day work at the Center of Excellence in Finance, participating auditors were divided into different groups, investigating case studies and where their tasks were based on the analytical skills assessment when confronting conflicting evidence in a particular audit. ALSAI auditors presented possible solutions, reflecting their ideas and work experience at the supreme Albanian audit institution, and leading relevant working groups, made up of colleagues from Balkan SAIs. ALSAI's auditors conducted, among other things, friendly meetings with other colleagues from the Kosovo National Audit Office, exchanging experiences and working methods under the motto of INTOSAI's "Experientia Mutua Omnibus Prodest".

ALSAI signed a cooperation agreement with the Ukrainian Chamber of Commerce

On June 15, 2018, in Kiev, Ukraine, the Chairman of the Albanian SAI, Bujar Leskaj signed the Cooperation Agreement between the Ukrainian Chamber of Commerce and the ALSAI. The President of the Chamber, Valeriy Pastkan said that personally it was the second agreement he signed with the European Supreme Audit Institutions (SAIs) after taking the office in March 2018 and said that "*the most important moment comes shortly after signing when the parties must translate into concrete initiatives their will to work together*."

Chairman Leskaj said that, based on the INTOSAI motto "*Experentia mutua Omnibus prodest (From common experience gained all)*" and in Article 15 "*International Experience Exchange"* of the Lima Declaration, ISSAI 1, "*we are signing this agreement for three main reasons. Firstly, due to the historical ties between our people, the Albanians and the Ukrainians, because 300 years ago, thousands of Albanian families came to your home to escape the Ottoman rule*

and now in the south of Ukraine live 5,000 Albanian, maintaining their language and traditions between Ukrainian hospitality. Second, we sign the cooperation in assessing the personality of Mr. Valeriy Patskan, Chairman of the Ukrainian SAI, one of the leaders and inspirers of the 2014 manifestations and revolt that brought a pro-Western democratic government in Ukraine. Thirdly and most importantly, we believe that our cooperation based on ISSAI standards will contribute not only to the development and modernization of our institutions, but also to the progress of both countries in the European Union integration. "

The signing ceremony was attended by five members of the Collegial Board of Directors of the Accounting Chamber of Ukraine, elected by the Ukrainian Parliament, Andri Maisner, Vice-President and Member of the Board, Vasyl Nevidomyi, Mr. Tsezar Ohon, Mr. Oleksandr Yaramenko and Mr. Ihor Yaremchuk. President Patnan, in his presentation, praised the achievements of the Albanian SAI, as well as the reforms undertaken and the results of Chairman Leskaj in the audit work and in the capacity building of the staff. He noted the contribution of ALSAI as an active SAI member to the EUROSAI Working Group "On the Audit of Allocated Natural Disaster Funds", which is headed by the Ukrainian SAI. Mr. Patskan said: "*That is why I immediately agreed with your proposal that EUROSAI's Fifth Annual Meeting of the Working Group of EUROSAI be made in Albania, because you deserved it with the work you have done, that the future plans of this Group important for EUROSAI, to be discussed in Tirana* ".

On his part, the ALSAI Chairman, after presenting the profile of ALSAI and the achievements of the Albanian public external audit institution, described the Ukrainian Chamber of Commerce as a large SAI of a country with traditions and fighting for freedom and dignity his institution, which, under the ideas and momentum for change of leader Patskan, intends to become a modern European SAI, increasing the level of accountability and public accountability in the country. "*We have friends and common partners, like the current President of the Polish SAI (NIK)*

Krzysztof Kwiatkowski, former President Jacek Jezierski and Vice President of NIK, Wojciech Kutyla, with whom cooperate our two SAIs ", stressed Mr. Leskaj. He invited President Patras to visit Albania in the next 2-3 months to discuss ideas and joint working plans. The agreement with the Ukrainian SAI is the 17th agreement with the Soviet European SAIs that ALSAI has signed during 2012-2018, choosing the open partnership approach and concrete mutual cooperation with the developed European Supreme Audit Institutions.

Senior State Audit employees in cooperation with Albanian Red Cross organized the day of voluntary blood donation

In the framework of the activities and awareness raising initiatives of June 14th, the World Blood Donation Day, the Senior State Audit Office in cooperation with the Albanian Red Cross organized on June 22 a blood donation session at the premises of the Institution.

Since 2004, the World Blood Donor Day is organized every year on June 14th in many countries around the world. The purpose of this day is to raise awareness of safe blood supply and its products, and to thank all blood donors for the lives saved from this donnation.

ALSAI employees respond to the call to give blood voluntarily and among them was also the Chairman of Albanian SAI, Mr. Bujar Leskaj.

Mr. Leskaj has been a regular blood donor since 2005 and was therefore honored by the Albanian Red Cross with a certificate of thanks "*For the support and cooperation offered for the organization of voluntary blood donation*".

ALSAI participates in the concluding meeting of the parallel audit "Air Quality"

On 19-20 June 2018, a meeting was held at the Polish National Audit Office in Warsaw on the European Air Quality Audit initiated by EUROSAI under the leadership of the Netherlands and Poland's SAI (Supreme Audit Institution). In addition to the SAIs of

Poland and the Netherlands, SAIs of Albania, Bulgaria, Estonia, Hungary, Israel, Kosovo, Macedonia, Moldova, Romania, Slovakia, Spain participated in this event. The Supreme State Audit was represented at this meeting by Mr. Artur Hasanbelliu, Head of Internal Audit in ALSAI, Qemal Shehu, Head of the Department of Local Government Units, Mr. Aulent Guri, Chief Auditor of the Performance Audit Department of the ALSAI and Mr. Ryisim Xhaja, auditor at the Department of Local Government Units. The main objective of this audit for all participating countries was to assess the measures taken to fight air pollution. The meeting was divided into two main sessions. At the first session, all participating countries presented their final reports on the "Air Quality" audit carried out in their respective countries, accompanied by the most important findings and recomme-ndations, as well as theimpact of the "Air Quality".

The SAI audit team, in addition to the findings and recommendations, also focused on the wide impact that this audit had on the mas media. Also, this audit is presented in two different Universities of our country. The second day began with the greeting speech of Polish President NIK. Krzysztof Kwiatkowski, who praised and at the same time thanked for the work done by all SAIs participating in this project while stressing the importance of this audit for the benefit of the citizens. Among other things Kwiatkowski emphasized that more than 15,000 people per year lose their lives in Poland as a result of air pollution and more than 200,000 people per year suffer the consequences of air pollution across Europe.

At the end of the meeting was discussed with all participating auditors on the Joint Report that will be published with the summaries of each SAI participating in this project. With the publication of the "Joint Report", the main issues addressed to the Commission and the European Parliament will be followed. This was also the closing message of Dutch auditors.

Dr. Hubert WEBER, one of the Lima Declaration drafters and former President of the European Court of Auditors, visits ALSAI

On 25-26 June 2018, at the invitation of the Chairman of Albanian Supreme Audit Institution Bujar Leskaj, visited Albania and ALSAI one of the most prominent personalities of the modern public external audit, one of the leading drafters of the Lima Declaration and its signators, the former General Director

of the General Secretariat of INTOSAI and the Court Austrian Audit Office, as well as the former President of the European Court of Auditors, Dr. Hubert Weber. The Lima Declaration on the Principles and Rules of External Auditing, signed in 1977 in Lima, Peru, is considered differently as the Constitution, the Magna Carta of Supreme Audit Institutions. Its importance, as the basic document on which the Supreme Audit Institutions (SAIs) build their activity, is paramount. The validity of the principles contained in the Lima Declaration has not only resisted time but has a special value for today's audit activity of SAIs for their contribution to improving the lives of citizens as well as maintaining their prime asset, independence. The ALSAI Chairman had the opportunity to meet Dr. Hubert Weber in Peru, in December 2017, in the event organized on the occasion of the 40th anniversary of the Lima Declaration.

In the framework of this visit, June 26, Mr. Weber was received by the President of the Republic, Ilir Meta.

During the meeting, the President underlined the role of ALSAI in strengthening the rule of law in the Albanian environment as a country in the process of building democracy. During the conversation, after the presentation of the contribution of Dr. Weber in the ECA and the International Organization of SAIs (INTOSAI), was characterized by the level of cooperation with ALSAI and especially with Chairman Leskaj, who systematically refers to INTOSAI standards. "*INTOSAI's term has become commonplace for us whenever we talk about the ALSAI,*" President Meta underlined. Links with Austria go beyond history but also relate to the knowledge and contribution of this country as a source of knowledge for many educated Albanians in this country, concluded Mr. Meta.

The ALSAI Chairman, thanking for his continues personal and institutional support, handed President Ilir Meta the book "40 Years of the Lima Declaration", pointing out that a modernized and independent SAI is important not only for law enforcement but also to increase the accountability and professionalism of public administration.

On 25 June, Mr. Weber was received in a meeting by the Chairman of the Albanian Parliament, Mr.Gramoz Ruçi.

Mr. Ruci during his speech emphasized that the Assembly and the Supreme State Audit are cooperating fruitfully. Parliamentary committees and deputies rely on indices from ALSAI audits in the exercise of their functional duties for parliamentary surveliance. The Assembly provides all its support that the Supreme State Audit should become a guardian of the legitimacy, honesty and efficiency of government. The Chairman of the ALSAI, Mr. Bujar Leskaj, praised the great legal, institutional and moral support that the Assembly has given and continues to provide to the ALSAI. For his part, Mr. Weber thanked the Chairman of the Assembly for the reception and briefed him on the close co-operation with ALSAI. He also praised the effective co-operation between the Assembly and the Supreme State Audit, considering this cooperation very useful for complition of the ALSAI mission and highlighting the role played by SAI and Chairman Leskaj in the INTOSAI community in recent years.

On June 25, Dr. Weber was received by ALSAI Chairman, Mr. Bujar Leskaj at the offices of the Supreme State Audit Office.

Mr. Weber said that he was very honored by the invitation made by Chairman Leskaj in December 2017 to visit the ALSAI, pointing out: "*We are two small SAIs, but the knowledge of the audit provides us with a great force . Independence is a sacred value that we have, and it is our job to preserve it at any moment, from the interventions and influences that come from all sides. We as an Austrian SAI are at the heart of INTOSAI's activities, as we maintain the organization's General Secretariat. I come for the second time in Albania, after 11 years and you have made tremendous transformations*. "

Referring to the ALSAI publications, which reach 83 book titles for the period 2012-2017, Dr. Weber praised this activity of the Albanian SAI as a very special one, as he conveys the knowledge of the audit and the history of the basic audit documents from one generation of auditors to another, paying particular attention to the

publication of the 40th anniversary of the Lima Declaration which was published shortly after the end of the celebration activity of the 40th anniversary of this statement.

Mr. Leskaj thanked the Austrian personality for the visit and said that "Your presence today is an honor to be made public auditing of the Albanian state, but also to all Albanians, as their feelings of national pride are related to the people and the Austrian government, who have assisted us in the proclamation of our Independence in November 2012 and have since been consistently alongside the development of the nation and the Albanian state. "

Mr. Leskaj cited the 2016 co-operation with the Austrian Court of Auditors in developing the Peer Review process with ALSAI in relation to its independence, thanking for the assistance provided.

On June 26, at the Academy of Sciences hall, Dr. Hubert Weber delivered a lecture in the presence of ALSAI auditors and it's senior directors. The meeting was opened by the Chairman of the ALSAI, who, thanking Mr. Weber for accepting the invitation to visit the Albanian SAI and to hold this lecture with the Albanian public external auditors, evidenced the values and contribution of Mr. Weber in all the functions he has exercised.

Mr. Leskaj described this meeting as a follow-up to meetings with civil society personalities and audit professionals by configuring our profile as a modern SAI.

Dr. Hubert Weber launched his announcement by presenting a brief history of the steps taken to reach the founding of the Lima Declaration and, subsequently, the Mexican Declaration and other INTOSAI conventions marking the very important date in drafting international standards of SAIs.

From 1953, with the First SAIs Congress held in Havana, Cuba, which marks the establishment of INTOSAI (International Organization of Supreme Audit

Institutions) took 24 years to draft a constitution that would to sanction types of audits, the independence of SAIs, their powers, and reporting to Parliament.

Mr. Weber addressed in the first part of the lecture the invaluable values of the independence of the supreme audit institutions, and responds to the questions and interest of ALSAI auditors. "*However, with SAIs being part of the state, their independence is constantly being compromised. For this reason, it is one of the daily tasks of these institutions to update and improve their legal framework to minimize these risks and strengthen their* independence ", said Mr. Weber.

Mr. Weber emphasized the importance of SAI independence and the challenges of independence and professionalism of auditors. With great interest, the audit report of the European Court of Auditors (ECA) on Drinkable Water Quality in Bulgaria, Hungary and Romania was attended by the SAI auditors and what was the impact of the European Union on improving water quality, as required of the Drinkable Water Directive. This audit focused on the legal framework of member states on drinkable water, taking as good practice the European Commission Guidelines on the same topic. This report concludes that the quality of drinkable water has improved significantly in these countries after accession in the European Union. A similar performance audit on Water Quality is currently completing the Performance Department at ALSAI. Performance auditors addressed some questions regarding this issue. The last part of the lecture was held in the new premises of the ALSAI at the conference hall "Lech Kaczynski". During this meeting that was organized in the form of a conversation, there were many questions about Mr. Weber's long-standing professional experience, the concept of SAI independence, the methodology used in the ECA audit and the relationship of ECA auditors with the external public auditors of the member states.

During his visit to Albania, Mr. Weber visited some of our country's culture and history institutions.

After the end of the visit to Albania on August 13, 2018, Dr. Hubert Weber sent a thanks letter to Mr. Bujar Leskaj, Chairman of the Albanian SAI. In his letter, Dr. Weber, among other things, points out that:

"Compared to my previous visit, I found a considerably more modern Tirana without losing its charm ... ALSAI is part of this modernization effort.

The fact that I found on the ground the reasons why in the circles of the supreme public audit, especially in the International Organization of Supreme Audit Institutions (INTOSAI), the ALSAI is a highly valued SAI, as well as that during my visit I communicated with highly motivated leaders and auditors from your institution, means a great pleasure to me.

I would like to congratulate you on the highly-designed "ALBANIA" museum, which impressed me. "

ALSAI participates in the "Motivation of SAIs to carry out the Peer Review process" Conference.

The "Motivation of SAIs to carry out the Peer Review process" Conference was held on June 20-22 in Bratislava. This conference was attended by 90 participants from different member states of EUROSAI, ARABOSAI, AFROSAI, ASOSAI, PASAI, OLACEFS, representatives of SIGMA, IDI and GAO.

Referred to the represantation level this conference was attended by chairmans of Supreme Audit Institutions, such as Slovakia, Malta, Palestine, Bhutan, Sudan, India and vice-chairmans of SAIs. The Albanian Supreme State Audit was represented at this conference by Mrs. Luljeta Nano, Secretary General and auditors Mrs. Irma Idrizaj and Mrs. Jonida Gruda. The activity was organized by the Slovak SAI, also chairing the Subcommittee on Peer Review as part of the INTOSAI Committee on Capacity Building (CBC INTOSAI).

The conference focused on addressing three main topics:

1. The SAI leads by example by developing peer review processes;
2. Peer Review's Instrument for Improving SAI's Performance;
3. Good Practices in Performing the Peer Review Process.

In his presentation, IDI General Director, Geinar Gorrison, brought to the attention of the participants the arguments on the necessity of

conducting the peer review process by the SAI and the impact on the institutional performance of SAIs. It was emphasized that peer review is an effective tool for identifying weaknesses and strengths in institutional management, an effective input for designing strategies for the coming periods, a good model to act as a "par excellence" institution which promotes transparency and accountability.

In addition to the above, through the peer review process SAI creates the opportunity to exchange experiences and implement good practices among SAIs, create a productive ground for establishing and strengthening long-term partnerships and partnerships, and fosters the spirit of volunteering, credibility and cooperation in the INTOSAI community.

It is very important for the SAI when planning a peer review process to accurately determine the scope, aspects, directions, scope of what will be subject to the review process, in ISSAI 5600 "Peer Review Guide".

Throughout the conference, the emphasis was put on the peer review considering it an assessment tool and non-audit methodology that is carried out by teams composed of other SAIs, IDIs or INTOSAI regional organizations. The subject of the presentation was the application of an external evaluation tool that represents a methodology conducted by consulting teams or partners such as SIGMA etc.

At a special session of the conference devoted to the exchange of experiences between the SAIs, the representatives of the ALSAI brought to the attention the Albanian SAI experience in the direction of the Peer Revie process conducted by the Austrian and Moldovan SAIs based on the principles of partnership, volunteering and mutual trust. Regarding the object of the peer review process in the case of ALSAI was the grant of an evaluation from partner SAIs on the compliance with ISAI 10, ISAI 10, and 11 "Mexico Declaration on the Independence of SAIs" and "Guidelines and Practices good "as well as the central elements of ISSAI 12 focusing on the eight principles of independence. It was also pointed out that SAI in real time published the Peer Review Report on the official website and sent it to the Assembly (Committee of Economy and Finance as a parliamentary structure covering the activity of SAI).

The second topic, on which the discussions was focused during the conference, was the Techniques Applied to the Peer Riview Process with Impact on Improving Performance at the SAI;

IDI representative Ms. Dafina Dimitrova brought to the attendees the use of the Performance Measurement Instrument (PMI) applied as a technique in the context of the peer review process, focusing on the benefits of the SAI when using this self-assessment method.

Likewise IDI representative presented data on the expertise provided by IDI with experts already confirmed in all regional SAI organizations where only EUROSAI had available 127 experts on the use of the Peer Review instrument.

AFROSAI's representative, Meisie Nkau as the Executive Chairman of the Governing Board at this conference brought attention to a widely used assessment tool in the region and, as is the Quality Assurance Review, based on the institutional capacity building framework (ICBF). In 2006, AFROSAI's governing board ruled that each AFROSAI member SAI should conduct a peer review process at least once every three years and the goal was to assess compliance with ISSAIs and determine areas for capacity building.

At the conclusion of the conference, the President of Slovakian SAI, Karol Mitrik emphasized that this conference was a step forward in identifying INTOSAI's good practices as well as identifying the diversity of tools and instruments that INTOSAI uses to evaluate SAI performance, serving both good governance and improvement of citizens' lives.

ALSAI participates in the USAID Project "Transparency in the Health System"

On 28-29 June 2018, the ALSAI Performance Audit Department participated in the USAID Project "Transparency in the Health System" concluding training. The training on "Equality, Efficiency and Access to Health Services" was held in Rubik City and was attended by the Director of the Department, Rinald Muça and all performance auditors as well as USAID trainers and representatives, BIRN and OpenData.

The training closed the long series of meetings and seminars between USAID and ALSAI regarding this project in the field of health care and, more specifically, transparency in this system.

In its focus were the drug procurement process, the standard criteria for quantity determination, the decision-making process, the quality assurance of suppliers, and the system of independent and transparent complaints.

On the first day of the training, Project Leader, Darcie Nielsen, welcomed the participants, evaluating the fruitful cooperation with the ALSAI regarding the health sector and evaluating it as one of the most trusted and professional institutions in the country. Mrs. Flora Hobdari, Health and Governance policies Advisor, also a project co-worker, discussed the drug procurement system, focused on public hospitals. Good governance in drug procurement strongly affects the effectiveness of the health sector and equal access to medicines. Performance auditors were re-established with the legal basis and procedures of drug procurement procedures in this sector as well as the priority areas for increasing transparency.

The second day of training was opened with the greeting speech of the Head of the Department of Performance in ALSAI, Muça whom continued with the presentations of some of the current performance audits in which SAI is engaged and related to the health system. Mrs. Xhuljeta Çelaj, Senior Auditor, referred to the audit conducted in the Medical Emergency Service, as an audit assisted by the experts of "Transparency in the Health Sector".

Mr. Aulent Guri, Chief Auditor, presented the audit on "Hospital Waste Management", providing a general overview of the social context in which this audit, the subjects, the methodology used, the audit approach and the pyramid of questions which is the audit set up.

Mr. Alfred Leskaj, Senior Auditor, presented the audit on the topic "Electronic Recipe and Signature", outlining the scope of this audit, the issues reviewed, and their importance in relation to effective, efficient and economic health. Of course, the presentations did not contain the findings, conclusions and recommendations given by the relevant auditors, as these audits are still in the draft report phase and respecting the right of entities to convey observations in accordance with international auditing standards (ISSAIs).

Mrs. Valbona Kolgeci, in her discussion, prepared the presentation on "How to write a performance report comprehensible to the public", giving her views as a journalist and media expert. This reference met in a constructive debate between performance auditors and other training participants, especially at the points of (non) meeting between the requirements of a media literacy / newspapers / portals nowadays and audit standards. Simple and reader-

friendly communication with citizens is at the center of the new ALSAI Communication Strategy, but it can not bend to the violation of those standards that make up the basis of audit work and the preparation and publication of reports . These trainings and workshops again testify to the success of the Cooperation Agreement between ALSAI and USAID, a partnership that will continue to be implemented in the future. ALSAI, as a catalyst in concrete interagency cooperation in the fight against corruption, has identified USAID as an important and trusted partner on this issue.

The President of the Supreme Audit Office of Poland paid an official visit to Albania

From 10 to 12 July 2018, the President of the Supreme Audit Office of Poland paid an official visit to the Albanian Supreme State Audit. The visit took place within the framework of the EU-funded Closing Conference of the IPA Project, "Strengthening External Audit Capabilities in Albania", 2013. On 10 July 2018, the SAI and its Chairman inaugurated the Headquarters of the ALSAI under the name Lech Kaczynski, based on the Decision of the Chairman of Albanian Sai "no. 41, dated 11.05.2018, with the motivation:

"In memory of Lech Kaczyński, one of the greatest personalities of the nation and the Polish state, president of the Supreme Audit Office of Poland (NIC) in 1992-1995, reformer of Poland's supreme public audit institution and President of the Republic of Poland in 2005-2010, with respect and deep gratitude to the extraordinary contribution of the President of NIK, Krzysztof Kwiatkowski, former Polish NIK president, today Senior Advisor to the President of NIK, Jacek Jezierski, and Vice-President of NIK, Wojciech Kutila in the development of the professional capacities of the State Supreme Audit Auditors for the period 2012-2018 through the exchange of experiences with Polish colleagues and NIK experts, according to INTOSAI's motto "Experimenta Mutua Omnibus Prodest" and Article 15 of the Lima Declaration ".

The inauguration was attended by the Ambassador of Poland in Albania, Mrs. Karol Bachura, President of Polaish NIK, Krzysztof Kwiatkowski, former President of NIK and currently President of NIK Polak, Jacek Jezierski, Member of the Assembly of Poland and Chairman of the Poland-Albania Friendship Group, Tomasz Glogowski, Member of the Assembly of Albania, Chairman of the

Poland-Albania Friendship Group, Ms. Evis Kushi, as well as other guests, senior auditor of SAI.

In his greeting speech, the Chairman of ALSAI presented briefly the story of Mr. Lech Kaczynski since 1992, the year where Mr. Kaczynski held the post of the President of NIK, pointing to his precious influence on many reforms to change the institution's approach to auditing, restructuring, and preparing the new law on public supreme audit in Poland, which is still in force today. Mr. Kaczynski gave the Western European leadership and profile he deserved, the Polish NIK.

The Chairman of ALSAI emphasized that besides the memorial tile of this great personality of the Polish nation and state, the importance of filling this hall with portraits of today's leaders of NIK, President Kwiatkowski, former President Jezierski and Vice President Kutyla as a sign of gratitude for cooperation and successful realization of joint work. The cooperation initiated by President Jezierski in July 2012 continued intensifying in March 2016-July 2018, coinciding with the implementation by the NIC and the IPA SAI IPA Twinning Project 2013 "Strengthening External Audit Capabilities Public in Albania ".

Mr. Kwiatkowski in his greeting speech praised the IPA project implemented in ALSAI as the best implemented project and stressed the will of the ALSAI Chairman for the successful realization of this project.

President Kwiatowski closed his speech with the support given by the Polish Foreign Minister at the London Summit, held two days ago, regarding the maximum support that Poland will give Western Balkans countries to their integration as soon as possible in the EU.

Letter of thanks to the Chairman of the ALSAI by the deputy of the Polish Parliament, Mr.Jaroslav Kaczynski on the occasion of the appointment of the former Polish SAI President, Mr. Lech Kaczynski, of the Conference Hall of HSC.

Jarosław Kaczyński
The Party for Law and Justice (PiS)
Chairman
Warsaw, July 5th 2018

Dear Mr. Chairman,
Dear Sirs,

I feel extremely honored that the representative hall of the Albanian State Supreme Audit building, receives the name of the President of the Polish Republic, Lech Kaczynski and that my late Brother will be remembered with a memorial plaque. This is a nice gesture from you so I would like to thank from the bottom of my heart the authorities of the Albanian State Supreme Audit, lead by Chairman Bujar Leskaj.

I am deeply convinced that President Lech Kaczynski would have greeted the co-operation between the Polish Supreme Audit Institution with the Albanian State Supreme Audit with the greatest joy. My late Brother has paid great importance to the international cooperation and the experience exchange that derives from it. He considered that the Polish NIK's experience could be particularly valuable to other states of the former communist bloc. At the beginning of 1992, while at the head of NIK, he set himself a strategic goal - as he himself said - "building a modern control body, adapted to the conditions of democracy and the market economy. Building a body, which would first be able to monitor the most important processes of the state and economy, and in particular those processes related to the transformations of the system.

A precondition for the achievement of this objective was the complete withdrawal of NIK from the executive poker, as well as the termination of all potential NIK's links with the entities audited by him. "He made possible that audits undertaken were not random, but of systemic character, so that it would convey information and knowledge about pathologies in Poland.

The crowning work of my late Brother in the function of the Supreme Audit Chairman was the preparation of a completely new Law on State Audit, which took into consideration the abovementioned objectives as well as socio-political-economic transformations. Lech Kaczyński wrote that law with full awareness that if it was to be approved he would lose the chairman function. He placed the benefit of the institution and of the state audit above his personal interests. This approach has characterized Him throughout all his activity.

As a measure of His success in setting up NIK on the new track, can be considered the fact that until the moment of him taking Office, the credibility of the Supreme Audit in the eyes of the public opinion was very low, while at the time of his departure, the institution which he lead enjoyed a very high rating and credibility by the citizens.

Here I would like to add that the cooperation between the Polish Supreme Audit Institution with the Albanian Supreme Audit Institution enjoys me very much not only as the Brother of the late President Lech Kaczynski but also personally. I hope that this cooperation will strengthen the relations between our people and I would also like to wish this to the gentlemen here present and to all of us, Albania and Poland. While I wish to the Chairman Bujar Leskaj further success in the direction of the Albanian Supreme Audit Institution.

With respect,

Jarosław Kaczyński

(The correspondence of Kaçinjski with Kviatkovskin)

Dear Mr. Chairman,

I thank you with all of my heart for the loving memory and the invitation to Tirana at the ceremony of giving the name of the President of the Republic of Poland Leh Kaçinjski to the representative hall of the Albanian Supreme Audit aula and the uncover of a plate that commemorates my late brother. Unfortunately, for reasons that do not depend on me, I will not be able to come to Tirana, but I would most certainly send a letter to the participants of the ceremony.

Dear Mr. Chairman,

I am delighted that NIK is participating in international ventures that aim to build or upgrade the state control systems in the Three Seas, the Southern Caucasus and the Western Balkans. We know quite well how important the issue of effective control institutions is for the proper development that serves to the common good in the former communist bloc countries. My late Brother probably would have supported such an approach.

Once again, thanking you for the remembrance and the invitation, I would like to wish you, Mr. Chairman, to you personally and to your relatives, all the best.

With respect,

Jarosław Kaçinjski

The Head of the Parliament, Mr. Gramoz Ruçi, reserved a special welcome to the President of the Supreme Audit Office of Poland, Mr. Krzysztof Kwiatowski, accompanied by the Ambassador of Poland in Tirana, Mr. Karol Bachura, as well as the Chairman of the ALSAI, Mr. Bujar Leskaj.

Poland is for Albania a partner and friend country and represents one of the most successful models of progress towards democracy and European integration, underlined the Head of the Parliament. Mr. Ruçi also praised Poland's support for the European integration process of Albania.

Auditing the activity of state institutions is of crucial importance for the development and democracy. Based on this vision, consensually in Albania, the Chairman of the High State Control is a representative of the opposition. This serves to the consolidation of democracy, creates a balance in the control of the governing activity by the opposition, giving it the opportunity to participate in the operational control and audit instruments. But this also serves to the efficiency of governance control, making it more functional, deeper and more inclusive.

The Head of the Parliament praised the very good cooperation of the High State Control of Albania with the Supreme Audit Office of Poland.

On his part, the President of the Supreme Audit Office of Poland, Mr. Krzysztof Kwiatowski thanked Mr. Ruçi for the reception, the fruitful cooperation of the Albanian Parliament with the High State Control as well as the assessments for the bilateral cooperation of ALSAI with Poland's Supreme Audit Office. He informed the Head of the Parliamnet on the successful completion of a joint project and expressed his highest ratings for the performance and European work's high standards of the Albanian High State Control.

On July 10th, in the afternoon, President Kwiatowski was accorded the title "Honoris Causa" from the University "Aleksandër Moisiu", Durrës, based on his hitherto activity and the special contribution he has given in terms of increasing the professional capacities of the High State Control auditors and to the modernization of this Institution, so that the external audit in Albania comes in line with the standards of INTOSAI (International Organization of Supreme Audit Institutions). The title award review was prepared by the Vice-Dean, Dr. Ela Golemi, who highlighted the wide activity of President Kwiatowski and his contribution in the head of the Polish NIK as well as his cooperation with the ALSAI.

The Rector of Durres University, Prof.Dr. Kseanela Sotirofski handed to the President Kwiatowski the title "Honoris Causa", considering him as the newest

Academic Staff of the University of Durres. President Kwiatowski pronunced, "*.....I am happy to be with you today and I feel very proud of the honor you are doing to me, making me part of your University, which is the second largest public university in the country."*

In his speech, President Kwiatowski was focused on the relationship between the University and the SAIs, and the most important thing that unites them, the truth. A real science is something that is safe and not supposed as such. At the same time, the SAIs in their work are working to reach the truth, to make the transparency of the use of public funds.

On July 11th, at the "House of Europe" hall at the Palace of Congresses in Tirana, the National State Audit Office of Poland (NIK), the State Audit Office of Croatia and the High State Control held the Conference "Supreme Audit Institutions, looking forward to the future ", a concluding activity of the IPA Twinning Project 2013" Strengthening External Public Audit Capacities in Albania ".

This project was funded by the European Union for 2.1m Euros and was developed during the period March 2016-July 2018. In her greeting speech, the Ambassador of the European Union in Albania, Romana Vlahutin stressed that *"All Albanian citizens are taxpayers who have the right to know exactly what their money is used for."* In this regard, the representative of the united Europe underlined that strengthening the controlling institution of public money is primary. The EU will continue to support the country's highest auditing institution so that its reports are as readable and understandable by citizens as possible and that the follow-up of the implementation of its recommendations is more effective.

In his greeting, the President of the Polish NIK, Nicholas Krzysztof Kwiatkowski said that July 11 is a special day, Saint Benedict's day, the patron of Europe. "The High State Control is being modernized in accordance with international audit standards and the EU standards and in this sense, it is an institution that is already fully integrated into the great European family, "said Kwiatkowski." I would like to thank the ALSAI; in particular its

Chairman, Mr. Bujar Leskaj, as well as the staff lead by him, for the unprecedented cooperation they provided us, and for creating optimal conditions for the NIK's experts to provide their audit experience, "concluded the Polish SAI President.

In his assessment, the Croatia's General Auditor, Mr. Ivan Klešić stated that *"This Twinning Project was a tough job but also a common success of all the participants in it. An effective partnership was established, based on mutual interest, understanding and respect for each other".* The Project Leader and First Vice-President of the State Audit National Office of Poland, Mr. Wojciech Kutyla, said that "The story of the effective and intensive cooperation of NIK with ALSAI started since early 2012 with the congratulation and formal invitation for a meeting that we sent to the newly elected Chairman of the ALSAI, Mr. Bujar Leskaj, which he answered positively. *"Mr. Leskaj is a man of word and what he says and does. He has reformed the ALSAI into a modern audit institution, which is represented with dignity in the joint and parallel audits that we SAIs organize at the European level",* concluded Mr. Kutyla.

In his speech, the ALSAI Chairman emphasized that "The increase of knowledge in audit is the major investment that a supreme audit institution, a SAI can do, to remain independent and to guarantee the fulfillment of its constitutional mission to serve the citizen.

There are many reasons why for us as ALSAI, as a SAI, the Twinning Project IPA 2013, funded by the European Union, was indispensable and came in the right time. First, it followed a four-year period from 2012 to 2015, where the institution, in pursuance of the INTOSAI's motto "Experentia Mutua Omnibus Prodest" (Mutual Experience Benefits All), made every effort to modernize its audit activity, through partnership with developed SAIs, internal and international trainings and rigorously implementing INTOSAI standards, ISSAIs, based on the objectives of its Development Strategy 2013-2017, prepared with the help of experts from the SIGMA EU and OECD Program". Further, Mr. Leskaj continued, *"Through this Twinning Project, the transfer of knowledge and skills to the ALSAI auditors has improved and will continue to improve the standards and transparency of working methods. For the period from March 2016 to July 2018, the Twinning Project IPA 2013 carried out eight pilot performance audits, financial audits and information technology audits. Polish, Croatian, Portuguese, Estonian and Dutch experts helped our auditors to deepen their audit approaches, findings and recommendations and helped as well in central audit messages. 97 expert missions and 6 work visits and sharing experiences brought a new IT audit*

manual, as well as improved internal regulations, procedures and manuals. The institution is relying on highly qualified personnel and modern management systems and processes. The greatest benefit and added value of this EU-funded project lies in the fact that it sets sustainable milestones for the development of the country's external public audit for the years 2020-2025, when certainly Albania will become a member state with full rights in the European Union". In their discussions, NIK's Senior Counsel and former President, Mr. Jacek Jezierski, Mrs. Luljeta Nano, Secretary General of ALSAI and Mr. Paweł Banaś, Director of IT Audit at NIK, outlined the importance of the Twinning Project and listed a number of products and values achieved through it, highlighting the electronic recording program of a complete audit file, a novelty for the entire INTOSAI community, realized within the program for ALSAI.

In the concluding speech of the Conference, Chairman Leskaj stressed that *"The successful conclusion of this project for us does not mean the end of SAI's progress in the audit. A curtain is closed and another opens. The completion of the Twinning Project expresses a continuity in the performance of audit indicators, measured under the SAI's Performance Measurement Framework, adopted as standard in the INTOSAI's INCOSAI XXII Congress in December 2016. Based on the new Strategy of the institution 2018-2022, prepared and in reflection of the recommendations contained in the Project Mission reports, we see the future with full confidence. "*

Following the activities, the President of the Polish NIK and the Croatian Delegation traveled to the City of Shkodra, where President Kwiatowski was honored by Shkodra Regional Council with the title "Honorary District of Shkodra". The decoration was handed over to President Kwiatowski by the Head of Shkodra County Council, Mrs. Greta Bardeli with the motivation: *"To the President of the Polish Supreme Audit Office, one of the most collaborative foreign contributors to the High State Control in terms of professional capacity building of its auditors and the modernization of the Institution, so that the external audit in Albania comes in line with the INTOSAI's standards".*

Mrs. Bardeli emphasized the historical, cultural and sporitve values of the city of Shkodra, appreciating the contributions of historians, architects, athletes and artists in general who highlighted the name of Shkodra.

Mr. Kwiatowski, in the midst of emotions, praised the honor made to him Shkodra County Council, a city with many traditions and history.

Then the Polish and Croatian Delegation, accompanied by the representatives of ALSAI and Shkodra District visited the Old Town, Shkodra Castle and “Marubi” Photography Gallery.

On 12 July, the President of the Polish NIK, Mr. Kwiatowski, was decorated by the City of Vlora with the title "Honorary Citizen" of Vlora. The Mayor of Vlora, Mr. Dritan Leli handed the title to Mr. Kwiatowski, emphasizing his role as President of the Polish NIK for training dozens of ALSAI auditors in Poland, who under his care and the care of the staff he leads, have conducted trainings in many areas such as Financial Audit, Compliance, Public Procurement, etc., improving and significantly enhancing their knowledge in these areas and consequently enhancing the audit quality of the ALSAI.

President Kwiatowski thanked the Mayor and the City Council of Vlora, stressing that he will work to be a worthy citizen of this city.

The ceremony was characterized by a hearty and friendly atmosphere.

Study Visit in the IPA Project Framework in Poland

From 8-13 July 2018, within the framework of activities 2.2.9 of the Twinning Project AL13 IBFI 01 for strengthening the external state audit

capacities, a group of 16 SAI auditors conducted a study visit to Warsaw, Poland. This visit was conducted at the State Audit Office of Poland (NIK) and part of it was also some state institutions such as the Audit Institution / Audit Authority at the Ministry of Finance and the Ministry of Economic Development and Investments. At the opening meeting, The Vice President of NIK, Mr. Wojciech Kutyla underlined, among other things that, *"the project is unfortunately ending this week, but as you know it has gone very well and is finalized with your visit and inauguration of the hall by the name of former Polish President Lech Kaczynski in Tirana in the ALSAI building. You will have a series of meetings with the best public finance and European fund administration experts."*

During the first two days, the training topics were presented by Mr. Augustin Kubik, Advisor to the President of NIK and former member of the European Court of Auditors (ECA) during the 6 year period 2010-2016. The main focus of these presentations were aspects and issues such as: the functional duties and the organization of the administration institutions, the certification and audit of funds received by the European Union in Poland; the differences between the Audit Institution (as an independent structure which is considered as an external audit for the management agencies and the fund beneficiaries, which report to the European Commission) as well as the NIK State Audit Office (as an independent state structure reporting to the country's Parliament on the implementation of the state budget, where its important part are funds originating from the European institutions). Three types of audits are carried out by the Audit Institution: system audits, operational audits, and expenditure audits, for which are issued one of the four audit opinion typologies under INTOSAI.

An important place in the presentations was reserved for the organization, representation, duties and operation of the ECA. The lecturers underlined that the four pillars supporting the ECA mission are: promoting accountability and transparency, contributing to the promotion of financial accountability, serving as an independent guardian of the interests of the European citizens, and providing guidance and advice to the EU lawmakers and policymakers, based on the Treaty of Maastricht (1992), the Treaty of Amsterdam (1997), the Treaty of Nice (2001) and the Lisbon Treaty (2007). The 28 member states

form the ECA judicial body, which has been set up over 5 chambers, and its head is a "primus interparius" (the first among the equal), which means that its vote is equally valid with all members of the Court's troupe (unless the votes of the member states are divided and are equalized, and its vote becomes determinative).

Specifically, Mr. Augustin Kubik focused on the explanations of how the European Court of Auditors provides the European Parliament and the Council with the document known as the Declaration of Assurance (DAS), considered as the final credentials document of accounts and the basic transactions legality and regularity of the European budget, spent by the European Commission.

Through this document, (sometimes referred to as the 300-sheet register), the ECA certifies expenditure and revenue accounts for the entire EU budget. This is based on the results of sample-based audits, results that are extrapolated by computer software and become valid for the entire EU population / budget. On this basis, it is reached in giving a conclusion and issuing an opinion on the assurance of financial statements drafted by the Commission. DAS opinion is given for the total incomes and the total expenditures and in case of the expenditures for individual groups as well. Interestingly, for the first time, for the 2016 annual accounts ECA issued a qualified opinion on the EU's general budget through DAS, since from the creation of the Court the opinion had been negative. The main sources for drafting DAS are:

a) The European Commission's control and administration system;
b) Annual activity report of the EU;
c) Using the work of others;
d) Substantial tests.

The former member of the European Court of Auditors, Mr. Kubik explained the special reports of audits that are drafted in the Court and the ECA's cooperation with OLAF on cases of identified fraud investigations. The number of these reports, according to the finance expert, averages from 8 to10 per year. The methods and guidelines that are applied to ECA's daily audit activity, the need for standardized methodology and guidelines included in the ECA’s Framework Methodological Pyramid (where External Auditing Standards are the backbone of the methodology); techniques and manner of sampling / sample / sample selection according to Monetary Unit Method (NUS); the differences between ISAs and ISSAIs; the explanations and instructions on how other auditors’ work can be used, etc.; the differences between limited security and reasonable security; the differences between the terms "materiality" and "persuasiveness", etc., were some of the issues that attracted the attention of the ALSAI auditors.

Over the past two days, the visit was extended around the Audit Authority/IAP and its work's mechanisms and methodologies. The moderators of this presentation were Mr. Marius Fraczkowski, Doreta Kwiecinska-VS/Deputy Leader of the IAP Department, as well as two public finance experts. This institution is part of the Ministry of Finance with 500 employees and is the only atypical institution as there are auditors in both this nucleus and each regional unit (in 16 regions) to audit on site the implementation of project contracts from any beneficiary of European funds, whether these agencies, businesses, farmers, agro processors etc. Although it is part of the MoF, the IAP is audited by the European Commission, by the ECA and the NIK. In Poland, there is only one authority that deals with EU funding for all EU programs, unlike other countries such as Italy, Germany, etc., which have established audit institutions for each program. The slogan that is heard in the IAP is that "on the one hand we are an institution that audits others, on the other hand, we are an institution that is audited and others audit us".

The main typologies of audits that are implemented by IAP are:

- Design audits (these are only carried out at the beginning of the process when the creation and composition of the institutions that manage and administer European financial assistance is initiated);
- System audits, (as implemented by us and based on INTOSAI guidelines)
- Audits of operations (that are project audits and carried out near any beneficiary);
- Thematic audits on financial engineering instruments;
- Specific audits (audits of potential dealers participating in competitive public fund tenders).

In conclusion, at the premises of the Ministry of Economic Development and Investments, the ALSAI team, accompanied by senior manager, Mrs. Magdalena Czapska, was acquainted with the EU funds management system, titled "Project Implementation System", both in infrastructure, in the regions' development, in innovation, in spatial planning etc. This ministry is responsible for drafting and updating strategic documents at the national and regional level, it makes synergies between operations and processes at different levels (9 strategies for the development of 16 regions). Among other things, the control mechanisms and the role of NIK and ECA were explained to effectively spend European funds.

The study visit was very useful and was successfully completed. It was followed with interest by all ALSAI auditors, who through various questions and comparative approaches to similar situations, demonstrated high interest and correctness.

The event was attended by the Chief Auditor Lolita Baholli, and Auditors Qeram Cibaku, Valentina Golemi, Erjola Meçaj, Ibrahim Ndreu, Alfred Cako, Ilir Hilaj, Safete Pojani, Artan Mirashi, Brenton Kotorri, Erieta Kellici, Jovan Plaku, Bledi Dervishaj, Erjola Hoxha, Aurel Rexhaj, Xhuljana Kume.

ALSAI presents in the plenary session of the Parliament the Performance Report 2017

At the plenary session of 19.07.2018, the Chairman of the High State Control, Mr. Bujar Leskaj, reported to the deputies of the Albanian Parliament on the institutional performance of the institution he leads for year 2017.

In his speech, Mr. Leskaj focused on the strategic development of the institution for the period 2012-2017, the performance measurement according to the new methodology framework recommended by the world organization of supreme audit institutions INTOSAI, as well as the future challenges. "The philosophy of our work in these years has been the modernization of the institution in the auditing work, as well as the deepening of transparency and accountability for good governance and the fight against corruption to improve governance, acting under the slogan" agent of the Parliament". The INTOSAI's and EUROSAI's Strategic Objectives were fully integrated into the Strategic Plan, being formalized in the main objectives:

1. The development of the institutional capacity of the ALSAI;
2. The increase of the audit capacities and audit quality;
3. The quality improvement and the increase of the performance audits number;
4. The development and consolidation of IT audits and the use of IT in auditing;
5. The increase of ALSAI's contribution to good governance through the fight against corruption as well as
6. Increasing the impact of SAI's role through communication and co-operation.

This strategy was formulated in cooperation with the international partners and was the cornerstone of the change that followed in all dimensions of the work of the ALSAI, where the most important mentioned issues are: the ALSAI mandate through Law 154/2014 in conducting audit activity in line with the developed professional teams, the professional consolidation through audit manuals and staff training, the institutional opening through publications (scientific and daily press) and communication with

stakeholders, such as collaborations with foreign SAIs in accordance with our international motto : "The common experience serves everyone".

The 6 areas where the performance measurement was extended for 2017 were:

1. Independence and legal framework;
2. Internal governance and ethics;
3. Audit clarity and reporting;
4. Financial management, assets and supporting structures;
5. Human Resources and Training;
6. Communication and management of stakeholders.

The aggregated indicators show that ALSAI, for 2017, has a performance above the average level. Concretely for three of the 6 evaluation areas, respectively the fields 3, 4 and 5 receives the evaluation 4 (out of 4) and 3 other evaluation areas 3 (out of 4).

The High State Control for the period January - December 2017 carried out 156 audits from 154 planned audits, of which:

-92 regularity audits;
-25 compliance audits;
-14 financial audits;
-15 performance audits;
-5 thematic audits;
-5 Audits of T.I.

The institution has managed to consolidate a level of "flooring" audits to ensure proper audit coverage in the key areas of public spending and income generation, a threshold below which it has never fallen in the last 6 years.

From the audits conducted in 2017, the ALSAI has identified lack of accountability from the heads of institutions at every level, derecognition of financial management law requirements, low levels and inefficiencies of internal control systems, creating risks of inconsistency with the legal requirements and low effectiveness in spending budget funds. The institutional practices and decisions with negative effects on public funds continue, where the ascertained level of ineffective damages and expenses is:

- Financial irregularities and financial violations in the incurred incomes and expenditures, with an economic damage totaling 11.5 billion ALL or 85.8 million EUR.

-Violation of the financial discipline with a negative effect in the performance of public funds spent by audited entities, totaling 99.05 billion ALL or approximately 739.7 million EUR of which: 92.7 billion ALL in the area of income or approximately 692.1 million EUR and 6.3 billion All or roughly 47.8 million EUR, in the area of spending not with efficiency, effectiveness and economy of funds. In total, the violations amount to 110.5 billion ALL or approximately 825.6 million EUR. The identified damage has an upward trend in the recent years. At the end of his speech, Chairman Leskaj emphasized that "Our priority objectives for the

future were integrated into the ALSAI Strategy of Development 2018-2022 in three basic directions:

1. Increase the impact of audit work focusing on 6E (economy, efficiency, effectiveness, energy, ethics and environment);
2. Optimization of the professional capacities, audit capabilities, work procedures, logistics and other supporting functions.
3. Continue to improve communication channels and cooperation with partners and stakeholders.

In formulating these objectives, the primary motto or goal is "Increasing the ALSAI for the benefit of the citizen", being united in the ambition and determination with all our strategic partners, according to the INTOSAI XXII Congressional motto in December 2016.

Following, the Parliament adopted the Resolution on the activity of ALSAI, providing valuable recommendations for the upcoming improvement of the work of the Supreme Audit Institution.

ALSAI auditors part of the international fellowship program organized by the US Government Audit Office

In fulfilling the second goal of the Development Strategy 2018-2022 *"Optimization of Professional Capacities, Audit Capabilities, Work Procedures, Logistics and Other Supporting Functions"*, which aims to ensure that audit staff possess the skills and knowledge to execute professionally every aspect with which may be faced during the audit work, on March 21-July 12, 2018, the High Auditor, Mr. Alfonc Gabili and 1st Auditor, Mrs. Alma Shehu attended the international fellowship program organized by the US Government Audit Office (GAO).

The International Auditor Fellowship Program-IAFP) offered by GAO is an intensive four-month study course with 640 hours of training, seminars and e-learning, designed to assist Supreme Audit Institutions to enhance their professional capacities and strengthen the SAI's ability to fulfill their missions in enhancing accountability and governance transparency throughout the world.

GAO initiated this program in 1979 and in the annual programs have participated 590 middle and high level officials from SAI’s of more than 100 countries which have completed the program.

The fellowship program was focused mainly on the methods and techniques for performing performance audits and leadership development skills. It includes classroom training and close examination of all audit phases since

receiving the requests from the Congressional members to initiate a specific audit, the study phase for performance audits, the matrix audit design, which involves drafting the main question and sub questions, setting the criteria, selecting a methodology for data collection and analysis, drafting the draft report, including federal agency comments on the draft report and publishing the final report.

In fulfilling the obligations for participation in the fellowship program, at the end of the program, the ALSAI auditors submitted two papers:

1. The internal control in the US - the experience gained to be implemented in Albania - prepared by Alfonc Gabili.
2. The Difference Between US Government and High State Control's Audit Approach to Focus on Measuring Effectiveness of Government Programs- prepared by Alma Shehu.

During the fellowship program, ALSAI auditors had the opportunity to meet with the US State Audit Office's General Auditor, Mr. Gene Dodaro, to whom they expressed the thanks of the ALSAI Chairman, Mr. Bujar Leskaj regarding the excellent relations between the two institutions and their intensification over the last 7 years. GAO's invitation to participate in the fellowship program proves once again GAO's readiness to assist ALSAI in building its institutional and professional capacities. Mr. Dodaro expressed his appreciation for the maximal engagement of Mr. Leskaj for the modernization of the ALSAI and the qualitative changes that the institution has undergone in the recent years.

At the meeting that ALSAI auditors had with the Director of Strategic Planning, Mr. James Christian Blockwood thanked for the qualitative organization of the fellowship program, which enables auditors to get acquainted with and benefit from GAO's advanced experience in performance audits. Mr. Blockwood appreciated the changes undertaken by the ALSAI to give more importance to performance audits and evaluation of the government programs as well as the translation into Albanian and the use they have found from ALSAI auditors of two of GAO's main documents: Standards of the State Audit

(Yellow Book) and the Standards of Internal Control (Green Book). Mr. Blockwood expressed his readiness to continue the further cooperation and review the possibility to invite ALSAI auditors to attend other short-term training provided by GAO.

At the end of the fellowship program participants were provided with a certificate of successful completion of this program.

ALSAI participates in the review meeting of the draft audit reports of the IDI Program The fight against corruption

On 6-17 August 2018 in Lusaka, Zambia, a meeting was held on the audit of the performance of the legal framework and its implementation for the fight against corruption, initiated by the Development Initiative IDI, of the International Organization of Supreme Audit Institutions, INTOSAI. This meeting was held as a following of a meeting with the same theme held in October 2017 in Budapest, Hungary.

The purpose of the International Development Initiative (IDI) program, titled "The Role of SAIs in the Fight against Corruption" is in support of the efforts of member institutions to introduce an integrity-based approach to the fight against corruption.

In the framework of this program, experts from the SAIs of Albania, Georgia, Jamaica, Cayman Islands, Kazakhstan, Liberia, Sierra Leone, Tanzania and Zambia discussed about the manner and development of means available to relevant institutions to fight corruption.

At this meeting, the participating countries presented the work of respective SAIs in the framework of the fight against corruption, respectively findings, conclusions and recomme-ndations that resulted in the completion of the performance audits carried out on this issue.

The audit reports of all participants were subjected to the Peer Review procedure during which the working groups established by the auditors participating in the meeting reviewed the compliance of audit plans with international standards.

More specifically, the Peer Review took place in 7 stages:

- The part of general observations;
- Observation of audit objective and audit questions;
- Scope, audit approach and time period covered;
- Audit methodology, source and data collection as well as their analysis;

- Audit Criteria and their Resources;
- Kriteret e auditimit dhe burimet e tyre;
- Audit findings and relevant conclusions.

At the end of this procedure, each group provided feedback on the improvement of the relevant recommendations for each audit report undertaken by the participating SAIs.

The High State Control was represented at this meeting by Mr. Artur Hasanbelliu, Director of Directorate, Gjovalin Preçi, Director and Mrs. Megi Kurushi, auditor in the Performance Audit Department.

SAI's representatives presented the performance audit report on "Effectiveness of the National Anticorruption Strategy".

At the end of the activity, was agreed on the deadlines for sending the audit report to the audited entities, and were also completed the deadlines for preparing the final audit report and sending a copy to IDI for the purpose of preparing a joint report of all the participating SAIs and its publication by the organizers of this project.

In-country training

During 9 months of 2018, the trainings organized within the institution were mainly focused on three main directions:

1. Trainings for the new staff in the concept of introducing and recognizing new auditors with the environment where they are expected to work, and providing initial knowledge of the audit profession, the skills they should possess, the techniques and tools they need to know and use during their work. In the training package, which was offered to auditors in 15-day training sessions, INTOSAI's International Standards of Auditing (ISSAI) and their application in the legal and regulatory framework of ALSAI through the highest level definition of the Albanian Constitution, Organic Law 154/2014, date 27.11.2014 "On the organization and functioning of ALSAI" and the Manuals of Audit Practices guides, enable their preparation to their involvment in exercising the function as public auditor with basic knowledge.
2. Training on knowledge testing for additional knowledge and performance assessment of auditors' work, organized in June 2018, aimed at updating the knowledge that auditors possess and a prior assessment of needs for additional knowledge in specific areas. Based on the results of this session as well as the requirements of the auditors themselves, the following process was supported by other training activities.
3. Knowledge updating trainings aimed at existing and experienced staff,

mainly in the form of exchange of experience within the departments themselves, and provision of trainings by international and local partners during the course of the trainings, organized throughout the year; and with a special emphasis on the 4-week Training Program organized in August 2018, which covered around 13 topics provided by 10 internal expert trainers and attended by an average of 25 auditors / training days.

An overview of the training days indicator is given in the following table:

TRAININGS PROVIDED BY SOURCE		
In-country trainings	**2425**	
Trainings within the Departament		501
IPA trainings (in-country)		458
Training Presentation Package (Young Auditor)		138
External expert trainings within the country		63
E- Learning		45
Updating Knowledge Trainings (Order No.64, dated 22.05.2018 & Training Program August 2018)		1220
Trainings abroad	**456**	
TOTAL DAY HUMAN TRAINING	**2881**	

The successful implementation during the nine months of 2018 of the Professional Development Program of the ALSAI staff, approved by the Decision of the ALSAI Chairman no. 230, dated 31.12.2017 enabled any auditor in the SAI during this period to achieve the following objectives:

In total, every employee of ALSAI (auditor + management staff) was trained on average for 19 days.

Each auditor was trained on an average of 21 days during the 9 month period.

Translated by:

Dorel Balliu, Megi Kurushi, Auditors, Performance Audit Department

Enejda Seraj, Auditor, Foreign Investment Audit Department

THE AUSTRALIAN NATIONAL AUDIT OFFICE

Purpose

The purpose of the Australian National Audit Office (ANAO) is to improve public sector performance and support accountability and transparency in the Australian Government sector through independent reporting to the Parliament, the Executive and the public.

The Executive is accountable to Parliament for its use of public resources and the administration of legislation passed by the Parliament. The Auditor-General scrutinises and provides independent assurance as to whether the Executive is operating and accounting for its performance in accordance with Parliament's purpose.

The Australian National Audit Office

The ANAO's primary client is the Australian Parliament. Its purpose is to provide the Parliament with an independent assessment of selected areas of public administration, and assurance about public sector financial reporting, administration, and accountability. It does this primarily by conducting performance audits, financial statement audits, performance statement audits (on request), and assurance reviews. Another approach that the ANAO uses to engage with the Parliament is briefing Parliamentarians and Parliamentary Committees, on request, about audits and audit related services.

The ANAO has extensive powers of access to documents and information, and its work is governed by its auditing standards, which adopt the standards applied by the auditing profession in Australia. For more information regarding how the ANAO conducts audits see the audit process.

The ANAO adopts a consultative approach to its forward audit program, which has regard to the priorities of the Parliament, as advised by the JCPAA; the views of entities and other stakeholders. Audit coverage is also based on a consideration of the potential benefit or impact of an audit. The program aims to provide a broad coverage of areas of public administration that are selected using a risk-based approach. The final audit program is determined by the Auditor-General.

The ANAO is located in Canberra and employs approximately 330 staff. ANAO staff come from a range of disciplines.

Many ANAO staff have commerce, accounting, finance or economics qualifications, but many also come from other disciplines, including arts, public administration, management, law, social sciences and information technology.

The ANAO's work is also governed by auditing standards established by the Auditor-General, which incorporate the standards made by the Auditing and Assurance Standards Board as applied by the auditing profession in Australia. In accordance with these standards, performance audits and financial statements audits are designed to provide a reasonable level of assurance. A number of reports, including the annual Defence Major Projects Report, provide a more limited level of assurance.

The ANAO aims to deliver an integrated program of high-quality audit reports that are timely, cost-effective and conducted in accordance with the ANAO's Auditing Standards. Through this program, the ANAO aims to meet the needs and expectations of stakeholders including the Parliament, the Government, audited entities and the community and to add value to public sector performance, accountability and transparency.

Values

The ANAO upholds the Australian Public Service (APS) values as set out in the *Public Service Act 1999.* In addition to the APS values, the ANAO places particular focus on respect, integrity and excellence—values that align with the APS values and address the unique aspects of the ANAO's business and operating environment. The ANAO's values guide the office in performing its role objectively, with impartiality and in the best interests of the Parliament, the Executive and the public.

Corporate structure

The ANAO is organised into five functional areas:

- Assurance Audit Services Group (AASG) provides independent assurance on the financial statements and financial administration of all Australian Government entities. It also conducts assurance reviews;
- Corporate Management Group (CMG) is an enabling branch that provides organisation-wide support services for the ANAO, based on specialised knowledge, best practices and technology. Services include human resource management; financial management; information technology and security; communications (including corporate strategy and change); and accommodation support, which are designed to assist and enable the delivery of our purpose and audit outcomes;
- Performance Audit Services Group (PASG) contributes to improved public sector administration and

accountability by conducting performance audits of Australian Government entities, a number of assurance reviews, and producing related publications;

- Professional Services and Relationships Group (PSRG) provides technical accounting, audit and legal advice and support to the audit services groups and the Auditor-General, establishes, manages and monitors the implementation of the quality assurance framework and manages the ANAO's external relations; and
- Systems Assurance and Data Analytics Group (SADA) provides IT support and resources to our assurance and performance audit areas, with staff from a range of professional and technical backgrounds including project management, system administration, database development, data analysis and financial systems management.

Auditor-General

The Auditor-General is appointed by the Governor-General on the recommendation of the Joint Committee of Public Accounts and Audit (JCPAA) and the Prime Minister. As an independent officer of the Parliament, the Auditor-General has complete discretion in the performance or exercise of the functions or powers. In particular, the Auditor-General is not subject to direction in relation to:

- whether or not a particular audit is to be conducted;
- the way in which a particular audit is to be conducted; or
- the priority to be given to any particular matter.

In the exercise of the functions or powers, the Auditor-General must, however, have regard to the audit priorities of the Parliament, as determined by the JCPAA.

Under *Auditor-General Act 1997*, the Auditor-General's functions include:

- auditing the financial statements of Commonwealth entities, Commonwealth companies and their subsidiaries;
- conducting performance audits, assurance reviews or audits of the performance measures, of Commonwealth entities and Commonwealth companies and their subsidiaries, other than government business enterprises;
- conducting a performance audit of a Commonwealth partner as described in section 18B of the Act;
- providing other audit services as required by other legislation or allowed under section 20 of the Act;
- reporting directly to the Parliament on any matter or to a minister on any important matter.

The Australian National Audit Office (ANAO) supports the Auditor-General in this role.

Grant Hehir

Grant Hehir commenced his term as Auditor-General for Australia on 11 June 2015.

Before his appointment as Auditor-General for Australia, Grant served as the Auditor-General of New South Wales (NSW) between November 2013 and June 2015. He worked for the State Government of Victoria between 1998 and 2013 in a number of senior roles including as Secretary of both the Department of Treasury and Finance and the Department of Education and Training. Grant has also worked in senior executive roles within the Common-wealth Department of Finance. He is a fellow of CPA Australia and the Institute of Public Administration Australia.

History

When the first Commonwealth Parliament assembled in Melbourne in May 1901, its immediate task was to begin building the necessary institutions of national government. The fourth Act passed by the Parliament was the *Audit Act 1901*, which created the office of the Auditor-General.

The Auditor-General was intended to be an independent and impartial public official who could scrutinise Commonwealth administration and give true assessments on the state of the public accounts without intimidation by government or other vested interests. The role of the Auditor-General was seen as fundamental to good government.

Over time, the provisions of the Audit Act have been amended to ensure that the role of the Auditor-General remains appropriate for the modern public sector environment. The Auditor-General's mandate has expanded to encompass the audits of the financial statements of all Australian Government entities and performance audits of public sector programs and entities, including Commonwealth Partners.

The *Auditor-General Act 1997* (which replaced the Audit Act) was enacted in October 1997 and marked a new era for the ANAO. The Office's audit independence and mandate were strengthened and the Auditor-General became an 'Officer of the Parliament'. In addition, the Auditor-General is appointed for a ten year term.

In 2001 the ANAO celebrated 100 years as a Commonwealth institution. To commemorate this milestone the ANAO commissioned a documented history, entitled *From Accounting to Accountability: A Centenary History of the Australian National Audit Office*.

THE COURT OF ACCOUNT OF MOROCCO

The external audit of public finance by an independent Supreme Audit Institution (SAI) is an essential prerequisite of Public finance supreme auditing is dictated by the requirements of good governance, ie accountability, transparency and democracy. In this respect, Morocco, like all modern states, decided to raise the Court of account to the level of a constitutional institution/body entrusting it with auditing the implementation of budget acts (laws of finance), assisting the Parliament and the Executive/Government in the domains under its authority, and reporting on all its activities to his Majesty the King may God assist him.

Also, in order to promote the decentralization policy, the constitution established/instituted the regional Courts of accounts, entitled with the mission of controlling the accounts and the management of the territorial collectivities and their groups.

The missions and roles legally attributed to the financial jurisdictions have been, therefore, well defined in order to exercise an integrated and balanced control on all stakeholders involved in the public finance management, namely managers, comptrollers and accountants.

It is worthy mentioning that, throughout these verifications, the control performed by the financial jurisdictions is no more focused, as in the past, on the regularity and compliance of the different management acts, but it embraces, henceforth, all the other aspects thereto related. In addition, this control puts forward the approach oriented towards assessing the results/outcomes achieved by government auditees in terms of effectiveness, economy, efficiency, environment and ethics (5E).

While pursuing its fundamental objective aiming to actively participate in the rationalization and optimization of public funds management, at national and international economic and financial contexts in search for performance, this control has been expanded to new missions including controlling political parties expenditures, electoral campaigns financing and the mandatory disclosure of assets. This extension will undoubtedly strengthen transparency and morality in the public life (affairs).

Mandate

The Court of accounts is tasked with a supreme oversight role pertaining to auditing and controlling the implementation of budgetary acts. In this regard, it is performing a double control: jurisdictional control and management control based on results and performance auditing.

Thus, it controls the regularity of revenues and expenditures relating to entities under its control by virtue of the law, and assesses their management.

The Court of accounts controls and follows-up the submission of the disclosure of assets, audits the accounts of political parties and checks the regularity of expenditures related to electoral operations.

The Court assists also the Parliament and the Government/Executive in the domains under its authority by virtue of the law. It reports to the King on all its activities in its annual report.

Evolution of the institutional Framework

The institution of the superior audit of public finance has been made in a progressive fashion, characterized by four main stages:

1960: Institution of the National Commission of Accounts

Public finance control was ensured by the National Commission of Accounts established in 1960, which was affiliated to the Ministry of Finance. Its action was limited since it performed a superior accounting verification of an administrative nature rather than a jurisdictional examination.

1979: Creation of Court of Accounts

The year 1979 witnessed the official establishment of the Court of Accounts as a Superior Institution of Public Finance Audit, in conformity with Act n° 12-79. According to the provisions of Article 1 of this Act, the Court is in charge of:

- ensuring the superior control of the execution of Finance Laws ;
- ascertaining the regularity of operations of proceeds and expenses of the organisms liable to its control and, if the case arises, repressing defaults to the regulations that govern such operations;
- controlling and evaluating the management of the organisms under its control authority;
- Reporting to his Majesty the King on the entire set of its activities.

1996: Promotion of the Court of Accounts to the rank of Constitutional Institution

The promotion of the Court of Accounts, in 1996, to the rank of Constitutional Institution, following the example of similar entities in developed countries,

shows the will of His Majesty the King to see the Court actively participating in the rationalization of public management, and playing its rote fully as a supreme audit institution. Chapter X of the Constitution clearly states that « the Court of Accounts is assigned to ensure the supreme control of the execution of Finance Laws». The Constitution also provides for the creation of Regional Courts of Accounts, in charge of the control of accounts and management of Local Councils and their clusters.

2004: Promulgation of the Code of Financial Jurisdictions

In implementation of the aforementioned constitutional provi-sions, Act n 62-99, constituting the Code of Financial Jurisdictions, was promulgated on 13 June 2002. This new code has allowed to adapt the evolution of Public Finance Courts in Morocco to the level of international standards, as well as to reinforce and widen the scope of their competence and autonomy.

This Code has established the provisions stipulated by the Constitution by creating Regional Courts of Accounts (RCA). The entire set of legislative provisions has been put together in three books:

- Book I: Provisions relative to the Court of Accounts;
- Book II: Provisions relative to Regional Courts of Accounts;
- Book III: Statute of the Magistrates of Public Finance Courts

2010: Establishment of the Assets' Declaration Chamber in charge of verifying the assets' declarations of Government officials and auditing the accounts of political parties and electoral campaigns.

2011: Strengthening of the constitutional powers of the CoA in the constitution of July 2011.

2013: Establishment of the 4th Chamber in charge of the agriculture and economic development sectors.

Establishment of a coordination unit for the RcA.

2014: Creation of the chamber of Compliance audit.

2015: Creation of New training facility.

2016: Establishment of 12 Regional Courts of Accounts in line with the Advanced Regionalisation process in Morocco;

Amendment of the law No.62-99 to comply with the new constitution;

Establishment of a unit of standards and quality;

Preparation for certifying the state's accounts in 2020 introduced by a recent change in the new organic law of finance of 2015.

The Court publishes all of its works including its specific reports and

jurisdictional decisions. (article 148 of the Constitution of 2011)

It submits to His Majesty the King an annual report on all of its activities. The same report is also sent to the Head of Government and to the Presidents of the two Chambers of the Parliament. This report is published in the Official Bulletin of the Kingdom prior to its dissemination to the general public.

A speech on the activities of the Court is presented by its First President before the Parliament. It is followed by a debate.

To fulfill its constitutional mission, the Court publishes most of its work in the form of reports on its website (www.courdescomptes.ma).

The main reports are subject to analysis and comments by Morocco's major media outlets.

Some documents or information on these publications are also published in the English language on the Court's website

Shtypur në Shtypshkronjën
MORAVA

Kontrolli i Lartë i Shtetit
Rruga "Abdi Toptani", Nr. 1
Tiranë Tel/Fax 04/228485, Tel.04/251267
Web-site: www.klsh.org.al, e-mail: klsh@klsh.org.al

Seria : botime KLSH *- 12/2018/96*